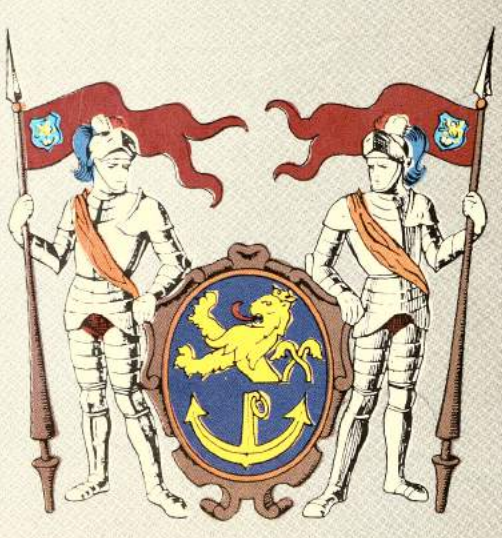
Venlo

CLOPEDIE

cyclopedie
r Venlo

Samenstelling: Adri Gorissen en Ragdy van der Hoek.

VENLO CLOPEDIE V

VENLOCLOPEDIE

Adri Gorissen - Ragdy van der Hoek

GEMEENTEARCHIEF VENLO

Een organisatie als de Rabobank staat midden in de maatschappij en is daaraan op allerlei manieren dienstbaar. Die dienstbaarheid concentreert zich, hoe kan het anders bij een bank, op het financiële vlak. De Rabobank Venlo en Blerick vindt dat echter niet genoeg. Ze wil ook op andere wijzen dienstbaar zijn aan de samenleving waarin zij wortelt en steunt daarom tal van sociale en culturele projecten in Venlo en Blerick.

De Rabobank hapte dan ook meteen toe toen Ragdy van der Hoek en Adri Gorissen haar in 1990 benaderden met het voorstel een encyclopedie over Venlo uit te gaan geven. Hier was duidelijk sprake van een cultureel project waarmee de Venlose gemeenschap een grote dienst kon worden bewezen. De Venlonaren zouden in de encyclopedie een schat aan informatie op overzichtelijke wijze gepresenteerd krijgen en niet-Venlonaren zouden op een prettige en efficiënte manier kennis kunnen maken met de stad en haar verleden.

Er waren echter nog twee andere redenen waarom de Rabobank Venlo en Blerick snel ja zei op het voorstel. Uitgave van de 'Venloclopedie' zou het 90-jarig bestaan van de bank (9 maart 1992) extra cachet geven en tevens het 650-jarig bestaan van de stad Venlo in 1993 luister bij kunnen zetten. Voorwaar een mooie combinatie.

Nu de bank het resultaat van het werk van Adri Gorissen en Ragdy van der Hoek onder ogen heeft gehad, weet zij zeker indertijd een uitstekende beslissing te hebben genomen. De 'Venloclopedie' overtreft alle verwachtingen en het is dan ook een eer voor de Rabobank een dergelijk boek te mogen uitgeven. Een boek dat een breed publiek tot in lengte van dagen veel kennis en leesplezier zal verschaffen.

Omdat inmiddels (per 1 juli 1991) de fusie tussen de Rabobanken Venlo en Blerick tot stand is gebracht, bestaat er ook al een plan om in het verlengde van deze bankenintegratie een Blericlopedie het licht te doen zien. Op deze wijze draagt de bank bij aan een verdere integratie van beide stadsdelen binnen de gemeente. Het is dus zaak voor elke inwoner van de gemeente om beide encyclopedieën op de boekenplank te hebben staan.

Directie Rabobank Venlo en Blerick

Mr. G.A.H.C. Louwers
W.G.M. Janssen

Adri Gorissen (journalist) en Ragdy van der Hoek (historicus) besloten in 1989 een Venlose encyclopdie samen te stellen.
Van 1989 tot en met 1992 bestudeerden zij voor dit project vrijwel alle publicaties die over Venlo en zijn inwoners verschenen. Bovendien werden zeer veel personen geïnterviewd en werden in verschillende archieven intensieve naspeuringen gedaan. De beide samenstellers zijn hierbij zeer grondig te werk gegaan, wat resulteerde in een boek met meer dan zeshonderd trefwoorden, verlucht met een 125-tal illustraties.
In de encyclopedie worden personen, gebeurtenissen, gebouwen, beken, wegen, onderwijsinstellingen, verenigingen, organisaties, persorganen en vele andere onderwerpen, die voor Venlo van belang zijn, nauwkeurig beschreven. Alle onderwerpen zijn alfabetisch-lexicografisch gerangschikt, beginnend bij aartsbroederschap en eindigend met zwemsport.
Onder de meeste trefwoorden is de informatie direct te lezen. Alleen als een onderwerp meerdere benamingen heeft (er staan dan cursieve verwijzingen) staat de beschrijving achter de meest gangbare aanduiding. Ook verwijzingen naar verwante trefwoorden zijn cursief weergegeven.
Een aantal onderwerpen is onder een verzamelnaam gerangschikt. Dit geldt onder meer voor basisonderwijs, beken, molens, politiek en stadspoorten.
De auteurs hebben ernaar gestreefd zo objectief mogelijke beschrijvingen op papier te zetten. Ze ontkwamen er echter niet aan keuzes te maken. Bij de keuze om een onderwerp wel of niet in de encyclopedie op te nemen werden steeds criteria gesteld als het belang dat een bepaalde gebeurtenis voor Venlo heeft gehad, de bekendheid van een bepaalde persoon of het gegeven dat geleverde prestaties van méér dan lokaal belang waren. Uitgaande van dezelfde criteria werden sommige onderwerpen uitgebreider beschreven dan andere. Betrouwbaarheid en onpartijdigheid stonden, zowel bij de selectie als bij de beschrijvingen, steeds voorop.
De Venlose encyclopedie wil een breed publiek op een prettige manier informeren en is geschreven voor iedereen die belangstelling heeft voor allerlei zaken uit het heden en verleden van Venlo.

Venlo, oktober 1992

Adri Gorissen &
Ragdy van der Hoek

A

AARTSBROEDERSCHAP
Zie: Broederschappen.

AERTS, GIEL
Bekend componist van Venlose carnavalsliedjes. Aerts (geboren op 14 februari 1917) schreef de muziek voor meer dan honderd carnavalsschlagers. Hij werkte samen met de tekstdichters Koos Timp, Ad Pollux en Frans Boermans. Met Timp maakte hij onder meer de klassieker 'Vastelaovend in Venlo' en 'Stina doot de deur aop'. De combinatie Aerts-Pollux tekende onder meer voor 'Venlo am Rhein' en 'Doën beejein'. Het duo Boermans en Aerts, ontstaan nadat Boermans' vaste kompaan Thuur Luxembourg afhaakte, schreef onder meer 'De Joeks-tam-tam', 'De waore leefde' en 'Ome Wielie'. Drie keer werd een lied van het tweetal uitgeroepen tot beste van Limburg. In 1988 was dat 'Minse wie weej', in 1989 'De Knappe(rikke)' en in 1992 'Waat hebbe we 't toch good'. Aerts was verder in de jaren veertig en vijftig lid van het showorkest 'De Notenkrakers'. Dit tienmans dansorkest, waarvan onder anderen ook Wim Maas en Peter van Hoorik deel uitmaakten, speelde vaak in de inmiddels verdwenen zaal 'Parkpalace' aan de Parkstraat. In de beginjaren van hun bestaan fungeerden de 'Notenkrakers' tevens als begeleidingsorkest bij de revues van Sef Cornet. Voor de revues 'Waat ennen Tiêd', 'Stel og ens veur' en 'Huzareslaaj', die in de jaren tachtig werden opgevoerd, leverde Aerts muzikale bijdragen. Hij schreef onder meer de muziek voor het lied 'Ik höf mien glaas op alle Venlonaere'.

AGRARISCH ONDERWIJS CENTRUM-LIMBURG
Zie: Middelbare Tuinbouwschool.

AKKERMANSGILDE
Van oorsprong een vereniging van landbouwers (akkermannen). Het gilde bestond al in de vijftiende eeuw, maar werd pas op 14 augustus 1595 door de magistraat van de stad als rechtspersoon erkend. De erkenning betekende dat de leden van het Huislieden- of Akkermansgilde over bepaalde privileges konden beschikken. Zo mochten zij als enigen hun waren met paard en kar vervoeren. In later tijden werd het gilde erkend als de bewaarder van de reuzen van de stad: Valuas en Guntrud. Uit zelfbescherming hielden de akkermannen schietoefeningen. Na de Franse bezetting in 1794 was er voor de geprivilegieerde gildes geen plaats meer. Alleen het Akkermansgilde overleefde, maar leidde lange tijd een kwijnend bestaan. Het was burgemeester B. Berger die het gilde na de Tweede Wereldoorlog nieuw leven inblies. Vanaf die tijd hebben de Akkermannen als gezelligheidsvereniging (schutterij) weer een plaats in de Venlose gemeenschap ingenomen.

ALBERTUSHOF
Klooster aan de Hakkestraat. Oorspronkelijk was Albertushof een boerderij, ook wel Hendrikkenhof genaamd. De boerderij, thans restaurant, werd omstreeks 1905 door de paters Dominicanen gekocht als buitenverblijf voor hun studenten. Vanaf 11 januari 1939 huisvest Albertushof het missiehuis van de Zusters Dominicanessen. Vanuit Albertushof vertrokken circa zestig zusters naar de missie in Zuid-Afrika. Daarnaast startten de zusters in Venlo in 1962 een kinderdagverblijf: de Stichting 'Albertuskleuterhof'. Uit deze stichting ontstond in 1965 de Stichting 'Kindervreugd' voor de opvang van verstandelijk gehandicapte kinderen.

ALD WEISHOES
Jeugdcentrum. Op 22 april 1951 werd de R.K. Jongensclub St.-Martinus opgericht door Jan Mans en kapelaan Huijbers van de Martinusparochie. De jongensclub had eerst haar onderkomen in het patronaat aan de Noord-Binnensingel, maar verhuisde in 1961 naar de Grote Kerkstraat toen de bejaarden het Ald Weishoes verlieten. Vanaf 1966 heette het jeugdcentrum 'OO'. Een jaar later, toen het zich losmaakte van de kerk, veranderde de naam in Stedelijk Jeugdcentrum Ald Weishoës.

Thans herbergt het jeugdcentrum onder meer 'ut Knibbelke' (voor 15- tot 18- jarigen), 'ut Wielewelke' en vele hobbyclubs. Het jeugdcentrum maakt vanaf 1990 deel uit van de Venlose Welzijnsstichting.
Zie: Weeshuis.

ALGEMEENE STAATKUNDIGE NIEUWSBERICHTEN
De eerste krant die in Venlo verscheen. Het eerste nummer van de Algemeene Staatkundige Nieuwsberichten verscheen op 5 januari 1792. Redacteur was Jan Hestermans, een waarschijnlijk uit Tilburg afkomstige kloosterling. Uitgever en drukker was de Firma Wed. H. Bontamps. Hestermans wilde, zo liet hij zijn lezers herhaalde malen weten, de belangrijkste gebeurtenissen van zijn tijd melden. Daarbij wilde hij niet partijdig zijn. Het buitenlandse nieuws, dat de hoofdmoot van het tweemaal per week verschijnende blad vormde, werd geleverd door een aantal 'correspondenten'. Dat waren mensen die vanuit de belangrijkste Europese steden brieven met nieuws stuurden naar drukkerij Bontamps. Andere nieuwsbronnen waren officiële mededelingen en andere kranten. Bovendien werden advertenties opgenomen. Het abonnementenaantal van de Algemeene Staatkundige Berichten is onbekend. Aan het bestaan van het blad kwam in juni 1794 een einde doordat Hestermans Venlo verliet, waarschijnlijk uit angst voor de oprukkende Franse troepen. In totaal waren 260 nummers van de eerste Venlose krant verschenen.

AMBACHTSSCHOOL
Zie: Technische school de Hagerlei.

AMBROSIUS
Verzetsheld. Ambrosius was de schuilnaam van Jan Hendrikx, die tijdens de Tweede Wereldoorlog gewestelijk leider was van de landelijke organisatie tot hulp aan onderduikers. Jan Hendrikx werd op 2 februari 1917 in Venlo geboren. De onderwijzer Hendrikx zette samen met kapelaan Naus van de Venlose Martinusparochie een Limburgs netwerk op voor de hulp aan onderduikers. Hijzelf werd daarvan de leider. Vanaf augustus 1943 werkte die Limburgse organisatie mede op zijn initiatief samen met vergelijkbare groeperingen elders in het land. De landelijke organisatie tot hulp aan onderduikers (L.O) was geboren. Hendrikx bleef ook van de Limburgse afdeling van die organisatie de leider. Na

verloop van tijd werd hij gezocht door de Sicherheitsdienst (SD) en moest zelf onderduiken. Alvorens hij het wat kalmer aan zou gaan doen, bezocht hij nog één vergadering. Die werd hem fataal. De bijeenkomst van alle Limburgse districtsleiders in het pensionaat St.-Louis te Weert was verraden. Bij de acht mannen die door de SD werden opgepakt, was Jan Hendrikx. Hij kwam in het concentratiekamp Vught terecht en belandde vervolgens ergens in Duitsland in een ander concentratiekamp. Daar moet hij zijn overleden, want er werd nooit meer iets van hem vernomen.

AMICITIA
Sociëteit. De besloten herensociëteit Amicitia werd in 1828 opgericht door enkele vooraanstaande Venlose heren, waaronder: A. Bloemarts, J. Keuller, F. de Gruyter, P. Canoy en P. Janknecht. Vanaf 1841 kreeg de sociëteit een eigen lokaal aan de Steenstraat nr. 1. Het pand was eigendom van Jozef Bloemen. Amicitia was jarenlang het punt van samenkomst van welgestelde burgers. De sociëteit organiseerde voor haar leden onder meer bals, concerten en toneelvoorstellingen. In de jaren zeventig van de negentiende eeuw verminderde de interesse voor het lidmaatschap en in 1891 werd Amicitia opgeheven.

ANNEXATIE
Op 1 oktober 1940 werd Blerick bij Venlo gevoegd, een samenvoeging die in de jaren 1938-1939 door het Nederlands gezag was

voorbereid. De wens om Blerick bij Venlo te voegen leefde al rond 1911 bij burgemeester Van Rijn. Als gevolg van de annexatie kreeg Venlo er ca. 10.000 inwoners bij.

ARBEIDSBUREAU
Organisatie voor arbeidsbemiddeling. Op initiatief van de Venlose Volksbond en met de steun van burgemeester Van Rijn werd in 1905 een Gemeentelijke Arbeidsbeurs in het leven geroepen. Deze beurs, die in het Arsenaal was gehuisvest, bemiddelde onder meer bij het plaatsen van werklozen in Belgisch- en Nederlands-Limburgse mijnen. In 1930 trad de Arbeidsbemiddelingswet in werking waarna de overheid kosteloos ging bemiddelen. De Gemeentelijke Arbeidsbeurs bleef in Venlo in ieder geval tot april 1942 bestaan. Hierna werd door de Rijksoverheid een Gewestelijk Arbeidsbureau (GAB) in het leven geroepen. In Venlo gehuisvest aan de Kaldenkerkerweg. Van hieruit verhuisde het GAB in 1978 naar een nieuw onderkomen in de Spoorstraat. Op 1 januari 1991 veranderde de naam volgens de nieuwe arbeidsvoorzieningswet in arbeidsbureau.

ARCHIEF
Vanaf 1831 werden de historische archieven van de stad Venlo met extra zorg omringd. In 1872 verscheen de eerste archiefinventaris, die in 1919 door een nieuwe uitgave werd vervangen. Tot 1944 beschikte het gemeentearchief Venlo over mooie en doelmatige ruimten in het stadhuis. Na de oorlog begon een zwerftocht. Het rijke Venlose archief werd in 1967 overgebracht naar het Goltziusmuseum. Met een dependance in de Julianastraat en depôts in het voormalige Pope-complex aan de Mercatorstraat. Ook deze huisvesting was verre van adequaat. Toen het Venlose ziekenhuis in 1984 verhuisde, werd de polikliniek aan de Dokter Blumenkampstraat verbouwd en geschikt gemaakt als onderkomen voor de archiefdienst. Op 5 februari 1987 werd het nieuwe gemeentearchief officieel in gebruik genomen. Thans staan daar 160 verschillende archieffondsen, een grote historische bibliotheek, alsmede beeld- en geluidcollecties ten dienste van iedereen die in heden en verleden is geïnteresseerd.

ARENBORG
Herenhuis met hofstede. Hoeve Arenborg werd vermoedelijk in de achttiende eeuw gebouwd. De hoofdvleugel heeft in het midden een poort met kamertoren. Het poortpaviljoen werd na 1900 met nog een verdieping verhoogd. De zuid- en oostvleugel dateren uit het einde van de zeventiende eeuw en de westvleugel draagt het ankerjaar 1835. In 1794 had de Franse brigadegeneraal Van Damme op de Arenborg zijn hoofdkwartier.

Hoeve Arenborg

ARIËNSPLAATS
Steegje achter de huizen aan de Houtstraat. De naam verwijst naar de wijnkopersfamilie Ariëns, die er stallingen had. De familie Ariëns was in de achttiende eeuw eigenaar van hotel 'Het Zwijnshoofd' aan de Houtstraat en onderhield een postwagendienst.

ARIËNSWEIDE
Gebied tussen de huidige Roermondseweg en de Maas. In dit winterbed van de Maas lag de zogenaamde Theunisweide, genoemd naar een Sint-Antoniuskapelletje. Later kreeg deze weide de naam Ariënsweide, genoemd naar de familie Ariëns.

ARMBESTUUR
Liefdadige stichting. De oorsprong van het Rooms-Katholieke Burgerlijk Armbestuur gaat terug naar de Heilige Geesttafel in de veertiende eeuw (de oudste bewaard gebleven charters dateren uit 1354). De Heilige Geesttafel had tot doel de thuiszittende armen van katholieke afkomst te ondersteunen. In de winter, als de nood het

hoogst was, werd hulp verleend aan alle noodlijdende Venlonaren. Vanaf 1817 beschikte het Armbestuur over een eigen armenhuis in het voormalige Sint-Jorisgasthuis aan de Lohofstraat. Van 1830 tot 1832 werd door het Armbestuur een armenfabriek geëxploiteerd, de zogeheten Armen-Verzorging waar onder meer sajet en wollen kousen werden gemaakt. Tot 1902 was het kantoor van het R.-K. Armbestuur gevestigd in het stadsgebouw aan de Oude Markt. In dat jaar verhuisde het Armbestuur naar een van de bovenvertrekken van 'de Schijf' aan de Kleine Kerkstraat. Het R.-K. Armbestuur is onder meer eigenaar van boerderij Hulsterhof. In 1987 werd de naam gewijzigd in R.-K. Hulpverleningsfonds voorheen R.-K. Armbestuur. Naast het R.-K. Armbestuur waren in Venlo ook de Diaconie der Hervormde Christelijke Gemeente, het Israëlisch Armbestuur en de Stichting Van Heutz actief.

ARMENSCHOOL
Stadsschool voor onvermogende ingezetenen van de stad. De stadsarmenschool werd in 1831 opgericht en was gevestigd in de parterre van het Ald Weishoes. Op de school werd in de late middag- en avonduren les gegeven onder leiding van hoofdonderwijzer G. Stalenhoeff en later Jan Valentijn. De school verhuisde enige jaren later naar het Helschriksel. In 1883 werd de stadsarmenschool opgeheven en gecombineerd met de eerste openbare lagere school (de Mostartschool) aan de Goltziusstraat.

ARSENAAL
Wapenmagazijn, dat deel uitmaakte van de militaire gebouwen binnen de vesting. Het arsenaal, ontworpen door luitenant-ingenieur Derk de Haas en gebouwd van 1751 tot 1759, lag op de hoek Nassaustraat-Keullerstraat. Na 1867 kwam het gebouw leeg te staan. Van 1914 tot 1918 deed het arsenaal dienst als hulpgevangenis en vanaf 1921 werd het, na een verbouwing, gebruikt als administratiegebouw voor Rijk en gemeente. In de jongste oorlog werd het gebouw verwoest.

ASPERGERIE
Culinaire manifestatie. Van 1984 tot 1990 werd in Venlo een jaarlijks terugkerend feest georganiseerd waarbij de Noordlimburgse asperge centraal stond. De aspergerie werd achtereenvolgens gehouden op de Oude Markt, in het kleine Park

en in het Julianapark.

ATHENE
Zie: Handbal.

ATLETIEK
Luitenant F. van de Ven, officier in het Venlose garnizoen, richtte op 3 maart 1922 in Venlo de Limburgse Atletenbond op. Daarnaast bedreven ook leden van verschillende gymnastiek- en voetbalverenigingen atletiek. Zo had de begin 1926 opgerichte sportvereniging Pope een atletiekafdeling. Deze afdeling heeft echter nog geen vijf jaar bestaan. Op 31 maart 1931 werd door luitenant Van de Ven de atletiekvereniging 'Rood-Wit' opgericht. De mobilisatie in 1939 maakte echter een einde aan de de activiteiten van 'Rood-Wit'. In 1943 werd er een atletiekafdeling opgericht bij de Blerickse voetbalvereniging S.V.B. Deze afdeling maakte zich in 1952 zelfstandig en ging verder onder de naam Festina. De vereniging kreeg in 1966 op het sportpark Herungerberg een sintelbaan, later veranderd in een kunststofbaan. In de jaren zestig behaalde Festina met atleten als Leen Verbaan successen, zoals een derde plaats bij de Nederlandse kampioenschappen 4 maal 800 meter estafette in 1961. In de jaren tachtig en negentig werd het sportieve gezicht van Festina voornamelijk bepaald door Carla Beurskens en Johan Kuijpers.

Festina stratenloop

AUGUSTINESSENKLOOSTER
Klooster van de zusters Augustinessen. Volgens de overlevering werd in 1413 een begijnenhuis op de hoek van de Jodenstraat en de H. Geeststraat veranderd in een klooster. In 1623 bouwden de zusters een nieuw klooster en werd de kerk van de H. Geest erbij getrokken. Het Augustinessenklooster werd in 1797 opgeheven. In 1839 werd het inmiddels bouwvalige klooster afgebroken.

AUGUSTIJNENKLOOSTER
De paters Augustijnen vestigden zich in 1920 te Venlo, waar zij het Progymnasium ombouwden tot het St.-Thomascollege. Nadat de paters eerst enige tijd in lerarenkamers hadden gewoond, werd het uit 1903 daterende gebouw van de school aan de Hogeweg in 1922 verbouwd en uitgebreid. Het klooster voor de paters kreeg een plaats in het oude gebouw. Daar bleef het tot 1949 toen de Augustijnen werden ondergebracht op de zolderverdieping van het in 1930 aan de school vastgebouwde internaat. Deze situatie zou oorspronkelijk slechts voor korte tijd zijn, maar duurde tot 1968. In dat jaar konden de paters Augustijnen een geheel nieuw klooster even verderop aan de Hogeweg betrekken.

AVONDVIERDAAGSE
Vierdaagse avondwandeltocht. Sinds 1981 organiseren de Venlose wandelsportverenigingen jaarlijks een avondvierdaagse. Vertrek- en eindpunt van de wandeltochten (6 en 12 kilometer) was aanvankelijk de Zuidpilaar in Venlo-Zuid en is thans het clublokaal van organisator EHS, de Blokhut.

B

BAAND, D'N
Volksnaam voor het voormalige kassengebied tussen de Stalbergweg en de Maagdenberg. Op de Tranchotkaart van 1810 is er nog sprake van een weiland dat wordt aangeduid als Groene Veld. De naam 'baand' is afgeleid van beemd (moerassig gebied). In de jaren tachtig werden de tuinderskassen afgebroken en begin jaren negentig verrees in het Groene Veld een woonwijk.

BADHUIS
Openbare wasgelegenheid. In een herenhuis aan de Valuasstraat werd op 1 maart 1891 een badhuis geopend, geëxploiteerd door de Venlosche Badhuis Maatschappij. In het badhuis konden warme en koude stort- en kuipbaden worden genomen. Na de Tweede Wereldoorlog kwam het gebouw leeg te staan. In 1972 werd het badhuis afgebroken.

BALLET
Wanneer de eerste balletlessen in Venlo werden gegeven is onzeker. Zeker is wel dat de Katholieke Arbeidersbeweging (KAB) in 1957 al een balletgroep oprichtte. In 1973 was er een afdeling ballet aan de muziekschool, die vanaf 1981 samenwerkte met de balletafdeling van de Vrije Academie. Op 23 augustus 1982 fuseerden beide stichtingen en werden de balletlessen aangeboden door de toen ontstane Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg. Ook in verschillende privé-scholen worden en werden balletlessen gegeven, zoals vanaf 1961 bij balletschool Gertie Klaassen (nu Doris Titulaer) aan de Hoogstraat. Verder worden er balletlessen verzorgd door de Stichting Stedelijke Balletschool, een uit 1987 daterende afsplitsing van de dansafdeling van de Stichting Kunstzinnige Vorming. Vanuit deze stichting ontstond in 1990 een samenwerkingsverband tussen het Thomascollege en de Hogeschool voor de Kunst te Arnhem, die het mogelijk maakt dat mavo- en havo-leerlingen in Venlo ballet en dans als eindexamenvak kunnen kiezen.

BAND '81
Bigband. De Band '81 werd in 1981 opgericht door voormalige leden van de Fanfare Venlo. Initiatiefnemers waren H. Korsten, S. en P. Gubbels, H. van Knippenberg e.a. In Band '81 spelen circa 25 amateurmusici.

BANK- EN HANDELSVERENIGING P.J. BERGER
Belangrijke handelsfirma en een van de eerste banken in Limburg. De firma werd 1819 te Venlo opgericht door de op 2 oktober 1798 in Viersen geboren P.J. Berger. Aanvankelijk hield deze zich vooral bezig met de handel in goederen, maar later bouwde hij zijn onderneming uit met een rederij (Berger Booten) en een bank. De bank ontstond doordat Berger steeds vaker voor klanten ook als kassier optrad en aan collega-kooplui leningen verstrekte. Na de dood van P.J. Berger op 15 december 1865 namen zijn vier zonen de firma over, die al spoedig Bank- en Handelsvereeniging v/h P.J. Berger ging heten. In 1893 werd de zaak omgezet in een NV. Rond de eeuwwisseling kwam de derde generatie Bergers aan het roer, die bestond uit drie kleinzoons van de oprichter. Zij zorgden onder meer voor de bouw van het nieuwe bankgebouw aan de Keulse Poort, dat in 1906 zijn deuren opende. Toen twee van deze drie in 1919 en 1920 snel na elkaar overleden, was dat reden voor liquidatie van de firma en verkoop van de onderdelen. De NV Bergerbooten werd in 1919 verkocht aan de stoombootonderneming H. Janssen. De NV Berger's Bank fuseerde op 1 januari 1920 met de Zuid-Nederlandse Handels Bank N.V. uit Tilburg. Deze had sinds 1917 een filiaal in Venlo. Via een aantal tussenstappen werd de nieuwe combinatie later een onderdeel van de Amro-bank. De familie Berger begon overigens in 1921 met een nieuwe bank, die echter in 1932 failliet ging.
Zie: Stoombootvaart.

BANK VAN LEENING
Oudst bekende bank van Venlo, opgericht in 1723. In 1804 werd ze door de Franse

overheid verboden, en vervolgens bij Koninklijk Besluit op 27 april 1818 weer opgericht. De bank was omstreeks 1830 gevestigd ten huize van Frans Antoon de Gruyter op de Oude Markt. De Bank van Leening fungeerde als pandhuis, waar men geld leende en goederen in onderpand nam. Kon de schuld niet binnen een jaar worden afgelost, dan werd het pand openbaar verkocht. De Bank van Leening was van overheidswege ingesteld om woekerrenten van particuliere banken te voorkomen. Vanaf 1881 was de bank in de Houtstraat gevestigd. Op 5 september 1911 werd de gemeentelijke bank overeenkomstig de pandhuiswet opgeheven en als particuliere bank voortgezet.

BANTUIN
Tot de gemeente behorend platteland buiten de vesting. De bantuin strekte zich uit tussen de Maas en de hoogterrasrand ten oosten van de stad. In de bantuin werd veelal op gemengde bedrijven akkerbouw en veeteelt bedreven.

BARRIÈRE-TRACTAAT
Verdrag uit 1715 waarin werd bepaald dat Venlo definitief onder het bestuur van de Staten Generaal van de Nederlandse Republiek kwam. Het verdrag was een aanvulling op het Tractaat van Utrecht (1713) en gaf de Staatsen toestemming om langs de Franse grens een aantal sterkten te houden als 'voormuur' tegen Frankrijk. Na het sluiten van het Barrière-Tractaat tussen de Pruissische keizer en de Verenigde Provinciën, onder waarborg van Engeland, brak er voor Venlo een lange periode van vrede aan. Als 'generaliteitsland' kwam de stad echter geïsoleerd te liggen in de omliggende territoria.

BASISONDERWIJS
Het basisonderwijs (vroeger lager onderwijs) was in Venlo vele eeuwen een aangelegenheid van geestelijken, particulieren en de stedelijke overheid. Hoewel er al in de vijftiende eeuw een op initiatief van de magistraat begonnen school moet zijn geweest, stichtte de overheid officieel pas in 1680 de eerste stadsschool, die werd gevestigd in de buurt van de Martinuskerk. In 1726 volgde de tweede stadsschool. Op beide scholen werd les gegeven in lezen, schrijven en rekenen. Venlose kinderen konden ook lager onderwijs volgen aan de in 1611 gestichte Latijnse school, die eigenlijke een middelbare opleiding bood. Omdat de Kruisheren die de school leidden het niveau van de andere scholen niet goed vonden, begonnen zij zelf met een voorbereidende klas. Verder waren er in de achttiende eeuw nog meisjesscholen verbonden aan twee zusterkloosters, een officiële particuliere en enkele niet erkende particuliere scholen.
Als gevolg van de sluiting van kloosters door de Franse bezetters in 1797 was de rol van de geestelijkheid in het Venlose onderwijs enige tijd uitgespeeld. De particulieren namen die al dan niet officieel over. In de Franse tijd kwamen er zes van die scholen bij, terwijl de tweede stadsschool enkele jaren zijn deuren sloot. Aan de opbloei van de particuliere scholen kwam na de Franse tijd even een einde. De regering gaf namelijk de voorkeur aan openbare scholen. In Venlo leidde dat tot een grote toestroom van leerlingen naar de twee stadsscholen en de stichting in 1817 van een rijks lagere school, bedoeld voor kinderen van militairen en aanzienlijke burgers.
Tijdens de Belgische tijd (1830-1839) nam het aantal onderwijsinstituten in Venlo sterk toe. Waren er bij de komst van de Belgen slechts vier lagere scholen (de twee stadsscholen, de rijks lagere school en een particuliere school), in 1838 waren er negen (de twee oude stadsscholen plus een in 1836 in de bantuin gestichte nieuwe, de in 1831 geopende armenschool, vier particuliere instituten en een stadstekenschool). De toename van het aantal particulieren dat thuis onderwijs gaf, ging na het vertrek van de Belgen nog even door. In de tweede helft van de negentiende eeuw raakte hun rol echter uitgespeeld. Broeders en zusters namen die taak over.
In 1856 vestigden de Zusters van Liefde uit Tilburg zich in Venlo en namen het particuliere schooltje van Rosalie Wentzky over. Na hen begonnen de Zusters Ursulinen in 1885 met een meisjeskostschool. De Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis van Onze Lieve Vrouw startten in 1894 met een jongensschool. Rond 1900 had Venlo zes lagere scholen: de drie stadsscholen en de drie door zusters en broeders geleide instituten. Feitelijk beschikte de stad dus over drie openbare en drie bijzondere scholen.
De openbare stadsscholen waren tijdens de vele eeuwen van hun bestaan steeds net zo katholiek geweest als de bijzondere. Er woonden in Venlo nauwelijks andersdenkenden, dus was er geen noodzaak geweest om echt neutraal onderwijs te geven. Na

Sollicitanten
naar de betrekking van
Onderwijzeres
aan de derde openbare school te Venlo, Hoofd de heer ADAMS, op eene jaarwedde van f. 500,—, gelieven hunne stukken in te zenden vóór 23 Maart a.s. aan den *Burgemeester*
H. B. J. VAN RIJN.
VENLO, 9 Maart 1901.

1900 veranderde dat door de komst van veel andersdenkenden. De regering ging daardoor meer eisen stellen aan het neutrale karakter, terwijl de leiders van de katholieke kerk zich van de scholen gingen afwendden. Gevolg was de stichting van veel nieuwe katholieke (bijzondere) scholen in Venlo. Dat werd nog eens vergemakkelijkt doordat vanaf 1917 bijzondere en openbare scholen door de wet werden gelijkgesteld, waardoor naast het openbare nu ook het bijzonder lager onderwijs geld ter beschikking kreeg en de stichting van een bijzondere school door de schoolwet van 1920 de initiafnemers geen geld meer kostte. Voor die tijd hadden de katholieken voornamelijk zelf moeten opdraaien voor de kosten van hun bijzondere scholen.
In de eerste helft van de twintigste eeuw was sprake van een hausse in het openen van scholen. In de jaren dertig telde de stad 19 katholieke lagere scholen en in 1946 zelfs 24. Daarentegen bleef er nog maar 1 openbare school over. Het aantal lagere scholen nam na 1950, ondanks enkele geboortegolven, af. In 1991 waren er in Venlo nog 13 bijzondere basisscholen (waaronder de School met de Bijbel, de Montessorischool en de Vrije School) en 1 openbare school.

BEELDENFABRIEKEN
Werkplaatsen waar met name religieuze en fantasiebeelden werden gemaakt. De oprichting van een fabriek voor gepolychromeerde gipsen beelden in de Panhuisstraat door Gerard Linssen in 1893, luidde het begin van een florerende Venlose beeldenindustrie in. In 1894 werd de firma Van der Werf & Co opgericht (in 1897 overgenomen door Eduard Nettesheim). In de beginjaren van de twintigste eeuw bestonden in Venlo verder de ateliers van Alphons van Erp-Hermans (1916-1930) aan de Emmastraat en later aan de Sinselveldstraat, Beeldenfabriek Sint-Jozef van A. Gödden aan de Emmastraat (1916-1965), de firma H. Breuers & Co aan de Straelseweg (1899), Jos Heintgens aan de Panhuisstraat (1913) en Beeldenfabriek De Eendracht van Ferdinand Perrée, later F. Perrée en Zonen, aan de Straelseweg (1920). De fabriek van Linssen werd in 1931 door Heintgens & Co. overgenomen en in 1965 geliquideerd.

BEERENDONCK
Zie: Forten en Bejaardentehuizen.

BEJAARDENTEHUIZEN
Aanvankelijk werden Venlose bejaarden verzorgd in het Sint-Jacobsgasthuis op de hoek van het Hel- en Maasschriksel. Vanaf 1820 kregen zij onderdak in een nieuw gebouw aan de Grote Kerkstraat, naast de vroegere stadsschool. Dit gebouw deed tot

De nieuwe Beerendonck

1961 als bejaardenhuis dienst. Omdat dit onderkomen na de Tweede Wereldoorlog niet meer voldeed, kochten de Burgerlijke Godshuizen - op dat moment de enige instelling in Venlo die zich met bejaardenzorg bezighield - in 1958 een stuk grond aan de Goltziusstraat, tegenover het Julianapark. Op dit terrein werd in 1961 het eerste moderne Venlose bejaardentehuis, Huize Beerendonck, gebouwd. Het complex bood ruimte aan 180 bejaarden. Op 1 oktober 1960 werd een tweede bejaardentehuis, Huize Meeuwbeemd (capaciteit 250 bewoners), in gebruik genomen. De bouw van dit tehuis was een initiatief van de stichting 'Katholieke bejaardenzorg Venlo'. In 1986 werden beide bejaardenhuizen eigendom van de Stichting Verzorgingshuizen voor Ouderen Venlo. In 1987-1988 werd een nieuwe Meeuwbeemd gebouwd vlak achter de plaats waar de oude Meeuwbeemd stond, die in 1992 werd gesloopt. Eenzelfde lot was eerder Huize Beerendonck beschoren. Dit seniorenhuis werd in 1990 gesloopt en in 1991 op dezelfde plaats opnieuw opgebouwd.

BEKEN

Venlo kende in het verleden vele beken, die aan de rand van het hoogterras in de zogenaamde dellen ontstonden. De beken zorgden er voor dat het water van de grachten op peil bleef en leverden energie voor de aandrijving van de vele watermolens. De veranderende loop van de beken gaf nogal eens aanleiding tot hevige conflicten tussen met name Venlo en Tegelen. Zo stroomde het water van de Molenbeek vanaf het gebied van de Bovenste Molen, na aandrijving van de Bovenste en Onderste Molen, richting Tegelen. Na 1662 leidde Venlo de waterloop echter definitief richting stad, waar de beek westelijk van de Keulse poort onder de wal door de stad binnen liep. Hier liep de beek door de tuin van het Dominicanenklooster, door de Kleine en Grote Beekstraat, om vervolgens via de Italiëmolen in het zuidelijk deel van de haven uit te monden. Enkele andere beken waren 't Rienke, de Constabelbeek, de Sloterbeek en de Helbeek. In de twintigste eeuw werden vrijwel alle beken gedempt of in het rioolstelsel opgenomen.

BELGISCHE TIJD

Periode van bijna negen jaar waarin Venlo deel uitmaakte van het Koninkrijk België. Op 11 november 1830 werd de stad ingenomen door Belgische troepen onder leiding van generaal Daine. Tijdens de hierop volgende jaren werd in de vesting Venlo een sterke militaire bezetting gestationeerd. In de stad bleef acht jaar lang de staat van oorlog gehandhaafd. Aanvankelijk was de Venlose bevolking overwegend pro-Belgisch, maar door allerlei factoren van politieke, economische, militaire en religieuze aard nam het enthousiasme af. Van 1830 tot 1837 was Karel Bontamps, de leider van de liberale groepering, burgemeester. De Belgische tijd werd in Venlo op politiek gebied gekenmerkt door de strijd tussen klerikalen en anti-klerikalen. Uiteindelijk wonnen de klerikalen de strijd om de

macht en werd het burgemeestersambt in 1838 overgenomen door de leider van de klerikale groep, Pieter de Lom de Berg. Sociaal en economisch verkeerde Venlo tijdens de Belgische tijd in grote moeilijkheden. Het handelsverkeer met Noord- en Zuid- Nederland was lange tijd stopgezet, de industrie leed een kwijnend bestaan en het aantal behoeftigen was groot. Toen Willem I in 1839 besloot in te stemmen met een voorstel van de grote mogendheden om de provincie Limburg in tweeën te delen, kwam er een einde aan het Nederlands-Belgisch conflict. Het accepteren van het eindverdrag van Londen had als gevolg dat Nederlandse troepen Venlo op 22 juni 1839 weer in bezit namen.

BELLETABLE

Beroepsmilitair en oprichter van de Aartsbroederschap van de Heilige Familie. De apothekerszoon Henri Belletable werd op 8 april 1813 in Venlo geboren en overleed op 5 december 1855 te Hoei (België). Belletable diende eerst in het Nederlandse leger, maar na 1830 koos hij de Belgische zijde. In 1844 richtte de vrome kapitein in Luik de Broederschap van de Heilige Familie op. Een broederschap die bij zijn overlijden inmiddels door de Paus tot Aartsbroederschap verheven was en vele afdelingen kende die zich met 'het verrichten van werken van godsvrucht' bezighielden. In Venlo werd op 1 juli 1854 de Broederschap van de Heilige Familie opgericht. Deze broederschap functioneerde vooral als vormingsinstituut voor het behoud van het katholieke gezinsleven.

BERGER, B.

Burgemeester van Venlo van 1 november 1921 tot en met 29 februari 1952 (met uitzondering van een periode in de Tweede Wereldoorlog toen hij uit principiële redenen zijn ambt had neergelegd). Bernard Berger (geboren op 24 februari 1887 te Venlo) stamde uit de bekende, rijke Venlose familie die de Bank- en Handelsvereeniging v/h P.J. Berger exploiteerde. Zijn opleiding kreeg hij in Venlo, Rolduc en Leiden. In die laatste plaats sloot hij zijn universitaire studie rechten met succes af. Na een tijdlang secretaris van de R.-K. Werkgeversvereeniging in Limburg te zijn geweest, werd hij per 31 oktober 1919 benoemd tot burgemeester van de Friese plaats Bolsward. Lang hoefde hij niet in het noorden door te brengen, want twee jaar later volgde zijn benoeming tot burgemeester van zijn geboorteplaats. In die functie was hij de opvolger van de illustere Van Rijn. Tijdens zijn langjarige burgemeesterschap bracht Berger heel wat tot stand. Scholen, kerken en een nieuw politiebureau werden gebouwd. De onder zijn voorganger ingezette verbetering van de infrastructuur van de stad kreeg een nieuwe impuls. De bestrating en de waterafvoer werden verbeterd, industrieterreinen ingericht en de elektrische centrale werd uitgebreid. Diverse monumenten in de stad, zoals het stadhuis en de Minderbroederskerk, ondergingen een restauratie. Verder zorgde hij ervoor dat de vrijwillige brandweer werd omgezet in een beroepskorps. Een deel van zijn werk deed de oorlog, tijdens welke hij niet in functie was, weer teniet. Na afloop daarvan gaf hij echter bezielend leiding aan de wederopbouw van de stad. Veel was al weer tot stand gebracht toen hij eind februari 1952 afscheid nam en benoemd werd tot ereburger van de stad. Tijdens zijn lange loopbaan was mr. B. Berger verder onder meer lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, president-commissaris van de maatschappij die de Maasbuurtspoorweg exploiteerde, voorzitter van het bestuur van de Gemeente Spaarbank, voorzitter van de Vereeniging tot bevordering van het Ambachtsonderwijs in Limburg en bestuurslid van de afdeling Limburg van de

Vereniging van Nederlandsche Gemeenten. Mr. Berger overleed op 5 februari 1967 te Venlo.

BERGER, P.J.
Zie: Bank en Handelsver. P.J. Berger.

BETHANIË
Klooster van de zusters Dominicanessen aan de Beckersweg. De Duitse zusters Dominicanessen van Bethanië kwamen in 1914 naar Venlo. Het klooster Bethanië werd op 25 november 1915 ingewijd. Bij het klooster was van 22 november 1947 tot 1 januari 1983 een tehuis voor moeilijk opvoedbare meisjes, Lataste genaamd (naar de stichter van de congregatie). Lataste fuseerde in 1983 met Huize Nazareth en ging verder als Stichting Jongerenhulp -opvoeding en -begeleiding (SJOB).

BEUGELEN
Oude volkssport. Het beugelen werd in Venlo zowel op binnen- als buitenbanen beoefend. Bekende binnenbanen bevonden zich op de Parade bij 'De Witte' en in 'De Beurs'. Bij 'De Hazewind', 'Sint-Urbanus' en 'Café Jentjes' waren buitenbanen.

BIBLIOTHEEK
De R.-K. Openbare Leeszaal en Bibliotheek werd in oktober 1917 geopend en zorgde voor een eerste lectuurvoorziening voor een breed publiek. De bibliotheek was aanvankelijk gehuisvest in een pand aan de Parade. Vandaar verhuisde ze op 15 december 1919 naar een vleugel van hotel 'Het Zwijnshoofd' aan de Houtstraat 13. In november 1930 kreeg de bibliotheek de beschikking over een eigen onderkomen aan de Nassaustraat, hoek Keullerstraat. Dit gebouw werd echter in oktober 1944 bij een bombardement vernield. Op 1 maart 1946 startte de bibliotheek aan de Grote Kerkstraat 22 en in november 1948 verhuisde ze naar het gebouw van de Gemeentespaarbank aan de Prinsenhofstraat. Vanaf september 1965 is de bibliotheek gehuisvest aan de Begijnengang.

BIOSCOPEN
De eerste Venlose bioscoop (1907) was de kinematograaph van H.J. Caubo aan de Vleesstraat. Later, in 1917, veranderde de naam daarvan in 'Elite Bioscoop' en in 1928 in City-theater. Op 11 oktober 1912 werd aan de Steenstraat bioscoop Scala geopend en in café-zaal Suisse aan de Vleesstraat vestigde zich in 1936 de Filmac, waar tot in de jaren zestig doorlopende voorstellingen plaatsvonden. Ook in het Rembrandttheater (1925-1944) aan de Parade en in het Piusgebouw ('Familie bioscope') aan de Maaskade werden vanaf

eind jaren twintig films vertoond. Aan de Hogeweg was vanaf 1927 de Apollobioscoop (thans Venlona-paviljoen). In 1980 openden aan de Nieuwstraat de bioscopen Scene-1 en Scene-2.

BLAUWE TRAP
Trap die een van de toegangen vormde naar de vestingwal. De blauwe trap, ook wel 'steenen trappen' genoemd, werd in 1518 gebouwd om ter plekke de stadswal op te kunnen gaan. De blauwe trap, die tussen de Oude Markt en de Havenkade lag, werd in 1869 afgebroken. De trap dankte zijn naam aan de blauwe kleur van de Naamse steen waaruit hij gemaakt was.

BLEEKWEIDE
De gemeentelijke bleekweide was een langwerpige weide op het terrein van het voormalige fort Ginkel, waar men de was kon laten drogen.

BLOEMARTS, A.J.H.J.
Burgemeester van Venlo. Arnold Bloemarts werd op 26 juli 1780 in Weert geboren en vestigde zich aan het begin van de negentiende eeuw als notaris in Venlo. In 1806 werd hij onder de Franse bezetting maire (functie vergelijkbaar met die van burgemeester) van de stad. Dat bleef hij tot 1816, om daarna meteen het echte burgemeesterschap op zich te nemen. Aan zijn eerste periode als burgemeester kwam in 1820 een einde. In 1824 begon hij echter aan een nieuwe termijn. In zijn tweede ambtsperiode, die tot 1830 duurde, overheerste hij de gemeenteraad volkomen. Bloemarts was een overtuigd aanhanger van de Oranjes en de Nederlandse overheid. Toen de Belgische troepen in 1830 de stad naderden, vluchtte hij dan ook meteen. In 1831 werd hij benoemd tot lid van de provinciale raad die een soort bestuur van Limburg in ballingschap vormde. Dat bleef hij tot 1841. Vervolgens was hij vanaf dat jaar tot 1843 lid van provinciale en gedeputeerde staten van Limburg. Bloemarts overleed op 26 maart 1843 in Roermond.

BLOEMEN, JEAN
Schrijver van historische artikelen. Jean Bloemen werd op 25 september 1858 in Venlo geboren. Zijn interesse voor de geschiedenis van zijn vaderstad uitte zich onder meer door het verzamelen van historisch materiaal, zoals foto's, tekeningen en prenten, en zijn inzet voor het behoud van oude panden. De historische artikelen van Jean Bloemen verschenen in de rubriek 'Venlo's Heden en Verleden' in de jaren twintig en dertig in de Nieuwe Venlosche Courant. Ook leverde hij bijdragen aan het Limburg's Jaarboek en het historisch tijdschrift 'De Maasgouw'. Jean Bloemen overleed op 28 november 1937 te Venlo.

BLUMENKAMP, C.J.A.
Geneesheer. Charles Jean Alexandre (Karel) Blumenkamp was in de negentiende eeuw meer dan zestig jaar dokter in Venlo. Hij werd op 8 juli 1807 geboren als zoon van de uit Wetlaer in Pruisen afkomstige Henri Blumenkamp. Deze was stadsdokter/chirurgijn in Venlo en tevens officier van gezondheid voor de in de stad gelegerde soldaten. Karel studeerde geneeskunde in Luik en vestigde zich op 10 juli 1829 op zeer jeugdige leeftijd als dokter in zijn geboorteplaats. In de beginjaren van zijn geneesheerschap was hij ook nog enige tijd verbonden aan het plaatselijke militaire ziekenhuis (infirmerie). Als arts stond hij in heel hoog aanzien bij de Venlose bevolking, wat bleek tijdens de viering van zijn 50- en 60-jarig jubileum. De halve stad liep uit om hem te feliciteren. Van 1861 tot 1891 was hij ook nog geneesheer van het R.-K. Gasthuis 'St.-Jozef'. Blumenkamp overleed op 29 juli 1896.

BOENER, (FAM.)
Vooraanstaande familie die vele jaren in de Venlose magistraat vertegenwoordigd was.

Mathias Bonerus (Boener) werd omstreeks 1585 te Venlo geboren, studeerde rechten aan de universiteit van Leuven, waar hij als jonge jurist een grote reputatie genoot. Bonerus overleed te Keulen in 1614.

BOERDERIJEN

Rondom de stad Venlo lagen door de eeuwen heen vele boerderijen, die voor de voedselvoorziening van de stad zorgden. Enkele zijn voor het nageslacht bewaard gebleven, de meeste verdwenen. Tot de bekendste boerderijen behoren: hoeve Arenborg, Boerendans, Genraai, Hulsforthof, Gasthuishof, Wylrehof en huize Somers en Stalberg. Rond 1800 lagen ten noorden en oosten van Venlo bovendien de grote hoeven: Vinckenhof, Craneveld, Zand-Arabië, de Koekoek, de Veegtes, Hendrikken- en Zwartwaterhof, Boomkenshof, Besjeshof, Vissershof, de Mooy en de Nachtegaal.

Zie: Albertushof; Arenborg; Boerendans; Gasthuishof; Genray; Groethof; Huize Stalberg; Hulsforthof; Witteshof en Wylrehof.

BOEREBROELOF

Carnavalsgebruik waarbij op carnavalsdinsdag een zogenaamde boer en een boerin in Venlo een schijnhuwelijk aangaan. Dat gebeurt al vanaf 1912, maar of het gebruik ook echt in dat jaar is ontstaan is niet met zekerheid te zeggen. Er is sprake van dat al eerder in Venlo de boerebroelof werd gevierd. Het gebruik zou zijn oorsprong hebben in een parodie op oude lente- en inwijdingsfeesten, waarbij ook een huwelijk centraal stond. Voor de viering van de boerebroelof is tegenwoordig de carnavalsvereniging Jocus verantwoordelijk. Zij wijst elk jaar een club, instantie of bedrijf aan die het bruidspaar en het daarbij horende gezelschap mag leveren. Het bruidspaar gaat in ondertrouw tijdens het Boeremoosbal, dat enkele weken voor carnaval wordt gehouden. Dan laat tevens het bruidspaar van het jaar ervoor het kindje kijken.

BOERENDANS

Boerderij. De voormalige hoeve de Boerendans aan de huidige Veestraat bestond al op

Boerebroelofgezelschap Enfa 1992

het eind van de zestiende eeuw en werd aanvankelijk Spijckermanshof genoemd. Volgens de overlevering dankte de hoeve haar naam aan het feit dat in de schuur gelegenheid werd gegeven tot het houden van dans- en braspartijen. De Boerendans was een boerderij van het langgeveltype: woning, stallen en schuur lagen naast elkaar en hadden alle hun toegang in de lange gevel van het onder één dak gebouwde geheel. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Boerendans afgebroken om plaats te maken voor nieuwbouw.

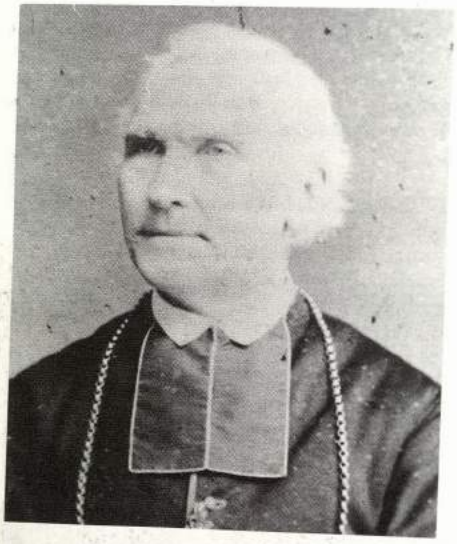
BOERMANS (FAM.)
Eén van de oudste Venlose families. Al in de stadsrekeningen van 1378 wordt een Theodoric Burman (Boermans) genoemd. Terwijl de Boermansen in de veertiende en vijftiende eeuw vooral kooplieden en huurvaarders waren, klommen zij in de zestiende en zeventiende eeuw op tot hogere ambten. Zo was Johan Boermans (1570-1639) rentmeester, pey-burgemeester en schepen. Matheus Josephus Boermans (1763-1841) bracht het vak van goud- en zilversmid in de familie. Hij voorzag samen met zijn zonen Willem, Joannes en Georg Thomas, die ook goud- en zilversmid waren, de kerken in de omgeving van de stad van religieuze gebruiksvoorwerpen als remonstransen, kelken en cibories. Het vak bleef daarna in de familie, ook nu nog is er in Venlo een juwelier Boermans. De al genoemde Matheus was tevens de vader van mgr. F. Boermans (1815-1900).
Zie: Boermans, mgr. F.

BOERMANS, FRANS
Schrijver van Venlose 'vastelaovesliedjes' en revues. De op 8 juni 1917 geboren Frans Boermans schreef tal van bekende Venlose carnavalsliedjes, in veel gevallen samen met Thuur Luxembourg en ook met Giel Aerts. Het eerste lied dat de zwagers Boermans en Luxembourg samen maakten was (in 1951) 'Waat zoèl d'r in det fleske zitte?' Daarop volgden tientallen andere liedjes, zoals 'Mien linkerbein en mien rechterbein', 'As de sterre (dao boave Straole)', 'Och waas ik maar (beej mooder thoës gebleeve)', 'Kiek ze kiëke', 'Lekker zunke', 'Wao gaon we haer', 'de Wuiles', "t Joamerdal'. Enkele daarvan, zoals 'Och waas ik maar', werden in het Nederlands 'vertaald', tot woede van sommige Venlonaren. De Nederlandse versie van 'Och waas ik maar', die Boermans overigens zelf had gemaakt maar waarover hij na de boze reacties het stilzwijgen bewaarde, verkocht enorm goed. Het werd zelfs een platina plaat. Drie van de liedjes die Frans Boermans samen met Giel Aerts maakte, werden uitgeroepen tot beste Limburgs carnavalslied. In 1988 was dat 'Minse wie weej', in 1989 'De Knappe(rikke)' en in 1992 'Waat hebbe we 't toch good'. Frans Boermans, die direct na de oorlog had meegespeeld in de revues van Sef Cornet, zorgde er mede voor dat in de jaren tachtig de Venlose revue-traditie nieuw leven werd ingeblazen. Hij verzorgde een groot deel van de teksten voor de revues 'Waat ennen Tiêd', 'Stel og ens veur' en 'Huzareslaaj'. Voor zijn werk werd Boermans vele malen gelauwerd. In 1971 kreeg hij de Cultuurprijs van de Filmkring Venlo en de Toon Hermans Legpenning van de Bond van Carnavalsverenigingen in Limburg en in 1989 de gouden erepenning van de gemeente Venlo. Bovendien werd hij in 1984 uitgeroepen tot Venlonaar van het jaar.

BOERMANS, HARRY
Schrijver van historische artikelen. De op 8 januari 1896 geboren Harry Boermans, die van mei 1918 tot januari 1961 op de Venlose gemeentesecretarie werkzaam was, had grote belangstelling voor de geschiedenis van zijn geboortestad. Hij schreef daarover tal van artikelen in de Nieuwe Venlosche Courant, het Dagblad voor Noord-Limburg en het historisch tijdschrift De Maasgouw. De heraldiek (wapenkunde) en de genealogie waren zijn specialiteiten. Boermans tekende alle wapens van Venlose schepenfamilies die vereeuwigd zijn in de glas-in-lood-ramen van het stadhuis. Samen met de andere bekende Venlose genealoog Jan Verzijl schreef hij een boek over de geschiedenis van zijn eigen familie. In 'De familie Boermans' is de stamboom van dit oude Venlose geslacht opgenomen, die teruggaat tot vóór 1400. Harry Boermans overleed op 13 maart 1983.

BOERMANS, MGR. F.
Bisschop van Roermond van 1866 tot 1900. Franciscus Antonius Hubertus Boermans werd op 15 december 1815 in Venlo geboren. Hij bezocht scholen te Venlo, Goch en Boxmeer, het Klein Seminarie te Rolduc en het Groot Seminarie te Luik. Daar werd hij op 23 december 1838 priester gewijd door mgr. Van Bommel. Vervolgens was hij korte tijd, van 6 januari 1839 tot 24 november 1840, kapelaan van de St.-Christoffel-

kerk in Roermond. De toenmalige bisschop Paredis zag in hem echter een uitstekend secretaris, een ambt dat hij inderdaad met veel verve 23 jaar vervulde. Tijdens zijn jaren als secretaris genoot hij ook bekendheid als prediker in de Roermondse Munsterkerk. Op 1 april 1863 werd hij benoemd tot pastoor-deken van Weert. In die plaats stichtte hij het St.-Jans-Gasthuis en bood hij hulp aan de voor de 'Kulturkampf' in Duitsland gevluchte Zusters Ursulinen. Deze konden dankzij zijn bescherming en steun een pensionaat en school stichten. Ook andere zusterorden, zoals de Franciscanessen in Heythuysen, konden met zijn hulp kloosters en scholen stichten. Op 6 december 1877 volgde zijn

Mgr. F. Boermans

benoeming tot pastoor-deken van Roermond. Daar zette hij zich in voor de restauratie van de St.-Christoffelkerk en kreeg zijn kerkelijke loopbaan een bekroning. Eerst werd hij door de aartsbisschop van Utrecht op 30 juni 1885 tot titulair bisschop van Thermopolis en coadjutor van de toen 90-jarige mgr. Paredis gewijd. Na diens dood in 1886 volgde Boermans hem op als bisschop van Roermond. Het gouden priesterfeest van de Venlonaar werd op 23 december 1888 in het hele bisdom op grootse wijze gevierd. Mgr. Boermans overleed op 3 februari 1900.

BOGERS, WIM
Econoom. Wim Bogers was van 1973 tot 1984 president-directeur van DSM, een functie die in de tweede helft van zijn ambtsperiode voorzitter van de raad van bestuur werd genoemd. De op 18 juli 1922 in Venlo geboren Bogers studeerde in 1949 te Tilburg cum laude af in bedrijfseconomie, statistische analyse, wiskundige economie en econometrie. In 1950 trad hij in dienst bij de Staatsmijnen (later DSM, Dutch State Mines), waar hij 34 jaar zou blijven, waarvan in totaal 18 als lid van de raad van bestuur. Hij maakte de periode van de mijnsluitingen mee en gaf leiding aan de succesvolle ombouw van het bedrijf tot een internationaal opererend chemisch concern. Bogers overleed op 17 februari 1987.

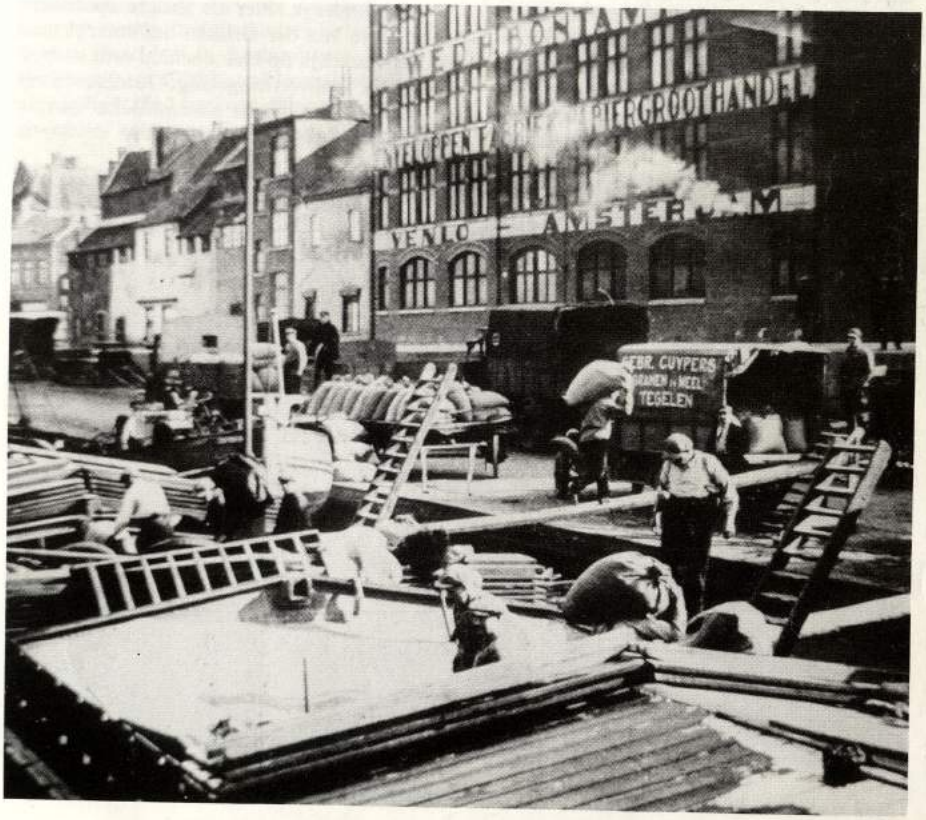
BOLWATER, GERTRUID
Venlose vrouw die volgens de overlevering door haar heldhaftig optreden een inname van de vesting Venlo voorkwam. Tijdens een belegering door de troepen van landvoogdes Margaretha van Bourgondië in 1511 slaagde een vaandrig, die een tegen de stadsmuur staande ladder beklom, er bijna in de vesting binnen te dringen. Een kordate Venlose vrouw wist hem echter zijn banier af te nemen en sloeg hem naar beneden. In een boek van de Jezuïet Famiano (1648) werd dit wapenfeit voor het eerst gemeld, echter zonder de vrouw bij naam te noemen. Dat gebeurde pas in 1843, toen Keuller haar de naam Gertruid Bolwater meegaf. De heldhaftige daad is op een schilderij vereeuwigd door Alfier Vespassiano in het begin van de zeventiende eeuw. Om de naam van Truu Bolwater in herinnering te houden besloot het Venlose stadsbestuur in 1883 een straat naar haar te noemen. De Bolwaterstraat ligt in het verlengde van de Mgr. Boermansstraat en loopt tot de Maaskade.

BOMBARDEMENTEN
Zie: Tweede Wereldoorlog.

BONDSGEBOUW
Verenigingsgebouw van de standsorganisatie de Rooms Katholieke Werklieden Bond. In 1917 werd 'Het Paleis van den Werkman' aan de Herungerweg officieel geopend. Het gebouw herbergde onder meer een gezellenhuis, kantoor- en vergaderruimten, een winkel en een bakkerij. In de Tweede Wereloorlog werd het gebouw beschadigd en in 1952 hersteld. Na de oorlog deed het onder meer dienst als kantoor Gemeentewerken en Wederopbouw. De

zaal van het Bondsgebouw fungeerde na 1945 als schouwburgzaal. Vele Venlose verenigingen hielden er bijeenkomsten of gaven er uitvoeringen. Ook bracht Sef Cornet er tal van zijn revues op de planken. Vanaf 1977 heeft het voormalige Bondsgebouw een woonfunctie.

BONTAMPS (FIRMA)
Eerste Venlose drukkerij. Het bedrijf werd in 1734 gesticht door Venlonaar Hendrik Korsten. Hij kreeg van het stadsbestuur een lening waarmee hij de persen en het materiaal van een Roermondse drukkerij kon kopen. Korsten vestigde het bedrijf in zijn woonhuis aan de Maasstraat. De door hem gedrukte boeken en brochures, veelal over godsdienstige onderwerpen, verkochten goed. Bovendien waren ze kwalitatief goed, zodat Korsten al snel tot 'Drukker van den Edelen Hove van Gelderland' werd benoemd. In opdracht daarvan drukte hij bijvoorbeeld in 1740 de 'Gelrische Landt en Stadtrechten in 't Overquartier van Ruremunde'. Bij zijn dood in 1773 ging de zaak over in handen van zijn schoonzoon Hubertus Bontamps, die van Korsten het boekdrukken en lettergieten had geleerd. Toen deze in 1779 op 37-jarige leeftijd overleed, besloot zijn weduwe Maria Sibilla Bontamps-Korsten het bedrijf voort te zetten. Zij gaf de firma de naam waaronder ze internationaal bekend zou worden: Firma Wed. H. Bontamps. De weduwe ging niet alleen door met het drukken, de produktie van schrijfboeken en de handel in schrijfbehoeften, zij begaf zich ook op nieuwe terreinen. Zo werden onder haar bewind behang en religieuze prenten vervaardigd. In januari 1792 zorgde ze voor een primeur: Venlo kreeg zijn eerste krant, de Algemeene Staatkundige Nieuwsberichten. Het weekblad verscheen tot juni 1794. Na de dood van de weduwe in 1817 bouwden haar kleinkinderen Karel en Frans Bontamps in samenwerking met hun zwagers Hendrik Goossens en Antoon Receveur de zaak verder uit. De firma produceerde nu ook veren schrijfpennen, zegellak en ouwels. Naast de vestiging in Geldern, die al onder leiding van Hendrik Korsten tot stand was gekomen, kwam er nu een in Luik. In 1830

startte het bedrijf andermaal met de uitgave van een krant. Dit weekblad, genaamd Valuas, bestond maar tien maanden, het verdween bij de komst van de Belgen. De Firma Wed. H. Bontamps ging in 1860 over in handen van August Goossens, de zoon van Hendrik. Deze wist de zaak, waarvan de filialen in Geldern en Luik inmiddels waren opgeheven, weer groter te maken. Dat deed hij onder meer door flink te investeren in stoomwerktuigen, waardoor de produktie van schoolschriften, registers en andere kantoorbenodigdheden kon worden opgevoerd. Bovendien begon hij met de produktie van iets geheel nieuws: enveloppen. Na zijn dood in 1895 zetten zijn zonen Adolf, Frans en August jr. het bedrijf voort. In het begin van deze eeuw gingen de zaken voorspoedig, want de vraag naar papier, schrijfbehoeften en enveloppen steeg enorm. De firma van de weduwe groeide uit tot een internationale onderneming met vestigingen in Amsterdam, Rotterdam, Parijs, Bern, Londen en Batavia (tegenwoordig Jakarta). Rond 1900 had ze ongeveer honderd mensen in dienst die werkten met de modernste machines. Het enige waar het niet goed mee ging, was de boekdrukkerij. Als gevolg van toegenomen concurrentie was daarmee voor de 'weduwe' niets meer te verdienen. Het laatste boek van de firma verscheen in 1905. Voor de rest bleef het echter in de eerste twee decennia van deze eeuw florissant gaan, zelfs de Eerste Wereldoorlog kon het bedrijf niet of nauwelijks deren. De problemen kwamen pas daarna. In de jaren twintig begon de neergang van wat eens de belangrijkste Venlose onderneming was. Door hevige concurrentie uit het buitenland (met name Duitsland), de oprichting van twee enveloppenfabrieken in Venlo en doordat het niet meer met zijn tijd meeging, kreeg het bedrijf het erg moeilijk. Toen daar nog eens de economische crisis van de jaren dertig bijkwam, was het gedaan met de Firma Wed. H. Bontamps. Op 15 december 1935 trad de firma in liquidatie, tot een faillissement kwam het niet doordat de schuldeisers van een groot deel van hun vorderingen afzagen.

BOTERKLEURSELFABRIEK

In de oude Venlose apotheek van Lodewijk (Louis) van der Grinten aan de Steenstraat nr. 2, werd in de jaren zeventig van de vorige eeuw de grondslag gelegd voor de Nederlandsche Boterkleurselfabriek L. van der Grinten. Wanneer de produktie van boterkleursel precies van start ging is niet duidelijk. Net als andere apothekers maakte Van der Grinten het boterkleursel aanvankelijk op kleine schaal voor veeboeren uit Venlo en omgeving. De toename van de bevolking en de economische vooruitgang in het laatste kwart van de negen-

De boterkleurselfabriek in 1928

tiende eeuw leidden tot een veel grotere vraag naar zuivelprodukten. Gevolg daarvan was dat boeren de produktie vergrootten en er speciale boterfabrieken kwamen. Die hadden behoefte aan fikse hoeveelheden boterkleursel. Dezelfde behoefte bestond bij de in opkomst zijnde margarinefabrieken. Aan die vraag beantwoordde Van der Grinten door nieuwe recepten en procédés voor het boterkleursel te bedenken en vervolgens de produktie fabrieksmatig ter hand te nemen. Die fabrieksmatige produktie moet rond 1874 zijn gestart. Deze nam daarna snel toe (150.000 tot 200.000 kilo aan het eind van de negentiende eeuw) en Van der Grinten groeide uit tot een van de grootste boterkleurselfabrikanten van het land. Na de dood van Lodewijk in 1895 werd de firma geleid door zoon Frans. Vier jaar later deed hij de apotheek over aan broer Willem en ging alleen met het boterkleursel door. Voortdurende aanpassing van de bedrijfsruimten aan de Steenstraat bood spoedig geen soelaas meer, zodat werd besloten tot nieuwbouw. De boterkleurselfabriek verrees in 1902 aan de Hogeweg bij het Villapark. Vandaaruit leverde Van der Grinten aan boter- en margarinefabrikanten in binnen- en buitenland (tot in Rusland toe). In de fabriek zou tot 1970 boterkleursel worden vervaardigd. Op 1 juni van dat jaar werd de produktie overgedragen aan Unilever. Reden daarvoor was dat de afname steeds meer terugliep en het bedrijf zich helemaal concentreerde op zijn al in de jaren twintig gestarte kopieeractiviteiten. Het boterkleursel droeg nauwelijks meer bij aan de omzet van het inmiddels Océ-Van der Grinten geheten concern. Het oude gebouw van de Venlose boterkleurselfabriek viel in 1983 onder de slopershamer.

Zie: Van der Grinten; Océ-Van der Grinten.

BOVENSTE MOLEN

Oude Venlose molen, thans hotel. De Bovenste Molen wordt al in stadsrekeningen van 1426 genoemd. De molen werd diverse malen verwoest en even zo vele malen opgebouwd op de plek waar de Molenbeek de vijver verlaat. Later was de Bovenste molen een geliefde uitspanning voor veel Venlonaren. Er werd gepicknickt en op de vijver werd geroeid. Tegenwoordig is de Bovenste Molen een gerenommeerd hotel, gelegen tussen de spoorlijnen naar Duitsland en Maastricht.

BRANDWEER

De brandweer is voortgekomen uit het burgerkorps de Adelborsten, dat in 1773 werd opgericht met als doel de magistraat bij onraad hulp te verlenen. Lange tijd was de brandwacht decentraal georganiseerd. Zo was de stad vanaf 1835 in vier wijken ver-

Staf- en kaderleden Brandweer Venlo 4-11-1991

deeld, die parallel liepen met de vier hoofdstraten. De bantuin werd verdeeld in een noordelijke en zuidelijke sectie. Aan het hoofd van een wijk stond een opperwijkmeester waaronder twee sectiemeesters resorteerden, die op hun beurt weer de leiding hadden over spuitmeesters, pompmeesters en spuitgasten. Op vier punten in de stad waren brandspuiten gestald, te weten: op het stadhuis, in het weeshuis aan de Grote Kerkstraat en in speciale spuithuisjes aan de Roermondse en de Keulse poort. Ook buiten de vesting, in Het Ven en bij de Vierpaardjes bevonden zich brandspuiten. Per spuit moesten twee spuitmeesters en tien spuitgasten beschikbaar zijn en per stadspomp twee pompmeesters. Voor spuitgasten bestond een soort dienstplicht. In geval van brand moesten de stadsomroepers eerst aan het stadsbestuur verlof vragen om de brandklok te mogen luiden. Vervolgens werd in alle straten omgeroepen waar de brand was, zodat de brandwacht van de betrokken sectie wist waar ze heen moest. In 1878 vond de oprichting van een vrijwillige brandweer plaats, waarna er een college van brandmeesters werd benoemd. In 1918 werd de brandweerkazerne in de Lohofstraat in gebruik genomen. Op 1 november 1942 werd vanuit een vaste kern van het Venlose brandweerkorps de beroepsbrandweer opgericht. In maart 1989 verhuisde de brandweer naar een nieuw onderkomen aan de Nijmeegseweg.

BRIALMONT, MATHIEU DE
Was in de Belgische periode (1830-1839) zes jaar stadscommandant van de vesting Venlo. De Brialmont werd op 17 februari 1789 te Seraing (bij Luik) geboren en huwde in Venlo met Anna Maria Verwins. Via haar kwam hij in bezit van het landgoed Maagdenberg. Vanaf 1830 behoorde hij tot de troepen van de Belgische generaal Daine en hielp deze bij diens eenvoudige inname van Venlo. Brialmont was medeoprichter en voorzitter van de Venlose vrijmetselaarsloge La Simplicité. Hij was uitgesproken liberaal en anti-clericaal. In 1836 verliet hij Venlo toen hij werd benoemd tot commandant van Antwerpen. Daarna was hij van 12 augustus 1850 tot 13 juni 1851 minister van oorlog in België. De Brialmont overleed op 15 april 1885 in Antwerpen.

BROEDERSCHAPPEN
Kerkelijk goedgekeurde liefdadige verenigingen van gelovigen die 'het bevorderen van de openbare eredienst' tot doel hadden. De broederschappen waren belast met de organisatie van processies, baden de rozenkrans voor, hielden collectes en zorgden voor de inrichting van de kerk. Zo noemde het Venlose schippersgilde zich Sinter Claesbroederschap omdat de Heilige Nicolaas als beschermheer van de schippers te boek staat. In 1378 bouwden de Claesbroeders een kapelletje, even buiten de Laerpoort waarin ze een beeld van hun patroon plaatsten. Enkele jaren later lieten ze een grotere kapel bouwen, vermoedelijk op de hoek Klaasstraat-Begijnengang. De aangrenzende straat werd vanaf 1396 Sinter Claesstraat genoemd. De Broederschap van het Allerheiligste Sacrament des Altaars werd in 1298 door Paus Bonifacius VIII kerkelijk goedgekeurd. De Broederschap van het Heilig Kruis werd in 1645 opgericht (of hernieuwd) door de Kruisheren. Enkele jaren hierna hernieuwden de Witheren van de St.-Martinuskerk de aloude broederschap van het Allerheiligste Sacrament. De broederschap 'Ingen dael' van de Akkermannen was genoemd naar de oude Daelkerk. In het begin van de zestiende eeuw waren in Venlo ook de broederschappen 'St. Anna', en 'Sint Sebastiaan' actief. Ze waren verbonden aan de parochiekerk Sint-Martinus. In de negentiende eeuw waren in Venlo nog twee (ingeslapen) broederschappen: de Aartsbroederschap van de Heilige Rozenkrans (de toevoeging 'aarts' was een eretitel) en de Aartsbroederschap van het Allerheiligste Sacrament des Altaars. Onder deken C. Schrijnen werd ze nieuw leven ingeblazen en groeiden ze uit tot strakke organisaties met honderden leden. Na de Tweede Wereldoorlog bleef alleen de Aartsbroederschap van het Allerheiligste Sacrament voortbestaan.
Zie: Belletable.

BROEZER, DE
Plaats ter hoogte van de Bolwaterstraat waar het water uit de grachten door een opening in de vestingwal hevig bruisend en schuimend in de Maas stroomde.

BROUWERIJEN
Venlo herbergde in het verleden een groot aantal bierbrouwerijen. Alleen al tussen 1843 en 1944 waren er tien brouwerijen in bedrijf. Het waren 'De Staay' (vanaf 1812 op Venlo's grondgebied), 'De Gouden Arend' op de zuidhoek van de Vleesstraat en de Grote Beekstraat, 'Sint-Caecilia' aan

de Grote Kerkstraat, 'P.M. Verwins' aan het Keizersstraatje, 'De Hoepel' op de hoek Parade-Begijnengang, 'Klosterbräu' aan de Kaldenkerkerweg en 'Roode Kruis', 'P. Huenges', 'De Liefde' en 'La Belle Alliance' aan en achter de Lomstraat. Op zondag 5 november 1944 werd door oorlogshandelingen Venlo's laatste bierbrouwerij 'La Belle Alliance' in de as gelegd.

BRUEREN, LEO

Kapelaan in Venlo en onder meer initiator van de Jongerenkerk en de Stichting Doortocht (voor opvang van dak- en thuislozen). Leo Brueren werd op 15 januari 1925 in Velden geboren. Na de lagere school in zijn geboortedorp te hebben doorlopen, ging hij naar het Bisschoppelijk College in Weert en studeerde vervolgens theologie en filosofie in Rolduc en Roermond. Op 31 maart 1951 werd hij tot priester gewijd. Niet veel later volgde zijn benoeming tot kapelaan in het Zuidlimburgse Kerensheide. Vandaaruit kwam hij in 1957 naar Venlo, waar hij kapelaan werd, speciaal belast met sociaal en jeugdwerk. Een belangrijke activiteit was het samen met anderen oprichten van het jeugdcentrum Ald Weishoes. De vernieuwingsgezinde priester Leo Brueren begon in 1965 met de Jongerenkerk. Op geheel eigentijdse wijze, met aangepaste teksten en muziek, werd de eucharistie gevierd. Voor dat initiatief werd de kapelaan zowel geprezen als verguisd. Van dat laatste getuigde het predikaat dat de Jongerenkerk al snel kreeg: Circus Brueren. Een ander belangrijk initiatief van de kapelaan was de oprichting van de Stichting Doortocht. Er was al eerder over gepraat, maar toen hij in 1981 een dode drugsverslaafde voor zijn deur vond, ging Brueren onmiddellijk aan de slag. En al na korte tijd konden dak- en thuislozen onderdak vinden in Huize Doortocht. Kapelaan Brueren was verder op tal van fronten actief. Hij behoorde tot de oprichters van de Venlose afdelingen van de Stichting Vluchtelingen en de Slachtofferhulp, was bestuurslid en geestelijk adviseur van de betaald voetbalclub VVV en schreef columns (preken op papier) voor het 'E3-Journaal', 'De Brug' en 'Kerk Onderweg'. Samen met enkele anderen schreef hij het oorlogsboek 'Velden 40-45', dat in 1947 verscheen. Veertig jaar later, in 1987, publiceerde hij een boek over het leven van zijn vader ('Pap zag'). Voor zijn werk kreeg hij tal van onderscheidingen, zo werd hij in 1986 benoemd tot Venlonaar van het jaar en ontving hij in 1989 de gouden legpenning van de stad Venlo.

BRUGGEN
Zie: Maasbruggen.

BRUGPLAN
Stedebouwkundig plan uit 1946 voor de wederopbouw van Venlo. Het brugplan was een herbouwplan voor de Maasbruggen met aansluitende verkeerswegen. Bij het opstellen van het Brugplan streefde men ernaar de noodzakelijke oost-westverbinding (Kaldenkerken-Eindhoven) te combineren met de meeste intense en rechtstreekse stadsverbindingen; Venlo-Blerick en Venlo-Noord-Venlo-Zuid. In het plan werd de aanleg van de nieuwe Maasbruggen opgenomen, evenals die van het viaductplein (in 1957 in gebruik genomen als verkeerscentrum van de stad), de rotonde bij Hotel Wilhelmina en de ruime toegang naar de Vleesstraat, Nieuwstraat en via het Hetje naar de Maasboulevard. Het plan voorzag ook in een doortrekking van de Parade in de richting van de Peperstraat. Het brugplan, een ontwerp van ir. Jos Klijnen, moest ertoe bijdragen dat Venlo een 'internationaal knooppunt werd van spoor- en verkeerswegen aan een belangrijk vaarwater'. Op 8 december 1948 ging de gemeenteraad akkoord met het eerste ontwerp van het plan.

BULTEVEN
Het Bulteven, ofwel Bölteven, is het meest oostelijke deel van buurtschap Het Ven, tussen de Straelseweg, de A-67 en de Duitse grens. Het Bulteven ontleend zijn naam aan de vele slibhopen die in vroeger dagen

tijdens het schoonmaken van de beken werden opgeworpen en als 'bulten' in het landschap lagen.

BUSSENMAECKER, JAN DE
Vervaardiger van explosieven. Jan de Bussenmaecker woonde in de zestiende eeuw in de buurt van het Helschriksel en het Maasschriksel. Daar had hij een werkplaats voor het maken van bommen en ander oorlogsmateriaal. Een van zijn proeven met een nieuw explosief liep slecht af. De bom kwam op een huis aan de Oude Markt terecht, dat vervolgens in brand vloog. Ook diverse andere huizen gingen in vlammen op.

BUTTERFAHRTEN
Vorm van kooptoerisme, veroorzaakt door aanzienlijke prijsververschillen tussen Nederland en Duitsland voor onder meer sigaretten, koffie, groente en zuivelprodukten. De zogenaamde Butterfahrten worden sinds het begin van de jaren zestig - veelal via speciale bustochten - georganiseerd vanuit verschillende Duitse steden.
Een aantal ondernemers aan de noordzijde van het centrum, de zogenaamde 'Duitse hoek' richt zich vrijwel geheel op het Duitse kooppubliek. De D-mark is het betaalmiddel en de waren worden in de Duitse taal aangeprezen. Voor een aantal ondernemers rinktelt hier de kassa, maar er zijn ook nadelen. Zo veroorzaakt het kooptoerisme een enorm parkeerprobleem. Met name op zaterdagen en op Duitse feestdagen is het Venlose centrum met de auto vrijwel onbereikbaar. Daarnaast verschraalde het winkelaanbod in het noordelijk deel van het centrum door een eenzijdig, op het Duitse publiek afgestemd assortiment.
Buiten het centrum spelen boeren en tuinders op de Duitse koopstroom in door bij boerderijen en kassen borden te plaatsen met opschriften als: Frische Eier, Hänchen, Kartoffeln en Spargel.

BUUT (FAM.)
Bekende stadsfiguren. De familie Buut, bestaande uit Willem Buut en zijn vrouw Drieka, kwam in 1875 vanuit Tegelen naar Venlo. Na een tijdlang aan de Maagdenberg te hebben gewoond, vestigden zij zich in de jaren tachtig van de vorige eeuw in een deel van de ruïnes van Fort Ginkel. De echtelieden, die beiden nogal stevig dronken, vormden een mikpunt voor plagerijen van de Venlose jeugd voor wie het fort een gewild speelterrein was. In 1890 werd Fort Ginkel gesloopt omdat het moest plaatsmaken voor het Villapark. De familie Buut verhuisde toen naar een onderkomen (een gat in de grond) bij de Maas. Nadat het Villapark klaar was, waste Drieka zich enige tijd in de vijver daarvan.
De politie maakte na een regen van klachten een eind aan die gewoonte. Door tal van incidenten waar het echtpaar bij betrokken was, werd het legendarisch in Venlo. Er deden dan ook vele verhalen over Willem en Drieka de ronde. Beiden werden na de eeuwwisseling opgenomen in een Rijkswerkinrichting, Drieka in 1902, Willem in 1904.

C

CABALETTA
Gemengd kamerkoor. Kamerkoor Cabaletta werd op 5 september 1989 opgericht door Jan Hornix, Ietske Titulaer en Elly Verwijk. Het koor brengt a-capella werken en werken met instrumentale begeleiding, waarbij in het bijzonder aandacht wordt geschonken aan koorwerken die in de regio doorgaans minder vaak worden gebracht.

CAFÉS
De oudste drinkgelegenheden in Venlo waren plaatsen waar gasten van de Venlose magistraat werden ontvangen en vermoeide reizigers hun dorst konden lessen alvorens hun tocht voort te zetten. Tot die uitspanningen behoorden herbergen als 'De Gelderse Postwagen' en 'De Hazewind'. In het centrum van de stad boden in later eeuwen bekende cafés als 'Centraal' en 'Amicitia' aan de Markt, 'National' aan de Keulse poort, 'Suisse', 'de Gouden Arend' en 'de Landskroon' aan de Vleesstraat en 'Zur Guten Quelle' en 'de Gouden Tijger' aan de Lomstraat de mogelijkheid tot ontspanning en feestvieren. Bekende danszalen waren Vervoort in de Parkstraat, Kulkens aan de Grote Beekstraat en Haenen in de Heutzstraat. Met name tijdens de jaren dat er in Venlo een garnizoen was gelegerd bestond er een grote behoefte aan drinkgelegenheden. In de twintigste eeuw gingen de cafés zich op andere behoeften oriënteren. De oude herbergen en cafés maakten plaats voor de bars en discotheken, die met name in de jaren zestig en zeventig als paddestoelen uit de grond schoten. In tegenstelling tot de oude cafés, die een inrichting hadden die aan thuis herinnerde, waren deze bars vol glitter en gekleurd licht. Voorbeelden van dergelijke bars waren 'Incognito-club' aan de Noord-Binnensingel, 'Tuf-Tuf' aan de Keulse poort en 'Trocadero' aan de Parade. Tegen het einde van de jaren zeventig, begin jaren tachtig werd hier en daar het oude bruine café weer in ere hersteld. Voorbeelden hiervan waren 'de Tapperij' aan de Parade en 'de Gouden Tijger' aan de Lomstraat. Café 'de Witte' (in ieder geval van vóór 1853) aan de Parade doorstond al deze trends en bleef 'de hoêskamer van Venlo'.

Café 'De Witte' aan de Parade

CALVARIEGROEP
Zie: Processiepark.

CANTA LIBRE VENLO
Zangkoor. In het najaar van 1973 richtte Wim van Gardingen het koor Canta Libre op. Het koor was feitelijk terug te voeren op het schoolkoor van de toenmalige Mariaschool in Venlo-Noord. Aanvankelijk lagen de hoofdactiviteiten van het koor in het opluisteren van eucharistievieringen in de Venlose Heilig Hartkerk, maar gaandeweg werd het repertoire vooral in profane richting uitgebreid.

CARLIER, BART
Bekende voetballer. Bart Carlier (geboren in 1929) begon zijn voetballoopbaan in de jaren vijftig bij VVV (toen nog amateurclub) en kwam daarna uit voor achtereenvolgens FC Straatsburg, Fortuna '54 en Monaco. Hij speelde tussen 1955 en 1957 vijf keer in het Nederlands elftal. Carlier

was linksbuiten en had een voortreffelijke voorzet in de benen.

CARNAVAL
Zie: Jocus; Vastelaovend; Wannevleegers.

CARON, WILLY
Opera- en operettezanger. Geboren op 15 juli 1938. Willy Caron kreeg zijn opleiding aan het conservatorium in Amsterdam en bij Paula Lindberg in dezelfde stad. Meteen na zijn afstuderen in 1967 werd hij aangetrokken door de Opera van Keulen. Vervolgens trad hij op in tal van opera's en operettes en werkte met beroemde dirigenten als Kubelik, Böhm en Von Karajan. Caron werd diverse malen gelauwerd. Zo won hij een eerste prijs in het Italiaanse Verdi-concours en eveneens een eerste prijs tijdens het in Internationale Vocalisten-concours. Hij werkte talloze malen mee aan televisieprogramma's, zowel voor de Nederlandse tv als buitenlandse zenders. In de jaren tachtig was Caron onder meer als solist verbonden aan de Nederlandse Operastichting. Hij behaalde in 1984 zijn diploma zangpedagoog.

CARROLUS BORROMEUS
Zie: Werkliedenvereniging.

CASINO
1. Oud landgoed aan de Kaldenkerkerweg. Vanaf 1886 pensionaat van Duitse Ursulinen, die hier later een meisjesdagschool openden.
2. Buitensociëteit. De Vereeniging Casino werd op 12 juni 1871 opgericht. De sociëteit was een ontmoetingscentrum waar men van muziek kon genieten en eventueel ook enkele sporten kon bedrijven. Het gebouw aan de Kaldenkerkerweg (een ontwerp van architect Bouwman) had een grote benedenzaal en een even grote bovenzaal. Aan de tuinzijde bevond zich over de gehele breedte een overdekte veranda vanwaar men, beschut tegen zon en regen, naar de tuinconcerten luisterde. In de tuin was een kiosk geplaatst waar muziekgezelschappen uitvoeringen gaven. later werd er een tennis- en beugelbaan aangelegd. Tijdens de jaren twintig raakte de sociëteit in verval. Een korte bloeiperiode kende Casino nadat in 1933 tot samenwerking met sociëteit Mariaweyde werd besloten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog lagen de activiteiten stil en werd het gebouw aan de Kaldenkerkerweg onder meer een tijdlang bewoond door de paters Augustijnen. Toen de sociëteit in het begin van 1946 opnieuw werd opgericht, verkeerde het gebouw in slechte staat. Na enige tijd besloot het Casino-bestuur het van de hand te doen. De sociëteit verhuisde hierna naar een houten clubgebouw aan de rand van de tennisbanen, waar 's winters evenementen plaatsvonden.
3. *Zie: Tuin- en Landbouwcasino*

CEDRONSPOEL
Waterpoel op de hoek Nieuwstraat-Beekstraat. In 1898 werd de Cedronspoel drooggelegd.

Het Casino-gebouw anno 1991.

CIVITAS
Zie: Volleybal

CLEEF, JAN VAN
Zeventiende-eeuwse, in Venlo geboren schilder, die vooral in Vlaanderen grote faam verwierf. Jan van Cleef zag op 6 januari 1646 in Venlo het levenslicht en overleed op 19 december 1716 te Gent. Over zijn jeugd is weinig bekend. Zeker is dat hij op vrij jonge leeftijd Venlo verliet om in Brussel leerling te worden van de hofschilder Gaspar de Crayer, die met name bekendheid genoot door zijn werken met religieuze thema's. Deze De Crayer verhuisde in 1664 naar Gent en Van Cleef toog met hem mee. In 1668 vestigde hij zich als zelfstandig schilder in Gent. Ook de Venlose Gentenaar schilderde vooral religieuze taferelen. Hij kreeg veel opdrachten van kerken en kloosters, waardoor de thema's werden bepaald. Het kleurgebruik van Van Cleef was zeer sober en somber, hij had een voorkeur voor rood-bruine tinten. Aan Van Cleef worden meer dan honderd schilderijen toegeschreven, zekerheid dat hij ze inderdaad heeft geschilderd bestaat er echter maar over zestig. Hoewel hij in zijn tijd geen internationale grootheid was, stond hij in Vlaanderen aan de top. Was De Crayer na de dood van Rubens de belangrijkste Vlaamse schilder, na het overlijden van zijn leermeester werd Van Cleef dat.

CLERCX, JEAN
Politicus, advocaat en hoofdredacteur van de Venloosche Courant. Johannes, Mattheus, Ludovicus, Hubertus Clercx werd op 26 juni 1830 te Kessel geboren en overleed op 3 april 1894 te Blerick, gemeente Maasbree. In 1863 werd Clercx tot burgemeester benoemd van Maasbree. Deze functie bleef hij uitoefenen tot hij in 1867 benoemd werd als notaris te Blerick. Vanaf 1869 trad Jean Clercx op als hoofdredacteur van het 'Nieuw Weekblad. Venloosche Courant'. Hij bleef, als een der laatste Limburgse katholieke politici, de liberale beginselen trouw tot circa 1875. In 1876 werd Clercx in de Provinciale Staten van Limburg en in 1882 in de Tweede Kamer gekozen. Vanaf 1892 tot aan zijn dood was hij wederom burgemeester van Maasbree. Als hoofdredacteur van de Venloosche Courant voerde Clercx vele heftige polemieken met Leopold Haffmans, de hoofdredacteur van het Venloosch Weekblad.

CLIFFORD, MARCUS
Achttiende eeuwse schilder. Marcus, Ludovicus, Antonius Clifford werd in 1698 in Weert geboren, waar hij op 14 mei van dat jaar werd gedoopt. Wanneer hij zich in Venlo vestigde is niet bekend, wel dat hij van 1733 tot 1738 lid was van het Sint-Lucasgilde (het schildersgilde) in de stad. Hij schilderde onder meer 'De marteldood van Sint-Catharina', dat in de Martinuskerk in Venlo hangt. Een ander werk van Clifford was een portret van Onze Lieve Vrouw omkranst door rozen. Dit schilderij was direct na de Tweede Wereldoorlog nog in particulier bezit te Venlo. Clifford werd op 19 juni 1738 in de Venlose Martinuskerk begraven.

COLLEGIUM ALBERTINUM
School van de paters Dominicanen aan de Beekstraat. Het Collegium Albertinum werd in 1880-1881 gebouwd. Het in Hollandse renaissance-stijl opgetrokken gebouw, een ontwerp van architect Johan Kayser, bood plaats aan 174 (voornamelijk Duitse) studenten. Aan het college werden veel postulanten (aspirant geestelijken) opgeleid. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het Collegium Albertinum verwoest.

COLLEGIUM MARIANUM
Zie: Marianum.

CONCORDIA
Sociëteit. Sociëteit Concordia werd op 15 april 1907 opgericht. De sociëteit bestond uit gewone, tijdelijke en militaire leden. De sociëteit fuseerde in 1908 met de Officierensociëteit. Later, op 7 januari 1909, werd een nieuwe sociëteit Concordia opgericht.

CORNET, SEF
Regisseur en tekstschrijver van vele Venlose revues in de periode 1914-1950. Revues waarin hij zelf ook de hoofdrol speelde. Sef Cornet werd op 7 juni 1898 geboren. Samen met broer Mathieu, die de liedjes voor zijn rekening nam, schreef hij de eerste Venlose revue die in 1920 werd opgevoerd door leden van de sociëteit 'Elf-Elf'. Daarna volgde een hele reeks van revues, zoals "t Hingk mich de nek oët', 'Waate-waer', 'Och d'n oedel', 'Bedoot dich', 'Uig hae', 'Paol Halde' en 'Kiepkap'. De bloeiperiode voor de Venlose revues van Sef en Mathieu Cornet viel meteen na de Tweede Wereldoorlog, toen de mensen hunkerden naar ontspanning. De humor van Sef Cornet, die iedereen aansprak en

Sef Cornet

nooit kwetsend was, zorgde daar wel voor. Zijn belangrijkste revuecreatie was die van 'Sjeraar Bolwater', waarbij hij als tegenspeler en aangever 'Sjuul Tomaat' (vertolkt door Wiel Seelen) had. De revues in Venloos dialect werden ook in andere plaatsen in Limburg en voor Limburgse verenigingen elders in het land opgevoerd. Sef Cornet was verder buuttereedner, verzorgde Limburgse programma's voor de radio, leidde een cabaretgezelschap, was lid van de raad van elf van de Venlose carnavalsvereniging Jocus en runde een café aan de Parade in Venlo. Hij overleed op 23 oktober 1953.

CORNET, SJANG
Publicist/acteur. Sjang Cornet (geboren 12-5-1892) schreef in het begin van de jaren zestig in het weekblad 'De Brug' de veelgelezen rubrieken 'Hannes Kornoeffel' en 'In den gooien alden tiëd'. Voor het Dagblad voor Noord-Limburg verzorgde hij in 1964 en 1965 de rubriek 'Venlo van vruuger'. De oud-huzaar Cornet behoorde tot de oprichters van de Venlose Ruiterclub waarin hij diverse functies vervulde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog nam hij vanuit het door hem geëxploiteerde café 'In d'n alde Merr't' aan de Oude Markt deel aan het verzet. In de naoorlogse revues van zijn broer Sef was hij actief als acteur en als toneelmeester. Verder redigeerde hij in de jaren na de oorlog het blad 'Sinter Mertes Veugelke' dat naar Venlose militairen in het toenmalige Nederlands-Indië werd gestuurd. Sjang Cornet overleed op 27 oktober 1965.

CULTUREEL CENTRUM
Het Cultureel Centrum Venlo was van 1965 tot 1983 gevestigd aan de Begijnengang. Onder leiding van Lei Alberigs (later geassisteerd en opgevolgd door Thei Voragen) organiseerde het Cultureel Centrum een groot aantal (circa 200) tentoonstellingen en werden verscheidene catalogi en boeken uitgegeven. De grote retrospectieves en andere tentoonstellingen die het C.C. samenstelde vonden dikwijls landelijk weerklank. De komst van het museum Van Bommel-Van Dam (1971) betekende op termijn het einde van het Cultureel Centrum. Op 31 december 1983 sloot het centrum zijn deuren.

C.V.V.
Zie: Groenteveiling.

CYRUS
Zie: Rijwielfabrieken.

D

DAG-/AVONDCOLLEGE

College dat dag- en vooral avondonderwijs verzorgt voor mensen die geen gelegenheid of kans meer hebben om het gewone dagonderwijs te volgen. Het Dag-/Avondcollege heeft een mavo-, havo-, meao- en vwo-richting en verzorgt verder lessen Nederlands voor hoger opgeleide buitenlanders en primaire beroepsgerichte volwassenen educatie. In september 1961 ging het Dag-/Avondcollege van start op initiatief van enkele docenten van de toenmalige Petrus Canisius Ulo. Ze begonnen met alleen een ulo-afdeling, die in 1968 als gevolg van de invoering van de mammoetwet verplicht werd omgezet in een mavo-afdeling. Het aanbod werd in 1972 uitgebreid met een meao-opleiding. In 1973 volgde de havo en in 1976 het vwo. Vanaf februari 1991 konden hoger opgeleide buitenlanders bij het college terecht voor Nederlandse les. De lessen werden jarenlang vooral gegeven in lokalen van het Sint-Thomascollege aan de Hogeweg. Sinds september 1991 (officieel vanaf 27 maart 1992) zit het Dag-/Avondcollege in een voormalig gebouw van het Marianum aan de Kapelaan Nausstraat.

DAGBLAD VOOR NOORD-LIMBURG

Dagblad dat vanaf 18 april 1945 in Venlo verschijnt. Meteen na afloop van de Tweede Wereldoorlog kregen drie Venlonaren (Toon Schrijnen, Sjeng Scheepers en Eugene Goossens) opdracht een krant uit te brengen in het vroegere verschijningsgebied van de Nieuwe Venlosche Courant. Vanwege haar oorlogsverleden mocht die niet meer verschijnen. De gebouwen en apparatuur van de NVC werden gebruikt om de uitgave van het Dagblad voor Noord-Limburg mogelijk te maken. Eerste hoofdredacteur werd Gijs Bertels, de in 1942 om principiële redenen opgestapte waarnemend-hoofdredacteur van de Nieuwe Venlosche Courant. De eerste jaren van het bestaan van de krant stonden in het teken van de wederopbouw. Niet alleen van het bedrijf zelf, maar ook van de wederopbouw van Noord-Limburg. Daarover werden vele artikelen geschreven. Op religieus, politiek en maatschappelijk terrein ging het Dagblad voor Noord-Limburg gewoon daar verder waar de Nieuwe Venlosche Courant in mei 1940 was opgehouden. Zeker de eerste twintig jaar van zijn bestaan was het Dagblad voor Noord-Limburg een door en door katholieke krant, die in alles de Katholieke Volkspartij (KVP) steunde. Aan het eind van de jaren zestig en in de jaren zeventig veranderde dat echter. De houding ten opzichte van KVP en kerk werd kritischer. Zo reageerde het Dagblad voor Noord-Limburg in 1972 (toen onder leiding van hoofdredacteur Maarten Plukker) teleurgesteld op de benoeming van bisschop Gijsen van Roermond, een reactie die tien jaar eerder nog onmogelijk zou zijn geweest. Het omschakelingsproces naar een kritische, neutrale krant was eind jaren zeventig voltooid. Het Dagblad voor Noord-Limburg was geen katholieke krant meer, in de statuten werd alleen nog gesteld dat bij het maken van de krant 'de beginselen van het christendom' richtinggevend zouden zijn. Een belangrijk moment in de historie van het Dagblad voor Noord-Limburg was de toetreding in 1972 tot het Audet-concern (Associatie van Uitgevers van Dagbladen en Tijdschriften). Daardoor raakte de krant voor een deel haar zelfstandigheid kwijt. Wat dat voor gevolgen kan hebben, merkte ze in 1977 toen besloten werd geen nieuwe pers meer aan te schaffen, maar het Dagblad voor Noord-Limburg voortaan op de persen van De Gelderlander in Nijmegen te drukken (en vanaf 1984 op die van De Limburger in Roermond). Begin 1988 ging de krant op in een nog groter verband. AUDET fuseerde met VNU (Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven). Ook dat zou vergaande gevolgen hebben voor het Dagblad voor Noord-Limburg. Hoewel bij de fusie tussen AUDET en VNU een garantie was gegeven voor de redactionele onafhankelijkheid van de tot het nieuwe concern behorende dagbladen, trok VNU zich daar al snel niets meer van aan. Op 2 februari 1989 maakten de directies van De

DAGBLAD VOOR NOORD-LIMBURG

DINSDAG 30 OKTOBER 1962 — HONDERDSTE JAARGANG — NUMMER 255

Kennedy benoemde commissie

Druk overleg over CUBA

HINGTON, 30 oktober (Rt). - AFP) — Kennedy heeft drie Amerikaanse burgers, die vroeglingen zullen uitmaken met vertegenwoordigers van de VN en van Rusland voor een definitieve oplossing van het geschil rond Cuba. Het zijn John MacCloy, adviseur van Cohoonse bezoeken van de Amerikaanse VN-delegatie, George Ball, ondersminister van buitenlandse zaken en Roswell Gilpatric, plaatsvervangend minister van defensie.

blokkade blijft voorlopig

Tweede geval van mond- en klauwzeer in Siebengewald

1000 doden bij stormramp in Thailand

Wall Street herstelt zich

Botsing tussen trein en auto

Twee doden op onbewaakte spoorwegovergang in Blerick

Trein had vertraging van ruim anderhalf uur

Geen kernwapens in Afrika en Latijns-Amerika?

Aanrander gegrepen in Maastricht

Ons jubileum VANAVOND SERENADES

Verhoging paraatheid van Duitse defensie

Onbestendig

PATER HOEFNAGELS:

Vakbeweging moet ook aan prijzenfront slag leveren

Looneisen coördineren

Limburger en het Dagblad voor Noord-Limburg bekend dat zij een fusie van beide kranten nastreefden. Economische redenen daarvoor ontbraken, het ging de Venlose krant voor de wind en het abonnementenaantal dat ruim boven de 50.000 lag, nam nog steeds toe. Slechts door massaal verzet van het personeel van het Dagblad voor Noord-Limburg kon de fusie voorlopig worden afgewend.

DALKAPEL
Oude kerk of kapel. De dalkerk (ook wel kapel Ingendael genoemd) stond van de

veertiende tot de achttiende eeuw naast de Sint-Martinuskerk. De kerk werd in de eerste helft van de veertiende eeuw gebouwd door het gilde van de molenaars en olieslagers. Eind zestiende eeuw werd de dalkerk overgenomen door het het Akkermansgilde. In de negentiende eeuw werd de dalkerk afgebroken. Later verrees op de plek de (inmiddels afgebroken) kloosterkapel van het Martinusklooster.

DEKENAAT
De parochie Venlo viel vroeger onder het landdekenaat Wassenberg. In 1569 ressorteerde Venlo voor het eerst onder het bisdom Roermond. Venlo vormde toen met Kriekenbeck een dekenaat. Dit dekenaat omvatte op het eind van de zestiende eeuw de parochies Venlo, Viersen, Wachtendonk, Wanckum, Grefrath, Opper- en Nederkruchten, Lobberich, Hinsbeck, Herongen, Leuth, Velden en Erkelenz.
In 1802, tijdens de Franse overheersing, werd het bisdom Roermond opgeheven en kwam Venlo, als enclave, onder de Luikse kromstaf. De oude dekenaten verdwenen. Geruime tijd na het vertrek van de Fransen, op 6 mei 1833, maakte de Bisschop van Luik, mgr. C. van Bommel, de oprichting van nieuwe dekenaten bekend. De kantons Horst en Venlo zouden het achtste dekenaat vormen met 21 parochies. Carolus Schrijnen werd door de bisschop tot eerste deken benoemd. Spoedig werd het achtste dekenaat opgedeeld in een afzonderlijk dekenaat Venlo en een dekenaat Horst. Tot het dekenaat Venlo behoorden toen de parochies Venlo, Velden, Arcen, Tegelen, Belfeld, Beesel, Blerick, Baarlo, Maasbree en Kessel. Na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie, in 1853, viel het dekenaat Venlo weer onder het bisdom Roermond. Sinds 1956 behoren tot het dekenaat Venlo de parochies van de gemeente Venlo, Arcen, Lomm en Velden.

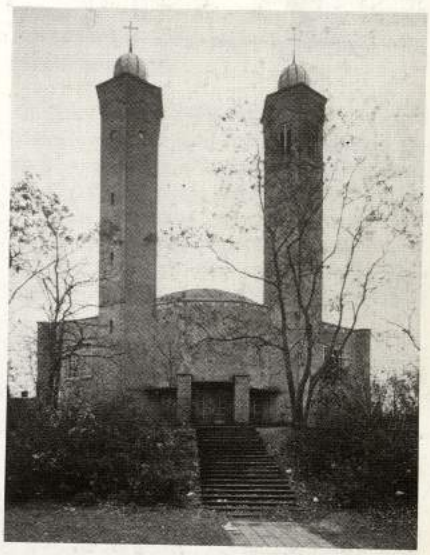
DEL MONTE
Gemengd Zangkoor. Het Venloos Gemengd Koor 'Del Monte' werd op 6 november 1954 opgericht en kwam voort uit het kerkkoor van de Don Boscoparochie en de operette-vereniging van Sjir Titulaer. Het koor ontleende zijn naam aan het feit dat veel leden afkomstig waren uit de omgeving van de Maagdenberg en de Leutherberg. 'Del Monte' staat vanaf 1971 onder leiding van dirigent Gerard Franck. Het koor zingt zowel zeer oude (vanaf de vroege middeleeuwen) als zéér nieuwe werken.

DOMINICANENKERK
Kerk van het voormalige Augustinessenklooster, oorspronkelijk Sint-Ursulakapel genaamd, die dateert uit het jaar 1416. Tijdens de jaren 1955-1956 werd de kerk door Jules Kayser gerestaureerd en met twee zijbeuken uitgebreid. De Dominicanenkerk of de kerk van Mariaweide is een eenvoudige laat-gotische kerk. De achttiende eeuwse westelijke voorhal heeft een hardstenen boogpoort met sluitsteen (1785). Tijdens restauratiewerkzaamheden kwamen laatmiddeleeuwse wandschilderingen aan het licht.

DOMINICANENKLOOSTER
Zie: Mariaweide.

DOMINICANESSENKLOOSTER
Zie: Albertushof.

DON BOSCOKERK
In de zomer van 1955 werd begonnen met de bouw van de Don Boscokerk. Voorheen

moesten de parochianen zich behelpen met een noodkerkje aan de Leutherberg. De Don Bosco kerk, die in 1957 werd ingewijd, ligt op een helling aan de Kapelaan Nausstraat.

DUITSE SCHOOL
In 1912 stelde het Venlose stadsbestuur aan de 'Deutscher Schulverein Venlo' vier klaslokalen beschikbaar van de vroegere stadsschool aan het Helschriksel. De school kreeg de naam 'Kaiserin Auguste Victoria-

schule', naar de gemalin van keizer Willem II. Rond 1930 was de Duitse kolonie in Venlo zo gegroeid en verkeerde de oude stadsschool in een zo desolate toestand dat een nieuw onderkomen noodzakelijk was. Onder meer met steun van de in Venlo gevestigde Duitse instrumentenfabriek Nedinsco verrees een nieuwe school aan de Julianastraat. Ook veel Venlose kinderen bezochten de tweetalige 'lagere' school. De verhouding tussen de Venlose bevolking en de Duitse gemeenschap veranderde na 10 mei 1940, evenals de houding van de burgerij ten opzichte van de Duitse school. In 1945 werd de Duitse School definitief gesloten en hield de 'Deutscher Schulverein Venlo' op te bestaan.

E

EERSTE WERELDOORLOG

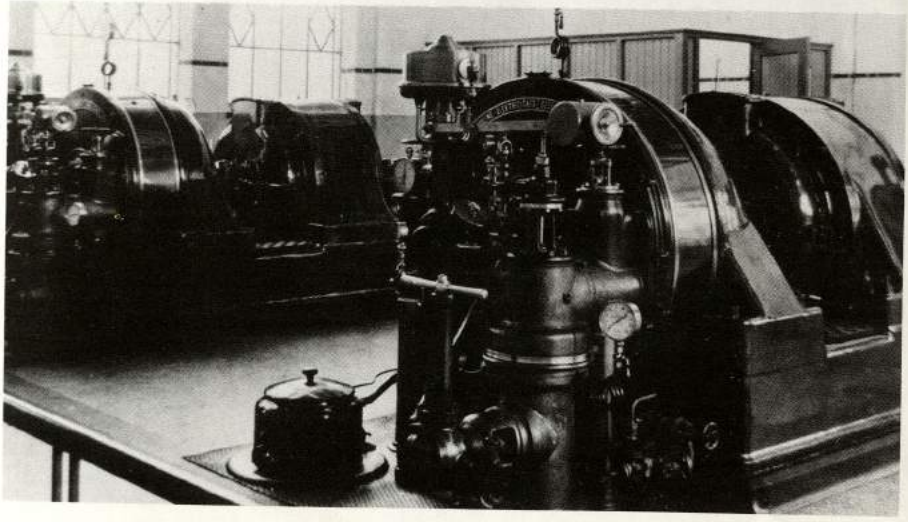
Van 1914 tot 1918 werd de Eerste Wereldoorlog uitgevochten. Nederland bleef neutraal. Voor Venlo als grensplaats waren het bange jaren omdat men vreesde bij de oorlog betrokken te raken. Levensmiddelen en textiel waren na de geallieerde blokkade van Duitsland schaars. Er werd veel gesmokkeld naar Duitsland, waar de nood nog groter was. Ook arriveerden er in Venlo in deze jaren vele vluchtelingen en deserteurs. Op 11 november 1918 werd de wapenstilstand bereikt. Op de ochtend van die dag arriveerde op het Venlose station de Duitse keizerlijke trein met aan boord Wilhelm II, op doortocht naar zijn aangewezen verblijfplaats Amerongen. Ook de repatriëring van Duitse soldaten liep via Venlo.

ELEKTRICITEITSBEDRIJF

Het plan om in Venlo een elektriciteitsbedrijf te stichten dateerde van 1903. Na onderhandelingen met de Maatschappij Peelcentrale stelde de gemeenteraad in 1912 een krediet van 70.000 gulden beschikbaar voor het leveren en leggen van een kabelnet; de Peelcentrale zou de stroom leveren. In 1912 was het kabelnet klaar en had de Peelcentrale in een loods aan de Maas een provisorische centrale ingericht. Op 1 oktober werd met de levering van stroom begonnen. Toen de Maatschappij Peelcentrale in 1915 failliet ging, gingen het gebouw en de inventaris over in handen van de gemeente Venlo. In 1916 werd een nieuwe centrale aan de Bolwaterstraat in gebruik genomen, op de plaats waar voorheen de militaire broodbakkerij had gestaan. Het gebouw werd bij bombardementen in november 1944 grotendeels verwoest. In Venlo zou nadien geen nieuwe centrale meer worden gebouwd. Op 17 maart 1945 kwam de hoogspanningskabel van Roermond naar Venlo gereed en sindsdien is de PLEM (later MEGA-Limburg) stroomleverancier van de gemeente.

ELISABETH-VERENIGING

Vereniging van rijke, katholieke dames die zich bezighield met armenzorg. De Venlose Elisabeth-vereniging werd in 1867 opgericht, in navolging van gelijksoortige initiatieven in andere plaatsen en landen. De vereniging is genoemd naar de in de dertiende eeuw levende dochter van de Hon-

Het interieur van de elektriciteitscentrale aan de Bolwaterstraat (1913)

gaarse koning Andreas II. Deze prinses hield zich tijdens haar leven vooral bezig met liefdewerken. De oprichting van de Venlose Elisabeth-vereniging, overigens vrijwel gelijktijdig met de voor heren bedoelde Vincentius-vereniging, gaf een belangrijke impuls aan het caritas-werk in de stad. De vereniging ondersteunde arme gezinnen vooral financieel. In de laatste jaren van de negentiende eeuw kon daar jaarlijks 1300 gulden aan worden besteed. Met de afname van de armoede liep ook het werk van de Elisabeth-vereniging terug.

ELIZEESCHE VELDEN
Buitengoed. De Elizeesche Velden, ook wel Champs Elisées genaamd, was een terrein buiten de Keulse poort. Op dit buitengoed werden tot in de negentiende eeuw regelmatig concerten en bals georganiseerd.

ENVELOPPENFABRIEKEN
Venlo is de bakermat van de Nederlandse enveloppenfabricage. De eerste enveloppen werden bij de firma Bontamps gemaakt in 1891. In 1917 ontstond een tweede fabriek: de Enfa, gevolgd door de Holland in 1920, de Koverto in 1936, Rekafa (begin jaren vijftig) en Keiren-Driessen in 1961. Nadat de Koverto de Holland al eerder had overgenomen, fuseerden beiden in 1991 tot Koverto-Holland bv. Venlo is nog steeds centrum van de Nederlandse enveloppenfabricage.

EVA
De EVA aan de Tegelseweg/Roermondsestraat was het eerste Venlose bedrijf dat in auto's handelde. De garage werd op 13 maart 1925 door Louis Wils opgericht. Garage Wils was onder meer dealer van merken als Buick, Opel en Chevrolet. Op 1 november 1933 werd de EVA opgeheven.

EVACUATIE
Zie: Tweede Wereldoorlog.

EXPEDITIE
Zie: Wegvervoer.

De enveloppenfabrieken Enfa en Koverto-Holland

F

FABER, E.
De eerste predikant die Venlo met succes tot het calvinisme bracht. De Nederduits gereformeerde predikant werd rond 1520 in het Gulikse plaatsje Gustorf geboren. In september 1566 kwam hij op uitnodiging van hervormingsgezinden voor het eerst naar de stad. Nadat Venlose calvinisten het klooster Trans-Cedron in bezit hadden genomen, predikte Faber daar. Toen in april 1567 de druk van de katholieke Spaanse overheid te groot werd, verliet hij Venlo weer. Pas in september 1578 keerde Faber terug. Ditmaal had hij meer succes, vooral omdat de calvinisten in Gelre gesteund werden door de stadhouder, graaf Jan van Nassau. Dankzij die steun konden Faber en zijn volgelingen het kleine kerkje van Trans-Cedron verlaten en de grote kerk van het Kruisheren-klooster bezetten. Faber bezorgde graaf Jan van Nassau begin 1579 de informatie die hij nodig had om de katholieke magistraat van de stad in maart van dat jaar te vervangen door een calvinistische. Daarmee kreeg de reformatie een tijdlang vaste voet in Venlo. Faber maakte daar niet veel meer van mee, want hij overleed op 8 september 1580 te Venlo. Zes jaar later werd zijn werk ongedaan gemaakt, de Spaanse overheid dwong de stad tot terugkeer naar het katholieke geloof.

FALDERA, AUGUSTE
Journalist en publicist. Auguste Emile Victor Faldera was de schrijver van het boek 'Venlo en de Venlonaren voor een halve eeuw', dat in 1928 verscheen, na eerst in de Nieuwe Venlosche Courant in afleveringen te zijn gepubliceerd. Faldera werd op 25 november 1859 geboren en overleed op 28 juli 1928. In de jaren twintig van deze eeuw leverde hij veel artikelen voor de stadspagina van de Nieuwe Venlosche Courant. Zijn boek werd in 1981 heruitgegeven. Het schetst een beeld van Venlo in de jaren 1870-1880.

FANFARE
De Koninklijke Muziekvereniging Fanfare Venlo werd in 1855 opgericht. Initiatiefnemer was Jean Peeters, later wethouder van openbare werken. Voor eigen rekening bouwde Peeters aan de Heutzstraat een concertzaal, speciaal voor 'zijn' korps.

De fanfare (1965)

F. Breidfeld werd de eerste president van de fanfare. Onder leiding van directeur M. Kleij ging het in de jaren tachtig van de negentiende eeuw meer en meer crescendo met het muziekgezelschap. Haar hoogtepunt bereikte de fanfare na de Eerste Wereldoorlog, toen in de jaren twintig tijdens landelijke concoursen, solisten- en kwartetwedstrijden menigmaal de hoogste tree van het erepodium werd beklommen. De Koninklijke Fanfare speelt ook nu nog een belangrijke rol binnen de Venlose gemeenschap. Bij feestelijke gelegenheden geeft zij menigmaal acte de présence.

FCV

Voetbalclub uit de buurtschap 't Ven, die speelt op terreinen aan de Arenborgweg. De club werd in 1932 opgericht door twee oorspronkelijk uit Velden afkomstige medewerkers van steenfabriek Canoy-Herfkens aan de Straelseweg. Aanvankelijk had de club de naam VIOS, maar toen bleek dat er in Tegelen al een vereniging met die naam was en de teams uit 't Ven daardoor niet mee konden doen aan de competitie, werd de naam veranderd in FCV (Football Club Venlo). In de competities van de katholieke bond IVCB deed FCV het uitstekend. Het bereikte al snel de tweede klasse en werd daarin in 1938 kampioen. De promotiewedstrijden leverden echter slechts een tweede plaats op. Na de oorlog speelden de voetballers uit 't Ven lange tijd in de derde klasse KNVB. In 1961 degradeerde FCV echter naar de vierde klasse, om in 1963 verder te zakken naar de eerste klasse afdeling Limburg. Dat jaar verruilde de club haar terrein aan de Groethofweg voor een veld aan de Boswachtersweg. Twaalf jaar later verhuisde ze weer naar de Arenborgweg. In 1968 sloeg FCV de weg terug in: promotie naar de vierde klasse werd bewerkstelligd. De jaren tachtig werden de succesvolste periode voor de club uit 't Ven: daarin werd zelfs de tweede klasse bereikt. Dat gebeurde in 1983. Een jaar later klopte FCV op de deur naar de eerste klasse. De beslissingswedstrijd tegen het gelijk bovenaan geëindigde Veritas werd echter met 1-0 verloren. Na een kortstondige terugkeer naar de derde klasse aan het eind van de jaren tachtig speelt de club nu weer tweede klasse.

FLIEGERHORST

Zie: Vliegveld.

FLODDERGATS

Smal zestiende-eeuws straatje. Aanvankelijk was de Floddergats een onbestraat verbindingspad tussen het klooster Mariaweyde en een bij dit klooster behorende schuur. Doordat het pad op regenachtige dagen in een modderpoel veranderde, kreeg het straatje in de volksmond de naam Floddergats. Omstreeks 1652 werd hier de Kloosterstraat aangelegd, die later Keizerstraat of Keizersgats werd genoemd. Die naamsverandering vond plaats nadat keizer Napoleon Bonaparte tijdens bezoek aan Venlo, in 1804, op de Keulse poort zijn paard plots naar links wendde -waarschijnlijk om zich aan de menigte die hem opwachtte te onttrekken - en de Kloosterstraat insloeg. Thans wordt het straatje zowel Keizerstraat als Floddergats genoemd.

FLOETS MADAM
Bekend stadsfiguur uit de negentiende eeuw. Floets Madam, die eigenlijk Philippina Opdenoordt heette, werd in 1801 in Hamburg geboren. In 1824 kwam ze met haar ouders naar Venlo. Vanaf 1843 exploiteerde ze daar, na een mislukt huwelijk, enkele bordelen. Eerst aan de Vleesstraat en vervolgens aan 't Hetje. De bordelen werden druk bezocht, vooral door de in Venlo gelegerde militairen. In 1871 stopte ze met haar werk als bordeelhoudster en verliet ze 't Hetje. Dat weerhield haar er niet van zich lang daarna nog actief te bemoeien met alles wat er in deze volksbuurt gebeurde.

FODOR, GEBROEDERS
Musici. Drie Venlose broers Fodor maakten aan het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw naam als musici en componisten. Zij waren zoons van de militair Carolus Fodor, die zich rond 1740 in Venlo vestigde, en Maria Elisabeth Messemaeckers. Van hen kregen de broers hun begaafdheid: vader was eerste violist in de Sint-Martinuskerk en moeder stamde uit de bekende, muzikale Venlose familie Messemaeckers. Alle drie de broers verlieten Venlo nadat ze hun basisopleiding muziek hadden voltooid. Zo kreeg Joseph Andreas (de oudste, geboren 21 januari 1751) in Venlo zijn eerste orgellessen, maar vervolmaakte hij zijn opleiding in Berlijn. Hoewel hij ook componeerde, boekte hij als uitvoerend musicus zijn grootste successen. In 1794 vestigde hij zich in het Russische Sint-Petersburg. Daar overleed hij op 3 oktober 1828. Carolus Emanuel (geboren 31 oktober 1759) werd pianoleraar en vestigde zich in Parijs. Hij componeerde vooral voor piano en maakte pianoarrangementen van onder meer symphonieën van Haydn. In 1799 overleed hij in de Franse hoofdstad. Het beroemdst werd Carolus Antonius (geboren 12 april 1768), het negende en laatste kind van het Venlose echtpaar. Deze speelde clavecimbel. Hij volgde voor zijn opleiding waarschijnlijk de voetsporen van zijn broers, want hij toog eerst in 1781 naar Parijs en vandaar naar Rusland. In 1792 keerde hij terug naar Nederland om in Amsterdam muziekleraar te worden. Daar werd hij bovendien dirigent of orkestmeester van diverse gezelschappen. Als componist was hij de meest veelzijdige van de Fodors. Hij schreef diverse symfonieën, pianoconcerten en kamermuziek en componeerde de opera 'Numa Pompilius'. Op 22 februari 1846 overleed hij. Zijn zoon Carel Joseph (18 april 1801-24 december 1861), een rijke koopman, werd bekend als kunstverzamelaar. Na zijn dood vermaakte hij zijn collectie en enkele woningen aan de stad Amsterdam om daarmee het Museum Fodor te stichten.

FORTEN
Zie: Fort Beerendonck, fort Ginkel; fort Keulen.

FORT BEERENDONCK
Aan het begin van de achttiende eeuw gebouwd fort, genoemd naar een boerenhofstede die even ten oosten van het fort lag. De naam Beerendonck verwijst naar een waterkerende muur (beer) of naar gewassen (waldbeeren, stachelbeeren) die er groeiden. 'Donk' verwijst naar een hoger gelegen gebied. Fort Beerendonck werd kort na 1715 gebouwd. In de jaren zeventig van de negentiende eeuw werd het fort afgebroken.

FORT GINKEL
Veelhoekige versterking ten noorden van de vesting Venlo. Het fort had de vorm van een open plein met daar omheen diverse bastions. Om het fort liep een brede beek met daarachter een dikke ommuring. Hierachter lagen verschillende kazematten, waarin de soldaten zich verschansten om van daaruit de grachten te beschieten. Fort Ginkel werd in 1731 aangelegd en genoemd naar de toenmalige bevelhebber van de stad, Baron van Reede, Heer van Ginkel.

FORTISSIMO
Muziekvereniging. Showband Harmonie Fortissimo werd in 1955 opgericht. Het is een showband-orkest met een ritme-sectie en een majorettenpeloton. Met name de carnavalsconcerten van Fortissimo mogen zich ieder jaar in een enorme belangstellig verheugen.
Zie: Harmonie

FORT KEULEN
Aan de oostzijde van de vesting Venlo, bij de Keulse poort, lag het Keulse bastion (een vooruitspringend verdedigingsbolwerk in de vorm van een onregelmatige vijfhoek) met daarvoor de uit 1740 daterende 'Lunette Avancée'. Deze 110 meter brede lunette (vergelijkbaar met een bastion) werd later Fort Keulen genoemd.

Louisenburgsluis vlak over de grens bij Venlo

FOSSA EUGENIANA
Beoogde kanaalverbinding tussen Rijn en Maas. In 1626 werd in opdracht van de toenmalige Spaanse landvoogdes in Brussel, Isabella Clara Eugenia, begonnen met de aanleg van de Fossa Eugeniana, een kanaal dat de Rijn met de Maas moest verbinden. Het bijna vijftig kilometer lange kanaal zou van Rheinberg naar Venlo moeten lopen. Voor de handels- en transportstad Venlo zou het kanaal een enorme economische stimulans betekenen. De waterwegverbinding tussen 'Vater Rhein' en 'Mooder Maas' werd echter nooit voltooid. Geldgebrek bij de Spaanse regering te Brussel, voortdurende aanvallen van Staatse troepen en technische problemen deden de Spanjaarden in 1629 besluiten de aanleg van de Fossa Eugeniana te staken. In de loop der eeuwen versmalde de bedding van de Fossa steeds meer, enerzijds door menselijk toedoen, anderzijds door toenemende begroeiing. Thans stroomt de Rijnbeek door de voormalige bedding van de Fossa Eugeniana die bij Veen-en-Dal op Venlo's grondgebied komt.

FRANS MAAS
Logistieke onderneming. De kasteleinszoon Fransiscus Johannes Hubertus Maas (1863-1932) was aan het eind van de negentiende eeuw een van de vele tuinders ('uitvaarders') die met honde- en paardekarren hun produkten op de Duitse markt brachten. Twee jaar nadat de tuinders zich in 1883 in het coöperatieve Land- en Tuinbouwcasino hadden georganiseerd, werd Frans Maas belast met het vervoer naar Duitsland. Hij was de man die het vervoer en het lossen op de plaats van bestemming regelde. Maas pakte de zaken grondig aan en maakte onder meer handig gebruik van de bestaande spoorwegverbindingen. In 1890 besloot hij zijn expeditieactiviteiten duidelijk te scheiden van zijn werk als kroegbaas (hij had inmiddels het café van zijn vader overgenomen). Daarmee werd Expeditiebedrijf Frans Maas een feit. In de persoon van zijn schoonzoon Sjang Ebus kreeg Frans er in 1915 een werkkracht bij in het bedrijf. Hij regelde daarna niet meer alleen het vervoer naar de Duitse markten, maar nam de tuinders ook het transport van de veiling naar het station uit handen. Daarvoor werd paard en wagen ingezet. Toen Sjang Ebus in 1923 de onderneming overnam en ze verplaatste naar de Sloterbeekstraat in Venlo-Zuid (tot die tijd was het bedrijf vanuit het café aan de Keulsepoort gevoerd) had het gemotoriseerd transport zijn intrede gedaan. Expeditiebedrijf Frans Maas beschikte spoedig over meerdere vrachtwagens, die niet alleen de paardekarren maar ook de treinen als transportmiddel overbodig maakten. Zij konden immers de tuinbouwprodukten vanaf de veiling rechtstreeks naar de markten brengen, terwijl eerder steeds vervoer van de veiling naar het station en van het station naar de markt geregeld moest worden. De vrachtwagens boden bovendien de mogelijkheid om bij andere veilingen in het land tuinbouwprodukten op te halen. Expeditiebedrijf Frans Maas benutte al die

mogelijkheden en groeide zo in de periode tussen de twee wereldoorlogen uit tot een van de belangrijkste Nederlandse vervoerders van groenten en fruit. In de jaren vijftig kreeg de firma met grote veranderingen te maken. Directeur Sjang Ebus overleed in 1954 en werd opgevolgd door zijn zonen Paul en Frans. Onder hun leiding en onder invloed van landelijke tendensen verschoof het accent van groentevervoer naar stukgoedvervoer. Stukgoedvervoer vereiste een veel betere en strakkere organisatie, reden voor Frans Maas een expeditie- en vervoersnetwerk in heel West-Europa op te zetten, met inschakeling van filialen in een groot aantal landen. Omdat het daarmee een van de eerste was, groeide het in de volgende decennia uit tot een van de toonaangevende logistieke ondernemingen in West-Europa. Een onderneming die niet alleen vervoerder was, maar zijn klanten nog tal van andere diensten aanbood, zoals goederenopslag en de verzorging en afwikkeling van alle documenten en handelingen die nodig waren om goederen de grens over te krijgen. In de jaren tachtig werd de specialistische vervoerskennis van Frans Maas steeds vaker ingehuurd door andere bedrijven en ging de firma voor deze bedrijven de totale goederenstroom verzorgen. Een van die ondernemingen was Rank Xerox in Venray. Belangrijk in de jaren tachtig was ook de verkoop van de aandelen door de gebroeders Ebus. Frans Maas was vanaf 1985 geen familiebedrijf meer. Die stap werd gevolgd door de beursgang van de onderneming in 1987. In de jaren daarna ging Frans Maas niet alleen samenwerken met grote partners als de KLM, maar begaf zich bovendien op het overnamepad. Dit alles vanuit de filosofie dat er in de toekomst maar weinig echt grote expediteurs over zouden blijven. Frans Maas wilde er daar een van zijn en nam daarom onder meer grote belangen in de Franse Clement Groep en het Duitse expeditiebedrijf Amsped. Ook sloot het in 1992 een samenwerkingsovereenkomst met de Amerikaanse transportgigant Yellow Freight, waardoor de grootste stukgoedorganisatie van de wereld ontstond. Los van de Amerikaanse partner beschikte Frans Maas dat jaar over 5500 medewerkers en 180 vestigingen in 15 landen en had het een omzet van zo'n drie miljard gulden. Het éénmansbedrijf van Frans Maas was in ruim honderd jaar tijd (in 1990 werd het eeuwfeest groots gevierd) onnoemmelijk gegroeid. Die groei noopte tot vertrek uit Venlo-Zuid. Vanaf 1990 beschikt Frans Maas over een hoofdkantoor aan de Noorderpoort (vlakbij de E34) en in 1993 zal waarschijnlijk een nieuw logistiek centrum in gebruik worden genomen op Trade Port West, eveneens aan de noordkant van Venlo bij de autosnelweg gelegen.

FRANSE TIJD

Periode van 1794 tot 1814 waarin Venlo onder Frans bestuur stond. Op 26 oktober 1794 gaf de vesting Venlo zich na een korte belegering aan de Fransen over. Op die dag eindigde voor Venlo het 'Ancien Régime'. Bij wet van 9 Vendemaire, jaar IV (1 okto-

ber 1795) waren de Venlonaren officieel Franse burgers, woonachtig in het nieuw ingestelde departement 'de la Meuse Inférieure'. De Franse overheersing leidde onder meer tot de opheffing van kloostergemeenschappen en inbeslagname van de kloosterbezittingen. Anderzijds introduceerden de Fransen zaken als de invoering van de burgerlijke stand en het burgerlijk wetboek. Op 7 mei 1814 verlieten de Franse troepen Venlo. Een dag later werd de stad ingenomen door de commissaris van de coning, baron J. van Hugenpoth tot den Berenclauw.

FRANSSEN, PIERRE

Dichter. Pierre Franssen werd op 10 februari 1884 te Tegelen geboren. Hij verhuisde in 1898 naar Venlo, waar hij later de rijwielfabriek en rijwielhandel van zijn vader overnam. Al op jonge leeftijd begon hij te dichten. In 1909 werd zijn eerste gedicht gepubliceerd in de 'Limburger Koerier', een te Maastricht verschijnend dagblad. Na dat eerste gedicht volgde een hele reeks. Een aantal daarvan werd gebundeld in 'Liedjes en versjes', dat in 1913 verscheen. Daarna publiceerde hij in tijdschriften als 'De Beiaard', 'De Tijdspiegel' en 'Roeping'. Een selectie daaruit verscheen ter gelegenheid van zijn 65e-verjaardag onder de titel 'Impulsen en Impressies'. In 1960 verscheen nog de bundel 'De Andere'. Componiste mevrouw Bordewijk-Roepman zette het gedicht 'Heimwee' uit deze bundel op muziek. Pierre Franssen overleed in 1964.

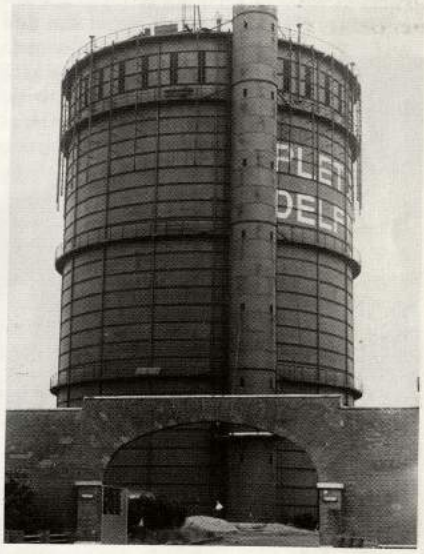
G

GAASPLEIN
Oude naam voor het plein ten noorden van het centrum van de stad. Het plein werd later Mgr. Nolensplein genoemd. De naam 'gaasplein' verwijst naar de gasfabriek die van 1862 tot 1931 op hetzelfde terrein stond. Het Mgr. Nolensplein doet thans dienst als parkeerplaats.

GALGEBERG
Deel van de steilrand achter de Maagdenberg bij huize Manresa.
Het gebied werd al in de vijftiende eeuw galgeberg genoemd omdat hier ter dood veroordeelden werden opgehangen. Ook de beruchte Hulster Heinke, diens vrouw en trawanten werden hier in 1753 ter dood gebracht. In de Franse tijd bevond zich er een guillotine.

GARJEANNE, JEAN
Kunstschilder en tekenleraar aan de Rijks HBS. De op 30 november 1860 in Delft geboren Garjeanne was zoon van een fabrikant van Smyrna-tapijten. Hij studeerde aan de Technische Hogeschool in Delft en de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. Bovendien behaalde hij de middelbare akte voor de vakken lijntekenen, handtekenen en boetseren. Zijn eerste benoeming als tekenleraar kreeg hij in 1881 in het Brabantse Ravenstein. Wandelingen in de omgeving maakten de kunstenaar in hem wakker en hij begon landschappen te schilderen. Na benoemingen in Vlissingen en Utrecht kwam hij in 1889 in Venlo terecht. Daar zou hij tot 1924 als tekenleraar verbonden blijven aan de Rijks HBS. In zijn vrije tijd bleef hij schilderen, niet meer alleen landschappen, maar ook stads- en riviergezichten. Garjeanne, die lid was van het Amsterdamse kunstenaarsgenootschap 'Niti et Amiertrac', deed geregeld mee aan exposities waar zijn werk veel bewondering oogste. Waardering ondervond hij ook toen 150 kunstenaars werden uitgenodigd om ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk van koningin Wilhelmina en prins Hendrik de monumenten en het natuurschoon van Nederland vast te leggen. Garjeanne was een van de uitverkorenen. Hij moest het interieur van de Venlose Martinuskerk in beeld brengen. Als tekenleraar had hij positieve invloed op zijn leerlingen. Mede door zijn aansporingen ging bijvoorbeeld Sef Moonen schilderen. In 1924 nam hij ontslag en vestigde zich in Hilversum. Daar overleed hij op 28 augustus 1930.

GASFABRIEK
De gasfabriek werd in 1862 gebouwd op de vestinggrond tegenover de Gelderse poort. Voor de exploitatie verleende het stadsbestuur tot 1882 een concessie aan Felix Tonnar uit Dülken. De gasfabriek zorgde voor de verlichting van straten en pleinen door middel van steenkoolgas. De komst van de gasfabriek luidde het einde in van de olielampverlichting.
In 1886 nam de gemeente de gasfabriek voor 20.000 gulden over. De capaciteit van de fabriek werd uitgebreid en steeds meer huizen en fabrieken kregen een aansluiting op de gasverlichting. Vele jaren was er sprake van verplaatsing van de gasfabriek

De gashouder in Genooi

naar een terrein buiten het centrum, maar telkens werd de nieuwbouw uitgesteld in verband met de verwachte komst van het elektrisch licht. In 1912 werd met de levering van stroom daadwerkelijk een aanvang gemaakt en langzaam maar zeker gingen vele licht- en krachtverbruikers over tot aansluiting op het elektriciteitsnet. In 1930 werd in Genooi een nieuwe gashouder gebouwd (ditmaal zonder eigen gasproduktie, maar met gas uit de Staatsmijn Maurits). Pas in 1965 werd overgeschakeld op aardgas. In 1931 werd de oude gasfabriek afgebroken.

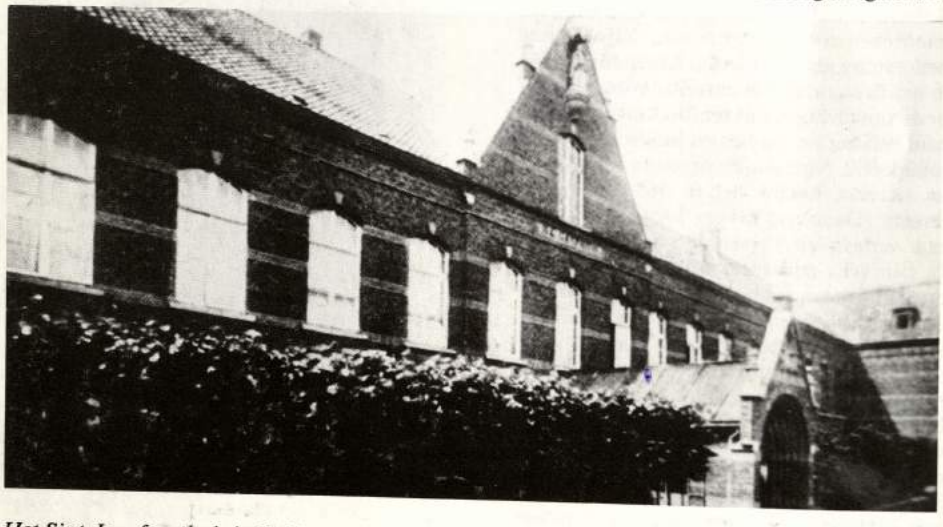
GASTHUISHOF
Boerderij met woon- en jachthuis. De Gasthuishof ligt in de nabijheid van de grens met Kaldenkerken. Aanvankelijk stond hier een houten boerderij. Deze werd in 1654 door een stenen gebouw vervangen. De huidige boerderij is in Romaanse trant gebouwd van forse ruwe bakstenen. Het tegenover het woonhuis gelegen jagershuis met zadeldak dateert uit 1771. De hoeve behoorde in de oudste tijd aan het Sint-Jorisgasthuis, later kwam zij in het bezit van de R.-K. Godshuizen en omstreeks 1910 ging ze over naar Maria Auxiliatrix. De boerderij werd in de jaren vijftig gerestaureerd.

GASTHUIZEN
Verzorgingstehuizen voor armen en zieken. De eerste gasthuizen in Venlo dateren uit de middeleeuwen. In 1360 lag er mogelijk al een Heilige Geesthuis bij de kapel van de

Het voormalig Sint-Jorisgasthuis

Heilige Geest op de hoek van de Jodenstraat en de Heilige Geeststraat. Het huis herbergde een caritatieve instelling die voedsel en kleding uitdeelde. Vermoedelijk werden hier ook armen gehuisvest. In de zestiende eeuw kreeg de stichting van de Heilige Geest de beschikking over twee hoeven: de Wylrehof en de Holsthof of Hulsfort.
Naast het Heilige Geesthuis was er het Sint-Jacobsgasthuis op de hoek van de Vlees- en de Heilige Geeststraat (vroegste vermelding 1375), dat in 1532 werd verplaatst naar het Helschriksel. In 1538 kreeg het gasthuis

Het Sint-Jozefgasthuis in 1861

de beschikking over een huis naast de Sint-Jacobskerk, op de hoek Maasschriksel - Helschriksel, voor de verzorging van bejaarde mannen en vrouwen. Het gasthuis bleef in gebruik tot 1820, het jaar waarin de bejaarden naar het nieuw gebouwde pand aan de Grote Kerkstraat no. 27 verhuisden. De voormalige Sint-Jacobskapel, die bij het gasthuis hoorde, werd in 1952 gerestaureerd. Het nieuwe 'oude mannenhuis' lag pal naast het weeshuis. Bouwtechnisch werden de twee gestichten één geheel, maar pas na 1850 kwam er binnenshuis een verbinding. Van 1853 tot 1969 namen de Zusters van Liefde uit Tilburg het huishoudelijk bestuur in de godshuizen voor hun rekening. In 1925 werd aan de Kleine Kerkstraat een vleugel gebouwd. Na de Tweede Wereldoorlog, toen de inzichten met betrekking tot het bejaarden- en wezenbeleid waren veranderd, en er een basisinkomen voor elke bejaarde werd gegarandeerd, werd de exploitatie van bejaardentehuizen makkelijker.

Een derde gasthuis, het Sint-Jorisgasthuis, op de hoek van de Kerk- en Gasthuisstraat, kent een vroegste vermelding uit 1375. In 1544 werd dit gasthuis verplaatst naar de Looisteeg, de latere Lohofstraat. Omstreeks 1800 werd hier echter de verpleging van zieken gestaakt. In 1817 vestigde het R.-K. Burgerlijk Armbestuur in het voormalige gasthuis een armenhuis, waar wezen, krankzinnigen en ouden van dagen werden opgenomen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het pand beschadigd en na de oorlog afgebroken.

Vanaf de sluiting van het Sint-Jorisgasthuis was er in Venlo geen hospitaal voor de burgerbevolking. Op initiatief van deken C. Schrijnen (gesteund door de gezusters Sax) werd in 1853 aan de Begijnengang gestart met de bouw van het gasthuis Sint-Jozef. Het gasthuis werd gebouwd op de plaats van het hoofdgebouw van het oude klooster. Op 1 juli 1861 werd het hospitaal in gebruik genomen. Het deed dienst tot 1933, het jaar waarin het Sint-Jozefziekenhuis aan de Hogeweg officieel werd geopend.

Zie: Bejaardentehuizen; Ziekenhuizen.

GELDERSE POSTWAGEN

Voormalige herberg en posthalteplaats aan de Herungerweg. Deze oude herberg, die oorspronkelijk 'in den Gelderse Postwagen' heette, werd in 1753 door de bende van Hulster Heinke in brand gestoken en een jaar later, in 1754, herbouwd. In de jaren zeventig van de twintigste eeuw werd het pand geheel gerestaureerd.

GELISSEN, PROF. DR. IR. HENRI CASPAR

Minister van economische zaken in het derde kabinet Colijn van 1935 tot 1937 en directeur van de Provinciale Limburgse Elektriciteitsmaatschappij (PLEM) van 1930 tot 1966. Henri Caspar Gelissen werd op 15 mei 1895 in Venlo geboren. Hij studeerde eerst in Rolduc, waar hij in 1912 eindexamen hbs deed, en later in Delft. In die plaats legde hij de basis voor zijn voorspoedige loopbaan. Hij werd in 1917 scheikundig ingenieur, om vervolgens in 1925 met lof te promoveren. Na enkele jaren leraarschap, verdere studie en diverse andere banen kreeg hij in 1926 een aanstelling als directeur van de NV Elektrochemische Industrie te Roermond. Vier jaar later stapte hij over naar de PLEM en werd hij tevens buitengewoon hoogleraar in de chemische technologie te Tilburg. Als uitvloeisel van die beide functies nam hij zitting in het bestuur van tal van nationale en internationale organisaties op het gebied van de elektrotechniek, elektrochemie en elektriciteitsproduktie. Zo was hij een tijdlang voorzitter van de vereniging van directeuren van elektriciteitsbedrijven en vice-voorzitter van de Samenwerkende Elektriciteits Producenten (SEP). In 1935 vroeg Colijn hem minister van economische zaken te worden in zijn derde kabinet. Die functie bekleedde hij van juni 1935 tot augustus 1937. Voor en na zijn ministerschap zette hij zich op economisch gebied vooral in voor de ontwikkeling van Limburg. Daartoe richtte hij onder meer de Industriebank Limburg op, het latere LIOF. Ook was hij van 1959 tot 1963 voor-

zitter van de kamer van koophandel van Maastricht. Ter stimulering van de regionale economie zette hij zich bovendien in voor de oprichting van een Nederlands-Duitse kamer van koophandel. Verder vervulde Gelissen tijdens zijn lange leven een schier ontelbare hoeveelheid functies, waarvan het voorzitterschap van de Nederlandse Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer er slechts één was. Hij overleed op 20 mei 1982.

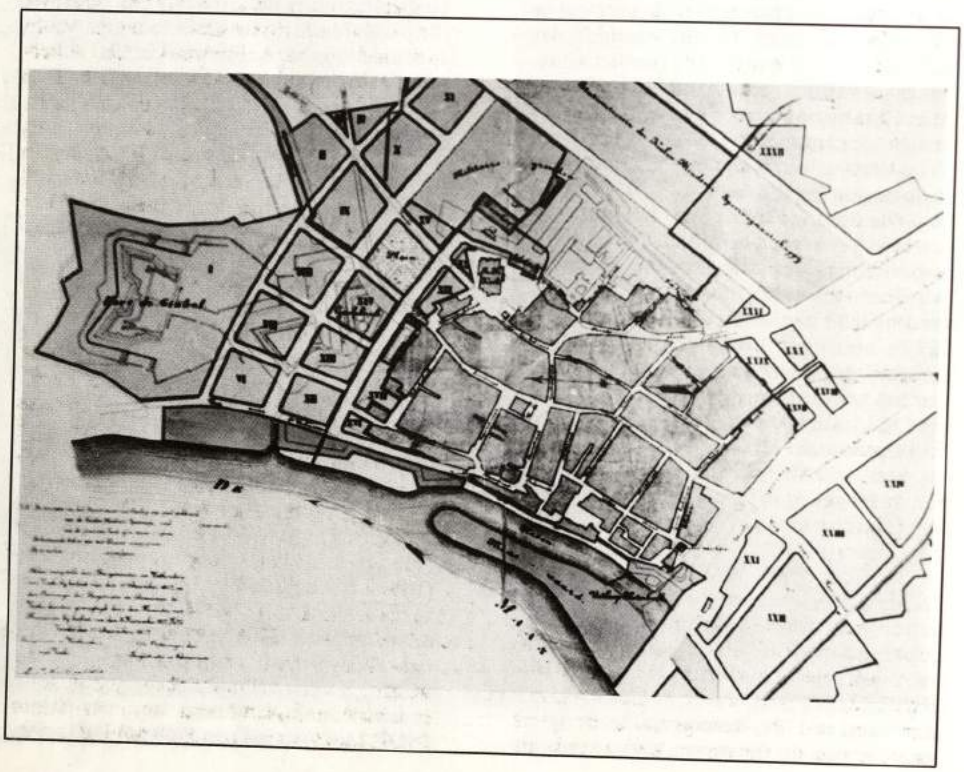
GEMEENTE SPAARBANK
De Gemeente Spaarbank Venlo werd op 1 juli 1906 opgericht om het sparen te bevorderen. Aanvankelijk huisde de bank aan de Markt in het administratiegebouw. In 1930 verhuisde de bank naar een nieuw onderkomen aan de Prinsenhofstraat 3. Op 6 april 1987 betrok ze een door architect Jo Coenen verbouwd en gerestaureerd pand aan de Spoorstraat 38. In 1991 fuseerde de bank en veranderde de naam in SNS-bank Limburg.

GENDT, F.W. VAN
Architect/ingenieur die de leiding had over de sloop van de Venlose vestingwerken. Van Gendt (1831-1900) kreeg de opdracht in december 1866. Met de sloop werd in 1867 begonnen. Hij duurde tot 1872. In dat jaar presenteerde Van Gendt een plan voor de inrichting van de vrijgekomen gronden. Die werden vooral bestemd voor woningbouw en wegenaanleg.

GENKRIJDEN
Oud volksspel. Bij het genkrijden probeerde men te paard gezeten de ingezeepte kop van een gans eraf te slaan. Aanvankelijk werd hiervoor een levende gans gebruikt.

GENOOI
Meest noordelijke wijk van Venlo. Het gebied werd al in de veertiende eeuw 'Aan de ooi' en 'In de Oede' genoemd. De naam zou zijn afgeleid van 'gen', een Limburgs aanwijzend lidwoord, en 'ooi', wat beemd betekent. De naam wordt ook wel eens verklaard als een afgeleide van 'In den Oede', wat 'in het hoes' zou betekenen en via 'ingenhoes', 'ingenoode' en 'in-genoieï' tot Genuë werd.

Plan Van Gendt

GENRAAY
Boerderij. Hoeve Genraay aan de Genrayweg is een fraaie, achttiende-eeuwse, door linden omgeven, gesloten hoeve. Het woonhuis heeft een brede topgevel met vlechtingen en twee ovale venstertjes. Op een van de twee hoekpijlers staat het jaartal 1725.

GEREFORMEERDE GEMEENSCHAP
In 1896 bezocht de rondtrekkende evangelist Heimerick Dekker (1866-1936) Venlo om daar een gereformeerde gemeenschap van de grond te tillen. In 1910 kochten de gereformeerden een stuk grond op de hoek van de Puteanusstraat-Valuasstraat, om daar in 1910-1911 een kerkje met pastorie te bouwen. Op 19 juli 1911 werd Dekker door de Venlose kerk tot dominee beroepen. In 1921 stichtte de gereformeerde gemeenschap de School met de Bijbel. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het protestantse kerkgebouw zwaar beschadigd. In 1969 werd het schilderachtige kerkje afgebroken. Totdat het nieuwe kerkcentrum Het Baken in Blerick in gebruik kon worden genomen, waren de gereformeerden te gast in de Sint-Joriskerk. Vanaf 11 mei 1986 vormen de gereformeerde kerk en de hervormde gemeente een federatie onder de naam 'Protestantse kerkgemeenschap te Venlo'.

GILDEN
Vereniging van vakgenoten. Tot aan de Franse tijd kende Venlo 22 gilden. Een van de eerste was het molenaars- en olieslagersgilde, dat al in 1429 door het stadsbestuur werd erkend. Ook de makelaardij, de wolwevers en de chirurgijns richtten gilden op. Evenals de schippers (1483), brouwers (1513), vleeshouwers (1517), timmerlieden en schrijnwerkers (1519), linnenwevers (1522), bontwerkers (1525), kramers (1536), snijders of kleermakers (1550), bakkers (1558), kunstenaars (1561), smeden (1561), schoenmakers (1568), zoutzieders (1583), huislieden of akkermannen (1595), karbinders (1608), huurvaarders (1618), zakkedragers (1638) en adelborsten (1723). Naast de gilden van handwerkslieden kende Venlo ook een schuttersgilde: dat van de Akkermannen, dat zich onder meer ten doel stelde de burgers te beschermen. Met name in de late middeleeuwen hadden de gilden veel macht. Tijdens de Franse bezetting, in 1796, werden alle gilden, als overblijfsel van een feodaal tijdperk, opgeheven. Hun bezittingen werden verbeurd verklaard.
Zie: Akkermannen.

GODSHUIZEN, R.-K. BURGERLIJKE
Charitatieve instelling. De R.-K. Burgerlijke Godshuizen van Venlo zijn feitelijk opgericht in 1820, toen drie bestaande instellingen besloten tot samenvoeging over te gaan. De drie instellingen waren: het Sint-Jorisgasthuis, het Sint-Jacobsgasthuis en het Sint-Martinus weeshuis. Wanneer wordt gerekend vanaf het eerste godshuis in Venlo is 1577 het beginjaar. Dit is het jaar waarin het echtpaar De Verwer-Ingenhuys geld in het vooruitzicht stelde voor het stichten van een weeshuis.
Vanaf 1856 werd de naam R.-K. Burgerlijke Godshuizen geïntroduceerd. Tot 1957 waren de Godshuizen een particuliere instelling, gesubsidieerd door de gemeente. In 1957 veranderde dit en werden de Gods-

huizen een gemeentelijke instelling. Thans beheert de stichting (waarvan het bestuur door de gemeenteraad wordt benoemd) een groot aantal bezittingen, met als doelstelling: de bejaardenzorg in de ruimste zin van het woord.

GOLTZIUS, HUBERTUS

Schilder, drukker en numismaat. De exacte geboortedatum van Hubert Goltzius is niet bekend. Waarschijnlijk kwam hij in 1525 of 1526 ter wereld. In 1544 werd hij door zijn vader Rutger, die in Venlo bekendheid genoot als schilder en architect, naar Luik gestuurd om daar lessen te gaan volgen aan de academie van Lambert Lombard. Deze Lombard leerde hem schilderen en etsen en maakte hem vertrouwd met de penningkunde. Ook deed Goltzius er veel historische kennis op. In 1546 trok hij vanuit Luik naar Antwerpen, waar hij mede door zijn huwelijk met Elisabeth Verhulst in contact kwam met andere kunstenaars. Deze hadden allen, onder invloed van het uit Italië overgewaaide humanisme, grote belangstelling voor de oudheid. Een uitvloeisel daarvan was de interesse voor antieke kunstvoorwerpen. Goltzius nam die over, maar had vooral belangstelling voor munten en penningen. Hij bezocht alle penningkabinetten in de buurt van de stad om de munten te bestuderen en te tekenen. Die interesse leidde in 1556 tot een studiereis langs penningkabinetten in de Nederlanden en het Rijnland. Alle verzamelde gegevens verwerkte Goltzius in het boek 'Vivae Omnium Fere Imperatorum Imagines', dat in 1557 verscheen. Daarin beschreef hij de levens van keizers vanaf Julius Caesar tot Karel V. De biografische stukken werden geïllustreerd met op munten en penningen aangetroffen portretten van de keizers. De portretten waren door Goltzius geëtst. Het boek was het eerste waarin de munten en penningen werden geclassificeerd en waarin ze werden afgebeeld met uitleg erbij. De groot afgedrukte portretten waren van belang voor kunstenaars, die er in hun werk gebruik van konden maken. Het boek werd een succes en daarom vertaald in het Frans, Spaans, Duits en Italiaans. Desondanks had hij voor de uitgave van vervolgwerken een mecenas nodig. Die vond hij in de persoon van de in Brugge wonende Marcus Laurinus. Deze financierde de reis van Goltzius langs een groot aantal Europese penningkabinetten en richtte in Brugge een drukkerij voor hem in. De reis duurde van 19 november 1558 tot 14 november 1560. Na zijn bezoek aan 978 penningkabinetten had Goltzius een schat aan materiaal. Dat materiaal verwerkte hij in 'C. Julius Caesar' (verschenen in 1563 en handelend over de Romeinse keizer Julius Caesar), 'Fasti Magistratuum et Triumphorum Romanorum' (1566, over de geschiedenis van Rome tot aan de dood van keizer Augustus), 'Caesar Augustus' (1574, over keizer Augustus) en 'Sicilia et Magna Graecia' (1576, over Sicilië in de Griekse tijd). In 1579 verscheen nog 'Thesaurus Rei Antiquaria Huberrimus'. Daarin gaf hij een overzicht van de muntopschriften en stonden lovende woorden aan zijn adres van Brugse vrienden. Dit laatste boek werd gedrukt door Christoffel Plantijn in Antwerpen. De vier andere werden door zijn huisdrukkerij, de 'Officina Goltziana', vervaardigd. Om rendabel te zijn, moest deze privé-drukkerij ook andere werken drukken. In totaal werden er tussen 1563 en 1576 achttien boeken vervaardigd. Dat was echter te weinig om uit de kosten te komen, vandaar dat er financiële problemen kwamen. Die leidden ertoe dat het laatste boek van Goltzius 'Historiae urbium et poulorum insulae graecia' niet meer kon verschijnen. De drukker en numismaat hield zich ook bezig met de schilderkunst. Hij zou diverse schilderijen hebben vervaardigd. Van maar één is echter honderd procent zeker dat het door Goltzius is geschilderd. Dat is het in 1557 voltooide 'Het Laatste Oordeel', dat in opdracht van het Venlose stadsbestuur werd vervaardigd. Het schilderij hangt nog steeds in het stadhuis van Venlo. Net als over de geboortedatum van Goltzius

GEMEENTEARCHIEF VENLO

bestaat er over diens exacte sterfdag onzekerheid. Duidelijk is alleen dat hij in maart 1583 overleed.

GOLTZIUSMUSEUM
Het huidige historische museum, genoemd naar de Venlose humanist Hubertus Goltzius (1525/26-1583), is gevestigd aan de Goltziusstraat in het voormalige gebouw van de eerste openbare lagere school. Na een grondige verbouwing (1963-1965) werd het gebouw op 3 juni 1967 door Marga Klompé, toenmalig minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk officieel opengesteld als historisch museum voor stad en streek. In het museum wordt een beeld gegeven van de geschiedenis van de stad Venlo en omgeving. Daarnaast beschikt het museum onder meer over verzamelingen Venloos tin, zilver en porselein en een verzameling keukengerei. Met ingang van 1 januari 1993 gaat het Goltziusmuseum met het Volkskundig museum in Limbricht op in één organisatie. In 1995 zal naar verwachting het nieuwe Provinciaal Historisch Museum voor Geschiedenis en Volkskunde, waarin ook collecties uit het Maastrichtse Bonnefantenmuseum te zien zullen zijn, zijn poorten openen.

GOOSSENS (FAM.)
Oude Venlose familie. In Venlo leefden twee rijke, invloedrijke families van die naam. Ze hadden met name in de tweede helft van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw veel bezit, macht en aanzien. De ene familie kwam rond 1740 naar Venlo. Leden ervan waren rond 1870 eigenaar van een zoutziederij, een steenhouwerij, een pannenbakkerij, een molen, een sigarenfabriek of waren handelaar in koffie. Het bekendst werd deze familie doordat vier leden ervan (Laurent, Henri, August en Emile) in 1889 het startkapitaal verschaften voor de gloeilampenfabriek Pope. Het eerste lid van de andere familie, Hendricus, toog in het begin van de negentiende eeuw vanuit Dülken (Pruissen) naar Venlo. Hij trouwde in 1813 met Jacoba Bontamps en kwam zo in het bedrijf van haar familie terecht. In 1840 werd hij officieel opgenomen in de Firma Wed. H. Bontamps. Toen hij in 1850 overleed, nam zijn zoon August (1816-1895) de zaak over. Deze bouwde haar uit tot een groot concern en deed haar later weer over aan zijn zonen Adolf, Frans en August jr. Na de dood van Frans in 1933 namen diens zonen Leon en Maurice het roer over. Zij konden de ondergang van de firma Wed. H. Bontamps eind 1935 echter niet meer voorkomen. Veel leden van de familie Goossens bekleedden maatschappelijke functies. Frans Goossens bijvoorbeeld was lange tijd wethouder, regent van het R.-K. Gasthuis 'Sint-Jozef' en president-commissaris van de NV Nieuwe Venlosche Courant.

GOUDEN TIJGER
Een van de oudste cafés van Venlo, gelegen aan de Lomstraat. De Gouden Tijger heette aanvankelijk van 1833 tot 1839 'A la Cour de Belgique'. In 1839, toen Venlo weer onder Nederlands bestuur kwam, werd de naam gewijzigd in 'In den Ouden Tijger'.

GRAFHEUVELS
Op de Jammerdaalse Heide is in de jaren zestig van deze eeuw een dertigtal grafheuvels met urnen uit de ijzertijd gevonden. Zes van deze grafheuvels, alsook de zogenaamde 'generaalsheuvel', zijn thans beschermde Rijksmonumenten.

GRAND CANAL DU NORD
Zie: Noordervaart.

GRINSVEN, FUNS VAN
Acteur, zanger, componist en tekstschrijver van liedjes in het Venlose dialect. Funs van Grinsven werd op 16 september 1908 in Venlo geboren. Na de hbs te hebben doorlopen, ging hij studeren aan de economische hogeschool in Rotterdam. Daar nam hij deel aan het studentencabaret en besloot hij een oude wens waar te maken: naar de toneelschool gaan. Hij koos voor de film- en toneelschool in München. In die Zuidduitse stad woonde en studeerde hij van 1932 tot en met 1934. Daar ontstond de evergreen onder de Venlose carnavalsliedjes: 'Venlo, stedje van lol en plezeer', een uit heimwee geboren lied. Het was echter niet dat heimwee, maar het opkomend nationaal-socialisme dat Funs van Grinsven naar huis deed terugkeren. Daarmee gaf hij tevens een eventuele toneelloopbaan op, hij kreeg werk in de drukkerij van zijn vader. Van Grinsven bleef echter componeren, schrijven en zingen. Hij schreef tijdens zijn lange leven ontelbare liedjes, gedichten en teksten voor revues. Veel van die liedjes bracht hij samen met Harry Verhagen ten gehore. Ook trad hij talloze malen op met Annie Renkien en werd hij begeleid door Giel Aerts.

Een selectie uit zijn teksten, liedjes en gedichten werd in 1988 gebundeld in 'Venlo, mien stedje'. Hij was een van de drijvende krachten achter de eerste twee Venlose revues die in de jaren tachtig werden opgevoerd: 'Waat ennen Tiêd' (1980) en 'Stel ôch ens veur' (1984). Funs van Grinsven, die overigens in 1938 ook nog als prins carnaval in zijn geboortestad de scepter zwaaide, was de eerste die onderscheiden werd als 'Venlonaar van het jaar'. Dat gebeurde in 1982. Een jaar later kreeg hij de gouden erepenning van de gemeente Venlo.

GRINTEN, VAN DER (FAM.)
Bekende Venlose familie waaruit de stichters van het kopieerconcern Océ-Van der Grinten voorkwamen. De grondlegger van de Venlose tak van de familie was Jan Willem Jacob van der Grinten (1790-1840). Hij repareerde en verkocht horloges. Deze Jan van der Grinten trouwde in 1814 met Maria Anna Willemsen (1787-1848). De echtelieden kregen negen kinderen, zes jongens en drie meisjes. Drie van de zoons leefden slechts kort. Twee anderen, Antoon Rochus (1815-1863) en Johannes Josephus Wilhelm (1823-1900), werden militair in Belgische dienst. De laatste keerde het leger de rug toe en was vanaf 1858 politiecommissaris in Venlo. In die functie, en onder zijn bijnaam 'de Griéze' werd hij erg bekend in de stad. Het negende kind van het echtpaar, Lodewijk Theodoor Adriaan (7 april 1831-11 april 1894), zou echter het allerbekendst worden. Hij maakte zich het apothekersvak eigen en begon in 1857 te Venlo apotheek De Leeuw aan de Steenstraat. Later stichtte hij de Vennootschap onder Firma L. van der Grinten. Die firma exploiteerde zijn vinding: boterkleursel. Met dat boterkleursel kon de toentertijd in opkomst zijnde margarine een smakelijker kleurtje worden gegeven. Lodewijk van der Grinten trouwde op 18 februari 1862 met Lieske Muijsers (1834-1910). Zij kregen twaalf kinderen, twee daarvan stierven kort na de geboorte. Uiteindelijk hadden ze vier zoons en zes dochters. Twee van de zoons, Toon en Joseph, werden luitenant-generaal in het Nederlandse leger. De andere twee, Frans en Willem, kozen het vak van hun vader: apotheker. Frans (18 december 1865-22 maart 1943) was degene die ook het werk van Lodewijk voortzette en uitbouwde. Hij had zich tijdens zijn apothekersstudie verdiept in de kleurstoffenchemie. Onder zijn leiding kwam het tot

Frans van der Grinten (1865-1943)

fabrieksmatige produktie van boterkleursel. Daartoe werd in 1902 aan de Hogeweg een fabriek gebouwd. Uit zijn huwelijk op 31 januari 1893 met Agnes Wilhelmina Anna Huenges (1873-1921) kwamen zeven kinderen voort, vijf zoons en twee dochters. Drie van de zoons, Louis (1894-1981), Karel (1901) en Piet (1895-1977) namen het vaandel van hun vader over. Alle drie hadden ze chemie gestudeerd. Een uitvinding van Louis, de halfdroge diazotypie (een voorloper van het fotokopiëren), leidde ertoe dat het familiebedrijf zich vanaf 1928 niet meer uitsluitend op het boterkleursel toelegde. De N.V. Chemische Fabriek L. van der Grinten kwam tot stand. Deze werd vervolgens uitgebouwd tot het huidige kopieerconcern. Bij die uitbouw waren drie Van der Grintens van de volgende generatie betrokken. Louis, Karel en Piet hadden afgesproken dat van elk van hen slechts één zoon in het bedrijf mocht komen. Dat werden respectievelijk Loek (1918-1977), die directeur werd van de eerste dochteronderneming Andeno N.V; Daan (1928-1987), en Olav (1926). Beide laatsten bekleedden diverse directiefuncties binnen het bedrijf. Olav was in 1988 de laatste Van der Grinten die uit het concern stapte. De Van der Grintens hebben steeds veel banden met het Venlose maatschappelijk leven gehad. Zij waren lid van talloze organisaties en zetten zich daar enorm voor in.

GROENE KRUISVERENIGING
Op 10 juli 1910 werd op initiatief van de R.-K. Volksbond de plaatselijke Groene Kruisvereniging Venlo opgericht, die zich aanvankelijk uitsluitend bezighield met de uitleen van verplegingsartikelen. Later ging de vereniging ook de wijkverpleging organiseren. De grote promotor van het Groene Kruis Venlo was Oscar Wolters, die ruim dertig jaar de voorzittershamer hanteerde. In 1916 werd het Groene Kruisgebouw 'Sint-Lucia' aan de Martinusstraat in gebruik genomen. In 1950 verrees een nieuw wijkgebouw aan dezelfde straat. In 1953 richtte het Groene Kruis een kraamcentrum op en in 1955 werd in het Wilhelminapark een consultatiebureau voor de bestrijding van tuberculose in gebruik genomen.

GROETHOF
Boerderij. Hoeve de Groethof in het Ven wordt al in stadsrekeningen uit 1420 vermeld. De hoeve is genoemd naar groet of gruyt (een plant om bier te conserveren en smaak te geven). Omstreeks 1960 werd de boerderij afgebroken. De naam van het gemeenschapshuis in 't Ven herinnert nog aan de boerderij.

GROOTE SOCIËTEIT
In 1908 werd sociëteit Concordia samengesmolten met de Officierensociëteit en ontstond de 'Groote sociëteit'. Deze zetelde in een bovenzaal van café Centraal aan de Markt. De sociëteit verhuisde later naar De Port van Cleve aan de Vleesstraat en op 1 mei 1928 naar het voormalige klooster Mariaweyde.

GROTE HEIDE
Natuurgebied aan de oostgrens van Venlo, tussen Leutherweg, Louisenburgweg en Klagenfurtlaan. De Grote Heide maakt deel uit van een uitgestrekt heidegebied tussen de steilrand van het hoogterrasplateau enerzijds en het moerassig gebied van de Nettetal-Krickenbecker Seen en de beboste Buschberge anderzijds. In de zeventiende en achttiende eeuw werd het hele gebied 'Venlose Heyde' genoemd. De bewoners van aangrenzende plaatsen als Venlo, Straelen, Herongen en Leuth mochten dit niemandsland destijds gebruiken om er schapen te laten grazen, plaggen te steken en bijenkorven te plaatsen. Gedurende de negentiende eeuw vond er op grote schaal ontginning en bebossing van de heidevelden plaats. In de Tweede Wereldoorlog

werd in het natuurgebied door de Duitsers een groot vliegveld (Fliegerhorst) aangelegd. Thans is een deel van de Grote Heide rust- en stiltegebied met een hoge landschappelijke waarde waar de oorspronkelijke vegetatie wordt hersteld. Het gebied is 155 hectare groot.

GUNTRUD
1. Legendarische echtgenote van Valuas, de stichter van Venlo.
Zie: Valuas.

Guntrud (r) als reuzepop

2. Augurkenras. Het ras 'Guntrud' werd begin jaren vijftig op de Venlose proeftuin aan de Straelseweg gekweekt. 'Guntrud' was het eerste wetenschappelijk veredelde augurkenras.

GYMNASTIEKVERENIGINGEN

Op 27 augustus 1887 werd scherm- en turnvereniging 'Sparta' opgericht. In 1922 traden enkele leden van Sparta uit en richtten een eigen vereniging op onder de naam 'Oranje'.
Beide verenigingen zijn nog steeds actief.

H

HAFFMANS, LEOPOLD

Politicus en journalist. Johannus Hendrikus Leopold Haffmans werd in 1826 in Horst geboren en overleed in 1896 te Kessel. Na een rechtenstudie aan de universiteit van Utrecht noemde hij zich bij voorkeur mr. Leopold Haffmans. Gedurende de tweede helft van de negentiende eeuw was Leopold Haffmans een vooraanstaand katholiek politicus en journalist. Haffmans was vele jaren lid van de Provinciale Staten van Limburg (1856-1889) en bijna net zo lang lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal (1866-1896). Ook was hij, van 1870 tot 1874, lid van de Venlose gemeenteraad. Van 1862 tot 1872 bekleedde Haffmans in Venlo het ambt van kantonrechter en van 1863 tot 1896 was hij hoofdredacteur van het Venloosch Weekblad. Vanaf de oprichting tot aan zijn dood was hij bij dit weekblad betrokken en vanaf het allereerste nummer gebruikte hij het blad om zijn politiek conservatief-katholieke ideeën te verspreiden. In het hele land werden Haffmans' politieke commentaren gelezen. Een artikel van zijn hand leidde in 1865 zelfs tot de val van een minister in het kabinet Thorbecke. Haffmans op zijn beurt werd in 1872 op aanraden van politieke opponenten als kantonrechter ontslagen. Een zaak die landelijk nogal wat stof deed opwaaien. Tijdens zijn verblijf in Venlo woonde Haffmans aan de Nieuwstraat.

HAFFMANS & STEEGH

Bank die in 1896 door Christiaan Haffmans en Arthur Steegh werd opgericht. Beiden waren voor die tijd aandeelhouders van de Venlosche Handelsbank Henri Goossens & Co. Ze begonnen dus eigenlijk voor zichzelf. Officieel ging de Bank Haffmans & Steegh op 11 januari 1897 van start, toen het nieuwe kantoorgebouw aan de Spoorstraat werd geopend. De bank maakte een grote bloei door, vooral vanwege haar uitstekende contacten met de in het begin van deze eeuw in opkomst zijnde tuinderssector. Die bloei leidde in 1921 tot een uitbreiding van het kantoor en in 1938 tot de vestiging van een filiaal in Tegelen. In 1943 en 1945 gaven de beide oprichters hun taak over aan mr. E. Haffmans en mr. R. Steegh. Na de Tweede Wereldoorlog ging de bank op in de Amsterdam-Rotterdam Bank. De Amsterdamsche Bank was overigens al vanaf 1919, toen de Bank Haff--mans & Steegh werd omgezet in een naamloze vennootschap, participant in de firma. Op 1 januari 1973 werden de activiteiten van de Venlose bank officieel stilgelegd.

HAKKESPLAATS

Oud steegje dat de Jodenstraat met de Havenkade verbond. De steeg is genoemd naar een van de bewoners, Martin Hacken, die in de zeventiende eeuw de stadsgelden inde.

HAMEL, OP DEN

Lange berm tegenover de Sint-Antoniusstraat die in de negentiende eeuw bij hoog water van de Maas de laag gelegen Sint-Antoniusbeemd moest vrijwaren. De naam 'Hamel' duidt waarschijnlijk op een sluitboom die hier heeft gestaan.

HAMM, GERHARD

Muziekleraar, dirigent en componist die een grote invloed had op het Venlose muziekleven in de tweede helft van de negentiende eeuw. Gerhard Hamm werd in

1835 in Trier geboren en vestigde zich in 1860 te Venlo. Hij was de zoon van de dirigent van het domkoor in Trier en had zijn muzikale gaven dus niet van een vreemde. In Venlo werd hij onder meer stadsmuziekmeester, directeur van de muziekschool, muzikaal leider van het Philharmonisch Gezelschap en mede-oprichter van het mannenkoor Orpheus. Hamm componeerde werken voor mannenkoren, missen en walsen. Enkele van die walsen schreef hij speciaal voor de carnavalsviering in Venlo. Zo wordt op de tonen van Hamms Jocus Walzer nog altijd de Venlose prins ingehaald. Hamm overleed in 1904.

HAMM, KARL

Muziekleraar, dirigent en componist. Zoon en in veel functies de opvolger van Gerhard Hamm. De op 21 mei 1876 in Venlo geboren Karl kreeg zijn muzikale opleiding aan het Keulse conservatorium dat eind negentiende eeuw een uitstekende naam had. Na 1900, toen hij geleidelijk aan functies van zijn vader overnam, had hij een stimulerende invloed op het Venlose muziekleven. Als dirigent van diverse koren en later als directeur van de muziekschool toonde hij meer durf dan zijn vader. Karl Hamm was de grote man achter de opvoering in Venlo van oratoria en opera's als 'Die Jahreszeiten' en de 'Fliegende Holländer'. Hij componeerde tal van koorwerken, pianostukken, liederen, opera's, muziek voor harmonie en fanfare, kamermuziek en kerkmuziek. Hamm fungeerde vaak als jurylid bij nationale en internationale koorwedstrijden, was verder dirigent van koren uit de omgeving van Venlo (onder meer het Duitse Lobberich) en was een tijdlang directeur van de stedelijke muziekschool in Eindhoven. Hij overleed op 6 mei 1937 in Venlo.

HANDBAL

In 1956 werd de eerste Venlose handbalvereniging opgericht, Athene geheten. Een van de oprichters was pater Ananias Beunen, die in Venlo beter bekend was onder de naam 'de Peelpater'. De pater was de geestelijk leidsman van een groep meisjesgidsen in de Antoniusparochie. Die meisjes handbalden regelmatig en kregen de smaak zo te pakken dat ze in verenigingsverband wilden spelen. Tijdens de eerste bestaansjaren, waarin ook al snel een herenteam ontstond, werd vooral veldhandbal gespeeld. Slechts af en toe werd ook in de zaal gehandbald. Dat gebeurde in Roermond en in enkele Belgische plaatsen, zoals Genk, Waterschei en Maasmechelen. Toen Venlo in januari 1965 een eigen sporthal kreeg, als derde plaats in Limburg, kon vaker in de zaal worden gespeeld. In datzelfde jaar werd Loreal, de tweede Venlose handbalvereniging, opgericht. Loreal was een afscheiding van Athene. Het ontstaan van de club had alles te maken met onenigheid in het bestuur van Athene. Andermaal behoorde pater Ananias Beunen tot de oprichters. Samen met Pierre Geurts, Hans Schouenberg, Eef Dommeck en Leo Seelen tilde hij Loreal van de grond. De nieuwe vereniging kreeg veel meer succes dan de oude. Athene had in de hoogtijdagen 150 leden en bracht 8 teams op de been. Het hoogste niveau dat het herenteam bereikte, was de districts tweede klasse. De dames reikten nooit zo ver. Loreal had al enkele maanden na de oprichting 60 leden en wist dit aantal snel uit te bouwen. Dat kwam vooral door het kersttoernooi voor scholierenteams dat de club organiseerde. Na dat populaire toernooi meldden zich altijd veel nieuwe leden aan. Aan het eind van de jaren zeventig was de vereniging met 500 leden zelfs even de grootste van Nederland. Ook op sportief gebied overvleugelde Loreal Athene, dat na nieuwe onenigheid in het bestuur (waardoor in 1970 de HV Blerick ontstond) nog maar weinig leden overhield. Na 1970 leidde Athene een sluimerend bestaan om tenslotte in 1987 te worden opgeheven. Loreal boekte de sportieve successen in de zaal, want rond 1970 verdween het veld-

handbal bijna totaal uit beeld. Na een reeks van successen bereikte zowel het dames- als het herenteam in 1978 de landelijke eerste divisie. Terwijl de heren even pas op de plaats maakten, gingen de dames door. In 1980 promoveerden zij naar de eredivisie. Datzelfde jaar kreeg de club ook haar eerste internationals: Jeanne Arnoldussen en Yvonne Craenmehr. De dames konden zich echter niet op het hoogste niveau handhaven en degradeerden in 1981 weer. Drie jaar later moest nog een stap terug worden gedaan naar de tweede divisie. In 1985 namen de heren de fakkel van de dames over en bemachtigden een plaats in de eredivisie. Zij hielden het er langer uit dan de dames, want pas in 1988 hoefde de weg terug gemaakt te worden. Als gevolg van de promotie van de dames in 1990 speelden heren en dames vanaf dat jaar weer op hetzelfde niveau. Het kampioenschap van de dames was overigens een passend geschenk bij het jubileum van de club. Loreal bestond in 1990 25 jaar.

HANZEVERBOND

Verbond van een aantal handelssteden, gesticht op initiatief van Hamburg en Lubeck, met als doel door gezamenlijk optreden de handel te beschermen. In 1481 trad Venlo tot het Hanzeverbond toe. Hoewel het Hanzeverbond toen al over zijn hoogtepunt heen was betekende Venlo's lidmaatschap toch een erkenning als tamelijk belangrijke handelsstad. In de zestiende eeuw kwijnde de Hanze geleidelijk weg.

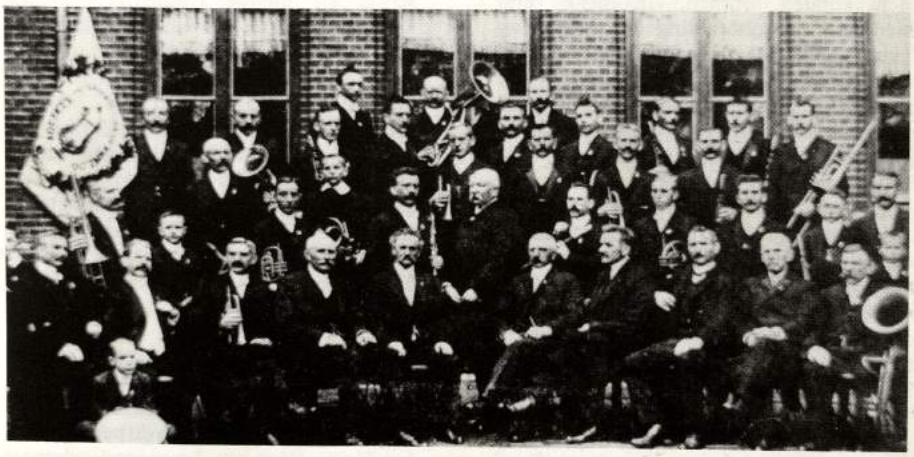
HARMONIE

Muziekvereniging. De Venlose harmonie werd in 1822 door C. Messemaeckers opgericht, nadat het muziekkorps van de stedelijke schutterij ter ziele was gegaan. Het nieuwe gezelschap kreeg de naam: Sociëteit Turksche Harmonie. In 1826 hield de harmonie op te bestaan, maar in 1830 werd ze onder de naam Harmonie Gezelschap (vanaf 1936 Philharmonisch Gezelschap Venlo) nieuw leven ingeblazen. Onder leiding van Gerhard Hamm, die vanaf 1860 orkestmeester was, en onder Theo Jordans (1916-1947) behaalde de harmonie vele successen. In 1948 kreeg het muziekgezelschap het predikaat 'Koninklijk'. In de eerste helft van de jaren zestig verkeerde de harmonie in een dal en daalde het ledental drastisch. Bij de viering van het 150-jarig bestaan, in 1972, stond het gezelschap echter weer in volle bloei. In 1979 werd zelfs de promotie naar de ere-afdeling bewerkstelligd.

HAVEN

Al in de middeleeuwen fungeerde de Venlose haven als overslagplaats voor goederen. Venlo dankte die functie aan het feit dat de Maas stroomopwaarts van de stad veel ondieper is.

Ter hoogte van de Bolwaterstraat was een laad- en loskade en tussen de Maaskade en het schiereiland de Weerd was een vluchthaven waar schepen in de winter bij zware ijsgang een veilige schuilplaats vonden. Het recht van vrije opslag maakte Venlo tot stapelplaats voor de Hollandse waren, die hier werden overgeladen en voor een deel werden verscheept naar het land van Gulik, Aken, Luik en Overmaas en andersom.

Het Philharmonisch Gezelschap in 1912.

Het feit dat Venlo vrijheid genoot van de meeste Gelderse tollen gaf aan deze handel nog meer uitbreiding. De havenfunctie was voor de ontwikkeling van Venlo van grote betekenis. Door staatkundige veranderingen in het begin van de achttiende eeuw raakte de Maashandel echter in verval. De opening van de Zuid-Willemsvaart, in 1828, bracht de scheepvaart op en de handel in Venlo opnieuw een zeer gevoelige slag toe. Venlo besloot hierop de laad- en losplaats aan de haven te verbeteren. In 1837 werd begonnen met het uitbaggeren van de haven en werd de dam in de haven opgeruimd. In 1904 kreeg de Venlose haven de beschikking over een nieuwe aanlegplaats die zo was geconstrueerd dat schepen voortaan bij elke waterstand gelost en geladen konden worden. In 1930 vond wederom een uitbreiding en verbetering van de haven plaats, waarbij de haven via een speciale spoorlijn verbonden werd met de Köln-Mindener spoorlijn. De concurrentie tussen het vervoer te water en het wegvervoer zorgde er echter spoedig voor dat de aan- en afvoer en de overslag van stukgoed uit de haven verdween. De omzet in de haven liep sterk terug. Nadat in 1980 aan de Blerickse zijde van de Maas een nieuwe loswal was aangelegd, werden de activiteiten in de oude Venlose haven vrijwel geheel stilgelegd.

HEILIGE FAMILIEKERK

In verband met de uitbreiding van het inwonersaantal en de uitbreiding der stad in oostelijke richting werd pastoor Josef Poels in 1935 belast met de stichting van een nieuwe parochie en de bouw van een nieuwe kerk. Op 25 juni 1939 werd de aan de Heilige Familie toegewijde kerk ingezegend.

HEILIGE GEESTKERK

Volgens de Venlose geschiedschrijvers Keuller en Uyttenbroeck zou er in 760 een Heilige Geestkerk zijn gebouwd. Bewijzen hiervoor zijn er niet. Archeologisch onderzoek toonde aan dat de Heilige Geestkerk in het midden van de veertiende eeuw werd gebouwd. De kerk werd omstreeks 1843 gebruikt als magazijn en werd later afgebroken. In de twintigste eeuw was er van een tweede Heilige Geestkerk sprake aan de Gulikstraat. Van 1965 tot 1985 fungeerde een gemeenschapsruimte aan de Gulikstraat als nieuwe ('tijdelijke') Heilige Geestkerk. Tot de bouw van een echte parochiekerk kwam het echter niet.

HEILIGE GEESTKLOOSTER

Het Heilige Geestklooster was het kleinste klooster in de stad. Het klooster bevond zich op de hoek van de Heilige Geeststraat en de Jodenstraat. Het bouwjaar is onbekend. Tot 25 februari 1797 werd het klooster bewoond door zusters van de orde der H. Norbertus. Bij het klooster bevond zich de Heilige Geestkerk.

HEILIG HARTKERK

Op 19 maart 1922 werd de Heilig Hartkerk, op de hoek Veldenseweg-Straelseweg, ingewijd. De parochiekerk van de parochie van het Heilig Hart van Jesus werd gebouwd onder leiding van architect Ir. Jules Kayser.

HEILIGE MICHAELKERK
Met de bouw van de Heilige Michaëlkerk aan de Straelseweg werd in 1965 begonnen. Het is de kerk van het rectoraat 't Ven. De kerk is een ontwerp van architectenbureau Van Hest & Kimmel uit Venlo.

HEINEN, HARRIE
Bekende beroepsvoetballer. De in 1940 geboren Harrie Heijnen begon zijn loopbaan als profvoetballer bij VVV en speelde vervolgens voor MVV en ADO. Daarna keerde hij terug op het oude Venlose nest om er zijn carriére af te sluiten. Heijnen, een orthodoxe rechtsbuiten, kwam één keer uit voor het Nederlands elftal. Dat was op 18 september 1966 in een uitwedstrijd tegen Oostenrijk, die met 2-1 werd verloren. In Venlo kreeg hij ook bekendheid onder de bijnaam 'Mandje'.

HELDEBEUTEL, J.G.
Kunstschilder. Johan Georg Heldebeutel werd in 1759 te Düsseldorf geboren. Omstreeks 1784 vestigde hij zich te Venlo, waar hij onder meer de kost verdiende met het schilderen van portretten. Gedurende de Franse tijd, tot aan zijn overlijden in 1829 bekleedde hij verscheidene openbare ambten. Zijn tekeningen zijn eenvoudig van opzet, terwijl hij zijn onderwerpen bij voorkeur 'en profile' uitbeeldde. Deze werkwijze is duidelijk te zien in een uit 1798 daterend familieportret. Naast portretten tekende Heldebeutel monumentale gebouwen, zoals het Venlose stadhuis, en bijbelse taferelen. Ook schilderde hij landschappen in olieverf. Johan Heldebeutel overleed te Venlo op 13 maart 1829.

HELSCHRIKSEL
Oude straat. Hel betekent in het Middelnederlands 'kuil' en schriksel slaat op 'voorbijgaan'. Het Helschriksel werd in 1393 bestraat. De straat verbindt de Lomstraat met het Maasschriksel.

HENDRIKX, JAN
Zie: Ambrosius.

HERTOGENHOF
Zie: Prinsenhof.

HERVORMDE GEMEENSCHAP
In 1530 verscheen op pachthoeve Wylrehof een eerste hervormde predikant, Jacob Lovendael. Hij werd voor zijn optreden gestraft 'door hem de tong te branden en te doorsteken'. Desondanks zouden andere hageprekers volgen. Ondanks alle tegenwerking groeide het aantal hervormden in Venlo gestaag. Rond 1572 kwam de hervormde gemeente in de reformatorische traditie in Venlo samen. In 1632 veroverde Frederik Hendrik de stad op de Spanjaarden en kregen de hervormden de beschikking over de Sint-Joriskapel. In 1634 kregen ze ook de Nicolaaskerk. Toen de stad in 1637 weer Staats werd raakten de hervormden beide kerken weer kwijt en moesten ze voor hun godsdienstoefeningen naar Kaldenkerken. In 1702 kwam Venlo weer bij de Republiek, waarna de hervormden de Sint-Joriskapel terugkregen. Van 1794 tot 1797 werd de kerk door de Fransen gevorderd. Vanaf het midden van de negentiende eeuw ging het weer bergopwaarts met het aantal hervormde Venlonaren. De Venlose protestanten zijn thans verdeeld over een zevental richtingen.

HETJE, 'T
Volksbuurt in het oudste deel van de stad, gelegen tussen de Kolenstraat en de Wijngaardstraat. In de zestiende en zeventiende eeuw werd het straatje ook wel 'opgen Heitgen', 'op het Hetgen' en 'Heidgen' genoemd. De naam is mogelijk afgeleid van heideveldje, hoewel de plaats van het hetje binnen de stad dit niet erg waarschijnlijk maakt.

HIERINGSCHELLEN
Volksfeest waarbij in de cafés door de kasteleins gratis haring of haringsalade wordt geserveerd. Het hieringschellen kan worden beschouwd als de traditionele afsluiting van de vastenavond.
Zie: Vastelaovund.

HOCKEY
Twee gebeurtenissen van heel uiteenlopende aard hebben belangrijke aanzetten gegeven tot het spelen van hockey in Venlo. De eerste gebeurtenis was de Eerste Wereldoorlog. Uit Duitse krijgsgevangenschap ontsnapte Engelse militairen moesten een tijd in Venlo doorbrengen en introduceerden toen de hockeysport. Jonge Venlonaren die daardoor voor hockey warm waren gemaakt, werden nog enthousiaster door de tweede gebeurtenis. Dat waren de Olympische Spelen van 1928, die in Amsterdam werden gehouden. De prestaties van het Nederlandse team tijdens de spelen inspireerden onder anderen Sjra Jacobs, Frans Ostheim, Mathieu van Alphen, Wiel Linssen, Jac Janssen en Har-

rie Lina tot de oprichting van de Venlose Hockey Club. De oprichtingsvergadering vond plaats op 3 augustus 1928. VHC was de eerste Venlose hockeyclub. Spoedig volgden twee anderen: in 1935 de Venlose Katholieke Hockeyclub en in 1937 de Venlo Girls (het latere Groen Wit). VHC werd in Venlo echter toonaangevend op hockeygebied. Na wat omzwervingen koos de club in 1934 domicilie op een veld bij café Backus aan de Herungergrens. Op dat veld vierde VHC zijn grootste successen. Het eerste was in 1935 de promotie naar de (zuidelijke) eerste klasse. Vier jaar later werd dat gevolgd door het kampioenschap in diezelfde klasse. Het jaar 1939 veranderde helemaal in een succesjaar voor de nog jonge club toen na een halve competitie met Union uit Nijmegen en Het Gooi uit Hilversum het landskampioenschap werd binnengehaald. In dat jaar 1939 begon een ongekende successenreeks voor VHC, een reeks die tot nog toe geen enkele andere Venlose sportvereniging kon navolgen. In totaal werd de club liefst 19 maal kampioen van de zuidelijke eerste klasse en 8 keer landskampioen. Die landstitels behaalde de Venlose Hockey Club in 1939, 1942, 1943, 1946, 1950, 1953, 1955 en 1967. In die glorietijd, waarin tegenstanders met angst en beven naar de Herungerberg togen, kwamen ook VHC-spelers in het Nederlands elftal. De eerste Venlose international was Hens Nefkens (op 18 maart 1946 tegen België). Zeven anderen zouden hem nog volgen, waaronder Geert van Eijk en Harry Derckx. Aan de succesperiode kwam rond 1970 (in 1969 werd het laatste zuidelijke kampioenschap behaald) een einde. VHC wist zich nog wel in de in 1973 gevormde hoofdklasse te spelen, maar bleef daar niet lang in. Na de degradatie in 1974 speelde de club nog in de seizoenen 75-76 en 79-80 hoofdklasse. Ze deed nu echter op andere wijze van zich spreken. Zo was ze in 1973 de eerste Nederlandse hockeyclub met een sponsor (de NMB-bank) en kreeg ze in 1980 als eerste Zuidnederlandse vereniging een kunstgrasveld. Dat kunstgrasveld werd aangelegd op het gemeentelijk sportpark aan de Herungerberg, waarvan VHC vanaf 1962 (eerst nog in combinatie met de Backus-velden) gebruik maakte. Op het nieuwe veld konden aanvankelijk niet veel successen worden behaald. In 1987 degradeerde het eerste herenteam zelfs uit de overgangsklasse naar de eerste klasse. Aan het begin van de jaren negentig kwam echter de kentering: in 1991 promoveerden de heren naar de overgangsklasse, om vervolgens verrassend meteen door te stoten naar de hoofdklasse. VHC was weer terug op het oude, vertrouwde niveau. De heren overtroefden daarmee de dames, die 't in de jaren tachtig veel beter hadden gedaan. Zij wisten zich voortdurend in de overgangsklasse te handhaven. De damesafdeling van VHC was overigens al in 1934 in het leven geroepen. Nadat deze in 1951 versterking kreeg van dames van de opgeheven Venlose Katholieke Hockeyclub begonnen ook voor haar de successen. Uiteindelijk werd in 1954 het eerste klasserschap behaald. Vanaf 1958 ging het echter weer bergafwaarts, met als dieptepunt in 1964 de degradatie naar de tweede klasse zuid. In 1968 waren de dames echter weer terug in de eerste klasse. Loes

Leurs-Seelen werd in 1971 de eerste vrouwelijke Venlose international. Zij speelde in totaal 33 wedstrijden voor Oranje en werd met het team wereldkampioen in 1971, 1972 en 1974. Na haar werd Ingrid Oomens ook nog international. In de jaren zeventig sprong het VHC-damesteam regelmatig heen en weer tussen promotieklasse en eerste klasse. Toen in 1980 ook een dameshoofdklasse werd gevormd, viel VHC uit de boot: het werd slechts overgangsklasse. Daarin handhaafden de dames zich tot nog toe. Zoals al gezegd was de Venlose Katholieke Hockeyclub de tweede vereniging in Venlo. Na de oprichting in 1935 bespeelde VKH een terrein aan de Bovenste Molen. Dat terrein zou de reden voor de ondergang van de club worden, want in 1951 moest zij het ontruimen. Op de plaats van de VKH-velden zouden woningen verrijzen. Omdat geen andere accommodatie kon worden gevonden, ging de club ter ziele, of beter gezegd ze ging in VHC op. De Venlo Girls, de op 17 mei 1937 opgerichte derde Venlose hockeyvereniging, was aanvankelijk alleen bedoeld voor dames zoals de naam al aangaf. Die dames speelden hun wedstrijden de eerste jaren op een veld in Genooi, waarop nauwelijks gras groeide. Desondanks werd al in 1942 de eerste klasse bereikt. In 1949 verhuisde de club naar een veld aan de Louisenburgweg in de buurt van de Herungergrens. Daar wisten de Venlose meisjes in de jaren vijftig grote successen te behalen. Ze werden in 1951, 1952 en 1953 zuidelijk kampioen. Vanaf 1959 ging het wat minder, zodat de dames in de derde klasse belandden. Nieuwe inspiratie kregen ze pas in 1967 toen er voor het eerst heren bij de vereniging kwamen. De komst van de heren leidde ook tot een naamsverandering. Vanaf dat jaar heette de vereniging Groen Wit. De dames ging het hockeyen beter af dan de heren. Zij wisten in 1982 terug te komen tot de eerste klasse. Daaruit verdwenen ze weer een keer, maar kwamen er in 1987 ook weer terug. In dat jaar promoveerden de heren naar de tweede klasse. Daarna ging het voor zowel de heren als de dames bergafwaarts. Beide eerste teams speelden in het seizoen 91/92 derde klasse. Een belangrijk jaar voor Groen Wit was 1982. Toen werd de nieuwe accommodatie aan de Toeperweg in gebruik genomen. Deze werd in 1985 verbeterd door er een kunstgrasveld aan te leggen.

HOEPEL, DE

Activiteitencentrum. De Hoepel werd in 1976 opgericht op initiatief van enkele Venlose werklozen. Tijdens de eerste jaren was het centrum gehuisvest in het voormalige Katholiek Militair Tehuis aan de Begijnengang. De naam 'De Hoepel' verwees naar een vroegere brouwerij in die straat. In 1983 verhuisde het centrum naar het voormalige klooster Mariadal in 't Ven.

HOF VAN JUSTITIE

Zie: Hoog Gerechtshof.

HOGERE BURGERSCHOOL

Zie: Stedelijk College Den Hulster.

HOGERE TECHNISCHE SCHOOL

School waaraan studenten een hogere beroepsopleiding werktuigbouwkunde en elektrotechniek konden volgen. De hts startte op 1 september 1950 als middelbare technische school. Ze was gehuisvest in de oude Mostartschool aan de Goltziusstraat, waar later het Goltziusmuseum zat. De eerste negen jaren kon er alleen een opleiding werktuigbouwkunde worden gevolgd, in 1959 kwam de studierichting elektrotechniek erbij. Zeven jaar na de start werd de naam (in verband met landelijke ontwikkelingen) veranderd in hogere technische school en mochten de afgestudeerden zich ingenieur noemen. Het aantal studenten steeg snel, van 58 in 1950 naar 187 in 1953. Die stijging zette in de jaren daarna door, zodat naar een betere huisvesting gezocht moest worden. In 1965 kon uiteindelijk een geheel nieuw gebouw aan de Laaghuissingel worden betrokken. Daarna volgde een lange periode van rust, tot midden jaren zeventig de zogenaamde HOT-nota door de regering werd gepresenteerd. Daarin schetste het ministerie van onderwijs een beeld van de toekomst van het hoger beroepsonderwijs, waaruit bleek dat scholen minimaal duizend studenten en drie onderwijspoten moesten hebben. Op dat moment voldeed de hts daaraan bij lange na niet. Reden om een regionale werkgroep uit te laten zoeken hoe de Venlose school levensvatbaar kon blijven. De oplossing was een voor Nederland uniek en voor Venlo zeer belangrijk nieuw opleidingsinstituut aan het bestaande toevoegen: de Vervoersacademie. Deze ging in 1980 van start met de opleiding logistiek management (integrale goederenstroombeheersing) en werd het eerste jaar in een oude school aan de Valuasstraat gehuisvest. In

1981 kreeg ze onderdak in enkele schoolgebouwen aan de Zustersstraat. Het eerste jaar had de Vervoersacademie ongeveer zestig studenten, een aantal dat snel groeide. Na de toevoeging van de Vervoersacademie aan de hts, heette de school instituut voor hoger beroeps onderwijs (ihbo). De met de Vervoersacademie, die in feite een heao-studierichting was, opgedane ervaringen maakten het voor het ihbo in 1986 een stuk gemakkelijker om te starten met een heao. Een jaar later fuseerde het ihbo met de pedagogische academie voor het basisonderwijs De Wylderbeek en het hoger laboratoriumonderwijs tot de Hogeschool Venlo. Deze werd gehuisvest aan de Tegelseweg, deels in het oude complex van de pabo. Daar breidde zowel het aantal studierichtingen van de heao als dat van de Vervoersacademie zich uit.
Zie: Hogeschool.

HOGESCHOOL
De Hogeschool Venlo is het enige instituut voor hogere beroepsopleidingen in Noord-Limburg. Ze kent tien studierichtingen: bedrijfsinformatica, bedrijfseconomie, commerciële economie, elektrotechniek en computertechniek, werktuigbouwkunde, logistiek management, economische logistiek, kort hbo logistiek, lerarenopleiding basisonderwijs en hoger laboratoriumonderwijs. De meeste opleidingen duren vier jaar. De hogeschool is in 1987 gevormd door een fusie van het instituut voor hoger beroeps onderwijs, het hoger laboratoriumonderwijs en de pedagogische academie voor het basisonderwijs de Wylderbeek. In augustus 1987 is ze officieel van start gegaan. De fusie was noodzakelijk doordat de toenmalige onderwijsminister Deetman in zijn zogenaamde STC-nota minimumnormen voor het leerlingenaantal afkondigde. Normen waaraan de scholen afzonderlijk niet konden voldoen. Voor de huisvesting van de school werd het naast het gebouw van de pabo gelegen klooster van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid aan de Tegelseweg gekocht. Tussen beiden in kwam een nieuw pand te staan. De drie gebouwen werden onderling via loopbruggen verbonden. Het nieuwe onderkomen (kosten 25 miljoen) van de Hogeschool werd op 25 april 1991 geopend.

HOOG GERECHTSHOF
In 1717 kreeg Venlo een Hoog Gerechtshof. Het Hof behandelde onder meer revisiezaken van de schepenen van Venlo (die recht spraken in burgerlijke zaken) en van de bijzondere rechtbank van Monfort. Ook zaken als landverraad, majesteitsschennis, muiterij en valsmunterij werden door het Hoog Gerechtshof behandeld. In 1794 werden de taken van het Hoog Gerechtshof overgenomen door een 'tribunal supérieur' dat in 1795 werd omgedoopt in 'tribunal de prémière instance'.

HOOGMOLEN
De molen op de hoek van de Hertog Reinoudsingel en de Eugeniasingel stond er al in de zestiende eeuw en werd in de acht-

De Hoogmolen na de restauratie.

tiende eeuw Poell's molen genoemd. Op 5 oktober 1794 werd de molen door het garnizoen van Venlo - dat zich op een aanval van Franse troepen voorbereidde - in brand gestoken. De Hoogmolen werd enkele jaren hierna hersteld. Na 1807 kwam er echter een definitief einde aan de maalactiviteit van de Hoogmolen doordat de waterloop van de molenbeek werd verlegd. In de negentiende eeuw kreeg de molen een functie als hoeve. In de jaren 1989-1991 werd de molen gerestaureerd en kreeg zij een kantoor- en ontvangstfunctie.

HOOP, DE
Coöperatieve verbruikersvereniging. De Hoop werd op 5 mei 1914 opgericht door leden van de R.-K. Werkliedenvereniging. De Hoop stelde zich niet alleen materiële belangenbehartiging ten doel, maar wilde ook een bindmiddel zijn voor de leden van de standsorganisatie. Aanvankelijk was de winkel gevestigd aan de Bolwaterstraat 36, waar voorheen de militaire vereniging haar onderdak had. Begin 1917 werd de zaak verplaatst naar de Herungerweg 22. In later jaren verschenen er meer coöperatieve winkels in de stad.

HUISHOUDSCHOOL
Zie: Onderwijsgemeenschap.

HUIZE OTTENHEYM
Fraai pand in baksteenarchitectuur aan de Vleesstraat 7-9. Het pand heeft een gotische voorgevel. Huize Ottenheym werd waarschijnlijk midden zestiende eeuw gebouwd. In 1956 werd het pand gerestaureerd.

HUIZE SCHREURS
Statig vroeg-renaissance pand met als ankerjaar 1588. Huize Schreurs, vroeger ook wel huis Van Oeijen-Boener genoemd, is een van de oudste huizen van Venlo. De bakstenen gevel heeft een S-vormige lijn en is versierd met medaillons met busten, consoles met maskers en het alliantiewapen Vogelsanck-Boener. Huize Schreurs, dat zijn huidige naam dankt aan de familie Schreurs die er jarenlang woonde, werd in 1921 e.v. door Jules Kayser gerestaureerd.

HUIZE SINT-JAN
Voormalig tehuis voor de opvang van drankzuchtigen. Huize Sint-Jan, op de hoek van de Van Cleefstraat-Keullerstraat werd in 1927 geopend. Het pand is een ontwerp van architect Jules Kayser. Thans heeft het pand een winkel/woonfunctie.

HUIZE SOMERS
Saxische boerderij aan de Arenborgweg. Huize Somers is een hallenhuis met achterliggende potstal. De boerderij dateerde waarschijnlijk uit de achttiende (mogelijk zelfs uit de zeventiende) eeuw. In de jaren tachtig van deze eeuw werd de boerderij afgebroken en opnieuw opgebouwd.

HUIZE STALBERG
Een van de oudste boerenhofsteden in de Venlose Bantuin. De aan de Stalbergweg gelegen rechthoekige zeventiende-eeuwse hoeve was oorspronkelijk omgracht. Naast de ingang bevindt zich een laatgotische gevelsteen met het wapen van de adellijke familie Van Stalberg. Het huis en de heerlijkheid gingen in de zeventiende eeuw over aan de magistraatsfamilie Romer en kwamen in de achttiende eeuw in bezit van de eveneens invloedrijke familie Van Varo. In het begin van deze eeuw werd de hoeve door nieuwe bewoners opgeknapt.

HUIZE SINT-URBANUS
Voormalige herberg en uitspanning. Huize Sint-Urbanus draagt het ankerjaar 1711. In de negentiende eeuw werd er een bovenverdieping met zadeldak aan toegevoegd.

HUIZE URSULA
Hoekpand Parade-Lohofstraat. In september 1830 namen de Zusters Ursulinen het in 1888 gebouwde pand in gebruik als pension voor dames. Op 7 augustus 1940 werd huize Ursula aangekocht door de Rijksgebouwendienst en het deed daarna vele jaren dienst als belastingkantoor. Het pand herbergt thans een aantal appartementen.

HULSFORTHOF
Boerderij. De Hulsforthof, in Venlo-Zuid, was van oorsprong een omgrachte hoeve met binnenplaats. Het gewijzigde woonhuis draagt het ankerjaartal 1769. De hoeve was de laatste verblijfplaats van bendeleider Hulster Heinke.

HULSTER, DEN
Zie: Stedelijk College Den Hulster

HULSTER HEINKE
Aanvoerder van een roversbende. Hulster Heinke maakte in het begin van de achttiende eeuw het platteland rond Venlo onveilig. Zijn bende had het vooral op

onbeschermde boerderijen gemunt. Heinkes eigenlijke naam was Heinrich van der Rooth (uit Kaldenkerken). In de volksmond werd hij echter Hulster Heinke genoemd omdat hij zich meestal schuil hield in de buurt van de Hulsterhof. Nadat de bende de herberg 'De Gelderse Postwagen' in brand had gestoken, werd met de hulp van een compagnie dragonders een klopjacht geopend, die resulteerde in Heinkes arrestatie. Hulster Heinke, zijn vrouw Zwarte Trui en zeven andere bendeleden werden geradbraakt en daarna op de Galgeberg opgehangen.

HULSTERHOF
Zie: Hulsforthof.

HUMMEL, BERTUS
Bekend stadsfiguur. Bertus Hummel (geboren 13 augustus 1915 te Venlo) fungeerde een tijdlang als ceremoniemeester van vastelaovesvereniging Jocus. De kleine, kogelronde Hummel had in die functie een geheel eigen, deftig-komische stijl. Tijdens de optocht had hij een plaatsje op de prinsenwagen, als een soort twaalfde lid van de raad van elf. Hij zat dan op of voor de ton op de wagen. Befaamd was hij ook vanwege zijn enorme eetlust. Bertus Hummel overleed op 2 juli 1957 in zijn geboortestad.

HUYN, AGNES
Zeventiende-eeuwse religieuze aan wie allerlei wonderdaden worden toegeschreven. Agnes Huyn werd op 14 september 1614 in Amstenrade geboren. Op 24 november 1626 trad ze in het klooster van de Annunciaten te Venlo in. Ze leidde daar een heel sober en godsvruchtig leven, maar raakte een jaar na haar intrede verlamd. Haar familie probeerde haar toen te bewegen het klooster te verlaten, maar Agnes hield ondanks haar ziekte vast aan haar geloof. Toen zij op een dag haar moeder beloofde op bedevaart naar Scherpenheuvel te gaan, was zij op slag genezen. Daarna keerde ze terug naar Venlo, waar ze haar oude levenswijze weer voortzette. Daarmee was ze een voorbeeld voor anderen. Na verloop van tijd kreeg ze weer nieuwe ziekten, waaraan ze tenslotte op 8 juli 1641 overleed. Volgens tijdgenoten gebeurden er na haar dood allerlei wonderen. Een dove zuster die meehielp bij het afleggen van haar lijk kon plotseling weer horen. Anderen genazen van kwalen wanneer ze stukken van Agnes' boetekleed op de pijnlijke plekken legden. Dat alles leidde tot een grote verering van de kloosterzuster. Haar stoffelijk overschot werd later overgebracht naar de kapel van Genooi.

HUZAREN
Bereden cavalerie. Tussen 1816 en 1913 waren in Venlo huzaren gelegerd. De eerste jaren lag het 4e regiment huzaren (toen nog dragonders geheten) in de stad, later de helft van het 2e regiment. De andere helft was in Roermond gelegerd. Officieel kwamen de twee eskadrons van het 2e regiment pas op 1 april 1881 te Venlo in garnizoen. De huzarenkazerne lag aan de oostkant van de stad, rond de gebouwen van het oude Minderbroedersklooster die ook door de militairen werden gebruikt. Oefeningen hielden de huzaren op de Grote Heide. Daar trokken ze onder muzikale begeleiding naar toe, wat altijd weer een mooi schouwspel was voor de Venlonaren, net als de uitvoeringen die ze gaven voor de markt op het stadhuis. De huzaren drukten ook nog op een andere manier hun stempel op Venlo. Het uitgaansleven werd voor een deel door hen beheerst. Een bekend etablissement waar ze vaak kwamen, was café de 'Razzel-dazzel' aan de Steenstraat, waar nu de Capri-bar is. Aan de aanwezigheid van de huzaren in de stad kwam in 1913 een einde. Omdat Venlo aan het begin van deze eeuw ruimte nodig had voor woningbouw, sloot de gemeente in 1910 een overeenkomst met het Rijk. Venlo ruilde de grond en gebouwen van het voormalige Fort Sint-Michiel in Blerick voor het zeven hectare grote terrein van de huzarenkazerne. Omdat dit terrein meer waard was, betaalde de stad het Rijk ook nog eens 230.000 gulden. De huzaren moesten vanwege de grondruil vertrekken, al werd officieel gesteld dat er militaire redenen voor waren. Op 28 april 1913 vertrokken de huzaren naar hun nieuwe garnizoensstad Tilburg. Honderden Venlonaren deden hen uitgeleide. Niet lang daarna werden de gebouwen, op de kapel van het Minderbroedersklooster en het arsenaal na, gesloopt. De kapel, indertijd in gebruik als opslagloods, heeft inmiddels zijn oude bestemming terug. Wat er na het platbombarderen van het arsenaal in 1944 nog aan de huzaren herinnert, is de vijver in het Rosarium. Op de plaats van de vijver was vroeger de drenkplaats voor de paarden.

I

INFIRMERIE
Militair hulphospitaal. Op de hoek van de Parade en de huidige Lohofstraat stond in de Belgische tijd (1830-1839) een huis dat dienst deed als noodhospitaal (infirmerie). In 1888 werd op de plaats waar de infirmerie stond een pensionaat voor dames, 'Huize Ursula', gebouwd.

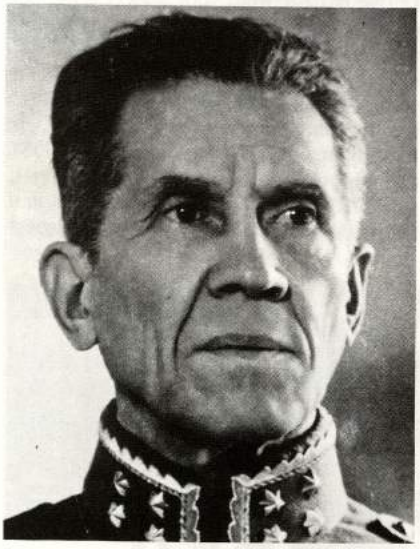
INGENDAEL
Zie: Dalkapel.

INTERVEN COLLEGE
Scholengemeenschap voor Middelbaar Beroepsonderwijs. Het InterVen College ontstond in 1991 na een fusie van het Venlose Puteanus College, het Instituut voor Middelbaar Beroepsonderwijs Venray en de MDGO-afdeling van de scholengemeenschap Kapelveld Helden-Panningen. Het InterVen College verzorgt onder meer administratieve opleidingen, ondernemersonderwijs, en opleidingen in de gezondheidszorg en dienstverlening. Het hoofdgebouw van het InterVen College is gevestigd aan de Laaghuissingel 4 te Venlo.

J

JANS, GENERAAL J.R.
Verzetsheld. Generaal Jans werd op 30 november 1874 geboren. Hij volgde een opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie en behaalde in 1895 de rang van tweede luitenant. Na een voorspoedige militaire loopbaan, die hem onder meer naar Nederlands-Indië voerde, werd hij in 1930 benoemd tot commandant van de 5e infanteriebrigade en twee jaar later ook nog eens tot bevelhebber van het Landstormkorps Limburgse Jagers. In 1938 stapte hij als generaal-majoor uit actieve dienst. In de oorlog werd hij echter weer actief. De in Venlo woonachtige generaal sloot zich aan bij de Orde Dienst (O.D.), een geheime organisatie van oud-militairen die verzet pleegde tegen de Duitsers, en zorgde voor de oprichting van een Limburgse O.D. Van die regionale organisatie was hij de commandant. In maart 1942 moest hij onderduiken omdat de Duitse Sicherheitsdienst naar hem op zoek was.

Generaal J.R. Jans

Zijn zoon Leo nam vervolgens het commandantschap waar en leidde de organisatie in constant overleg tot januari 1945. Op 19 januari 1945 staken vader en zoon Jans met enkele medestanders de Maas over. Tot zijn grote spijt kon de generaal zich niet aansluiten bij de oprukkende bevrijders en deelnemen aan de strijd. Nadat hij in 1951 al de Bronzen Leeuw (een Nederlandse onderscheiding voor moedig gedrag) had gekregen, ontving hij in 1954 voor zijn verdiensten in de oorlog de Medal of Freedom, een hoge Amerikaanse onderscheiding. Generaal Jans overleed op 7 december 1963.

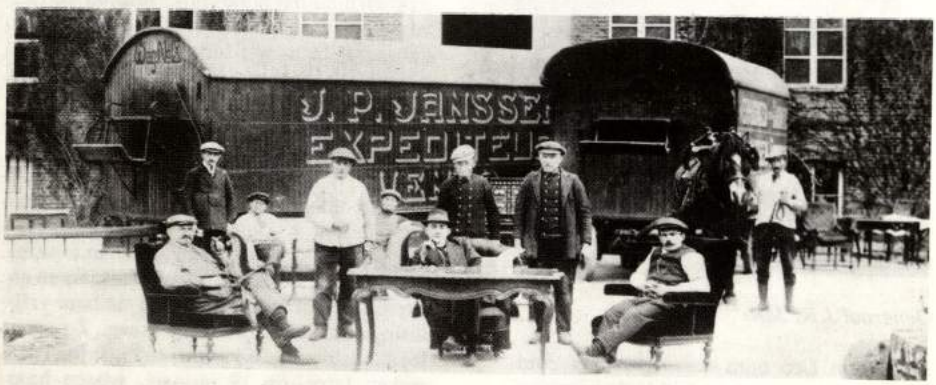
JANS, LEO
Verzetsheld. Zoon van generaal Jans. Leo Jans werd in Venlo op 9 mei 1918 geboren. Net als zijn vader begon hij een loopbaan in het Nederlandse leger. Toen dat in juni 1940 werd gedemobiliseerd had hij de rang van vaandrig. Leo raakte na zijn demobilisatie al snel betrokken bij de door zijn vader opgerichte Limburgse tak van de Orde Dienst (O.D.), de geheime organisatie van oud-militairen die verzet pleegde tegen de Duitsers. Eerst was hij verbindingsman tussen het gewestelijk hoofdkwartier en de districten in de provincie, na het onderduiken van zijn vader in maart 1942 nam hij diens functie als leider van de Limburgse O.D.-tak waar. Hij stond in voortdurend contact met zijn vader die hem van instructies voorzag. Op 23 oktober 1944 werd hij door de Duitsers opgepakt en naar het plaatselijke hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst in het Villapark gebracht. Daar werd hij verhoord door de beruchte S.D.-man Nitsch. Voordat deze belangrijke informatie uit hem kon persen, werd Leo op 27 oktober door de mensen van de Venlose O.D. uit het politiebureau, waar hij naar toe was gebracht, bevrijd. De woedende Nitsch liet uit wraak Leo's zussen Trees en Katie oppakken. Deze maakten de bombardementen van begin november mee in hun cel. Katie raakte daarvan zo overstuur dat ze ziek werd en na haar vrijlating een hersenbloeding kreeg. Ze overleed tenslotte op 6 januari 1945. Bijna twee weken later, op 19 januari, wisten haar broer en haar vader zich in veiligheid te

brengen door bij Herten de Maas over te steken. In 1951 kreeg Leo Jans voor zijn verzetswerk de Bronzen Leeuw, een onderscheiding voor moedig gedrag, uitgereikt door prins Bernhard.

JANSSENAUTO'S
Zie: Janssenbooten.

JANSSENBOOTEN
Scheepvaartonderneming. De stoombootonderneming (later werd op andere vaartuigen overgeschakeld) van H. Janssen was jarenlang een vaste klant van het Venlose havenbedrijf. De onderneming werd in 1877 in Lith opgericht en opende in 1898 lijndiensten tussen Rotterdam en Venlo. Tegelijkertijd werd ook de Beurtdienst tussen Amsterdam en Venlo geopend en vanaf 1919, toen de firma een aantal boten van de firma Berger kocht, werd vanuit Venlo ook naar het zuiden van Limburg gevaren (groupagediensten). In haar hoogtijdagen beschikte Janssenbooten over zo'n 74 schepen. Voor de Tweede Wereldoorlog vestigde de firma het hoofdkantoor in Venlo. De eerste autodienst, Venlo-Mijnstreek, begon de onderneming in 1927. Daarna volgden er snel meer en werden autolijndiensten een belangrijk bedrijfsonderdeel. In 1934 was het wagenpark uitgegroeid tot het respectabele aantal van 42 wagens. Janssenbooten en Janssenauto's bestreken eind jaren veertig praktisch het hele land. Eind jaren vijftig, begin jaren zestig werd het accent definitief naar de weg verlegd. Janssenauto's is thans een specialist in distributievervoer, terwijl 'moederonderneming' Janssenbooten nog één schip in de vaart heeft.

JANSSEN J.P.
Oude Venlose transportonderneming die gespecialiseerd is in hangend vervoer. De firma werd gesticht door de op 5 april 1799 geboren Jan Peter Janssen. Deze wisselde in 1839 zijn beroep meester-bakker in voor dat van expediteur. De zaak, begonnen met een paard en wagen, werd door J.P. Janssen uitgebouwd. In 1879 kwam de onderneming in handen van kleinzoon Jean Berger en Henri Leygraaf. Die laatste nam in 1916 samen met zijn twee zonen het bedrijf over, dat op dat moment een kantoorpand had aan de Parade en expeditiegebouwen aan de Sloterbeekstraat. Bovendien was er nog een kantoor in Kaldenkirchen (Dl.). Onder de Leygraafs ging de uitbouw verder, daarbij slechts even gehinderd door een fikse brand in de gebouwen aan de Sloterbeekstraat in 1922. Rond 1926 beschikte de firma over 11 vrachtauto's en diverse wagens en karren die getrokken werden door paarden. De oorlog maakte aan de voorspoed een einde, de gebouwen van J.P. Janssen werden zwaar getroffen tijdens bombardementen en het bedrijf kwam zo goed als stil te liggen. De wederopbouw verliep echter uitstekend. Bij toeval ontstond in 1959 de specialisatie in hangend vervoer (kleding), die voor het bedrijf van groot belang is geweest. J.P. Janssen floreerde daardoor zo, dat het een aantrekkelijke partner werd voor andere vervoersondernemingen. In 1973 werd het dan ook overgenomen door Nedlloyd, waarna het dé confectievervoerder van Nederland werd. Drie jaar later werden nieuwe loodsen en kantoren gebouwd aan de Expediteursweg. Nadat Nedlloyd in 1987 ook Van Gend & Loos had overgenomen, werd J.P. Janssen in 1989 toegevoegd aan het bedrijfsonderdeel Fashion Transport

J.P. Janssen verhuist graaf Wolff-Metternich uit Arcen.

Holland, en ging verder onder de naam Faxion. Bij het 150-jarig bestaan in 1989 beschikte Faxion J.P.J. over zo'n 270 transporteenheden, waarmee vooral kleding, speelgoed en sportartikelen werden vervoerd.

JAOMERDAL

Stuk van een zandig en heuvelig terrein ten zuidoosten van Venlo dat voor een deel werd ontgonnen en geschikt gemaakt voor de landbouw. Het gebied werd oorspronkelijk Vruchtendal genoemd, maar kreeg na 1801 de naam Jaomerdal nadat er een man 'jammerlijk' verongelukte tijdens het graven van een put. Een deel van het gebied is deze eeuw gebruikt voor kleiwinning en inmiddels bijna geheel afgegraven. De gebruikte stukken zijn of worden nog opnieuw ingericht.

JEUGDVIERDAAGSE

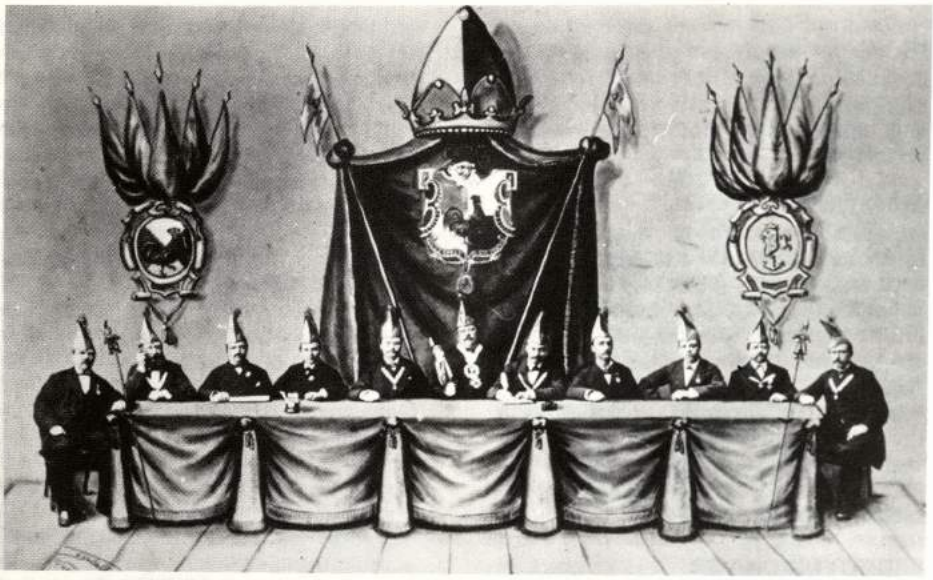

Defilé voor het stadhuis (1959).

De eerste Venlose jeugdvierdaagse werd in 1952 georganiseerd door het Comité Jeugdvierdaagse, op initiatief van het Sint-Michaëlgilde van Jong Nederland. Tijdens deze vier dagen liepen jongens en meisjes tussen 10 en 18 jaar elke dag een andere route, waarvan de afstand 15 of 20 kilometer bedroeg. Start en finish waren telkens voor het jeugdhuis aan de Maagdenbergweg. In 1979 werd de jeugdvierdaagse voor de laatste maal gelopen.

JOCUS

Voor zover bekend de oudste nog bestaande Venlose carnavalsvereniging. Het in 1842 opgerichte Jocusgezelschap organiseert de officiële Venlose carnavalsviering en levert de stadsprins. De geschiedenis van Jocus is er een van vallen en opstaan, en is in drie perioden te verdelen. De eerste is een vrij korte, ze duurde van 1842 tot begin 1845. In oktober 1842 werd door de Venlonaren Justen, Bennert, Gallot, De Gruyter, Thiessen en Custers het initiatief tot de oprichting van Jocus genomen. De heropleving van het carnaval in het nabijgelegen Rijnland, en met name in steden als Köln, Düsseldorf en Dülken, was daaraan niet vreemd. In de jaren twintig van de negentiende eeuw was een aantal Venlonaren lid van de Dülkener Narrenakademie. Onder hen bevond zich ook een van de mede-oprichters van Jocus: M. Custers. De initiatiefnemers kregen al snel veel steun van de Venlose bevolking, want op 7 november 1842 had de nieuwe vereniging al 150 leden. De meesten van hen kwamen 13 november bijeen om Jocus (een naam waarvoor pas later werd gekozen en die is afgeleid van het Latijnse woord voor scherts: Iocus) definitief op te richten. Tot eerste voorzitter werd E. Thiessen gekozen. De carnavalsactiviteiten die Jocus voor 1843 organiseerde, verliepen net als die in 1844 voorspoedig. Toch kwam er in 1845 geen vervolg. Dat had te maken met bestuurlijke problemen en een snelle terugloop van het aantal leden. Gevolg was dat de vereniging tot 1876 een sluimerend bestaan leidde. In dat jaar bloeide Jocus helemaal op en werd een periode van ongekende voorspoed ingezet, die duurde tot 1908. In die periode trokken elk jaar uitstekend verzorgde optochten door de straten van de stad. Bovendien werden vele zittingen en bals gehouden en werd zelfs een blad uitgegeven. Die staatskrant van het Jocusrijk heette 'Kikerikiki'. Ze verscheen voor het eerst in 1881 en zou in een oplage van 11.000 exemplaren zijn verspreid. 'Kikerikiki' werd overigens slechts drie keer uitgebracht. Na het 5 x 11-jarig bestaan in 1898 ging het langzaam weer bergafwaarts met Jocus. Om onduidelijke redenen werden na 1908 geen officiële activiteiten meer georganiseerd. In 1935 werd op initiatief van leden van beugelclub 'De Batsers' nieuw leven in Jocus geblazen. Ditmaal voorgoed. Vanaf 1936 leidde de vereniging weer de officiële Venlose carnavalsviering. Prins Antoon Zumdick (Toën I) uit 1936 kreeg vele opvolgers. Zelfs de Tweede Wereldoorlog, toen er uiteraard geen carnaval werd gevierd, maakte geen eind aan de wederopleving van Jocus. Na de oorlog bouwde de vereniging haar activiteiten langzaam maar zeker uit. Nieuwe bals (zoals het Motteballebal) en gebruiken

Jocus commissie 1878.

deden hun intrede, de optochten werden steeds groter en mooier en vanaf 1949 werd een nieuwe staatskrant uitgebracht: de Traöt. Slechts enkele keren konden de Jocus-activiteiten niet doorgaan of moesten worden uitgesteld. Dat was bij de watersnoodramp in 1953, de ongekende sneeuwval in 1969 en het stormweer in 1989. Hoogtepunten in deze derde bestaansperiode van Jocus waren de viering van het 11 x 11-jarig en het 13 x 11-jarig bestaan in achtereenvolgens 1963 en 1985. *Zie: boerebroelof; Kikerikiki; vastelaovend; Wannevleegers.*

JOEKSKAPELLEN

Muziekgezelschappen van tien tot twintig mensen, die buiten de strak georganiseerde, vaak gesubsidieerde muziekkorpsen om muziek maken. Een joekskapel kent meestal niet de discipline van een officiële vereniging. Dat geldt zowel voor het repeteren als voor het marcheren. In Venlo werden de eerste joekskapellen in 1967 opgericht. Aanvankelijk traden ze alleen tijdens de carnaval op, maar daarin is verandering gekomen. Venlose joekskapellen dragen typische namen als: Kappes kook, Naatje pet, Schots en scheif, Hötje lauk en Neet um aan te huére.

JONG, DS. DE

Dominee/verzetsman. Hendrik de Jong werd op 20 oktober 1911 in het Friese Heeg geboren. In Amsterdam, waar zijn familie in 1918 naar toe verhuisd was, volgde hij het gymnasium. Daarna studeerde hij theologie aan de Vrije Universiteit, een studie die hij besloot met het kandidaatsexamen op 2 april 1936. Na enkele jaren hulppredikant te zijn geweest, werd hij in 1940 in Venlo benoemd aan de Gereformeerde Kerk. Vanuit zijn woning naast de kerk aan het Mgr. Nolensplein werkte hij mee aan het verzet. Hij nam onder meer onderduikers op in zijn huis. Vanwege zijn illegale activiteiten wilde de Sicherheitsdienst hem oppakken. Bij een overval op zijn huis op 4 maart 1944 wist hij echter te ontsnappen. Vervolgens dook hij onder bij een tante in Amsterdam. Ook daar ging hij echter al snel verzetswerk doen, hij werkte bijvoorbeeld mee aan de illegale krant Trouw en was betrokken bij de mislukte overval op het huis van bewaring aan de Weteringschans. Op weg naar een bijeenkomst van het Nationaal Steunfonds werd hij tenslotte door de Gestapo gepakt. Twee weken later, op 12 februari 1945, volgde zijn executie. Samen met zeven andere verzetstrijders werd hij op een brug in Amsterdam doodgeschoten.

JONGERENKERK

In 1965, temidden van een golf van vernieuwingen, startte in Venlo de jongerenkerk als een primeur voor Nederland. In de leegstaande Minderbroederskerk werden

eucharistievieringen in een eigentijdse taal, met allerlei nieuwe elementen gehouden, die bij jongeren veel bijval oogsten. Kapelaan Leo Brueren, pastoor van de dekenale Sint-Martinuskerk, was de initiatiefnemer en inspirator van de jongerenkerk Venlo.

JONG NEDERLAND

Jeugdbeweging. Het Sint-Michaëlgilde van Jong Nederland werd in 1947 opgericht op initiatief van de paters Franciscanen aan de Maagdenberg. De jeugdbeweging was een opvolger van de Jonge Wacht, die in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers werd opgeheven. In het midden van de jaren zestig veranderde de naam van Jong Nederland in Ontspanningclub Maagdenberg (OCM). In het Ven werd ook een groep van Jong Nederland opgericht onder de naam Aloysiusgilde.

JOODSE BEGRAAFPLAATS

Een van de overgebleven zerken.

De Joodse begraafplaats lag op de hoek Broekestraat-Ganzenstraat. Dit kerkhof bleef nog intact nadat de andere, aansluitende kerkhofdelen rond het midden van de jaren zeventig werden opgeruimd.

JOODSE GEMEENSCHAP

Al in de vroege middeleeuwen woonden er joden in Venlo, waarvan de naam Jodenstraat nu nog getuigd. De Jodenstraat wordt in 1364 in het oudste charter van het Armbestuur voor het eerst genoemd. De joodse gemeenschap in Venlo was echter nooit groot en van 1556 tot 1815 woonden er misschien helemaal geen joden in de stad. De overheid (het Gelderse hof) had namelijk in 1556 besloten dat er geen joden in het hertogdom Gelre mochten wonen. Dat verbod werd in 1570 nog eens bekrachtigd met een door Alva uitgevaardigd plakkaat. Aan de belemmeringen voor de vestiging van joden in Staats-Opper-Gelre en dus in Venlo, kwam met de komst van de Fransen in 1794 een eind. Zij hadden in hun grondwet de vrijheid van godsdienst opgenomen en die gold uiteraard ook voor de joden. De eerste joden die zich daarop in de stad vestigden waren Simon Schwartz en Theodor Wolff-Kaufmann met hun families. Deze Duitse joden kwamen in 1815 naar Venlo. Twee jaar later volgde de familie Wiener. Daarna groeide de joodse gemeenschap snel. Rond 1850 telde ze een kleine honderd leden. Voldoende draagvlak voor een eigen synagoge. Die kwam er in 1865 aan het Maasschriksel. Vanaf 1865 tot ongeveer 1900 was het ledental van de joodse gemeenschap tamelijk stabiel. Daarna liep het langzaam terug, waardoor er in de jaren twintig geen leraar en kerkmeester konden worden aangetrokken. In de jaren dertig veranderde dat als gevolg van de tragische gebeurtenissen in Duitsland. Steeds meer Duitse joden vestigden zich in Venlo. Terwijl er in 1930 nog maar 82 joden in de stad woonden, waren dat er in 1939 248. Gevolg van de komst van de vluchtelingen was dat de Venlose joodse gemeenschap opbloeide. Een nieuwe kerkmeester werd aangesteld, een gezelligheidsvereniging werd opgericht en er werd een maandblad uitgegeven. Een heel bijzonder initiatief was de oprichting van het Venloos Comité voor Joodse Vluchtelingen in 1933. Dat hielp niet alleen bij de vestiging in Venlo, maar zorgde er ook voor dat mensen elders terechtkonden. Venlo werd een plaats van eerste opvang voor de vaak berooide vluchtelingen. Nadat ze van voedsel en kleding waren voorzien, werden ze verder het land in geholpen. Dat werd steeds moeilijker, omdat de Nederlandse regering naarmate de stroom vluchtelingen groeide meer beperkingen voor hen invoerde. Desondanks wist het comité vele honderden joden te helpen. Nadat de Tweede Wereldoorlog was uitgebroken nam het ledental van de joodse gemeenschap in Venlo weer snel af. Velen vluchtten verder, zodat er in 1942 nog maar 124 joden in Venlo woonden. In dat jaar begon de bezetter met de deportatie. De joden die niet op tijd wisten onder te duiken, werden in drie groepen afgevoerd naar concentratiekampen. In totaal ging het daarbij om 79 mensen. Daarvan kwamen er maar 15 terug. Van de 45 joden die hadden weten onder te duiken,

overleefden er 41 de oorlog. De Venlose joodse gemeenschap bestond na de oorlog dus nog maar uit 56 mensen. Een aantal dat door vertrek naar de nieuwe joodse staat Israël snel verder terugliep. Al gauw was er dan ook geen sprake meer van een gemeenschap, waardoor bijvoorbeeld geen gebedsdiensten meer konden worden gehouden en besloten werd de in de oorlog verwoeste synagoge niet te herbouwen. De overblijvers moesten aansluiting zoeken bij andere joodse gemeenschappen in meestal ver weg gelegen plaatsen.

JORDANS, HEIN

Musicus. De op 24 september 1914 te Venlo geboren Hein Jordans stamde uit een muzikale familie. Zijn vader, Theo Jordans, was directeur van de Venlose muziekschool, organist en dirigent. Deze bracht hem, en later ook zijn broer Wieke, de muzikale beginselen bij. Vervolgens ging hij naar het Conservatorium in Amsterdam, waar hij onder meer les kreeg van Willem Andriessen. Om zich in het dirigeren te bekwamen, toog hij vervolgens naar Salzburg. Daar studeerde hij aan het befaamde Mozarteum. Zijn opleiding voltooide hij als leerling van de Maastrichtse

dirigent Henri Hermans. Het eerste orkest dat hij onder zijn hoede kreeg, was in 1940 het Philips Symphonie Orkest. Datzelfde jaar werd hij ook dirigent van het mannenkoor Venlona. Hij zou dat tot 1947 blijven. In het begin van de jaren veertig leidde hij ook nog enige tijd de Arnhemse Orkest Vereniging en het Maastrichts Stedelijk Orkest. De grote doorbraak kwam in 1945 toen hij tweede dirigent van het Concertgebouw in Amsterdam werd, wat hij tot 1952 bleef. In 1949 volgde zijn benoeming tot dirigent van het toen net opgerichte Brabants Orkest. Hij hielp dat mee opbouwen en bleef er tot 1979 aan verbonden. Met dat Brabants Orkest maakte hij ook grammofoonplaten. Hein Jordans was gastdirigent bij tal van vooraanstaande orkesten in de wereld.

JORDANS, THEO

Musicus. Theo Jordans werd op 26 april 1884 geboren te Neukirchen in het Rijnland. In 1908 vestigde hij zich in Venlo, waar hij bij het college van de paters Domicanen een baan als muziekleraar kreeg. Hij was toen net in zes vakken afgestudeerd aan het conservatorium in Keulen: piano, viool, orgel, orkestdirectie, ensemble en compositie. In die tijd maakte hij deel uit van het Gürzenich-orkest, waarbij hij speelde onder leiding van onder andere Richard Strauss en Gustav Mahler. Doordat hij op een dag Anna Franssen leerde kennen, die hem te verstaan gaf dat ze alleen met hem wilde trouwen als ze nooit uit Venlo weghoefde, bleef Jordans voor de stad behouden. Na zeven jaar als muziekleraar bij de paters, werd Theo Jordans in 1915 particulier docent. Tevens werd hij in dat jaar organist in de kerk van de paters Franciscanen aan de Maagdenberg. In 1918 maakte hij de overstap naar de Sint-Nicolaaskerk (niet te verwarren met de huidige Nicolaaskerk in Genooi) om daar koordirigent en organist te worden. Met het koor van de Sint-Nicolaaskerk vierde hij in de jaren twintig grote triomfen, onder meer door het opvoeren van de 'Missa in die Festo' van de Nederlandse componist Alphons Diepenbrock. Theo Jordans had een enorme stimulerende invloed op het Noordlimburgse muziekleven. Zo richtte hij in 1915 de Venlose Orkestvereniging OKNV (Onderlinge Kunstbeoefening Naar Vermogen) op, was hij in 1939 de stichter van de eerste Noordlimburgse muziekschool (later de Venlose muziekschool) en leidde hij tal van Noordlimburgse musici op. Tot die musici behoren onder anderen Pierre Pala, Tiny Joosten, Frans Moonen en natuurlijk zijn eigen kinderen Hein, Millie (zangeres), Rob (organist en componist) en Wieke. Jordans was verder dirigent

van OKNV en leidde de Venlose Oratoriumvereniging, de Venlose Koninklijke Philharmonie en fanfare De Echo uit Hout-Blerick. Hij componeerde bovendien missen, liederen, cantaten en een groot koorwerk over Venlo. Theo Jordans overleed op 26 januari 1963.

JORDANS, WIEKE
Musicus. Wieke Jordans werd op 6 mei 1922 te Venlo geboren in een muzikaal gezin. Net als broer Hein kreeg hij de muzikale beginselen bijgebracht door zijn vader. In 1949 studeerde hij aan het conservatorium te Amsterdam af in het hoofdvak piano en het bijvak orgel om vervolgens aan het Mozarteum in Salzburg (1949-1951) zijn opleiding directie af te ronden. Ook deed hij nog mee aan het zogenaamde Plan Jonge Dirigenten, dat hem de mogelijkheid bood stage te lopen en te dirigeren bij orkesten van naam. Jordans was dirigent van tal van koren, onder meer van het Koninklijk 's-Hertogenbosch' Mannenkoor en het Almelo's Mannenkoor. In zijn geboorteplaats leidde hij het mannenkoor Venlona (1948), het kerkkoor van de Familieparochie (1948-1966) en de Venlose Oratorium Vereniging (1948-1971). Met de oratoriumvereniging bracht hij onder meer de Matthaeus Passion van Bach, het Requiem van Verdi, de Schöpfung van Haydn, de 9e Symphonie van Beethoven, als tweede in Nederland de Carmina Burana van Carl Orff, Porgy and Bess van Gershwin en de Sound of Music. Verder was Jordans dirigent van het Tegels Symfonie Orkest (1950 tot 1987) en het Studenten Orkest Aedon in Amsterdam (1966-1967). Ook maakte hij van 1962 tot 1983 deel uit van het docentenkorps van de Venlose muziekschool. Hij gaf pianoles en leidde velen op tot beroepsmusicus, waaronder zijn dochter Wyneke.

JULIANAPARK
Stadspark. Met de aanleg van het Julianapark werd in 1952 een begin gemaakt. Het park ontstond op de plaats waar voorheen het emplacement van de Köln-Mindener spoorlijn lag. In het Julianapark werd de (voormalige) ambtswoning van de burgemeester en het museum Van Bommel-Van Dam gebouwd. Ook het Provinciaal Historisch Museum voor Geschiedenis en Volkskunde wordt in het Julianapark gebouwd.

JUNGEN, GERARD
Schilder en lithograaf. Gerard Reinald Jungen werd in 1810 geboren in Linnich (Pruisen) en in 1848 tot Nederlander gena-

Wieke Jordans

turaliseerd. Hij vestigde zich in 1836 te Venlo, waar hij in 1847 werd benoemd tot tekenleraar aan de Hogere Stadsschool. Jungen kreeg diverse opdrachten van het Venlose stadsbestuur. Zo restaureerde hij een portret van Puteanus en maakte hij in 1844 ter gelegenheid van het 500-jarige bestaan van de stad een afbeelding van het stadswapen. Die afbeelding hing jarenlang aan de voorgevel van het stadhuis en bevindt zich nu in het Goltziusmuseum. Via familie van zijn Venlose echtgenote Maria Sindorff had hij goede relaties in de hogere kringen van de stad. Die relaties leverden hem opdrachten voor portretten op, zoals dat van burgemeester Antoon Willem van Liebergen. Jungen vervaardigde ook stillevens. Hij overleed in 1856 te Maastricht.

K

KATHOLIEKE ARBEIDERSBEWEGING
Zie: Vakbeweging.

KAMERKOOR CANTATE
Kamerkoor Cantate werd in 1970 opgericht door Gerard Franck. Het koor bestaat uit jongedames in de leeftijd van 12 tot 30 jaar. Kamerkoor Cantate, dat zich vooral heeft toegelegd op a-capella-koormuziek, werd in 1981, 1982 en 1983 Nederlands kampioen in zijn afdeling.

KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN
Bij Koninklijk Besluit van 16 april 1830 werd bepaald dat in Venlo een Kamer van Koophandel zou worden ingesteld. Op 28 mei 1830 vond de installatievergadering van de Kamer plaats. Vóór die tijd werden handel en nijverheid vertegenwoordigd door instituten als de Chambre Consultative (1804-1817). De hoofdtaak van de Kamer van Koophandel was het adviseren van de overheid. In 1851 vond bij de Kamers van Koophandel een reorganisatie plaats, waarbij het actief kiesrecht werd ingevoerd. Al degenen die een bepaalde som aan patentbelasting betaalden mochten stemmen. Voorzitter en secretaris werden voortaan rechtstreeks door de leden gekozen. Ook werd de adviserende taak verbreed, zodat voortaan ook mededelingen konden worden gedaan aan handelaren en fabrikanten. In 1922 werd de Venlose Kamer van Koophandel opgeheven om vanaf 1 april van dat jaar plaats te maken voor een Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noordelijk Limburg. Een wetswijziging uit 1920 zorgde ook voor een wezenlijke uitbreiding van het werkterrein van de Kamer. Naast de adviserende taak kreeg de Kamer van Koophandel ook welvaartszorg in haar gebied tot taak. Tijdens de bezettingsjaren werd de zelfstandige Kamer van Koophandel vervangen door de Raad van Bijstand voor het Kantoor Venlo van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Limburg. De taken werden verzwaard. Tijdens de oorlog ging het gebouw van de Kamer aan de Parade verloren. Pas in 1950 werd de Provinciale Kamer van Koophandel ontbonden en werd de huidige Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noord-Limburg in ere hersteld. Na de periode van wederopbouw brak een fase aan waarin de Kamer streefde naar vernieuwing en uitbreiding met name op het gebied van handel en industrie. Op 23 september 1953 werd na negen jaar voorlopige huisvesting, een nieuw kantoorgebouw aan de Deken van Oppensingel 23 in gebruik genomen.

KANTONGERECHT
Justitiële instelling. Op de hoek van de Parkstraat en de Puteanusstraat werd op 19 december 1898 het kantongerecht in gebruik genomen. Daarvoor hield de kantonrechter zitting beneden in het stadhuis. In 1985 werd het kantongerecht gesloopt. Het gerecht was toen al in een nieuw gebouwd onderkomen aan de Dokter Blumenkampstraat gehuisvest.

KAPELLEN
Zie: Dalkapel; kapel van Genooi; kapel van de Heilige Geest; kapel van O.L. Vrouw Sterre der Zee; kapel van O.L. Vrouw van Lourdes; Mariakapel; kapel van O.L. Vrouw van het Ven; Kruiskapel; Sint-Corneliskapel; Sint-Gerarduskapel; Sint-Jacobskapel; Sint-Ursulakapel.

KAPEL VAN GENOOI
De kapel van O.L. Vrouw te Genooi werd in 1631 gesticht door de Annunciaten van Venlo op de plaats van een in 1582 verwoest klooster. Volgens de traditie heeft de kapel dezelfde afmetingen als de O.L. Vrouw kapel te Loretto. In 1757 werd aan de kapel een 'voortimmer' toegevoegd en in 1775 een sacristie. In 1916 werd de kapel door Pierre Cuypers vergroot met een driepasvormige kooruitbreiding. Voorhal en sacristie werden vernieuwd. De kapel van 'Sleefvruike' neemt van oudsher een bijzondere plaats in het Venlose geloofsleven in.

Kapel van Genooi

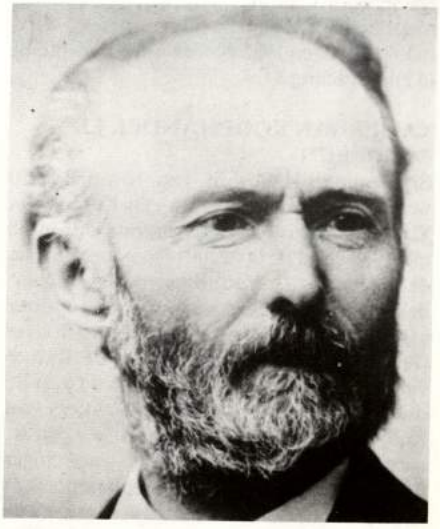
KAPEL VAN DE HEILIGE GEEST
Inmiddels verdwenen kapel op de hoek van de Jodenstraat en de Heilige Geeststraat. De kapel behoorde tot het in 1797 opgeheven klooster van de zusters van de orde der H. Norbertus.

KAPEL VAN ONZE LIEVE VROUW STERRE DER ZEE
Kapel die door de zusters van Maria Auxilliatrix in 1946 werd gebouwd. Op 31 mei 1949 werd de kapel ingezegend. Het reliëf dat het interieur siert is van de kunstenaar Thijsen uit Roermond.

KAPEL VAN ONZE LIEVE VROUW VAN HET VEN
Kapel die uit dankbaarheid jegens Maria na de Tweede Wereldoorlog werd gebouwd. Het Mariabeeld stond oorspronkelijk in de kloosterkerk van de Kruisheren.

KAPEL VAN ONZE LIEVE VROUW VAN LOURDES
Kapel aan de Leutherweg. De kapel werd in 1911 gebouwd. In de kapel werden door de Fransiscanen missen opgedragen totdat in 1921 aan de Maagdenberg een nieuw kerkgebouw werd ingezegend. De kapel aan de Leutherweg werd hierna tot patronaat en gemeenschapsruimte verbouwd.

KAYSER, JOHANNES
Stadsarchitect. Joh. Kayser werd geboren op 11 november 1842 te Harlingen en overleed 8 maart 1917 in Den Bosch. Johannes Kayser werkte onder meer in Maastricht als opzichter voor Pierre Cuypers en startte hierna een eigen bureau. Op 4 oktober 1873 vestigde hij zich in Venlo, waar hij tot 17 oktober 1891 zou wonen. In Venlo kreeg hij een baan als leraar aan de hbs en werd hij benoemd in de functie van stadsbouwmeester of stadsarchitect. In die functie inspecteerde hij tot 1891 vele (meestal bouwvallige) huizen en bracht advies uit aan het stadsbestuur. Bovenal was hij een restaurateur en bouwheer die tot ver buiten Venlo zijn sporen naliet. In Venlo bouwde Kayser onder meer de openbare lagere school aan de Goltziusstraat, later Goltziusmuseum (1880-1883), het Collegium Albertinum en de 'naaldklokkentoren' van de inmiddels verdwenen Nicolaaskerk (1899). In de jaren 1879-1885 restaureerde hij het stadhuis en in 1880-1881 het klooster Trans Cedron aan de Grote Beekstraat.

Johan Kayser

KAYSER, JULES
Architect. Geboren te Venlo op 2 oktober 1879, overleden te Venlo op 20 oktober 1963. Jules Kayser was een zoon van Johannes Kayser. Samen met zijn ouders verhuisde hij op jonge leeftijd naar Maastricht. Na hier de hbs te hebben doorlopen studeerde hij aan de Technische Hogeschool (Polytechnische school) in Delft, waar hij in 1906 het diploma bouwkundig ingenieur behaalde. Hierna werkte hij enkele jaren bij zijn vader en deed ervaring op bij architecten in Berlijn en Amsterdam. Vervolgens vestigde hij zich in zijn geboortestad als zelfstandig architect. In Venlo ontwierp Kayser jr. zeer vele panden, zoals het pand Bervoets (later Bedaux), huize Sint-Jan in de Van Cleef-

Jules Kayser

straat, het Sint-Thomascollege, het Mutsaertsoord en de (voormalige) Gemeentespaarbank aan de Prinsenhofstraat. Kaysers' werk verraadt invloeden van de Amsterdamse School en doet daarnaast denken aan de Nieuwe Zakelijkheid. Na de Tweede Wereldoorlog hield Kayser zich voornamelijk bezig met restauratiewerk. In 1945 werd hij benoemd tot stadsarchitect. In die hoedanigheid restaureerde hij panden als het Romerhuis, De Sint-Martinuskerk, het 'Ald Weishoës' en huize Schreurs. In 1948 maakte hij een wederopbouwplan voor de Venlose binnenstad. Jules Kayser was ook de eerste voorzitter van de Limburgse Academie van Bouwkunst (1945) en deken van de Bisschoppelijke Bouwcommissie in Roermond.

KAZERNES
Militaire onderkomens. Lange tijd waren de militairen die de vesting Venlo verdedigden ingekwartierd bij Venlose burgers. Om de Venlonaren van die last te bevrijden, werden in 1732-1733 nabij de Roermondse poort infanteriekazernes gebouwd, die aan 750 soldaten onderdak konden bieden. Het zogenaamde grote blok lag aan de Brugstraat en het kleine blok met de ingang aan de Vleesstraat. Beide gebouwen werden in de Tweede Wereldoorlog verwoest. Een andere kazerne werd in 1797 ingericht in het kloostercomplex van de Minderbroeders. Hier konden ongeveer 400 soldaten worden ondergebracht. Na het vertrek van de Franse soldaten werd het complex domein van de staat. Het was toen de militaire genie die de gebouwen gebruikte als kazerne voor de cavalerie (de Huzarenkazerne aan de Piottenwei). In de bij deze kazerne behorende paardenstallen konden ruim tweehonderd paarden worden geplaatst. Van 1881 tot 1913 was het 2e Regiment Huzaren in de kazerne gelegerd. In 1914 en 1915 werden de kazernegebouwen gesloopt. Van 1771 tot 1851 bevond zich aan de Jodenstraat op de hoek van het Kolenstraatje de Constabel- of kleine artilleriekazerne die aan 120 man onderdak kon bieden.

KEIZERSTRAATJE
Zie: Floddergats.

KERKEN
Zie: Dominicanenkerk; Don Boscokerk; Familiekerk; Heilige Geestkerk; Heilig Hartkerk; Heilige Michaëlkerk; Mariakerk; Minderbroederskerk; Sint-Martinuskerk; Sint-Nicolaaskerk; Sint-Joriskerk; Sint-Jozefkerk.

KERKEPAORTJE
Venlose naam voor de steeg naast de Sint-Martinuskerk waaraan de woningen van de geestelijken en de koster liggen. Via de steeg kon men tot in 1991 in de Prinses Beatrixstraat komen.

KERKEZEGEL
Officieel zegel van de Reformatorische kerk van Venlo. De Hervormde Gemeente in Venlo gebruikte aanvankelijk een uit de

achttiende eeuw daterend zegel met de tekst: 'ut lilium inter spinas' (als een lelie onder de doornen). Sinds 1714 gebruikt de gemeente een ander groot kerkelijk zegel, voorstellende een schild met daarop de woorden: 'Doet de Poorten oopen dat het regtveerdig volk des Heeren daer in gaa'. Boven het schild staat in Hebreeuwse letters: Beet-ha-Venlo (het huis van Venlo).

KERKHOF
Begraafplaats. Het oudste Venlose kerkhof lag rondom de Sint-Martinuskerk. Op 1 februari 1820 werd aan de Broekestraat-Ganzenstraat een nieuw kerkhof in gebruik genomen, dat al in 1835 moest worden uitgebreid. In het midden van de jaren zeventig werd het kerkhof, dat vanaf 1 februari 1919 niet meer werd gebruikt, opgeruimd. Alleen het oude Joodse kerkhof en de 'nieuwe' Joodse begraafplaats bleven nog intact. Thans staat op dit oude kerkhof nog slechts één steen, van de familie Berger. Het huidige kerkhof bij Wylrehof in Venlo-zuid, werd op 25 juni 1903 als Gemeentelijke Algemene Begraafplaats door deken Ch. Marres gewijd. In 1970 werd de muur die het katholieke gedeelte scheidde van de gedeelten voor andersgelovigen afgebroken.

KETELBERG
Helling uit opgewaaid en later begroeid stuifzand in de omgeving van de Venkoelen.

KEULLER, LAMBERT JOSEF EDUARD
Notaris/amateurhistoricus. Lambert Keuller is de schrijver van 'Geschiedenis en Beschrijving van Venlo', de eerste gepubliceerde stadsgeschiedenis. Lambert Josef Eduard Keuller werd op 14 oktober 1813 in Venlo geboren. Vanaf zijn dertiende hield hij zich bezig met onderzoek naar de geschiedenis van Venlo. Zijn belangstelling daarvoor werd gestimuleerd door zijn vader en de gemeentesecretaris L. Gallot. Beiden waren eveneens zeer geïnteresseerd in de historie van hun stad. Zijn vader wees Lambert de weg in zijn bibliotheek en bracht hem in contact met Gallot, die hem hielp bij het speurwerk in de toen nog niet geïnventariseerde archiefstukken. Met gebruikmaking van de zo in vele jaren bijeengegaarde informatie schreef Keuller tenslotte zijn 'Geschiedenis en Beschrijving van Venloo'. Het boek verscheen in september 1843, net voor de dertigste verjaardag van de auteur en even nadat hij tot kandidaat-notaris in Horn was benoemd. Uitgever was de Wed. H. Bontamps en het werk werd gedrukt ter herdenking van het feit dat Venlo 500 jaar eerder stadsrechten had gekregen. Het boek bestond uit drie delen en bevatte bovendien een bronnendeel. In het eerste werd de geschiedenis van Venlo beschreven, in het tweede werden beroemde Venlonaren als Goltzius, Puteanus en Van Cleef opgevoerd en in het derde deel werden de belangrijkste gebouwen van de stad beschreven. Na dit standaardwerk, dat een goed onthaal kreeg in de stad, schreef Keuller bijna niets meer. Hij publiceerde nog een lijst met de namen van Venlose burgemeesters, secretarissen, rentmeesters en raadsverwanten uit de periode 1383 tot en met 1599. Ook begon hij aan een genealogie van de aanzienlijke Venlose familie Alberts en daaraan verwante families, maar maakte die niet af. Keuller bleef de schrijver van één boek, een boek waarvoor hij in 1852 werd benoemd tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Dat 'Geschiedenis en Beschrijving van Venloo' zijn enige werk zou blijven, voorzag hij al in het 'Voorberigt' daarbij. Waarschijnlijk wist hij toen al dat het notariaat (op 19 augustus 1851 werd hij vanuit Horn overgeplaatst naar Venlo) teveel van zijn tijd zou gaan vergen. Lambert Keuller stierf op 2 mei 1864 in zijn geboortestad.

KIKERIKIKI
Vastelaovondkrant. Kikeriki was de eerste 'Staatskrant' van het Jocusrijk. De krant verscheen van 1881 tot 1884. Kikeriki was de voorloper van 'de Träöt'.
Zie: Jocus.

KINDERBOERDERIJ
Boerderij met een educatieve functie. Op 15 juni 1977 werd de Kinderboerderij Hagerhof officieel geopend. Doel van de boerderij is informatieverstrekking en het wekken van belangstelling voor natuur en milieu. De kinderboerderij is onderdeel van de Sectie Jeugd en Jongerenwerk van de Welzijnsstichting Venlo.

KINGMA, PIET
Componist en dirigent. Piet Kingma werd op 29 mei 1926 in Leeuwarden geboren in een zeer muzikaal gezin. Zijn loopbaan in de muziekwereld begon hij in Friesland, maar bouwde hij pas echt goed uit nadat hij zich in 1952 in Limburg had gevestigd.

Hij gaf hobo-lessen aan het muzieklyceum van Maastricht en was eerste hoboïst van het Maastrichts Symphonie Orkest (het latere Limburgs Symphonie Orkest). In 1965 werd hij directeur van de Venlose muziekschool en dirigent van diverse orkesten en koren in die plaats. Kingma had daardoor een zeer grote invloed op de Venlose muziekwereld. Bekend werd hij ook als componist. Hij schreef tal van composities, variërend van orgelconcerten tot koorwerken.

KLAASSENS, JAN

Voetballer van VVV, Feyenoord en het Nederlands elftal. Jan Klaassens debuteerde op 17-jarige leeftijd (12 december 1948 in het toenmalige VVV-stadion De Kraal) in het eerste team van de Venlose voetbalclub. Hij maakte naam als karaktervolle linkshalf en kwam daardoor in de belangstelling te staan bij diverse topclubs. Uiteindelijk koos hij voor Feyenoord, waarvoor hij in het seizoen 1959/1960 begon te spelen. Net voor zijn vertrek won hij met VVV nog de KNVB-beker (17 juni 1959 in Den Haag tegen ADO). Bij Feyenoord speelde hij vijf seizoenen, waarin de club twee keer landskampioen werd (1961 en 1962). Klaassens kwam in totaal 57 keer uit voor het Nederlands elftal, veertig keer tijdens zijn VVV-periode en 17 keer tijdens zijn tijd bij Feyenoord. Zijn debuut in Oranje maakte hij op 7 maart 1953 in de wedstrijd Nederland-Denemarken (1-2), die in De Kuip werd gespeeld. Ruim tien jaar later, op 11 september 1963 in Amsterdam, was hij in het duel Nederland-Luxemburg (1-1) voor het laatst international. Na zijn Feyenoord-periode keerde Klaassens in 1964 terug naar VVV en voetbalde voor zijn oude vereniging nog drie seizoenen. Op 29 juli 1967 nam hij in een vriendschappelijke wedstrijd tegen PSV afscheid van de club waarvoor hij meer dan vijfhonderd wedstrijden had gespeeld. Klaassens overleed 51 jaar oud op 12 februari 1983.

KLAROEN

Showband. Opgericht op 1 september 1967. De Klaroen bestaat uit een muziekband, een majorettengroep en een groep slagwerk.

KLEINE HEIDE

Gebied ten noorden van de Kaldenkerkerberg tussen stadion De Koel en stadion De Kraal. Tegen het eind van de Eerste Wereldorlog was hier een quarantainekamp voor deserteurs en vluchtelingen uit de oorlogvoerende landen. Vanaf 1927 is er (met een korte onderbreking) op de Kleine Heide een woonwagenkamp.

KLEP

1. Bierbrouwer. Frans Klep-Van Liebergen was rond de eeuwwisseling eigenaar van brouwerij De Liefde aan de Lomstraat 49.
2. Typisch Venlose benaming voor een glas bier. Het woord is afgeleid van de aardewerken of glazen bierpotten waaruit in vroeger tijd werd gedronken. Deze bierpotten waren voorzien van een tinnen of verzilverd klapdeksel (de klep).

KLEUTERLEIDSTERSOPLEIDINGS-SCHOOL

De oprichtingsdatum van de Kleuterleidstersopleidingsschool (klos) is niet exact bekend. De school werd waarschijnlijk al in de negentiende eeuw gesticht door de Zusters van Liefde. Deze zusters, die in 1856 vanuit Tilburg naar Venlo waren gekomen, verzorgden in Venlo lager onderwijs en leidden ook enkele bewaarscholen. Voor die bewaarscholen hadden ze leidsters nodig. Omdat ze die vooral uit eigen kring haalden, startten ze waarschijnlijk ook met de opleiding daarvan. Voor de Tweede Wereldoorlog was de klos gehuisvest in het kloostercomplex van de zusters aan de Grote Kerkstraat. In de oorlog werd dat complex echter verwoest, zodat na 1945 voor de klos een grote zwerftocht langs allerlei gebouwen begon. Pas in 1962 kon een eigen gebouw aan de Zustersstraat in gebruik worden genomen. De opleiding had enkele jaren eerder, in 1958, bovendien

een wettelijke status gekregen. Daardoor kon eindelijk geld en man(vrouw)kracht worden vrijgemaakt en hoefden de zusters de klos er niet meer 'bij te doen' naast hun werk aan de lagere en bewaarscholen. Vanaf 1958 was dan ook eigenlijk pas sprake van een professionele kleuterleidstersopleiding. Als gevolg van die professionalisering kwamen meer leken op de school en namen de plaats van de zusters in. De laatste zuster nam in 1981 afscheid. In de jaren zeventig werden de eerste stappen gezet op weg naar integratie met de Pedagogische Academie De Wylderbeek. Deze vond officieel plaats in 1984, het jaar waarin de pedagogische academie voor het basisonderwijs van start ging. Dat is een vier jaar durende opleiding die zowel leerkrachten voor de bovenbouw als de onderbouw van het basisonderwijs aflevert. In hetzelfde jaar 1984 verhuisde de klos van de Zustersstraat naar het gebouw van de pabo aan de Hulsterweg. De pabo vormde in 1987 samen met de hogere technische school en het hoger laboratoriumonderwijs de Hogeschool Venlo. Deze hogeschool nam haar intrek in de gebouwen van de pabo en het nabijgelegen klooster van de zusters en bouwde deze verder uit. Het totale complex werd op 25 april 1991 geopend.

KLOKJE VAN SINT-MARTINUS
Parochieblaadje. Het Klokje van Sint-Martinus werd op 5 december 1896 als parochieblad voor de Sint-Martinusparochie door deken Charles Marres in het leven geroepen. Tegenwoordig verschijnt het weekblad onder de naam 'Carrillon'.

KLOKKENGIETERS
Van de veertiende tot in de zeventiende eeuw waren er in Venlo enkele bekende klokken- en geelgieters werkzaam. Zo was er in de veertiende eeuw een zekere meester Aelbrecht die de slaanklok van 1400 pond op het raadhuis goot. In de vijftiende eeuw waren beroemde klokkengieters als Jan van Venlo en Art de Wilde in de stad werkzaam. In de zestiende eeuw was Gerard van Venlo als klokkengieter actief.

KLOOSTERS
Zie: Albertushof; Augustinessenklooster; Augustijnenklooster, Bethanië; Heilige Geestklooster, Kruisherenklooster; Mariadal; Marianum; Mariaweide; Martinusklooster; Minderbroedersklooster; Nazareth; Norbetrinessenklooster; Retraitehuis; Trans Cedron; Wylderbeek; Zusters van Liefde-klooster.

KNIBBELSTRAATJE
Zijstraatje van de Kleine Kerkstraat. De oorsprong van de naam is onbekend, maar dateert al van vóór 1554. Mogelijk verwijst de naam naar onenigheden.

KOEL, DE
Voetbalstadion. In 1966 werd de Stichting Stadionbouw opgericht, die zich ten doel stelde een nieuwe accommodatie te bouwen voor voetbalvereniging VVV. Ten westen van het oude stadion De Kraal werd in 1968 met de bouw gestart in een grote zandafgraving bij de Kleine Heide. Op 19 maart 1972 werd het stadion geopend met een wedstrijd van VVV tegen Cambuur, die voor 5500 toeschouwers eindigde in 1-1. Het stadion kreeg de toepasselijke naam De Koel. Aanvankelijk kon het stadion 10.700 toeschouwers herbergen. Bij een grote verbouwing in 1976 kwam er aan de 'stadskant' en aan de kant van de Kaldenkerkerweg een tweede ring bij, waardoor het aantal plaatsen met 6750 toenam. Ook in de jaren hierna werd het stadion enkele malen verbouwd en uitgebreid. Met name het aantal overdekte plaatsen nam fors toe.

2. Landgoed in het buurtschap 't Ven. Omstreeks 1810 was hier een hoeve die uit twee gebouwen bestond. Het landgoed dankt zijn naam aan de vijvers die 'de Koel' worden genoemd. In 1821 liet de gepensioneerde officier Heutz het huidige herenhuis bouwen in Waterstaatsstijl. Het herenhuis ontving de naam 'Werklust', maar bleef in de volksmond 'de Koel' heten. Naast het herenhuis werd een boer-

derij als pachterswoning gebouwd.

KOFFIESHOPS
Horecagelegenheden waar drugs worden verkocht. Onder de dekmantel van een koffieshop werden in Venlo vanaf het begin van de jaren tachtig een groot aantal horecagelegenheden geopend waar soft drugs worden verhandeld. In de jaren 1990-1991 groeide het aantal koffieshops uit tot zo'n 35. Onder meer via een ontmoedigingsbeleid en speciale verordeningen wordt het fenomeen koffieshop door het stadsbestuur bestreden.

KOLN-MINDENER SPOORLIJN
Spoorwegverbinding van Venlo naar Straelen. De Köln-Mindenerbahn werd op 31 december 1874 geopend. De rails liepen over de straatweg op een terrein waar nu het Julianapark ligt. De noodzakelijke overweg bezorgde het wegverkeer veel misère. 'De Kölleminder' werd in 1936 stopgezet, in 1941 weer opengesteld en na de oorlog definitief opgeheven. De laatste sporen van de spoorlijn in het Ven verdwenen in de jaren zeventig.

KRAAL, DE
Voormalig voetbalstadion van de Venlose Voetbal Vereniging (VVV). De twee voetbalvelden aan de Kaldenkerkerweg werden vlak na 1900 aangelegd. Eerst speelde er Vitos, een clubje van oud-HBS'ers dat later opging in Concordia. Van 1904 tot 1972 speelde VVV de thuiswedstrijden aan De Kraal.

Zie: VVV
2. Herberg. Herberg De Kraal, even ten oosten van het voetbalstadion, werd in 1903 gebouwd in opdracht van C. van der Weyden-Schmitz.

KRUISHERENKLOOSTER
Het Kruisherenklooster lag op de hoek Gasthuisstraat-Begijnengang. De Kruisheren of Heren van Sinterklaas verbleven van 1399 tot 1797 in Venlo. Hun klooster en kerk bevonden zich aan de westzijde van de Begijnengang en de noordkant van de tegenwoordige Klaasstraat. In 1400 werd de eerste steen voor het klooster gelegd en enkele jaren later was de bouw ver genoeg gevorderd om de Kruisheren te kunnen ontvangen. De Kruisheren vertrokken in 1797 uit Venlo, waarna de gebouwen van het opgeheven klooster tot pakhuizen en magazijnen dienden. Van 1834 tot 1852 werd een gedeelte van het klooster aan de kerkzijde, als gebouw voor de Hogere Stadsschool gebruikt. In 1859 werd het kloostercomplex afgebroken waarna op deze plek in 1861 het Gasthuis Sint-Joseph en nog later, in 1965, het Cultureel Centrum verrees.

KRUISKAPEL
Kapelletje bij de Kapel van Genooi. De kruiskapel werd in 1846 gebouwd.

KUNSTKRING VENLO
Contactgroep van kunstenaars uit de regio Venlo. De Venlose kunstkring werd begin jaren vijftig in het leven geroepen door

Louis Smeets e.a. uit behoefte aan regelmatige contacten na een succesvolle tentoonstelling van jonge Venlose kunstenaars. De groep kreeg later de beschikking over de voormalige beugelbanen van het klooster Mariaweyde die als expositieruimte werden gebruikt. Hier werd een eerste tentoonstelling georganiseerd. Het was Venlo's eerste, louter voor exposities van beeldende kunst, bestemde ruimte. Eind jaren vijftig ging de eerste kunstkring ter ziele.

KUNSTZINNIGE VORMING
Zie: Stichting Kunstzinnige Vorming.

KUSTER, GISELLE
Schilderes. Giselle Kuster werd op 15 juli 1911 in Venlo geboren. Al jong bleek ze veel schildertalent te hebben. In haar geboorteplaats kreeg ze les van de Hongaar Losla Hernati en van Sef Moonen. Ook kreeg ze een opleiding aan de Academie voor Schone Kunsten in Luik. Tot 1940 leefde en werkte ze in Venlo. Uit angst voor Duitse repressailles vanwege karikaturen die ze had gepubliceerd in de Nieuwe Venlosche Courant verhuisde ze in dat jaar met haar ouders naar Leiden. Daar schilderde en tekende ze niet alleen, maar had ze ook een galerie. Op het eind van de jaren veertig vertrok ze met haar echtgenoot naar Indonesië. Na een tweejarig verblijf daar keerde ze terug naar Nederland, waar ze zich in Maastricht vestigde. Van daaruit ging ze vaak naar Ibiza, zeker na de scheiding van haar man. Giselle Kuster werkte zeer snel, waardoor ze een enorme hoeveelheid schilderijen vervaardigde. De kwaliteit ervan is zeer wisselend. Op Ibiza bijvoorbeeld vervaardigde ze veel kinderkopjes die bij de toeristen zeer in trek waren. Haar werk is niet in een bepaalde stroming onder te brengen. Ze waagde zich aan alle genres. Het liefst schilderde ze echter gewoon portretten. Giselle Kuster overleed op 7 september 1971.

KUYTENBROUWER, MARTINUS A. SR.
Schilder van landschappen met daarin veel dieren, vooral paarden. Martinus Antonius Kuytenbrouwer werd op 9 juni 1777 in Venlo geboren. Hij begon op 16-jarige leeftijd aan een militaire loopbaan en verliet daarvoor zijn geboortestad. Uiteindelijk werd hij hoofdofficier van de artillerie. In zijn vrije tijd schilderde hij uit liefhebberij. Voor de eerste keer kwam hij met zijn werk naar buiten op een tentoonstelling in 1813 te Amsterdam. Daar liet hij zijn 'Landschap met paarden' en 'Weide met vee' zien. Daarna zou hij nog diverse malen met veel succes op tentoonstellingen werk presenteren. Paarden speelden in dat werk een grote rol, iets wat gezien de omgeving waarin hij verkeerde niet vreemd is. Kuytenbrouwer werd waarschijnlijk beïnvloed door de realistische Nederlandse landschaps- en dierenschilderkunst uit de zeventiende eeuw. In totaal zijn 24 werken van hem bekend. Het Venlose Goltziusmuseum bezit er twee. 'Landschap met stier' uit 1820 en het ongedateerde 'Het Moederschap'. Kuytenbrouwer sr. overleed op 1 augustus 1850 in Den Haag. Zijn zoon, Martinus A. Kuytenbrouwer jr., was eveneens een verdienstelijk schilder.

KWAKTOREN
Toren behorend bij de vestingwerken. De Kwak- of Grote Pulvertoren was een kruittoren in de zuidwesthoek van de vesting, ter hoogte van de huidige Spoorstraat. Ook achter de Sint-Martinuskerk stond een kwaktoren.

KWARTELENMARKT
Plein ten zuiden van de Jodenstraat. Vroeger was hier een open terrein, waar in de eerste helft van de negentiende eeuw een pepermolen stond.

KWEEKSCHOOL
Zie: Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs.

KWIETHEUVEL
Zie: Quitheuvel.

KYRA
Kunstkring. De Noord- en Middenlimburgse kunstkring Kyra, in 1965 opgericht door Walter de Bruin, Louis Smeets e.a., wilde onder meer de aandacht vestigen op kunstenaars uit de eigen streek. Bij de komst van het Culturele Centrum benadrukte de groep van meet af aan dat hier vooral eigentijdse kunst aan bod moest komen. Kyra stond aan de wieg van de Venlose Vrije Academie, begonnen onder de kelders van de openbare leeszaal en bibliotheek en later verhuisd naar de Helbeek.

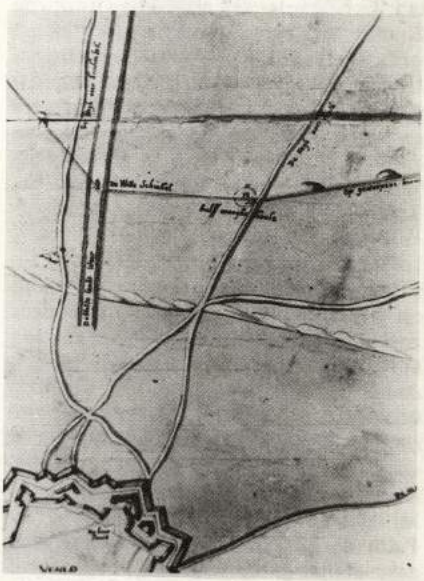
L

LAAGHUIS
Verdwenen woonhuis aan de huidige Laaghuissingel. Het laaghuis of Leghthuys bevond zich op de plaats waar thans het hoofdgebouw van het InterVen College ligt. Het huis dateerde van vóór 1719 en werd in de eerste helft van de negentiende eeuw afgebroken.

LABORATORIUMSCHOOL
School die laboratoriumpersoneel opleidt en tot aan het begin van de jaren tachtig bekend stond als Analistenschool. De Venlose Analistenschool werd in 1953 op initiatief van medewerkers van het Sint-Jozefziekenhuis opgericht. Aan het begin van de jaren vijftig bestond grote behoefte aan gekwalificeerd laboratoriumpersoneel. Voor die tijd waren dergelijke medewerkers gewoon tijdens het werk opgeleid door onder meer chemici en apothekers. Dat systeem voldeed niet meer, vandaar dat het initiatief genomen werd tot een dagopleiding. De opleiding, die bij het ziekenhuis was ondergebracht, sloeg aan en er kwamen steeds meer leerlingen. In 1963 werd de school losgekoppeld van het ziekenhuis en kwam de Stichting Analistenschool Noord-Limburg tot stand. De school kreeg in 1967 haar eerste eigen onderkomen aan de Hogeweg. Dat was al gauw te klein, zodat moest worden uitgeweken naar het Ald Weishoes (tot 1975) en de voormalige lagere school in de Oranjestraat. Aan de ruimtenood kwam definitief een einde met de ingebruikname in 1985 van een splinternieuw gebouw aan de Drie Decembersingel in Blerick. De opleiding was inmiddels gesplitst in hoger laboratoriumonderwijs en middelbaar laboratoriumonderwijs. Als gevolg van de schaalvergrotingsoperatie in het onderwijs vonden beide richtingen later apart onderdak bij andere schoolvormen. Het hoger laboratoriumonderwijs fuseerde in 1987 met het Instituut voor hoger beroeps onderwijs en de pedagogische academie voor het basisonderwijs en vormde de Hogeschool Venlo. Het middelbaar laboratoriumonderwijs ging in 1991 met de middelbare technische school en de onderwijsgemeenschap op in het mbo-college. De opleidingen bleven echter gehuisvest in het pand aan de Drie Decembersingel.
Zie: Hogeschool.

LAERPOORT
Oude naam voor de Keulse poort. De naam 'laer' verwijst naar een onbebouwd terrein.

LANDWEER
Middeleeuwse grens- en verdedigingswallen. De landweer bestaat uit overblijfselen van een minstens vijftiende-eeuwse dubbele landweer. Het waren twee parallellopende circa 2 meter hoge aarden grens- en verdedigingswallen, veelal met hakhout beplant. Achter deze wal bevindt zich een circa 4 meter brede greppel. Op een zeventiende-eeuwse grenskaart is de 'dobbelde landweer' lopende van Venlo naar Krieckenbeck duidelijk aangegeven. Resten van deze wallen, die doorliepen tot aan de kop van de Waterleidingsingel, zijn nog zichtbaar langs de Hinsbeckerweg.

Kaart met de ligging van de landweer.

LANKWAMES
Een lange strook grond tussen de wal en de ringmuur ter hoogte van de Spoorstraat. Op het eind van de negentiende eeuw was het een moestuin waar een beek door liep. De volksmond noemde dit gebied lankwames omdat er een hoge, 'eindeloos doorlopende' stadsmuur lag.

LATIJNSE SCHOOL
School voor hoger onderwijs die bestond van 1611 tot 1797. De Latijnse school werd in 1611 op initiatief van de Venlose magistraat gesticht. Vóór die tijd werd aan de stadsschool ook wel Latijns onderwijs gegeven, maar het niveau daarvan was niet hoog. De stad liet speciaal voor de school aan de Grote Kerkstraat, pal tegenover de Sint-Martinuskerk, een nieuw gebouw neerzetten. Eerste rector was Johannes Priestenraedt. Deze voldeed blijkbaar niet, want al in 1619 werd hem de leiding ontnomen en werd de school aan de zorgen van de Kruisheren toevertrouwd. Dat gebeurde mede op advies van Erycius Puteanus, de in Venlo geboren maar in Leuven woonachtige geleerde, die zich van afstand met de gebeurtenissen in zijn vaderstad bleef bemoeien. De lessen werden vanaf 1619 gegeven in het klooster van de Kruisheren, het Sint-Nicolaasklooster. Aanvankelijk werden alleen leerlingen toegelaten die al konden lezen en schrijven, na 1629 verviel die eis. Kinderen die niet konden lezen en schrijven kregen dat eerst bijgebracht en konden vervolgens verder worden opgeleid. Ze kregen dan vakken als Grieks, Latijn, Frans, rekenen, schrijven en godsdienst en werden tot goede en nette burgers gevormd. De Latijnse school bleef tot 1797 bestaan. In dat jaar gingen de Fransen, die Venlo hadden bezet, tot opheffing van het Kruisherenklooster en de school over.

LAUDY, JEAN
Beroemd kunstschilder. Jean Laudy werd op 4 mei 1877 te Venlo geboren. Tijdens zijn jeugdjaren bracht zijn vader, die aan beeldhouwen deed, hem in aanraking met de kunst. Na de gewone scholen te hebben doorlopen, vertrok hij op zijn twintigste naar België. Hij vestigde zich te Brussel en volgde opleidingen aan de schildersacademies in Antwerpen en Brussel. Tevens was hij leerling van de vrije tekenschool 'La Patte de Dindon'. Door deelname aan zogenaamde groepstentoonstellingen werd hij bekend. In zijn beginperiode onderging hij sterke invloeden van het impressionisme. Laudy schilderde portretten, landschappen en stillevens. Hij vervaardigde portretten van leden van de Belgische koninklijke familie, onder wie koning Albert, koningin Elisabeth en koning Leopold. Exposities van zijn werk vonden onder meer plaats in Venlo (1937) en Brussel (overzichtstentoonstelling, 1949). Jean Laudy was vooral in België heel bekend. De stad Brussel noemde al tijdens zijn leven een van de straten naar hem. Venlo deed dat later ook. Laudy overleed op 6 februari 1956 in Sint-Lambrechts-Woluwe (België).

LETTERLIEVENDE VEREENIGING HET PUTEANUS GEZELSCHAP
Literair gezelschap. Van 1863 tot 1890 bestond in Venlo de letterlievende vereniging: het Puteanus Gezelschap, onder de zinspreuk 'Van de twijg komt een boom'. In navolging van Puteanus hielden de leden van de letterlievende vereniging regelmatig vergaderingen waarin voordrachten en lezingen werden gehouden en vraagstukken over wetenschappelijke onderwerpen werden behandeld. 'Punten van godsdienst en staatskunde' waren volgens artikel 2 van de statuten uitgesloten. Het waren uitsluitend aanzienlijke en geletterde personen (waaronder Louis van der Grinten) die deel uitmaakten van het Puteanus Gezelschap. Een van de oprichters was boekdrukker en uitgever Hendrik Uyttenbroek.

LICHTENBERG, DE
Straatje van het Maasschriksel tot aan de

Bolwaterstraat. De straat dankt zijn naam aan de Valuaslegende. Volgens de legende zouden op deze plek twee enorme beelden hebben gestaan, met daarin de as van Valuas en zijn vrouw. Dag en nacht zou voor deze beelden een licht hebben gebrand.

LIEDERTAFEL ORPHEUS
Zangkoor. In 1839 werd in Venlo onder invloed van de Duitse romantiek 'Liedertafel Orpheus' opgericht. In 1849 kreeg Orpheus een vaandel aangeboden, waarna dit jaar als officieel oprichtingsjaar goldt. Op 31 januari 1907 fuseerde Orpheus met het uit 1871 daterende Gemengd Koor. Men ging verder onder de naam Venlosche Concertvereeniging (sinds 1948 omgedoopt in Venlose Oratorium Vereniging).

LIESHOUT, MGR. HARRIE VAN
Bisschop/missionaris. Harrie van Lieshout werd in 1932 te Venlo geboren. In 1967 werd hij op 35-jarige leeftijd in Papoea Nieuw-Guinea tot bisschop gewijd. Hij was daarmee 's werelds jongste bisschop. Vanaf 1960 verblijft Van Lieshout met andere paters van de Congregatie van Marianhill uit Arcen in Papoea Nieuw-Guinea.

LIMBURGSE JAGERS

Limburgse Jager in het Goltziusmuseum.

Militair muziekgezelschap dat een bijzondere band met Venlo had. Het Tambour- en Fanfarekorps Limburgse Jagers werd in 1950 op initiatief van luitenant-kolonel J. Antonie opgericht. Deze had datzelfde jaar gedaan weten te krijgen dat zijn 2e regiment infanterie werd samengevoegd met delen van het 6e en IIe en dat het nieuw gevormde regiment de naam Limburgse Jagers kreeg. Daarmee werd verwezen naar enkele vroegere korpsen Limburgse Jagers. Zo was er een korps met die naam dat in de tijd dat Limburg deel uitmaakte van de Duitse Bond, door het hertogdom ter beschikking moest worden gehouden. Dit korps bestond van 1839 tot 1866. In 1914 ontstond een nieuw korps, dat onder meer naam maakte door in november 1918 mede de revolutiepoging van Troelstra te laten mislukken. Vóór de Tweede Wereldoorlog verdween dit korps weer. Aan die korpsen moet dus ook het nieuwe regiment van luitenant-kolonel Anthonie herinneren. Zijn regiment werd echter vooral bekend door het tambour- en fanfarekorps. Het nieuwe regiment was aanvankelijk in Roermond gelegerd, maar kwam al na enkele jaren naar de Frederik Hendrik-kazerne in Blerick. Door veelvuldige optredens in de stad maakte het tamboer- en fanfarekorps zich erg geliefd. De bijzondere band tussen de Limburgse Jagers en Venlo bleek toen staatssecretaris Haex in 1967 uit bezuinigingsoverwegingen besloot het muziekkorps op te heffen. Door Venlo trok een protestmars, gadegeslagen door enkele duizenden mensen. Het mocht niet baten, de militaire muzikanten verdwenen. Echter alleen officieel, in het geheim oefenden leden van het regiment verder, zodat het muziekkorps een sluimerend bestaan leidde. Dat bleek erg handig te zijn toen de legerleiding in 1972 tot heroprichting besloot. Omdat het regiment inmiddels in het Duitse Seedorf was gelegerd, kreeg het muziekkorps daar ook een plaats.

LOESEYCKE
Oude benaming voor het gebied waar op de Herungerberg de Louisenburgweg begint. Het gebied werd ook wel 'Aan Loeseycke' genoemd. De naam, die al rond 1400 werd gebruikt, verwijst mogelijk naar een familie Loeseycker die hier woonde.

LOM, MECHTELDIS VAN
Schrijfster van een cyclus van liederen. Mechteldis van Lom (1600-1653) was Annunciate en woonde in het klooster

Transcedron te Venlo. Dat was aan het eind van de zestiende eeuw toegewezen aan de Tertiarissen van de Orde van Sint-Franciscus. Zij hadden voordien in het klooster Ingenoy (even buiten Venlo) gewoond, maar waren daaruit tijdens de woelige reformatie-jaren verdreven. De eerste helft van de zeventiende eeuw bleef op godsdienstgebied roerig voor Venlo en de zusters. Regelmatig kreeg de stad een nieuwe heer die een andere godsdienst was toegedaan dan zijn voorganger. Dat leidde ook bij de zusters tot een herbezinning op het katholieke geloof en in 1614 tot de overstap naar de Annunciaten, die een leven als dat van Maria nastreefden en zich vooral bezighielden met ascese en gebed. De liederen van Mechteldis van Lom, die in 1619 tot de orde toetrad, werden door de kloostergemeenschap van Transcedron gebruikt. Ze handelen over het leven van de zusters, getuigen van de toewijding van de Annunciaten aan God of behandelen geestelijke problemen.

LOO, JOSEPH VAN DE

Arts. Joseph van de Loo werd in 1812 te Ottersum geboren en studeerde aan de universiteiten van Luik en Parijs. Na zijn studie vestigde hij zich in 1839 in Venlo als

genees- en heelkundige. Door zijn contacten met de officier van de gezondheid A. Matthijsen werd Van de Loo in 1852 op de hoogte gebracht van diens uitvinding van het gipsverband als zwachtelverband. Het was de heelmeester Van de Loo, die de uitvinding van Matthijsen grote bekendheid heeft gegeven. Van de Loo reisde naar vele plaatsen in Europa om via voordrachten, modellen en praktische demonstraties de nieuwe methode bekendheid te geven. Mede door zijn ijveren werd de gipszwachtel gemeengoed onder de chirurgen van zijn tijd. In Venlo zette Van de Loo zich in voor de verbetering van de gezondheidstoestand van de bevolking. Hij had een belangrijk aandeel in de drinkwatervoorziening, was jarenlang lid van de Geneeskundige Raad van Noord-Brabant en Limburg, was dertig jaar schoolopziener en een van de actieve leden van de Vincentiusvereniging. Van de Loo overleed in 1883.

LOREAL

Zie: Handbal

LOVENDAEL

Landgoed in de omgeving van de weg Venlo-Straelen. Op dit landgoed bevindt zich een omgracht rechthoekig herenhuis met schilddak en torentje. Huize Lovendael dateert uit de achttiende eeuw. Het landgoed bestond reeds op het einde van de vijftiende eeuw.

LUIF, DE

1. Deel van de stadsmuur. 'De Luif' is een restant van de voormalige, veertiende eeuwse stadsommuring met weergang, rustend op zeven rondbogen en voorzien van een pannen dak. 'De Luif' lag tussen de Blauwe trap en de Maaspoort. In latere tijden zijn op en tegen de rondbogen muurhuizen gebouwd, die later werden afgebroken waardoor het restant stadsmuur nu weer vrij ligt. De Luif was het enige gedeelte van de stadsmuur waar geen weg langs liep. In het midden van de jaren vijftig van de twintigste eeuw werd dit deel van de stadsmuur door Jules Kayser gerestaureerd.

2. Historisch tijdschrift. 'De Luif' verscheen tweemaandelijks van maart 1953 tot en met juni 1955. Onder redactie van J.A.J. Breuers verschenen in totaal veertien nummers. Het blad, gevuld met historische artikelen, genealogieën, proza over Venlo en gedichten, sloeg goed aan. In het eerste jaar van verschijnen was het aantal abonnees drie keer zo hoog dan verwacht. De nummers van de eerste jaargang werden

gestencild, vanaf de tweede jaargang werd 'De Luif' gedrukt. Waarschijnlijk leidden de hoge kosten die dit met zich meebracht tot de opheffing. Aan het eind van de tweede jaargang meldde de redactie namelijk dat in verband met de nieuwe uitvoering van het blad dringend meer abonnees nodig waren. Aan kopij was geen gebrek. In het tweede nummer van de derde jaargang werd het derde nummer aangekondigd. Dat zou in september 1955 verschijnen. Zo ver kwam het echter niet.

LUXEMBOURG, THUUR

Schrijver van Venlose 'vastelaovundliedjes'. De op 17 mei 1914 geboren Thuur Luxembourg schreef de liedjes samen met zijn zwager Frans Boermans. Het eerste lied dat beiden, uit onvrede met de Hollandse liedjes, maakte nwas in 1951 'Waat zoèl d'r in det fleske zitte?' Daarop volgden tientallen anderen, zoals 'Mien linkerbein en mien rechterbein', 'As de sterre (dao boave straole)', 'Och waas ik maar (beej mooder thoës gebleeve)', 'Kiek ze kiëke', 'Lekker zunke', 'Wao gaon we haer' en 'de Wuiles'. Luxembourg was ook actief als toneelspeler en regisseur. Hij regisseerde onder meer door de vereniging Het Schouwtoneel opgevoerde stukken.

M

MAAGDENBERG
Landgoed en woonhuis. Het landgoed Maagdenberg met circa 30 hectaren grond lag op de weg van Venlo naar Leuth. De naam Maagdenberg zou er volgens sommigen op wijzen dat zusters Dominicanen in dit gebied grond bezaten, terwijl anderen de naam in verband brengen met de maagdelijkheid van het landschap in vergelijk met de beboste steilrand. Waarschijnlijk waren leden van de familie Verwins de eerste bewoners van het gebied. Zij hadden niet alleen een groot deel van het gebied tussen de Waterleidingsingel en de Leutherweg in bezit, maar ook een gedeelte aan de zuid-westkant van de Leutherweg/Maagdenbergweg. De Maagdenberg was onder de Verwins een groot type hoeve met bouwland, weilanden en heide. In 1830 werd de Maagdenberg bewoond door kapitein Mathias Laurens de Brialmont en zijn vrouw Anna Maria Verwins. Jonkheer K.H. Roëll, die hierna op het landgoed woonde, heeft in 1871 gedeelten laten verbouwen. Mogelijk is in die tijd het huidige neoclassicistische karakter ontstaan. Thans doet de Maagdenberg dienst als Grand Café.

MAAS-BUURTSPOORWEG
Tramwegmaatschappij. Van 1913 tot 1948 onderhield de N.V. Maas-Buurtspoorweg een geregelde tramwegverbinding op de rechter Maasoever tussen Venlo en Nijmegen. De tramlijn begon in Venlo op een terrein tussen de Kaldenkerkerweg en het grote spoorwegstation om van daaruit via de Keulse poort, Hamburgersingel, Goltziusstraat, Straelseweg en Veldenseweg de rijksweg richting Gennep en Nijmegen op te gaan. Op 31 mei 1913 vond de feestelijke openingsrit plaats en vanaf 2 juni 1913 reed er een regelmatige dienst. Met de opening van de tramlijn Venlo-Nijmegen kwam er een einde aan het isolement van het gebied aan de rechter Maasoever. In 1929 werd de tramlijn Venlo-Beringe door de Maas-Buurtspoorweg overgenomen, waarmee het totale traject 84 kilometer lang werd. De invoering van de autobus- en de vrachtautodiensten luidde de ondergang van de Maas-Buurtspoorweg in. In de jaren dertig

Grand café Maagdenberg (1992)

werd de tramdienst steeds meer door de autobus vervangen. De nog rijdende trams schakelden in dezelfde periode over van stoomtractie op diesel-elektrische aandrijving. Na 1945 breidde het wegverkeer zo snel uit, dat de aanwezigheid van de tramlijn een steeds groter bezwaar werd. Dit leidde al snel tot het besluit het trambedrijf op te heffen. In 1946 werd met de liquidatie begonnen. De N.V. Maas-Buurtspoorweg was sindsdien geen tramwegmaatschappij meer en ging als autobusonderneming door het leven. Op 1 januari 1949 fuseerde de Maas-Buurtspoorweg met de N.V. Autobusdienstonderneming Vitesse en veranderde de naam in Zuid Ooster Autobusdiensten N.V.

MAASBRUGGEN

1886. De oude spoorbrug verschoof in noordelijke richting en deed sindsdien uitsluitend dienst als verkeersbrug. Op de zuidelijke helft van de pijlers werd een nieuwe spoorbrug aangelegd en bij de brug verrees een tolhuisje waar passanten bruggeld moesten betalen. Met de opening van de verkeersbrug tussen Venlo en Blerick in 1886 kwam er een einde aan de veerdienst per trekpont van Gradus Broekmans en aan de lange wachttijden voor een gang over de Maas via de spoorbrug. De situatie van de twee direct naast elkaar gelegen bruggen bleef bestaan tot mei 1940, toen de Maasbruggen door het Nederlandse leger werden opgeblazen. Terwijl de Duitsers de eerste dagen van de bezetting een veerdienst met rubberbootjes onderhielden werd bij de Nedinsco een pontonbrug aan-

De Maasbrug vóór de Tweede Wereldoorlog.

In de loop der tijd werden er diverse malen (tijdelijke) pontonbruggen over de Maas gelegd, die vooral dienden voor militaire doeleinden (zoals in 1586, 1742 ,1794, 1815, 1940 en 1945). Op 18 september 1865 kwam de eerste vaste oeververbinding tot stand. De toen gebouwde brug was in de eerste plaats voor het spoorwegverkeer bedoeld, maar bood ook aan voetgangers en later aan fietsers de mogelijkheid de Maas over te steken. De peilers van de spoorbrug waren zo geconstrueerd dat ze een tweede brug konden dragen. Die brug kwam er in

gelegd, die de Pommernbrücke werd genoemd. Deze brug werd later naar elders verplaatst, waarna men tijdelijk weer op een veer was aangewezen dat vanaf het villapark naar de Blerickse kant voer. Later werd door de Duitsers een stalen noodbrug aangelegd op de oude pijlers van de verkeersbrug. Een brug die het doelwit vormde van vele geallieerde bombardementsvluchten. Na vele mislukte geallieerde pogingen bliezen de Duitsers op de vroege morgen van 25 november 1944 zelf de Maasbrug op. 1 maart 1945 werd Venlo

bevrijd en op 2 maart lag er al weer een nieuwe pontonbrug op de plaats waar voorheen de Pommernbrücke lag. Meerdere bruggen volgden. De laatste was een dromedarisachtig hoog houten bouwsel. Deze brug werd op 4 december 1947 door Sir Donald Baily officieel geopend. In september 1954 werd een begin gemaakt met de bouw van de nieuwe verkeersbrug, die op 5 april 1957 kon worden geopend. De brug werd op drie pijlers gebouwd naar een ontwerp van ir. W.J. van der Eb. De nieuwe verkeersbrug lag aan de zuidzijde. De latere spoorbrug kwam ten noorden hiervan. In 1970 werd de E3-brug, de Venlose noorderbrug, geopend, waarmee een betere verbinding tussen Antwerpen en het Roergebied tot stand kwam. In 1992 werd met de bouw van de zuiderbrug gestart. Deze brug maakt deel uit van de A73, de toekomstige snelweg tussen Boxmeer en Maasbracht.

MAASPOORT
1. Stadspoort. De Maaspoort vormde de verbinding tussen de stad en de haven. De Maaspoort was een kleine poort met een toren die al vóór 1384 werd gebouwd. Kort na het besluit tot opheffing van de vesting in 1867 werd de Maaspoort gesloopt.
2. Schouwburg en congrescentrum gelegen tussen de Oude Markt en de Peperstraat. Op 3 april 1982 legde burgemeester Feij de eerste steen en op 24 augustus 1984 werd de Maaspoort door koningin Beatrix feestelijk geopend. Eerste directeur werd G. Abbenhuis, later opgevolgd door Math Schmeitz. De naam Maaspoort herinnert aan de vroegere stadspoort die in de directe omgeving van de huidige schouwburg lag.

MAASSCHRIKSEL
Straat die ten westen van de Peperstraat naar het Helschriksel en de Lichtenberg loopt. Schrikkelen is middelnederlands voor 'voorbijgaan'. De straat liep 'voorbij de Maas', dus evenwijdig aan de rivier.

MAJORETTEN- DRUM- EN BRASSBAND VENLO
Muziekband die 21 december 1984 werd opgericht. De band is een afsplitsing van Stella Duce.

MANRESA
Zie: Retraitehuis.

MARECHAUSSEE
Tot de landmacht behorend korps, onder meer belast met politiediensten ten behoeve van de strijdkrachten en grensbewaking. Op 4 augustus 1839 werd in Venlo de tweede divisie van de Compagnie Limburg opgericht. De marechaussee was aanvankelijk de enige politie in Limburg die de burgers tot de orde moest roepen. Vanaf 15 augustus 1839 huisde de marechaussee in een gehuurd pand op de hoek van de Vildersgats, de Parade en de toenmalige Keulse poort. De bezetting bestond in 1839 slechts uit een wachtmeester, vijf manschappen en hun paarden. Per augustus 1850 verhuisde de marechausse naar het gebouw 'de Schief', op de hoek van de Kleine Kerkstraat en de Gelderse Poort. Tot en met 1877 bleef de marechausse gehuisvest op de bovenverdieping van dit gebouw. Hierna verhuisde de brigade Venlo naar de infanterie-kazerne aan de Vleesstraat hoek Brugstraat. In november 1944 werd de kazerne door de vele bombardementen geheel verwoest. Na de oorlog vond de marechaussee onderdak in de Frederik Hendrik-kazerne aan de overkant van de Maas.

MARIA AUXILIATRIX

Het oude hoofdgebouw.

Oorspronkelijk sanatorium. In 1911 kochten Duitse zusters in een bosrijk gebied aan de zuidoostgrens van Venlo het klooster Maria Auxiliatrix. De zusters dreven hier achtereenvolgens scholen, internaten, een herstellingsoord, een tbc-sanatorium en een verpleeghuis. In 1967 werd het beheer overgedragen aan een stichting. Sinds die tijd is het aantal activiteiten op Auxiliatrix enorm toegenomen.

MARIADAL
Klooster gesticht door de zusters van de Derde Orde van Sint-Dominicus. Deze Duitse zusters kochten in 1882 in 't Ven Huis Geritten en richtten dit in als klooster met de naam 'Klein Mariënthal'. In totaal werd zo'n 20 jaar aan het klooster gebouwd. In 1903 werd er een grote kapel aangebouwd in een - voor die tijd gebruikelijke - eclectische stijl. Deze kapel deed tot de komst van de nieuwe rectoraatskerk in 1966 dienst als parochiekerk voor de inwoners van 't Ven. Na de Tweede Wereldoorlog werd het klooster, vanwege anti-Duitse gevoelens bij de Venlose burgerij, omgedoopt in Mariadal. In juni 1981, honderd jaar na aankomst in Venlo, verlieten de zusters Mariadal en vertrokken naar Berg en Dal. Het klooster werd hierna aangekocht door de gemeente en doorverkocht aan een vereniging van eigenaren. Thans doet het gerestaureerde klooster dienst als woonruimte en als activiteitencentrum (De Hoepel).

MARIAKAPEL

Kapel aan de Schaapsdijkweg. Oorspronkelijk was deze kapel een militair wachthuisje van het vliegveld, dat de Duitsers tijden de Tweede Wereldoorlog op de Grote Heide aanlegden. Na 1945 werd het wachthuisje door de buurt ingericht als Mariakapel uit dankbaarheid dat men de oorlog overleefde.

MARIAKERK
Kerk van Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen, in de volksmond Mariakerk genoemd, in Venlo-Zuid. Het is de laatste kerk van architect Pierre Cuypers en het eerste Venlose godshuis 'buiten de muren'. Met de bouw van de neo-gotische kerk werd in mei 1913 begonnen. In 1914 werd ze ingewijd door mgr. Schrijnen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kerk zwaar beschadigd. Gedurende de jaren 1947 en 1948 werd ze onder leiding van architect Stoks hersteld.

MARIANUM
1. Ursulinenklooster. In 1885 kochten de Zusters Ursulinen een landgoed aan de Kaldenkerkerweg. Het bijbehorend huis 'Oud Casino' werd tot een klooster in Rheinische bouwstijl verbouwd. Later werd het klooster uitgebreid met een kapel en een pensionaat. In de jaren tachtig van deze eeuw werd het klooster afgebroken.
2. Scholengemeenschap voor havo, atheneum en gymnasium. De school werd door de Zusters Ursulinen van de Romeinse Unie in 1936 gesticht. Ze was gehuisvest in het klooster van de Ursulinen aan de Kaldenkerkerweg en bestemd voor katholieke meisjes die hoger onderwijs wilden volgen. Op 15 september 1936 opende de middelbare meisjesschool (mms) officieel haar deuren. Het Marianum, begonnen met zeven leerlingen, kwam al snel in trek. In 1947 werd de school uitgebreid met een meisjesgymnasium, zodat ze zich voortaan een Rooms-Katholiek Lyceum voor Meisjes mocht noemen. Aan de school was tevens een pensionaat voor katholieke meisjes verbonden. Twintig jaar later, bij de invoering van de mammoetwet, werd de gymnasium-afdeling omgezet in een gymnasium nieuwe stijl en werd de middelbare meisjes school veranderd in een havo-afdeling. Bovendien werden er vanaf dat jaar jongens toegelaten. In 1970 kreeg het Marianum ook nog een atheneum-afdeling. Het leerlingenaantal was intussen zo drastisch gestegen (tot 900), dat er in het oude gebouw geen plaats meer voor allen was. Noodlokalen brachten uitkomst tot de nieuwbouw aan de Casinoweg op 11 oktober 1971 kon worden geopend. Op 1 januari 1972 kwam met het vertrek van rectrix zuster Enrico Perry een eind aan de directe betrokkenheid van de zusters Ursulinen bij de school, inmiddels Collegium Marianum Venlo geheten. In 1985 vertrokken de zusters helemaal uit Venlo.

MARIAWEIDE
1. Het klooster Mariaweide aan de Nieuwstraat was oorspronkelijk een Augustinessenklooster. Sinds 1416 hebben er zusters van de orde van de Heilige Augustinus

Sociëteit Mariaweyde.

gewoond en gewerkt in klooster 'De Weyde'. In 1798 werd het klooster opgeheven en kwamen de gebouwen in particuliere handen. In het voorjaar van 1945 vonden Nederlandse Dominicanen hier hun voorlopig tehuis. Later kochten zij het hele terrein en bouwden er een nieuw klooster. Alleen de uit 1416 daterende Sint-Ursulakapel herinnert nog aan het verblijf van de 'Witte vrouwen'. De kapel werd rond 1956 door J. Kayser gerestaureerd. In 1962 betrokken de Paters Dominicanen een nieuw klooster aan de Nieuwstraat. Het klooster was een ontwerp van architectenbureau Rijven.

2. Sociëteit. Op 1 mei 1928 werd naar Engels voorbeeld een club opgericht in een deel van het voormalige klooster 'Mariaweyde'. Het kapitaal voor het nieuwe onderkomen was bijeengebracht door de N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Huis en Tuin 'Mariaweyde'. Met de Tweede Wereldoorlog kwam er een einde aan sociëteit Mariaweide.

MARKT

Open terrein voor het stadhuis. De markt vóór het stadhuis kreeg in 1597 de naam Groote Markt, terwijl de markt aan de achterzijde Kleine Markt werd genoemd. In de achttiende eeuw werd hier af en toe een strafezel en een drilkooi geplaatst. De namen Groote, Kleine, Vleesch-, Moes- en Groentemarkt werden in het begin van de negentiende eeuw officieel vervangen door de naam Markt.

De Oude Markt wordt begrensd door de huizen van de Havenkade, de Houtstraat, de Steenstraat en de Jodenstraat. De naam Oude Markt werd al in 1387 gebruikt. In de loop der eeuwen werd de vorm van de Oude Markt gewijzigd. Vanaf 1899 werd op de Oude Markt een biggenmarkt gehouden. Vanaf 1905 werden er ook manufacturen en andere handelswaar verkocht. Thans wordt de Oude Markt in de volksmond 'Zoepkoel' genoemd vanwege de vorm en aangezien een aantal horecagelegenheden er terrassen heeft geplaatst.

Vóór de slechting van de vesting werd de zaterdagse markt vóór en achter het stadhuis gehouden. Een deel van die markt werd, met name in de herfst, op de Parade gehouden. Thans vindt de wekelijkse zaterdagmarkt op het Mgr. Nolensplein plaats.

Zie: Kwartelenmarkt.

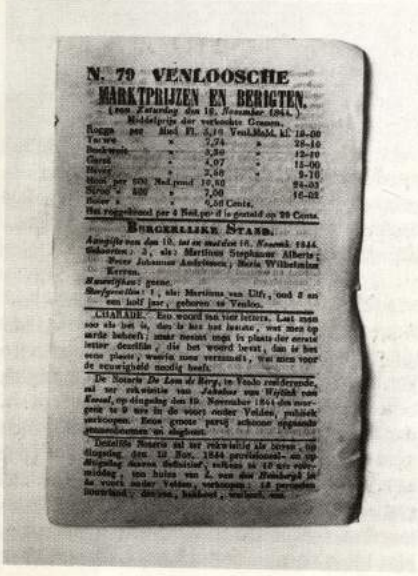
MARKT- EN AANKONDIGINGSBLAD

Advertentieblad dat van 29 augustus 1840 tot en met 21 februari 1863 wekelijks in Venlo verscheen. Zoals de naam al aangaf, bevatte het uitsluitend marktberichten, aankondigingen en advertenties. Een nieuwsgedeelte ontbrak helemaal. De aankondigingen waren vooral van het Venlose gemeentebestuur afkomstig. Beste adverteerders waren de plaatselijke notarissen. Het klein formaat blad werd uitgegeven en

Markt voor het stadhuis.

gedrukt door de firma H. Uyttenbroeck in Venlo. In februari 1863 zette deze firma, inmiddels na het overlijden van de grondlegger Wed. H.H. Uyttenbroeck geheten, het advertentieblad om in een volwaardige krant: het Venloosch Weekblad. Het eerste nummer daarvan verscheen op 28 februari 1863.

N. 79 VENLOOSCHE
MARKTPRIJZEN EN BERIGTEN.

Middelprijs der verkochte Granen.

Rogge	per Mud. Fl. 5,10	Ved.Mud. kl.	10-00
Tarwe	» 7,74	»	20-10
Boekweit	» 3,30	»	12-10
Gerst	» 4,07	»	15-00
Haver	» 2,60	»	9-10
Hooi per 100 Ned.pond	10,02		24-03
Stroo » 100	» 7,50		16-02
Boter »	» 0,36 Cents.		

Het roggebrood per 6 Ned.pd. is te gestaan op 29 Cents.

BURGERLIJKE STAND.

Aangifte van den 10. tot en met den 16. November 1844.

Geboorten: 2, als: Martinus Stephanus Alberts; Petrus Johannes Andreissen; Maria Wilhelmina Kerren.

Huwelijken: geene.

Sterfgevallen: 1, als: Martinus van Uitf, oud 2 uu. een half jaar, geboren te Venlo.

CHARADE. Een woord van vier letters. Laat men zoo als het is, dan is het heuvel; wat men op aarde beheeft; maar neemt men in plaats der eerste letter dezelfde, die het woord bevat, dan is het eene plaats, waarin zoo veramaald, wat men voor de eenvoudigheid noodig heeft.

De Notaris *De Lom de Berg*, te Venlo residerende, zal ter residentie van Jacobus van Wijnen van Kessel, op dingsdag den 19. November 1844 des voorgeen te 9 uren in de voor zoeker Vellen, publiek verkoopen. Een groote partij schoone opgaande timmerboomen en dagbout.

Destelde Notaris zal ter residentie als boven, op dingsdag den 19 Nov. 1844 provisioneel- en op dingsdag daarna definitief, telkens te 12 uur voormiddag, ten huize van L. van den Heuvelpas in het woord zoeker Vellen, verkoopen: 18 perceelen houtwand; dezelve, bakhout, turfland, enz.

MAROKKO
Bekend stadsfiguur. Marokko heette eigenlijk Gerard van den Akker en leefde van 1887 tot 1954. Hij leidde een avontuurlijk bestaan, zwierf veel door Europa maar kwam altijd weer in Venlo terug. Tijdens die omzwervingen en ook in Venlo verdiende hij met schoenlappen de kost. Voortdurend droeg hij een stok bij zich, waarop hij medailles en munten uit diverse landen had gespijkerd. Over zijn vele reizen mocht hij graag vertellen. Het belangrijkste avontuur waarover hij in de Venlose kroegen sprak, was zijn verblijf in het Franse vreemdelingenlegioen. Zijn tijd in dat legerkorps bracht hij voornamelijk in Marokko door, vandaar zijn bijnaam. Op het eind van zijn leven verkocht hij zijn beroemde stok aan een kastelein. Tegenwoordig wordt deze bewaard in het Venlose Goltziusmuseum. Een beeldje van Marokko was te vinden in de Jodenstraat.

MARTINUSKLOOSTER
Klooster van de Broeders der Onbevlekte Ontvangenis van O.L. Vrouw. Op 31 augustus 1893 werd het klooster aanbesteed en in de loop van 1894 kon het in gebruik worden genomen. In het voormalige klooster op de hoek van de Martinusstraat en de Mgr. Boermansstraat bevinden zich thans seniorenwoningen. De monu-

mentale kapel werd in 1990 gesloopt wat leidde tot een conflict met de monumentencommissie.

MBO COLLEGE NOORD-LIMBURG
Scholengemeenschap. Het Mbo-College verzorgt middelbare schoolopleidingen op het gebied van techniek (inclusief laboratoriumtechniek), dienstverlening, gezondheidszorg, economie en administratie. Het Mbo-college ontstond door het samengaan per 1 augustus 1991 van de middelbare laboratoriumschool, de middelbare technische school en de Onderwijsgemeenschap Venlo. De hoofdvestiging ligt aan de Groenveldsingel, twee nevenvestigingen zijn gelegen aan de Waterhoenstraat en aan de Drie Decembersingel in Blerick. Het college biedt een heel scala van onderwijsrichtingen, van uiterlijke verzorging tot metaaltechniek.

MEELKOP, MIEN
Dialectdichteres. Mien Meelkop (1901) schreef vele gedichten in het Venlose dialect. Een aantal daarvan werd gebundeld in "t Venloos Hert' (1958) en 'Wao 't hert van vol is' (1980). De gedichten gaan over gewone, alledaagse dingen. Mien Meelkop overleed op 13 december 1988.

MELKFABRIEKEN
Aan de Schoolstraat, tussen de Goltziusstraat en de Mercatorstraat werd tussen 1911-1913 het onderkomen van Melkvereeniging Sint-Martinus gebouwd, waarin tevens de gemeentelijke Melkkeuringsdienst was gevestigd. De melk van de leden/leveranciers werd hier verwerkt tot melk en melkprodukten. In de jaren dertig verhuisde Sint-Martinus naar de Straelseweg 165. Hier groeide het bedrijf uit tot een van de belangrijkste Noordlimburgse bedrijven op het gebied van de voedselvoorziening. In 1961 werd de exploitatie overgenomen door de Coöperatieve Zuivelonderneming Noord-Limburg G.A. Later werd de melkfabriek gekocht door Campina, dat in 1983 in Venlo de produktie staakte. Behalve Sint-Martinus waren er in Venlo twee andere melkinrichtingen: Sint-Jozef aan de Helbeek, opgericht door Reyntjens en Spreuwenberg (1925-1975), en N.V. Melkinrichting 'De Nijverheid' van Peters (1911-1957) aan de Havenstraat.

MERCATOR, MICHAEL
Graveur van penningen en munten. Mercator werd in 1491 te Venlo geboren. Zijn eigenlijke naam was Michael Cremers. Hij volgde een opleiding tot graveur. Een beroep waarin hij volgens de Venlose humanist en geleerde Puteanus enorm uitblonk. Reden voor de Engelse koning Hendrik VIII om hem in 1527 naar zijn land te halen. Mercator moest daar onder meer de

De voormalige melkfabriek Campina.

beeltenis van de koning in penningen graveren. Hij deed dat tot volle tevredenheid van de koning, want deze verhief hem in de adelstand. Mercator werd 'knight'. In 1539 keerde hij terug naar Venlo om er zijn laatste jaren door te brengen. Hij overleed in 1544.

MESSEMAECKERS (FAM.)
Componisten- en muzikantenfamilie. De eerste Messemaeckers die bekend werd door zijn muzikale activiteiten was Goswinus (1716-1775). Hij was tweede violist en later kapelmeester van de Sint-Martinuskerk te Venlo. Zijn dochter Maria Elisabeth (1754-1832) musiceerde op 19-jarige leeftijd al in diezelfde Martinuskerk. Zij bespeelde ook het orgel in de Nederlands Hervormde Kerk. Haar broers Antoon (1752-1825) en Joannes (1750-1832) waren eveneens muzikaal begaafd. Anton speelde viool, Joannes orgel. De laatste volgde zijn vader op als kapelmeester in de Martinuskerk. Een ambt dat hij weer doorgaf aan zijn zoon Eduard. De beroemdste Messemaeckers was echter Goswinus Henricus (1778-1864). Deze zoon van Joannes en broer van Eduard vestigde zich in 1794 in Brussel. Hij componeerde onder meer pianoconcerten, sonaten en kwartetten. Bekende werken van hem zijn de opera 'La toison d'or ou Philipe de Bourgogne' en het Belgisch volkslied. Een derde zoon van Joannes, en dus broer van Henricus en Eduard, was Joannes Everardus (1784-1863). Hij was de eerste dirigent van de Turksche Harmonie (het latere Philharmonisch Gezelschap) die in 1822 in Venlo werd opgericht. Na Goswinus Henricus, Eduard en Joannes Everardus volgde nog een muzikale generatie Messemaeckers: Louis (1802-1873), pianoleraar en componist, en Theo (1824-1899), zoon van Joannes Everardus), organist in de Martinuskerk. Na hun dood werd de muzikale traditie van de Messemaeckers niet meer voortgezet.

Art nouveau complex 'Metropole'.

METROPOLE
Art nouveau complex. De hoekbebouwing van de Noord-Binnensingel/Straelseweg dateert uit 1902. De panden werden ontworpen door architect P.H.H. Rassaerts. Het complex dankt zijn naam aan café 'Metropole', dat hier vanaf 1912 werd geëxploiteerd.

MIDDELBARE TECHNISCHE SCHOOL
Op initiatief van de Venlose Kamer van Koophandel werd in 1967 de middelbare technische school opgericht. Daarmee werd het scala aan technische scholen in Venlo gecompleteerd, want de stad had al vanaf 1905 een lts (ambachtsschool) en vanaf 1950 een hts. In de beginjaren heette de in september 1967 van start gegane school nog uitgebreide technische school. Van 1967 tot 1971 was de mts gehuisvest in het oude Popegebouw aan de Mercatorstraat. In 1971 kreeg de school een gloednieuw gebouw aan de Waterhoenstraat. Daar kunnen de leerlingen werktuigbouwkunde, elektrotechniek/elektronica en bouwkunde studeren. De middelbare technische school vormde per 1 augustus 1991 met de Onderwijsgemeenschap en de middelbare laboratoriumschool het Mbo-college Noord-Limburg.

MIDDELBARE TUINBOUWSCHOOL
Op 5 oktober 1953 ging in Venlo een tuinbouwschool van start onder de naam tuinbouwwinterschool. In augustus 1961 veranderde de school haar naam in middelbare tuinbouwschool. Met ingang van het schooljaar 1976-77 startte de school met een middelbaar economisch en administratieve opleiding (meao) waarna de tuinbouwschool haar naam veranderde in Scholengemeenschap voor m.tu.o. en m.e.a.o. In augustus 1987 ging de meao-afdeling zelfstandig verder onder de naam Puteanus College. De tuinbouwschool werd weer middelbare tuinbouwschool. Drie jaar later, in 1991, fuseerde de school met andere scholen uit de agrarische sector

en ontstond het agrarisch onderwijs centrum-Limburg met lokaties in Venlo, Horst, Heerlen en Roermond. In Venlo verzorgt het aoc de vakrichtingen plantenteelt, groenvoorziening en bloemschikken. Per 1 augustus 1992 werd het eerste leerjaar gesplitst over Horst (produktiesector) en Roermond (dienstensector). Vanaf augustus 1993 volgen de overige leerjaren, zodat de tuinbouwschool in haar geheel uit Venlo verdwijnt.

MINDERBROEDERSKERK
Eenbeukige kerk met kruisribgewelven. De kerk werd tussen 1617 en 1620 opgetrokken in een laat-gotische stijl met renaissancekenmerken. Het aangrenzende Franciscanenklooster, na 1792 als kazerne gebruikt, werd na 1912 gesloopt. De minderbroederskerk werd in 1938-1943 door J. Kayser gerestaureerd en na oorlogsschade opnieuw in 1950. Het gebouw werd tussen 1953 en 1955 gebruikt voor raadsvergaderingen en tentoonstellingen. Thans doet de 'Mumberskerk' dienst als Jongerenkerk.

MINDERBROEDERSKLOOSTER
Op 15 mei 1612 kwamen de eerste Minderbroeders naar Venlo, waar ze zich tijdelijk in het oude Sint-Jacobsgasthuis vestigden. In 1614 werd gestart met de bouw van een eigen onderkomen op het terrein van het Hertogs- of Prinsenhof. De bouw werd mogelijk door financiële steun van de stad en een schenking van aartshertog Albert en hertogin Isabella, die ook een deel van de tuin van hun woning afstonden. In 1616 kwam het kloostergebouw gereed en in 1620 de bij het klooster behorende kerk. In 1797 moesten de Minderbroeders hun klooster verlaten, genoodzaakt door het geweld van de Franse revolutie. Het voormalige klooster diende hierna als kazerne voor de cavalerie. Na 1913 werd het voormalige Minderbroedersklooster afgebroken. Alleen de kerk bleef bewaard en werd in de jaren dertig fraai gerestaureerd.

MISTE, OP DE
Schilderachtig steegje dat onder aan de Steenstraat met een hellend vlak naar het lager peil van de Maasstraat liep. In vroeger eeuwen diende de Miste waarschijnlijk als 'vluchtheuvel'. Later, in 1829, was er een privaat (toilet) voor de militairen die de wacht hielden aan de markt en aan de Maaspoort. De naam Miste is afgeleid van mesthoop.

MOERDIJK
Volksnaam voor de Moerdijkstraat. Deze straat liep vroeger van de Martinuskerk tot aan de Mercatorstraat. Later werd de naam alleen gebruikt voor het verlengde van de Grote Kerkstraat tot aan de Martinusstraat. De straat dankt haar naam aan een losse aarden dijk die tijdens de slechting van de vestingwerken was opgeworpen om de doorgang te vergemakkelijken.

MOLENS
In vroeger eeuwen bevonden zich in en om de vestingstad Venlo talrijke molens. Zo functioneerden er tegen het einde van de zeventiende eeuw tien watermolens in en om de stad. Het waren de Picardiemolen, Hellmolen, Munnikemolen, Weizemolen, Spanjaertsmolen, Hoogmolen, Bovenste Houtmolen, Onderste Houtmolen, Italiëmolen en Muyzenmolen (Panhuismolen). De molens werden gebruikt voor de verwerking van graan tot meel, maar deden ook dienst bij de produktie van olie, laken, leer, papier en hout. Aan het begin van de twintigste eeuw bereikte het aantal molens een hoogtepunt en telde de stad er zo'n 26. Het waren watermolens, windmolens, een rosmolen (aangedreven door een paard) en een stoommolen. Doordat Venlo in het begin van deze eeuw omschakelde van land- naar tuinbouw was het met de graanteelt in en om Venlo weldra gedaan en kwamen veel molens stil te staan. Ook de komst van elektromotoren heeft hiertoe bijgedragen. Het merendeel der molens raakte in verval en werd gesloopt. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het molenbestand aangetast. Slechts een handvol bijgebouwen van oude molens bleef bewaard.
Zie: Bovenste Molen; Hoogmolen; Onderste Molen en Panhuismolen.

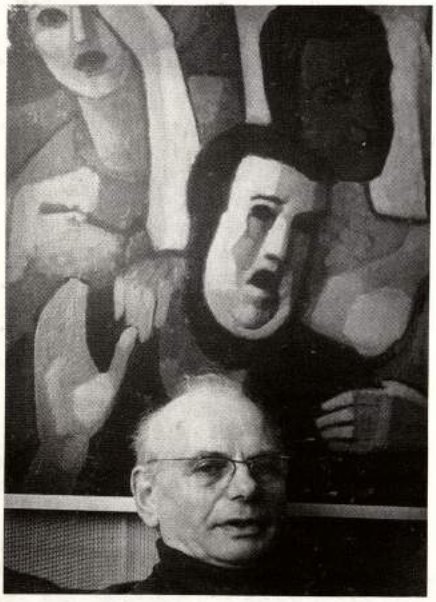
MOLUKS EVANGELISCHE KERK
Hervormd kerkgenootschap. De Moluks Evangelische kerk is vanaf 1967 in de Albatrosstraat gehuisvest. De kerk bevond zich daarvoor, vanaf 1953, aan de Horsterweg in Blerick. De eerste predikant was dominee Uniputty.

MONSEPAADJE
Straatje tussen de Zuidsingel en de Sloterbeekstraat. De naam verwijst waarschijnlijk naar de molenaarsfamilie Mons.

MONUMENTENCOMMISSIE
Externe commissie die het college van B&W adviseert over het gemeentelijk

monumentenbeheer. De gemeentelijke monumentencommissie werd in 1979 in het leven geroepen op initiatief van de toenmalige wethouder J. Theunissen.

MOONEN, SEF

Kunstschilder. Sef Moonen werd op 23 februari 1906 in Venlo geboren. Zijn schildertalent werd ontdekt door tekenleraar J. Garjeanne van de Rijks hbs. Na de hbs volgde hij de opleiding MO Tekenen aan de Katholieke Leergangen te Tilburg en studeerde hij aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. In 1933 was zijn studie voltooid en ging hij zelf leerlingen onderrichten. Enkele van hen waren Harrie op de Laak en Louis Smeets. Van 1954 tot 1971 gaf hij bovendien tekenles aan de leerlingen van de Venlose pedagogische academie. Moonen was van grote betekenis voor het Venlose culturele leven. Hij behoorde tot de oprichters van de Vrije Academie, de Kunstkring Kyra en de Venlose Filmkring. In zijn eerste schilderjaren vervaardigde hij grote doeken, op latere leeftijd kleinere, vooral stillevens en af en toe landschappen. Moonen was ook actief als beeldhouwer en ontwerper van glas-in-lood-ramen.

MOSKEEËN
Mohammedaanse gebedshuizen. In 1977 werd voor alle moslims uit Venlo en omgeving in de voormalige muziekschool aan de Prinses Beatrixstraat een moskee geopend. Omstreeks 1980 openden de Venlose Marokkanen een eigen moskee aan de Roermondsestraat. In januari 1990 verhuisden zij naar een oude school op de hoek Hendrikxstraat-Roermondsestraat. In februari 1987 werd de Turkse moskee Tevhit ('De belijdenis van het geloof in een God') aan de Valuasstraat officieel in gebruik genomen.

MOSTARTSCHOOL
Volksnaam voor de voormalige openbare lagere school aan de Goltziusstraat. De school werd in 1883 gebouwd naar een ontwerp van architect J. Kayser. De in neoclassisistische stijl opgetrokken school kreeg in de volksmond de naam van hoofdonderwijzer August Hubert Mostart. Deze werd op 1 juli 1840 te Wylre geboren en overleed in Venlo op 27 maart 1912. Ruim 44 jaar was Mostart hoofd van de 2e openbare school voor gewoon en mulo-onderwijs. In de Mostartschool was eveneens de 3e (elitaire) openbare lagere school gevestigd. Mostart zelf woonde boven 'zijn' school. De school werd van 1963 tot 1965 gerestaureerd en verbouwd tot museum. Op 3 juni 1967 werd het Goltziusmuseum geopend.

MÜLLER, PIET
Schrijver van een groot aantal artikelen over de Venlose geschiedenis. Piet Müller (1899-1973) was zeer geïnteresseerd in de historie van zijn geboortestad. De Venlose

notaris was een tijdlang secretaris van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap en voorzitter van de kring Venlo van dit genootschap. Zijn artikelen publiceerde hij onder meer in de tijdschriften De Nedermaas en De Bronk. Na zijn dood op 26 november 1973 liet hij een omvangrijke verzameling knipsels over de Venlose geschiedenis na. In zijn testament had hij vastgelegd dat de knipselboeken naar het Venlose gemeentearchief moesten. De verzameling, aangeduid als de 'collectie-Müller', bevindt zich daar nog steeds en wordt zeer regelmatig geraadpleegd.

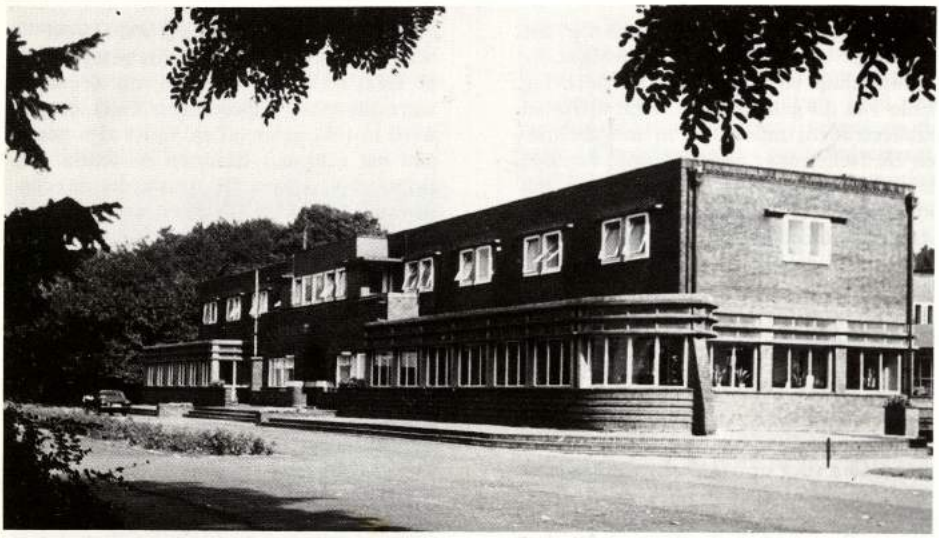
MUMBERSKERK
Volksnaam voor de Minderbroederskerk.

MUSEA
Het eerste Venlose museum werd door het gemeentebestuur in 1843 gesticht bij de viering van vijfhonderd jaar stadsrechten. Als onderkomen werd een lokaal in het stadhuis ter beschikking gesteld, waar zich al een aantal kunstwerken bevond. De belangrijkste collectie was een verzameling archeologische objecten, in bruikleen gegeven door het raadslid A.G. Jüsten. De verkoop van de collectie Jüsten in 1847 betekende feitelijk het einde van het eerste Venlose museum. Slechts incidenteel werden in de hierop volgende jaren in het stadhuis exposities gehouden.
Zie: Goltziusmuseum; Museum Van Bommel van Dam; Politiemuseum.

MUSEUM VAN BOMMEL VAN DAM
Museum voor moderne kunst gelegen aan de Deken Van Oppensingel, op de plaats van oude spoorwegwoningen. Het museum werd in 1971 geopend en dankt zijn naam aan het echtpaar Maarten en Reina van Bommel-Van Dam. Dit Amsterdamse echtpaar schonk in 1967 de gemeente Venlo een uitgebreide collectie hedendaagse kunst. Het museum Van Bommel-Van Dam organiseert jaarlijks, naast wisselende presentaties uit de eigen verzameling, tentoonstellingen van in hoofdzaak Nederlandse beeldende kunst.

MUTSAERSOORD
Herstellingsoord voor volwassenen met een kinder- en jeugdpsychiatrische kliniek en een medisch kinderhuis. Het Mutsaersoord was oorspronkelijk een herstellingsoord van de Nederlandse Katholieke Bond van Vervoerspersoneel, Sint-Raphaël. Het herstellingsoord werd gebouwd tussen 1928-1930 naar een ontwerp van architect Jules Kayser. Het hoofdgebouw van de R.-K. Herstellingsoordvereniging Mgr. Mutsaers (genoemd naar mgr. A.J.M. Mutsaers, bisschop van Den Bosch en geestelijk adviseur van Sint-Raphaël) bood voor de oorlog plaats aan 45 volwassen patiënten. Op het riante bosrijke terrein lag ook een kindertehuis: vanaf 1938 Agnespaviljoen genoemd, dat 60 à 70 kinderen kon herbergen. De verzorging van de patiënten was vanaf 1930 tot 1982 in handen van de Zusters van de Heilige Vincentius. Tijdens

Mgr. Mutsaersoord.

de Tweede Wereldoorlog werd het complex door de Duitsers bezet en in 1944, toen de oorlog verloren leek, voor een groot deel verwoest. Alleen het hoofdgebouw bleef gespaard. Na de oorlog werd er een nieuw Agnespaviljoen gebouwd (wederom naar een ontwerp van Jules Kayser), dat in 1958 officieel werd geopend. Toen in de jaren zestig het 'soort' patiënten geleidelijk veranderde en de hulpverlening professioneler werd, riep men in 1971 de stichting Mutsaersoord-Agnespaviljoen in het leven. In 1973 kwam er een medisch kleuterdagverblijf, dat in 1977 een aantal nieuwe paviljoens betrok. Inmiddels was in 1975 ook een eigen school geopend voor langdurig zieke kinderen: de Wijnbergschool. Het geheel kwam in een nieuwe stichting: Stichting Mutsaersoord-Agnespaviljoen-Kleuterhof, afgekort MAK.

MUZIEKSCHOOL

In 1844 werd door leden van de Venlose harmonie een muziekschool opgericht. Deze muziekschool was de voorloper van de latere stedelijke muziekschool. H. Boudewijns werd de eerste directeur. In 1846 werd de particuliere muziekschool verbonden aan het College. In 1860 werd G. Hamm directeur. De school hield in 1866 op te bestaan. Op 12 mei 1954 besloot de gemeenteraad tot oprichting van een nieuwe muziekschool en op 16 december van dat jaar passeerde de akte bij de notaris. Eerste directeur werd Anton van Deursen. De lessen werden gegeven in een gebouw aan de Prinses Beatrixstraat, later kwamen daarbij een pand in de Steenstraat en een pand aan in de Goltziusstraat. Vanaf 1980 is de muziekschool gevestigd aan het Arsenaalplein 2. In 1982 fuseerde de muziekschool met de Vrije Academie en gingen beide verder onder de naam Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg.

N

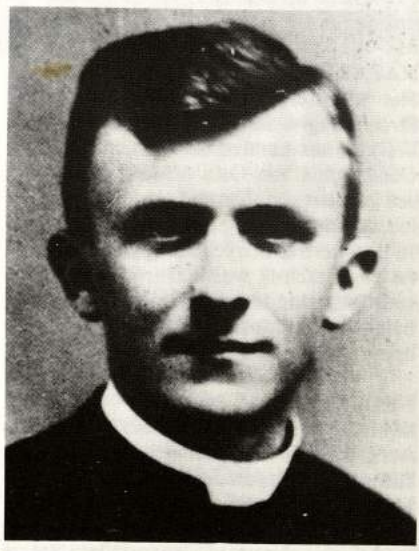
NATIONAL

Café-restaurant. National, op de hoek van de Keulse poort en de Spoorstraat, werd in september 1885 geopend. Het gebouw was een ontwerp van architect F. Keuller. National werd diverse malen verbouwd en herbergde onder meer een café, een restaurant en een aantal feestzalen. In de Tweede Wereldoorlog liep het gebouw veel schade op, maar na 1945 werd het herbouwd en in januari 1946 heropend. In 1949 werd National uitgebreid en gerestaureerd onder leiding van architect Ben Hendrikx. National werd dé toonaangevende Venlose horecagelegenheid. Op 7 februari 1972 werd National door een brand grotendeels verwoest, waarna het pand in 1974 werd gesloopt om plaats te maken voor een kantorencomplex.

NAUS, KAPELAAN, JACOBUS

Verzetsheld. Jacques (Jacobus) Naus werd op 31 december 1913 in Egchel geboren. Na zijn priesterwijding op 2 april 1938 kreeg hij een aanstelling als leraar aan het Bisschoppelijk College te Weert. Dat bleef hij slechts één jaar, want op 6 augustus 1939 volgde zijn benoeming tot kapelaan in Venlo. Nadat de door hem geleide jeugdbeweging in de Martinusparochie in 1941 werd verboden en een jaar later de Venlose deken Van Oppen werd opgepakt wegens zijn preken tegen de Duitse films die in de Venlose bioscopen werden gedraaid, stortte hij zich in het verzet. Hij kwam in contact met de al in verzet gekomen Venlonaar Jan Hendrikx

(schuilnaam: Ambrosius) en hielp mee bij het opzetten van de hulp aan onderduikers in Noord-Limburg. Hij belegde daartoe samen met kapelaan Van Enckevort in mei 1943 in een zaaltje boven de kapelanie een vergadering. Directe aanleiding was de oproep eind april van dat jaar aan Nederlandse militairen om zich te laten interneren. Velen van hen wilden onderduiken. Op de bijeenkomst verschenen gemeenteambtenaren, medewerkers van voedsel- en distributiebureaus en vertegenwoordigers van diverse katholieke organisaties. Resultaat van de bijeenkomst was dat een netwerk voor de hulp aan onderduikers werd opgezet. Beide kapelaans moesten al snel gebruik maken van de door hen zelf opgezette organisatie. Twee maanden na de bijeenkomst in Venlo werd namelijk bij een inval in het onderduikerskamp Bovensbos

in Helden, dat mede op instigatie van Naus was opgezet, voor hen belastend materiaal gevonden. Er zat niets anders op dan zelf onder te duiken. Naus kwam terecht bij een caféhouder in de Roermondse Weerd. Vandaaruit zette hij zijn verzetsactiviteiten gewoon voort. Uiteindelijk werd hij op 21 juni 1944 door de Duitse Sicherheitsdienst opgepakt toen hij een bijeenkomst van districtleiders van de onderduikersorganisatie bezocht in het pensionaat Sint-Louis te Weert. De bijeenkomst was verraden. Kapelaan Naus werd naar het concentratiekamp in Vught gebracht en kwam later in Bergen-Belsen terecht. De toch al verzwakte geestelijke kreeg daar vlektyphus en overleed op 15 april 1945, slechts kort na de bevrijding van het kamp.

NAZARETH
Het klooster 'Huize Nazareth' aan de Straelseweg werd in 1900/01 gebouwd. In het klooster hadden de Liefdezusters der Congregatie van O.L. Vrouw uit Tilburg een gesticht voor 'onverzorgde en verwaarloosde kinderen': het Sint-Jozefgesticht. In 1910 werd er een school opgericht. Tot in de jaren tachtig was Nazareth een tehuis voor jonge kinderen en tieners. Thans herbergt het kloostergebouw een aantal appartementen en kunstateliers.

NEDINSCO
Optische apparatenfabriek. Nedinsco werd in 1920 opgericht door de Duitse firma Carl Zeiss uit Jena in een oude stilgelegde chocoladefabriek aan de Molensingel. Carl Zeiss gebruikte het bedrijf om de bepaling in het verdrag van Versailles te omzeilen dat Duitsland geen oorlogsmaterieel mocht produceren. In 1923 werd in opdracht van Zeiss begonnen met de bouw van een nieuw fabriekscomplex. De fabriek met het torengebouw (gebouwd in 1931) toont een sterke verwantschap met de industriële Bauhausarchitectuur uit de jaren twintig en dertig. Het 35 meter hoge torengebouw werd gebruikt om de optische instrumenten uit te richten en diende tevens voor de ijking van de grotere meetafstanden. In de jaren dertig groeide Nedinsco uit tot een modern geoutilleerd bedrijf van wereldfaam, vanwaar een sterke impuls uitging naar de regionale economie. Anderzijds werd Nedinsco door de Nazi's vanaf 1935 ingeschakeld bij militaire spionage. In 1944 verwoestte een vliegtuigbom het fabrieksgebouw, alleen de toren overleefde het bombardement. Na de oorlog werd Nedinsco door de Nederlandse regering in beslag genomen en na een periode van tijdelijk beheer verkocht aan de Arnhemse fabrikant G. Beusker, die de fabriek opnieuw opbouwde. Sindsdien is de instrumentenfabriek Nedinsco een zelfstandig Nederlands bedrijf dat optische instrumenten vervaardigt.

NIEUW VENLOOSCH WEEKBLAD
Zie: Venloosche Courant.

NIEUW WEEKBLAD VENLOOSCHE COURANT
Zie: Venloosche Courant.

NIEUWE VENLOSCHE COURANT
Krant die van 2 april 1908 tot en met 4 november 1944 in Venlo verscheen, aanvankelijk als anderdaagse courant (drie keer per week) en vanaf 2 mei 1921 als dagblad. De krant werd uitgegeven door de Maatschappij Nieuwe Venlosche Courant, die was opgericht door een groep katholieke Venlose notabelen. Deze groep had in 1907 het initiatief genomen om een 'goede en in alle opzichten katholiek voorlichtende courant' op te gaan zetten. Daartoe kocht ze de beide in Venlo verschijnende bladen, het Venloosch Nieuwsblad en de Venloosche Courant, op en voegde deze samen. De nieuwe krant kreeg een eigen kantoorgebouw aan de Oude Markt 26 (later Markt 25 en Grote Kerkstraat 18). Eerste hoofdredacteur werd Th. van Emstede, terwijl de priester-staatsman Willem Hubert Nolens tot 16 juni 1917 als politiek commentator fungeerde, iets wat deze ook al voor de Venloosche Courant had gedaan. De druk-order werd uitgevoerd door de firma W. van der Sloot. Deze bleef dat doen tot 2 mei 1921 toen de Nieuwe Venlosche Courant dagblad werd en voor het drukken daarvan zelf persen aanschafte. De Nieuwe Venlosche Courant was een door en door katholieke krant, die dat ook nadrukkelijk duidelijk maakte en bijvoorbeeld in verkiezingstijd partij koos en zelfs campagne voerde voor de katholieke kandidaten. De stukken van het kamerlid Nolens versterkten dat katholieke karakter nog eens. Buiten de politieke beschouwingen, hoofdartikelen en commentaren bevatte de Nieuwe Venlosche Courant binnenlands, buitenlands en regionaal nieuws. Verder advertenties en rubrieken als 'Varia'. De redactie bestond aanvankelijk uit twee man, maar werd in de loop van de tijd tot vier man uitgebreid. Ze verwerkte het

NIEUWE VENLOSCHE COURANT

voorheen

Venloosch Nieuwsblad - Venloosche Courant.

ABONNEMENTSPRIJS:

ADVERTENTIËN:

Telefoons°. 129.

n lezer heil!

nieuws dat afkomstig was van pers- en correspondentiebureaus als Vas Diaz, Reuter of Havas of uit andere kranten werd geknipt. Voor het lokale nieuws zorgde de redactie deels zelf en maakte ze gebruik van plaatselijke correspondenten. Foto's of illustraties werden zeer spaarzaam gebruikt. De Nieuwe Venlosche Courant had al snel succes. Terwijl op het moment van samensmelting het Venloosch Nieuwsblad en de Venloosche Courant samen ongeveer 6500 abonnees telden, had de NVC er eind december 1912 al meer dan 10.000. Ook financieel ging het de krant goed, zodat ze gestaag kon worden uitgebouwd, met als hoogtepunt de omzetting tot dagblad op 2 mei 1921. Dat dagblad stond onder leiding van hoofdredacteur Th. Vianen. Deze was Van Emstede op 1 januari 1919 opgevolgd en zou tot 31 maart 1927 hoofdredacteur blijven. De hoofdredacteuren die na hem kwamen, waren Mathias Kemp (1 april 1927 tot 1 april 1928), J. Bechtold (september 1940-oktober 1941), G. Bertels (plaatsvervangend hoofdredacteur van november 1941 tot april 1942) en Th. Peters (mei 1942 tot november 1944). Ook de dagbladuitgave was een succes en had al snel 9000 abonnees. Het hoogste abonnementaantal haalde de NVC in 1943, namelijk 17.481. Niet lang daarna, in november 1944, hield het Venlose dagblad op te bestaan. De in hevigheid toenemende oorlog maakte het uitbrengen van een krant onmogelijk. In die Tweede Wereldoorlog had de krant zich overigens niet van haar beste zijde laten zien. De directeur had er alles voor over, dus ook samenwerking met de Duitsers, om zijn bedrijf voort te kunnen zetten. De redactie, die zich voor de oorlog nog een fel tegenstander van de NSB had getoond, liep (vooral na mei 1942 toen de oorspronkelijke redactie om principiële redenen was opgestapt) aan de hand van de bezetter. Toen in 1945 plannen werden gemaakt voor de uitgave van een nieuwe krant in Venlo, mocht de naam Nieuwe Venlosche Courant van overheidswege dan ook niet meer worden gebruikt.

NIEUWSBLAD VAN VENLO

Krant waarvan slechts 2 exemplaren, op 1 en 2 april 1908, in Venlo verschenen. Het blad werd uitgegeven door H. Lebesque, H. Derkx en F. Wollaert die tot en met maart 1908 in dienst waren geweest van de firma Wed. H.H. Uyttenbroeck. Toen deze haar activiteiten stopzette en haar Venloosch Nieuwsblad en de daarvoor benodigde drukpers verkocht aan een groep Venlose notabelen die een nieuwe krant (de Nieuwe Venlosche Courant) wilde uitbrengen, besloten de drie genoemde heren een eigen blad op de markt te brengen. Zij gebruikten daarvoor de door hen gekochte overige persen van Uyttenbroeck. Omdat zij een dag eerder met hun blad op de markt kwamen dan de initiatiefgroep, schrok deze zich kapot. De uitgevers van de Nieuwe Venlosche Courant namen echter onmiddellijk stappen tegen de onverwachte concurrent. De betaling aan Uyttenbroeck werd geblokkeerd met het argument dat de rechten van het Venloosch Nieuwsblad waren gekocht en dus op de resterende persen geen andere krant mocht worden gedrukt, zelfs niet nadat deze persen aan een derde waren verkocht. Tot een

echte juridische toetsing daarvan kwam het niet, omdat Lebesque, Derkx en Wollaert uit eigener beweging al na twee nummers met het Nieuwsblad van Venlo stopten. Ze lieten het koopcontract met Uyttenbroeck voor de persen ontbinden en tekenden een verklaring waarin ze stelden nooit meer mee te zullen werken aan het uitgeven van een nieuws- of advertentieblad in Venlo.

NOLDUSPLAATS
Zijstraatje van de Heutzstraat met binnenplaats. Het straatje werd genoemd naar de steenfabrikant Noldus.

NOLENS, HUBERTUS
Priester-politicus. Willem Hubert Nolens werd op 7 september 1860 geboren in Venlo. Hij was de tweede zoon van de leerlooier Martin Nolens en Hermina Linskens. Nolens, die door zijn moeder zeer godsdienstig werd opgevoed, volgde in Venlo lager en uitgebreid lager onderwijs, om vervolgens in 1870 te beginnen aan de voorbereidende klas voor de driejarige hbs. Na de hbs voltooid te hebben, ging hij in 1874 naar het Bisschoppelijk College in Weert en vandaar in 1878 naar Rolduc. Daar studeerde hij filosofie en bereidde hij zich voor op het staatsexamen gymnasium. Hij slaagde daarvoor in 1880 en toog vervolgens naar Utrecht om rechten en staatswetenschappen te studeren. In 1884 slaagde hij voor het doctoraal examen recht, een jaar later voor het doctoraal examen staatswetenschappen. Vanaf 1884 studeerde hij bovendien theologie aan het groot-seminarie in Roermond, een studie die bekroond werd met zijn priesterwijding op 25 maart 1887. In 1888 werd hij leraar te Rolduc, een functie die hem de gelegenheid gaf te werken aan zijn proefschrift 'De leer van de H. Thomas van Aquino over het recht'. Daarop promoveerde hij op 12 februari 1890. Diezelfde dag werd hij doctor in de staatswetenschappen door op enkele stellingen te promoveren. Na deze uitstekende studieresultaten leek een wetenschappelijke loopbaan voor Nolens weggelegd, of anders toch een reeks van belangrijke functies binnen de katholieke kerk. Het werd echter een loopbaan in de politiek. Aan het begin van de jaren negentig kwam Nolens in contact met de priester-politicus Herman Schaepman. Deze maakte hem warm voor de politiek. Toen hij in 1896, na het overlijden van het Noordlimburgse kamerlid Leopold Haffmans, door enkele Noordlimburgse burgemeesters werd gevraagd zich kandidaat te stellen, stemde hij dan ook toe. Hij moest het opnemen tegen Emile Haffmans, de broer van het overleden kamerlid. Na een felle verkiezingsstrijd, onder meer gevoerd via het Venloosch Weekblad en de Venloosche Courant, werd Nolens op 13 oktober 1896 voor het kiesdistrict Noord-Limburg in de Kamer gekozen. Hij kreeg 1396 van de 2112 uitgebrachte stemmen, Haffmans 699. Zijn verkiezing was het begin van een indrukwekkende politieke carrière. Hij bleef niet alleen tot aan zijn dood in 1931 lid van de Tweede Kamer, maar leidde bovendien vanaf 1910 de fractie van de R.-K. Staatspartij en was daardoor een van de machtigste politici van het land. Tijdens de eerste jaren van zijn politieke loopbaan bleef hij lesgeven te Rolduc. Na zijn benoeming in 1909 tot buitengewoon hoogleraar in de arbeidswetgeving aan de universiteit van Amsterdam kwam daaraan een einde. De politicus Nolens toonde zich sociaal bewogen, hij maakte zich sterk voor betere werk- en leefomstandigheden voor de arbeiders. Hij was daarbij geïnspireerd door de encycliek Rerum Novarum van paus Leo XIII uit 1891. Vanaf het allereerste begin van zijn politieke carrière zette hij zich in voor exploitatie van de steenkoolvoorraden in Limburg en verbetering van de positie van de Limburgse mijnwerkers. Hij werd dan ook meteen bij de oprichting in 1902 lid van de Mijnraad, die de regering van advies diende over het mijnwezen. Als lid en later (vanaf 1913) voorzitter van de raad drong hij onder meer aan op invoering van verplichte rusttijden, uitkeringen bij ongelukken en ziekte, scholing en het bouwen van goedkope huurwoningen. Nolens stimuleerde de mijnwerkers bovendien tot oprichting van een bond die hun belangen kon behartigen. De in 1903 opgerichte Centrale Bond van R.-K. Mijnwerkersvereenigingen in Limburg was een uitvloeisel daarvan. Nolens werd de eerste geestelijk adviseur van de bond. Hoewel hij zich, zeker nadat hij in 1910 voorzitter van de kamerfractie van de R.-K. Staatspartij was geworden, vooral met de nationale politiek bezighield, vergat hij Limburg nooit. Hij zette zich voortdurend in voor de belangen van de provincie waarin hij geboren was. Dat bleek niet alleen uit zijn bemoeienissen met de mijnwerkers, maar ook door zijn persoonlijke tussenkomst bij lokale kwesties. Zo werd dankzij Nolens' invloed de apotheker H. van Rijn in 1900 tot burgemeester van

Venlo benoemd en wist hij diverse malen te voorkomen dat het in Nederland verboden zou worden om met buitenlands geld te betalen. Dat zou immers rampzalig voor zijn geboortestad Venlo zijn geweest, waar Duits geld een grote rol speelde in de lokale economie. De band met zijn geboortegrond en zijn kiezers onderhield hij ook door vanaf 2 januari 1897 wekelijks een hoofdartikel te schrijven voor de Venlosche Courant en later de Nieuwe Venlosche Courant. De hoofdartikelen handelden bijna allemaal over politiek, slechts sporadisch waagde hij zich aan andere onderwerpen. Na 1909 ging de verschijningsfrequentie van de artikelen door tijdgebrek van Nolens omlaag tot ongeveer 30 per jaar, na 1914 zakte dat aantal tot 10 per jaar. Het laatste hoofdartikel van zijn hand verscheen op 16 juni 1917 in de Nieuwe Venlosche Courant, die inmiddels als de 'krant van Nolens' werd aangeduid. In totaal schreef de priester-politicus tussen 1897 en 1917 ongeveer 780 artikelen. Het uitdrogen van de stroom artikelen had alles te maken met zijn steeds grotere bemoeienis met de nationale politiek. Van 1913 tot 1929 was hij bijvoorbeeld, als gevolg van zijn voorzitterschap van de kamerfractie van de R.-K. Staatspartij, betrokken bij alle kabinetsformaties. Zonder die R.-K. Staatspartij was geen kabinet mogelijk. Er gingen in die jaren ook stemmen op om Nolens premier of tenminste minister te maken. Dat kwam er niet van, niet omdat Nolens zo'n functie afwees, maar omdat de katholieke kerk die toch al niet zo blij was met priesters in de politiek hem dat verbood. Wel kreeg hij in 1923 de eretitel minister van staat. Zo bleef de toentertijd machtigste politicus van katholiek Nederland steeds achter de schermen werkzaam. Wellicht ter compensatie was hij lid en in een aantal gevallen voorzitter van tal van organisaties, zoals de Hoge Raad van Arbeid (belangrijk orgaan waarin vertegenwoordigers van de regering, de werkgevers en de werknemers overleg voerden over sociale maatregelen), de Nederlandse Werkloosheidsraad en de Nederlandse R.-K. Vereeniging tot bevordering van de Wereldvrede. Ook op internationaal politiek vlak manifesteerde hij zich nadrukkelijk. Hij bemiddelde tussen Nederland en het Vaticaan in een conflict over het Nederlands gezantschap en nam deel aan vele

internationale conferenties over arbeidsvraagstukken. In 1926 werd hij zelfs president van de jaarlijks in Genève gehouden Internationale Arbeidsconferentie.
Ondanks al zijn bemoeienis met de politiek en zijn inzet voor verbetering van de leef- en werkomstandigheden van de arbeiders, een sociale bewogenheid waaruit toch een warm kloppend hart bleek, liet Nolens zich emotioneel nooit kennen. Hij was afstandelijk, koel, zakelijk, nuchter en gesloten; karaktereigenschappen die hem de bijnaam 'de sfinx van het Binnenhof' opleverden. Willem Hubert Nolens overleed op 27 augustus 1931 in Den Haag. Op zijn uitdrukkelijk verzoek werd hij in Venlo begraven. Ter nagedachtenis aan zijn 'grote zoon' plaatste Venlo in 1953 een standbeeld van de politicus in het zogenaamde 'kleine park' bij het Mgr. Nolensplein. Het beeld werd op 3 oktober van dat jaar onthuld.

NOORDERVAART
Door de Fransen geplande kanaalverbinding tussen Rijn, Maas en Schelde. Nadat het kanaal bij Blerick in de Maas zou zijn uitgemond, moest het vanuit Venlo verder lopen naar Grimmlinghausen (zuidoostelijk van Neuss). In het voorjaar van 1808 werd met de aanleg van het kanaal begonnen en in 1813 diende het gereed te zijn. Van de ten dele uitgegraven Fossa Eugeniana werd geen gebruik gemaakt omdat de watertoevoer volgens de Fransen onvoldoende was en bij de benutting van de resten van de Fossa Eugeniana aanmerkelijk meer grondwerk zou moeten worden verricht. In 1810 werden de werkzaamheden gestaakt, omdat de Franse regering het in dat jaar bij het keizerrijk ingelijfde Holland, niet in zijn handel wilde belemmeren. Resten van de Noordervaart, ofwel het Grand Canal du Nord, treffen we onder meer aan in het Ven, oostelijk van de Straelseweg.

NORBERTINESSENKLOOSTER
Zie: Heilige Geestklooster.

O

OCÉ
Kopieermachinefabrikant. De multinationale onderneming Océ-Van der Grinten vond haar oorsprong in de boterkleurselfabriek van Van der Grinten aan de Hogeweg. Al lang voordat de Venlose boterkleurselfabriek in 1970 de produktie overdroeg aan Unilever had zij het accent verlegd naar het kopiëren.
Louis van der Grinten, een van de drie zoons van Frans (op zijn beurt zoon van stichter Lodewijk) die in het bedrijf kwamen, was al in 1918 gaan experimenteren met de vervaardiging van blauwdrukpapier. Daarop konden kopieën gemaakt worden door er een lichtdoorlatend origineel op te leggen en het vervolgens te belichten. Er kwam dan een witte afdruk op een blauwe achtergrond. Naar dat produkt bestond in die tijd enorm veel vraag. Nadat Louis er in 1919 al in slaagde met de hand geprepareerd blauwdrukpapier te maken, kon dat produkt een jaar later machinaal gemaakt worden. De eerste mijlpaal van het huidige Océ-bedrijf werd op 12 mei 1920 bereikt, toen het voor het eerst machinaal geprepareerd blauwdrukpapier verkocht. Het produkt van Van der Grinten had wat voor op dat van andere fabrikanten: het was namelijk langer houdbaar en werkte sneller. Daardoor werd het meteen een succes.
De drie Van der Grintens hadden de taken onderling verdeeld, Louis leidde het wetenschappelijk onderzoek, Piet was de financiële man en Karel stond aan het hoofd van de produktie. In de jaren twintig wist Louis een nieuw succes te boeken. Als concurrent voor het blauwdrukpapier was zogenaamd witdrukpapier op de markt gekomen. Dat was met chemicaliën geprepareerd papier waarop na belichting een zwarte afdruk op een witte achtergrond kwam te staan. Louis slaagde er in 1927 in dit produkt na te maken en kon het datzelfde jaar nog verbeteren. Hij ontwikkelde een procedé waarbij het papier niet meer met een kleurstofcomponent (voor het zwart) werd geprepareerd. De kleurstof werd aan de ontwikkelvloeistof toegevoegd, en die vloeistof maakte het gebruik van ammoniak bij het ontwikkelen overbodig. Dit papier kreeg de aanduiding o.c., wat 'ohne componenten' betekende. Daarvan werd de latere bedrijfsnaam Océ afgeleid.
Een nieuwe vinding was in 1936 het Retocéprocedé, waarbij het geprepareerde en van een raster voorziene papier op het origineel werd gelegd en daarna belicht. Daardoor konden nu ook kopieën worden gemaakt

van ondoorzichtige originelen. Voor het ontwikkelen van het o.c.- en het Retocépapier waren speciale ontwikkelapparaten nodig. Die bedacht het bedrijf zelf, maar liet het maken door anderen. De firma die dat voornamelijk deed, was de Venlose machinefabriek De Emwee. Toen de vervaardiging van complete kopieerapparaten steeds belangrijker ging worden, nam Océ de machinefabriek in 1958 over. Inmiddels had het bedrijf zich al weer op een andere kopieertechniek toegelegd: de xerografie. Die maakte gebruik van statische elektriciteit en werd daarna dé kopieertechniek. Met die techniek kon namelijk van vrijwel alle originelen een kopie worden gemaakt.

In de jaren vijftig begon de uitbouw van Océ tot multinationale onderneming. Niet alleen werden in 1958 de aandelen naar de beurs gebracht, wat in feite het einde van de familie-onderneming betekende, ook werd dat jaar de eerste dochteronderneming opgericht. Na deze dochter in Duitsland volgden er onder meer in België, Zweden, Oostenrijk, Denemarken, Italië en Noorwegen. In Frankrijk nam Océ een al bestaande firma over en bouwde die uit tot dochtermaatschappij. Hoofdprodukt van Océ werden nu complete kopieerapparaten. Deze vonden gretig aftrek, waardoor het uitstekend ging met het Venlose bedrijf. Nog beter ging het nadat in 1973 het kopiëren op gewoon papier werd geïntroduceerd. In dat jaar bracht het bedrijf de Océ 1700 op de markt, een kopieerapparaat voor de kantoormarkt waarin voor het eerst de elektrofotografie toepassing vond. Het kopiëren op gewoon papier werd een enorm succes, waardoor de Venlose firma de vleugels nog verder uit kon slaan. Nadat in 1977 het Britse Ozalid was overgenomen, volgden in de jaren tachtig pogingen om in de Verenigde Staten voet aan de grond te krijgen. Die mislukten in eerste instantie, net als het eerst fout ging met de Britse overname. De sanering van Ozalid en het Amerikaanse avontuur kostten Océ tientallen miljoenen.

In diezelfde jaren tachtig werd echter al de basis gelegd voor nieuwe successen. Het bedrijf bouwde de onderzoeksafdeling (research & development) tussen 1981 en 1986 fiks uit. Het aantal researchmedewerkers steeg in die periode van 500 tot 1000. Voor de uitbouw van de onderzoeksafdeling kreeg de firma voor ongeveer 200 miljoen gulden aan subsidies en kredieten van het ministerie van economische zaken. De nieuwe produkten die in de jaren tachtig werden ontwikkeld sloegen in het begin van de jaren negentig goed aan, ook in de Verenigde Staten. Daardoor kwam Océ uit een klein dal waarin het aan het eind van de jaren tachtig was terechtgekomen en dat aan enkele honderden werknemers hun baan kostte.

Aan het begin van het laatste decennium van de twintigste eeuw was Océ-Van der Grinten uitgegroeid tot een multinationale onderneming, met wereldwijd zo'n 12.000 werknemers (tegen 11 in 1921, 356 in 1956 en 700 in 1958). Het bedrijf vervaardigde nog altijd vooral kopieerapparaten, zowel voor gebruik op kantoor als in de tekenkamer. Een specialisme was de vervaardiging van zogenaamde high volume copiers, kopieerapparaten die heel snel grote hoeveelheden kwalitatief goede kopieën konden maken. Andere produkten waren printers en plotters. De omzet bedroeg in 1991 2,9 miljard, de winst 101 miljoen gulden. De hoofdvestiging van Océ-Van der Grinten was in 1992 nog steeds Venlo. Het hoofdkantoor (in 1976 gebouwd en tien jaar later uitgebreid) en tal van andere gebouwen stonden in Venlo-Noord.

Zie: Boterkleurselfabriek; Grinten Van der (Fam.).

ONDERWIJS

Zie: Ambachtsschool; Armenschool; Basisonderwijs; Broedersschool; Collegium Albertinum; Collegium Marianum; Dag- Avondcollege; Duitse School; Hogere Burgerschool; Hogeschool Venlo; Den Hulster; InterVen College; Kleuterleidstersopleidingsschool; Kweekschool; Laboratoriumschool; Latijnse School; MBO College Noord-Limburg, Middelbare Technische School; Middelbare Tuinbouwschool; Mostartschool; Muziekschool; Onderwijsgemeenschap; Pedagogische Academie; Petrus Canisius Mavo; Stadsschool Hogere; Stadsschool Lagere; Thomas College; Vinckenhof Mavo; Volksuniversiteit; Zondagsschool.

ONDERSTE MOLEN

De Onderste Molen ligt op een steenworp van de Bovenste Molen, bijna op de grens tussen Venlo en Tegelen. Het is een zeer oude molen, die al in stadsrekeningen van 1426 wordt genoemd. In 1615 werd de Onderste Molen (evenals de Bovenste) in brand gestoken, maar in 1626 werd ze herbouwd. Vanaf 1932 maalt de Onderste Molen geen graan meer en doet het molen-

huis enkel dienst als woonhuis.
Zie: Strandbad.

ONS BUITEN
Speeltuin en camping. De speeltuin Ons Buiten, gelegen aan de noordkant van Venlo, werd in 1933 aangelegd op initiatief van het kerkbestuur van de Sint-Martinusparochie. De leden van het patronaat konden er, gescheiden naar sekse, onder meer spelen op de hobbelende geit, de toren met glijbaan of de watermat. Bij de speeltuin was ook een dierenparkje, waarvan Fifi de aap de voornaamste attractie was. Na de oorlog ging het steeds slechter met Ons Buiten, totdat Venlonaar Cees Tabbers de speeltuin in 1956 overnam. Door er een camping aan toe te voegen, wist hij Ons Buiten weer winstgevend te maken. In 1978 namen zijn zoons Jan en Huub het complex over en zetten het voort. De grond waarop de speeltuin en camping liggen, werd door het kerkbestuur van de Martinusparochie in 1990 verkocht aan kopieermachinefabrikant Océ-Van der Grinten. Vooralsnog had dat geen gevolgen voor het voortbestaan van Ons Buiten.

ONTMANTELING
Slechting van de vestingwerken. In 1867 besloot de Nederlandse regering dat Venlo niet langer vestingstad was en kon met de slechting van de verdedigingswerken worden begonnen. Tussen 1868 en 1899 werden vrijwel alle voormalige vestingwerken geslecht en de terreinen waarop ze lagen verkocht. Daarna kon met de uitbreiding van de stad worden begonnen.

OPEN ONTMOETINGS CENTRUM
Ontmoetingscentrum voor jongeren, meestal naar de afkorting OOC genoemd. De eerste vestiging van het jongerencentrum, op de hoek van de Heutzstraat en de Kaldenkerkerweg, werd op 21 februari 1971 geopend. Nadat het in de begintijd vooral de aandacht trok met optredens van groepen en swingavonden, werd het OOC later ook met andere activiteiten bekend. Zo ontstond er een filmwerkgroep, die films vertoonde die in de gewone Venlose bioscopen niet te zien waren, en was er een videowerkgroep die films maakte die landelijk de aandacht trokken. In de kelder van het gebouw was een professionele repetitieruimte voor lokale popgroepen. Het OOC bouwde een reputatie op door steeds weer nieuwe muziekstromingen te presenteren en beginnende bands een kans te geven. De bezoekers van het OOC kwamen vooral uit het 'alternatieve circuit'. Omdat het onderkomen van het jongerencentrum rond het midden van de jaren tachtig niet meer voldeed, werd naar een andere behuizing gezocht. De bezoekers lieten hun oog vallen op een gemeenteloods aan de Reedestraat en voerden daar opmerkelijke acties voor, zoals het inbreken op het uitzendkanaal van de Stadsomroep. Het gemeentebestuur besloot echter een nieuw gebouw neer te zetten aan de Kaldenkerkerweg, op de plek van het voormalige Concertgebouw De Prins. De nieuwbouw met onder meer een concert-theaterzaal, een filmzaal en een eetcafé werd op 10 januari 1992 in gebruik genomen. Tevens vond toen een naamswijziging plaats, het jongerencentrum heette voortaan OOC Perron 55.

OPPEN, JULES VAN
Priester. Jules van Oppen was van 17 oktober 1927 tot 17 februari 1943 deken van Venlo. Hij kwam om het leven in het concentratiekamp te Vught. Jules Louis Anto-

nie van Oppen werd op 10 mei 1882 geboren in Maastricht. Na zijn priesterwijding op 27 maart 1909 werd hij leraar aan het Progymnasium in Venlo. Dat bleef hij tot 1920 toen hij werd benoemd tot kapelaan te Houthem. In die Zuidlimburgse plaats vertoefde hij maar kort, want in 1921 werd hij bouwpastoor in Roermond. Na de realisering van de Heilig Hartkerk daar, was hij in de nieuwe Heilig Hartparochie tot 1927 pastoor. Op 17 oktober 1927 volgde zijn benoeming tot pastoor-deken te Venlo. In die functie onderscheidde hij zich doordat hij niet alleen veel aandacht besteedde aan de normale zielzorg, maar ook veel werk maakte van de devotie voor Onze Lieve Vrouw van Genooi en zich inzette voor de restauratie van de vele kunstschatten van de Sint-Martinuskerk. Onder zijn leiding werd de kapel van Genooi opgeknapt en werden tal van processies en bedevaarten naar Genooi georganiseerd. Deken Van Oppen was verder betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe Venlose ziekenhuis aan de Hogeweg, dat in 1933 in gebruik werd genomen. Na de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 voerde hij actie tegen de Duitse films die in de Venlose bioscopen werden gedraaid. Deze waren naar de mening van de kerk immoreel en antivaderlands. Voor zijn 'film-adviezen' werd hij diverse malen door de Duitsers ter verantwoording geroepen. De deken trok er zich echter niets van aan. Gevolg was dat hij na zijn waarschuwing voor de film 'Kora Terry', met Marika Rökk in de hoofdrol, die in mei 1942 in de Venlose bioscopen draaide, in september 1942 werd opgepakt. Van Oppen kwam in het concentratiekamp te Amersfoort terecht, vanwaaruit hij op 16 januari 1943 naar Vught werd gebracht. In dat concentratiekamp is hij op 16 of 17 februari van dat jaar overleden. Volgens de Duitse autoriteiten bezweek hij aan een hartaanval. Zekerheid daarover bestaat echter niet. Deken Van Oppen was daarmee het eerste oorlogsslachtoffer onder de Limburgse geestelijkheid.

ORANJE
Zie: Gymnastiekverenigingen.

ORANJESOCIËTEIT
Zie: Sociëteiten

ORPHEUS
Zie: Liedertafel Orpheus.

OSSENBERG
Hoog zandduin ten noord-oosten van het Zwarte Water.

OVERSTROMINGEN
Zie: Watersnood.

P

PACIFICATIE VAN VENLO
Zie: Tractaat van Venlo.

PANHUISMOLEN
De geschiedenis van de Panhuismolen gaat terug tot de zeventiende eeuw. In die tijd woonde in de molen de familie Muysken, die zich later Op Muysemeulen noemde. De Panhuismolen is de oudste watermolen van Venlo. Oorspronkelijk lag de molen op enige afstand van het eigenlijke panhuis. In de Franse tijd brandde de molen af en werd het bedrijf naar het panhuis zelf overgebracht. In 1866-1867 werd er een nieuw panhuis gebouwd. De oude molen en de waterval zijn in 1950 verdwenen vanwege de bouw van de School met de Bijbel in de Van Schelbergenstraat.

PARADE
Straat in het centrum van de stad. De naam Parade of Paradeplaats dankt de straat aan de militaire parades die er in de Franse tijd werden gehouden. Tot ver in de achttiende eeuw werd de straat 'Beick' of 'Groote Beek' genoemd. Thans is de Parade een van de belangrijkste uitgaansstraten van Venlo.

PARTNERSTEDEN
De gemeente Venlo heeft drie partnersteden: Krefeld in Duitsland, Klagenfurt in Oostenrijk en Gorizia in Italië. Met die plaatsen vinden uitwisselingen op cultureel en sportief gebied plaats.

PEDAGOGISCHE ACADEMIE VOOR HET BASISONDERWIJS
In 1903 begonnen de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid in Blerick officieel met een opleidingsschool voor onderwijzers, de zogenaamde kweekschool. Daarvoor hadden de zusters in Steyl en in Blerick (vanaf 1899) al een zogenaamde normaalschool. Alleen meisjes volgden die opleiding, die meteen aansloot aan het lager onderwijs. De kweekschool was ondergebracht in het hoofdgebouw van het kloostercomplex van de zusters aan de Antoniuslaan. Veel leerlingen waren intern. In de oorlog moest de kweekschool als gevolg van inkwartiering van soldaten in het klooster tijdelijk naar Steyl verhuizen. Door onder meer een flinke toename van het leerlingenbestand (vanaf 1957 waren ook jongens welkom) moest in de jaren vijftig worden uitgekeken naar een nieuwe huisvesting. Hoewel het bestuur van de school al in februari 1954 een verzoek tot nieuwbouw indiende, kwam die er pas in 1964. Het nieuwe complex werd gebouwd aan de Hulsterweg op de plek waar eerst Villa Gusto had gestaan. De officiële ingebruikname van de nieuwe school vond op 28 oktober 1965 plaats. Ze heette vanaf die tijd Katholieke Kweekschool de Wylderbeek, een naam die in 1968 veranderde in Pedagogische Academie De Wylderbeek. Met ingang van het schooljaar 1965/1966 kreeg de school voor het eerst gemengde klassen. Het leerlingental was inmiddels enorm gestegen, van 68 in 1947 tot 480 in 1968. Daarbij zaten echter ook leerlingen van de zogenaamde havo-top-opleiding, die een omzetting was van de vroegere voorbereidende leerkring van de kweekschool. Deze havo-top werd in 1972 opgeheven. In de jaren zeventig werden de eerste stappen gezet op weg naar integratie met de kleuterleidsters opleidingsschool (klos). Deze vond officieel plaats in 1984, het jaar waarin de pedagogische academie voor het basisonderwijs van start ging. Dat is een vier jaar durende opleiding die zowel leerkrachten voor de bovenbouw als de onderbouw van het basisonderwijs aflevert. De pabo vormde in 1987 samen met het instituut voor hoger beroeps onderwijs en het hoger laboratoriumonderwijs de Hogeschool Venlo. Deze hogeschool nam haar intrek in de gebouwen van de pabo en het nabijgelegen klooster van de zusters en bouwde deze verder uit. Het totale complex werd op 25 april 1991 geopend.
Zie: Hogeschool.

PEELCENTRALE
Zie: Elektriciteitsbedrijf.

PEPERKOEK
Oude lokale specialiteit. Al in 1452 wordt in een stadsrekening gewag gemaakt van het feit dat Venlo Adolf van Gelderland bij terugkomst van 't Heilig Graf op 'peperkoicke' vergastte. Het was destijds een traditie dat de Venlose magistraat hoge gasten een peperkoek als geschenk aanbood. In het begin van de achttiende eeuw werd de lekkernij zelfs naar Indië geëxporteerd. De Venlose peperkoek werd in de negentiende eeuw gebakken door bakker Antoon Willemsen in zijn 'In den Venlooschen Peperkoek' aan de Maaspoort. In de Peperstraat bevond zich toen eveneens een peperkoekenbakker: Jan Frans Opdenoordt, gehuwd met Catharina Willemsen. In de echte Venlose peperkoek werden honing, sucade, suiker, kruidnagel en amandelen verwerkt. Toen Antoon Willemsen in 1871 zijn zaak sloot, eindigde de Venlose peperkoekenbakkersdynastie Willemsen.

PERCUSSION DRUMBAND 'IRENE'
Drumband. Op 13 april 1988 werd Majoretten Drumband 'Irene' opgericht. In november 1990 kwam er een splitsing en gingen drumband en majorettengroep als zelfstandige korpsen verder.

PERS
Zie: Algemeene Staatkundige Nieuwsberichten; Dagblad voor Noord-Limburg; Markt- en Aankondigingsblad; Nieuw Venloosch Weekblad; Nieuw Weekblad Venlosche Courant; Nieuwe Venlosche Courant; Nieuwsblad van Venlo; Valuas; Venloosch Nieuwsblad; Venloosch Weekblad en Venlosche Courant.

PETRUS CANISIUS MAVO
School voor uitgebreid lager onderwijs, later mavo, die in 1991 fuseerde met het St.-Thomascollege. De school werd in 1917 door leken gesticht en gehuisvest in de Mattheusschool aan de verlengde Martinusstraat (de latere Martinusschool aan de Mgr. Boermansstraat). In 1919 werd ze overgenomen door de Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis van Onze Lieve Vrouw, ook wel de Broeders van Maastricht genaamd. Deze waren in 1894 op verzoek van deken Marres naar Venlo gekomen om daar het katholiek lager onderwijs voor jongens te verzorgen. Zij begonnen in datzelfde jaar het zogenaamde 'Klein College' aan de Moerdijkstraat en stichtten in 1903 nog een school aan de Helbeek. Al snel vatten de broeders het plan op om ook een ulo-school te starten. Ze konden het echter pas in 1919 uitvoeren na overname van de door leken begonnen ulo. De eerste twee jaar fungeerde de ulo als 'kopschool', in feite vormde ze het 7e, 8e en 9e leerjaar voor de leerlingen van de Mattheusschool. Nadat de school in 1920 zelfstandig was geworden en voortaan ulo-school Sint-Petrus Canisius heette, kreeg ze een jaar later een eigen gebouw aan de Prinses Beatrixstraat (waarin later enige tijd de muziekschool was gevestigd). Het gebouw was niet erg groot, omdat de gemeente niet in de levensvatbaarheid van het ulo-onderwijs geloofde. Die bewees de school echter snel. Het leerlingental steeg en al in 1924 begonnen de broeders een tweede ulo, de Sint-Jozef ulo. Deze ging in 1926 weer op in de Petrus Canisius. Het leerlingental bleef echter stijgen (in 1922 waren er 81, in 1934 102), zodat de broeders in 1936 genoodzaakt waren een verdieping op de Mattheusschool te zetten, waarvan ook de ulo gebruik kon maken. In de oorlog had het scholencomplex van de broeders zwaar te lijden van de bombardementen. Na de oorlog vonden de ulo-leerlingen een noodonderkomen in de Martinusschool en kregen les in de zogenaamde Haffmanskeet aan de Deken van Oppensingel. Het leerlingental, dat in 1944 een record van 265 had bereikt, daalde na de oorlog snel doordat Tegelen en Blerick eveneens de beschikking over ulo-scholen kregen. In 1949 waren er nog maar 150 leerlingen. Het tij keerde in de jaren vijftig; in 1955 waren er al weer 264 leerlingen. Dat noopte de broeders en het schoolbestuur tot nieuwbouw. Die kwam er op de hoek van de Craneveldstraat en de Hogeschoorweg. Daar verrees een gebouw met 16 lokalen dat aan het begin van het schooljaar 59-60 officieel in gebruik werd genomen. Hierin kon de ulo lange tijd vooruit. In de jaren die volgden veranderde de school in mulo en mavo en namen de leken langzaam maar zeker het heft in handen. De laatste broeder verliet de school in 1982. Na eerst al bestuurlijk te zijn samengesmolten, fuseerde de Petrus Canisius Mavo (toen ruim 300 leerlingen) met ingang van het schooljaar 1991-1992 met het St.-Thomascollege (bijna 1300 leerlingen). Daardoor ontstond een grote scholengemeenschap die zowel vwo als havo en mavo aanbood. Dat brede onderwijsaanbod was een van de redenen voor de fusie, een andere was dat daardoor een beter draagvlak voor de nog

in te voeren basisvorming ontstond. Sinds de fusie krijgen de brugklassen les in het oude gebouw van de Petrus Canisius Mavo, alle andere klassen zijn in het St.-Thomascollege gehuisvest.

PHILHARMONISCH GEZELSCHAP
Zie: Harmonie.

PICARDIE
Zijstraat van de Parade. In vorige eeuwen werd de naam Picardie in meer steden gebruikt. Meestal betrof het achterbuurten. De naam is afkomstig van de Picardiërs, die als huurlingen in vele legers dienden en wegens hun woeste gedrag een twijfelachtige reputatie genoten.

PIENDA WULLEM

Bekend stadsfiguur. Pienda Wullem, eigenlijk Tsen Koa Pai geheten, leefde van 1892 tot 1965. Op 25 februari 1937 vestigde hij zich in Venlo als handelaar in Chinees aardewerk en Oosterse wandkleedjes. Tijdens de oorlogsjaren schakelde hij over op snoepwaren en pinda's. Deze bracht hij 'Pienda, pienda, lekka, lekka' roepend aan de man. Dat deed hij overal waar veel volk bijeenkwam, zoals in danszalen, voor drukke winkels en bij thuiswedstrijden van VVV. Later breidde hij zijn handelswaar, die hij aanvankelijk zelf maakte, uit met chocolade en snoep. Ook zou hij in de danszalen in het grootste geheim condooms aan de man hebben gebracht. Enige tijd nadat hij zich in 1956 te Venlo had laten dopen, vertrok Pienda Wullem naar Duitsland. Daar overleed hij te Elbersfeld op 3 augustus 1965. Ter nagedachtenis aan deze stadsfiguur werd in 1978 een beeldje onthuld aan de Grote Beekstraat.

PIOTTEWEI
Voormalig militair terrein langs de huidige Deken van Oppensingel. Na de afbraak van de kazernegebouwen werd het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een geheel nieuwe stadswijk.

PIUSGEBOUW
Zie: Piusvereniging.

PIUSVERENIGING
Gezelligheidsvereniging voor katholieke arbeiders en kleine zelfstandigen. De Piusvereniging werd in 1876 op initiatief van kapelaan Mathieu Nijssen opgericht. Doel van de vereniging was, naar het voorbeeld van Paus Pius IX, op te komen voor de katholieke belangen. Voor de vorming van de katholieke jongeren organiseerde de Piusvereniging vele lezingen en werd er een volksbibliotheek op poten gezet. Voor al die activiteiten, die overigens uitsluitend op zondag plaatsvonden, was naar Nijssens mening een eigen onderkomen nodig. Vandaar dat hij hiervoor fondsen ging werven, onder meer door obligatieleningen uit te schrijven. Nijssen slaagde: op 11 oktober 1885 kon het Piusgebouw aan de Maaskade worden ingewijd. Het gebouw was net als de vereniging zelf toegewijd aan de destijds regerende paus Pius IX. Na de ingebruikname van het gebouw breidden de activiteiten zich uit. Er kwam onder meer een zangkoor en een toneelgroep en gelegenheid om te biljarten. Later, toen de aflossing van de obligaties een probleem werd, bood het Piusgebouw zelfs onderdak aan een bioscoop. Dankzij deze bioscoop kon de vereniging het hoofd boven water houden en in augustus 1926 het 50-jarig bestaan vieren. Eind 1932 werd het Piusgebouw gerenoveerd en werd er een patronaatszaal aan vastgebouwd. Het geld voor de verbouwing bracht het kerkbestuur van de Martinusparochie bijeen. Daardoor konden voortaan de jeugdorganisaties van de Martinusparochie over het gebouw beschikken. De bedoeling was dat het vernieuwde Piusgebouw na de heropening op 11 december 1932 als centrale voor de katholieke jeugdbeweging in Venlo ging fungeren. Katholieke arbeiders en kleine zelfstandigen hadden niet langer het alleenrecht in het pand aan de Maaskade. Zes jaar later kreeg het gebouw een geheel andere functie: vanaf 22 april 1938 was er het R.-K. Militair Tehuis in ondergebracht. Na de Tweede Wereldoorlog deed het gebouw korte tijd dienst als 'noodkerk' en

als gemeentelijk administratiekantoor. Daarna kreeg het onder meer een kantoorfunctie.

POLITIE

Vanaf de veertiende eeuw waren 'de schout en zijn rakkers' verantwoordelijk voor orde en veiligheid in Venlo. In 1723 werd het korps adelborsten opgericht om de magistraat bij 'onraad' hulp te verlenen. Ook het garnizoen werkte samen met de plaatselijke politiemacht. De gemeentepolitie Venlo ontstond aan het begin van de negentiende eeuw uit een bataljon 'territoriale garde' dat bij decreet van 11 oktober 1803 werd opgericht. Met de groei van de stad, groeide het politiekorps. In 1880 bestond het onder commissaris Van der Grinten uit vier veldwachters en twee nachtwakers. In 1914 bestond het korps uit een commissaris, een inspecteur, een majoor, een hoofdagent 1e klas en 14 agenten 2e klas. Sinds het begin van de vorige eeuw was de Venlose politie gehuisvest in de galerij achter de grote trap van het stadhuis. Hier bevonden zich ook de arrestantenlokalen. Daarnaast beschikte de politie in de zogenaamde Schief, op de hoek Kleine Kerkstraat-Gelderse poort, over enkele cellen. In het begin van deze eeuw waren er twee politieposten, op de hoek Vleesstraat-Spoorstraat en aan de Maagdenberg. Deze werden respectievelijk in 1920 en 1923 opgeheven. Op 1 mei 1928 werd een nieuw politiebureau aan de Lohofstraat officieel in gebruik genomen. En in 1981 startte de bouw van een nieuw politiebureau op de hoek Laaghuissingel-Rijnbeekstraat. Dit politiebureau werd in juni 1983 officieel in gebruik genomen en is berekend op 150 politiemensen. In 1993 wordt de Venlose gemeentepolitie opgeheven waarna het korps samen met de rijkspolitie verder gaat in een nieuw zelfstandig korps regiopolitie Noordelijk Limburg, met het districtsbureau in Venlo.

POLITIEK

De Venlose politiek wordt sinds mensenheugenis door katholieken en christendemocraten beheerst. Van georganiseerde politiek was in de negentiende eeuw nog nauwelijks sprake. In de gemeenteraad zaten de rijke, katholieke burgers van de stad en verdedigden daar vooral hun belangen en die van familieleden en vrienden. Velen van hen zaten jarenlang in de raad en werden telkens weer herkozen. Hoewel er in het midden van de jaren tachtig van de vorige eeuw al eens een Burgerpartij was geweest, die in 1887 een vertegenwoordiger in de raad kreeg, begon het echte politieke leven in Venlo pas na de eeuwwisseling. In 1903 of 1904 werd de Volkskiesvereeniging opgericht, een voor die tijd linkse maar niet socialistische organisatie. Na in 1905 en 1906 bij tussentijdse verkiezingen voor enkele zetels in de raad vruchteloos te hebben meegedongen, wist zij in 1907 wel een zetel te bemachtigen. J. Zijlstra was de man die het katholieke monopolie doorbrak. De Volkskiesvereeniging en Zijlstra hadden vooral aanhangers onder personeelsleden van het Staatsspoor en arbei-

Politiekorps in 1880.

ders. Uit angst voor verdere successen van de nieuwe vereniging begonnen de katholieken op 24 juli 1907 zelf ook zo'n organisatie. Het Venlo's Kiescomité tot kiezing van leden van den Gemeenteraad werd de eerste katholieke politieke organisatie in Venlo. Na een nederlaag bij tussentijdse verkiezingen in september van dat jaar tegen een tweede kandidaat (P. Rassaerts) van de Volkskiesvereeniging was het al snel gedaan met de katholieke club. In 1909 ging zij ter ziele. Op initiatief van de Nieuwe Venlosche Courant werd het in 1910 opnieuw geprobeerd, en nu met succes. De op 16 januari 1910 opgerichte Katholieke Kiesvereeniging had het echter makkelijk. De Volkskiesvereeniging werd in 1909 of 1910 opgeheven en van de afdeling Venlo van de SDAP, die op 9 februari 1908 was opgericht, hadden de katholieken nog niet veel te duchten. De SDAP stelde in haar beginjaren niet eens kandidaten voor de raad. Zo had de Katholieke Kiesvereeniging vanaf 1910 tot 1919 eigenlijk het alleenrecht. De enige luis in de pels was nog steeds Zijlstra, die vanaf 1913 namens de protestantse bewoners van Venlo in de raad zat. Zelfs de kandidatuur van de eerste drie SDAP'ers (A. Bruins, J. Kortijk en H. Huisman) bij tussentijdse verkiezingen in 1915 kon aan de hegemonie van de katholieken niets veranderen. De doorbraak kwam pas bij de eerste gemeenteraadsverkiezingen na de grondwetswijziging van 1917 waardoor voortaan werd uitgegaan van evenredige vertegenwoordiging en veel meer mensen kiesrecht kregen. Aan die gemeenteraadsverkiezingen in 1919 deden liefst zes lijsten mee, een novum in de Venlose politiek. Naast de lijst van de Katholieke Kiesvereeniging was er een lijst van de katholieke arbeiders, een onafhankelijke lijst, een anti-revolutionaire lijst, een vrijzinnig-democratische lijst en een SDAP-lijst. Hoewel de katholieken (kandidaten van de kiesvereeniging en de arbeiders) samen 12 van de 17 zetels in de wacht sleepten, was er toch sprake van een aardverschuiving. De socialisten kregen 2 zetels, de onafhankelijken eveneens 2 en de vrijzinnig-democraten 1. De eerste socialisten in de Venlose gemeenteraad waren J. Hummel en H. van Deutekom. Een ommekeer was ook dat er veel nieuwe katholieke kandidaten werden gekozen. Het was gedaan met de oude garde, waarvan enkele leden meer dan 30 jaar in de raad hadden gezeten. Ook met de katholieke eenheid leek het gedaan. Eind augustus 1919 werd echter de R.-K. Raadsfractie opgericht, waarin de raadsleden van de Katholieke Kiesvereeniging, de katholieke arbeiders en de onafhankelijke katholieken samenwerkten. Desalniettemin gingen de katholieken met gesplitste lijsten de gemeenteraadsverkiezingen van 1923 in. Op de kandidatenlijsten prijkte geen enkele vrouw, hoewel vanaf 1919 ook vrouwenkiesrecht bestond. Ondanks de splitsing boekten de katholieken een duidelijke overwinning. Ze behaalden 17 van de 19 zetels (de raad was met 2 zetels uitgebreid). De resterende 2 gingen naar de SDAP. In de jaren voor de Tweede Wereldoorlog bleef die verhouding grotendeels bestaan. De katholieken hielden een zeer grote meerderheid, maar waren wel vaak onderling verdeeld. Dat kwam omdat de diverse katholieke groeperingen (tuinders, arbeiders, middenstand) zich steeds meer gingen profileren. De SDAP behaalde haar grootste zeteltal in 1927, toen drie socialisten in de raad werden gekozen. De socialisten leverden het eerste vrouwelijke gemeenteraadslid. Mevrouw Witmond-Blok nam in 1932 de plaats in van een tijdens de verkiezingen van 1931 gekozen partijgenoot. Zij bleef drie jaar raadslid. In diezelfde jaren dertig speelde de pas ontstane NSB in de Venlose gemeentepolitiek geen rol. Zij deed niet mee aan de gemeenteraadsverkiezingen van 1935 en 1939, hoewel zij bij de verkiezingen voor Provinciale Staten in 1935 (8,16 procent van de stemmen), de Tweede Kamer in 1937 (4,45 procent) en weer Provinciale Staten in 1939 (6,08 procent) toch opvallende resultaten boekte. In de Tweede Wereldoorlog was er nauwelijks sprake van gemeentepolitiek, bovendien werd de gemeenteraad per 1 september 1941 door de Duitsers opgeheven. Bij de eerste naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen in 1946 sleepten de (verdeelde) katholieken 24 van de 27 zetels (het aantal was uitgebreid in verband met het opnemen van Blerick in de gemeente in 1940) in de wacht. De socialisten kregen 2 zetels. Datzelfde jaar werd overigens in Venlo een afdeling van de PvdA opgericht, nadat de SDAP zich had omgevormd. Een opmerkelijke nieuwkomer in de raad was in 1946 B. Oldenhof. Hij was de eerste communist in de Venlose gemeenteraad. Na de oorlog bleven de katholieken domineren. Zeker tot 1970 hadden andere groeperingen nauwelijks iets in te brengen. Alle wethouders waren tot die tijd afkomstig van de Katholieke Lijst Venlo of de Katholieke Lijst Blerick,

die samen een riante meerderheid hadden in de gemeenteraad. Voor 1974 kwam de PvdA nooit verder dan 3 zetels. De enige oppositie ondervonden de katholieken dan ook vanuit eigen kring. Omdat zowel de Blerickse als de Venlose Katholieke Lijst geen plaats wilden inruimen voor een vrouw, ondanks dat het zeteltal werd uitgebreid van 29 naar 31, begon een aantal vrouwen onder aanvoering van Rie van Soest-Jansbeken in 1958 met een eigen lijst: de R.-K. Vrouwengroepering, ook wel de Katholieke Vrouwenlijst Venlo genoemd. De vrouwen behaalden meteen 4 zetels. Acht jaar later waren zij in de normale katholieke gelederen opgenomen en werd mevrouw Van Soest de eerste vrouwelijke Venlose wethouder. Er was in 1966 echter een nieuwe luis in de pels. Dat was de Vrije Katholieke Lijst (VKL), die bij de verkiezingen 5 zetels veroverde. In dat jaar deed ook voor het eerst de VVD mee in Venlo en bemachtigde 2 plaatsen in de gemeenteraad. Vier jaar later groeide dat aantal enorm en kwamen de liberalen op 7. Zij dachten toen de ideale (en tevens eerste) coalitiepartner voor de KVP/CHU/ARP te zijn, maar werden het niet. De christendemocraten kozen voor de VKL, ondanks het feit dat die een zetel had verloren. Het verkiezingsjaar 1970 zorgde voor enkele primeurs in Venlo. Niet alleen kwam het zeteltal op 33, voor het eerst deden PPR, D'66 en PSP (met een gecombineerde lijst) mee, en kwam er een geestelijke in de raad. De Blerickse kapelaan Oberyé nam meteen na de verkiezingen de plaats in van een van de verkozen katholieken die bij nader inzien toch maar van zijn raadslidmaatschap afzag. In 1974 deden de katholieken voor de eerste keer onder de naam CDA mee aan de gemeenteraadsverkiezingen en verloren prompt de absolute meerderheid. Ze behaalden 16 van de 33 zetels. De PvdA kwam dat jaar voor het eerst op meer dan 3 plaatsen in de raadszaal, namelijk 5. Datzelfde 1974 was het startjaar voor een 12 jaar durende coalitie tussen CDA en VVD. Vier jaar later haalde het CDA de absolute meerderheid terug en groeide de PvdA door naar 7 zetels. De socialisten bereikten hun naoorlogse top echter pas in 1986, toen ze hun zeteltal in een klap verdubbelden en van 5 naar 10 gingen. Dat was voor het CDA meteen het sein om van coalitiepartner te wisselen. De VVD was immers van 8 naar 6 zetels teruggegaan. Vanwege de getalsverhouding CDA-PvdA, 15-10, werd dat jaar voor het eerst een vijfde wethouder benoemd. In 1990 bleef de jonge coalitie gehandhaafd, ondanks verlies van de PvdA (van 10 naar 8) en winst van het CDA (van 15 naar 16). Groen Links, dat voor het eerst mee deed, behaalde in 1990 2 zetels. Hetzelfde deed D'66, dat al eerder geheel zelfstandig had meegedaan. De VVD kwam dat jaar op 5.

POLITIEKOOR
Zangkoor. In november 1970 werd binnen het korps van de Gemeentepolitie Venlo een mannenkoor opgericht op initiatief van hoofdagent H. Fleuren. Het koor werd samengesteld uit politiemensen, aangevuld met leden van de reservepolitie.

POLITIEMUSEUM
Het politiemuseum in het politiebureau aan de Rijnbeekstraat werd op 21 oktober 1986 officieel geopend. Het museum stelt zich ten doel het publiek kennis te laten maken met het politiewerk.

POMPEN
In vorige eeuwen stond er in Venlo een aantal openbare pompen (ook wel putten genoemd). Deze waren met name bedoeld voor mensen die niet over de middelen beschikten om een eigen pomp te slaan. De pompen werden door de wijkbewoners onderhouden. Ze stonden onder meer op de Parade hoek Picardie, op de Lomstraat hoek Gasthuisstraat en op het Hetje. Ook in de Begijnengang hoek Klaasstraat bevond zich tot in de negentiende eeuw een dergelijke stadspomp. Rond 1900 werden de pompen afgebroken.

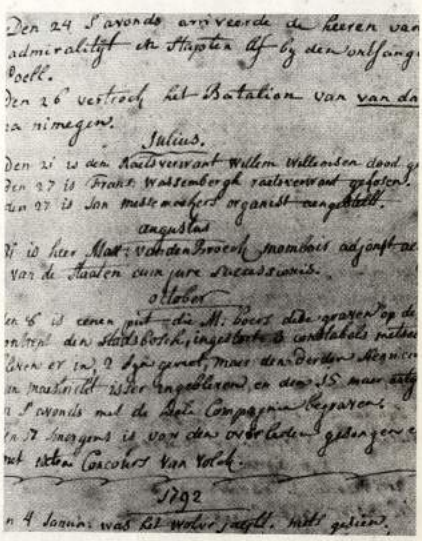
PONYWAEG
Oude volksmondbenaming voor de huidige Deken van Oppensingel. Waarschijnlijk werd de naam aan deze straat gegeven omdat de dames die destijds bij de Pope werkten als eersten pony's in hun haar lieten knippen. De fabrieksmeisjes hadden een voorliefde voor deze singel, omdat hier niet alleen hun fabriek, maar ook het militaire terrein van de huzaren lag. De straat heette voor de Tweede Wereldoorlog officieel Hamburgersingel. Op 15 januari 1946 werd de naam veranderd in Deken van Oppensingel.

POPE
Draad- en kabelfabriek, vroeger gloeilampenfabriek. In 1889 werd in Venlo de eerste Nederlandse gloeilampenfabriek opgericht. Aan de wieg van deze fabriek stond

de Engelsman Frederic Robert Pope, die eerder in de fabriek van Swan (die in Engeland een praktisch bruikbare gloeilamp fabriceerde) had gewerkt. De gloeilampenfabriek werd opgericht met steun van de Venlose familie Goossens, die als geldschieter fungeerde en een zekere Van der Kaa, die Pope naar Venlo had gehaald. De onderneming kreeg de naam 'Emile Goossens, Pope en Van der Kaa'. De familie Goossens droeg het financiële risico want de bruikbaarheid en de praktische waarde van de gloeilamp moest immers nog worden bewezen. De fabriek richtte zich aanvankelijk vooral op het buitenland, omdat de Nederlandse steden omstreeks 1890 nauwelijks elektriciteit kenden. Enkele dagen na de oprichting werd aan de Hamburgersingel een groot terrein gekocht waar spoedig twee houten werkplaatsen met kantoor, een smederij en een portierswoning werden gebouwd. De oorspronkelijke firmanaam werd al snel gewijzigd in 'E. Goossens, Pope Co'. De produktie steeg en het personeel in vaste dienst nam toe van 30 in 1889 tot ruim 100 in 1894. De jaarproduktie bedroeg in dat laatstgenoemde jaar circa 125.000 lampen. In 1906 werd het houten fabrieksgebouw door brand verwoest en werd een nieuwe fabriek gebouwd, ditmaal van steen. Pope was de eerste grootindustrie in Venlo en bleef tot de naoorlogse jaren de fabriek met de meeste werknemers. In de eerste helft van de twintigste eeuw volgden de veranderingen bij Pope zich snel op. Vanaf 1908 maakte het bedrijf geen gloeilampen meer, maar metaaldraadlampen. Na een mislukte poging van de Venlonaren om in 1918 Philips over te nemen, werd Pope twee jaar later een dochteronderneming van de Eindhovense firma. In 1927 begon het Venlose bedrijf met een nieuw produkt: koperdraad. Nadat de lampenproduktie in 1932 werd afgestoten naar Philips, kwam er ruimte voor nieuwe produkten. Vanaf 1940 vervaardigde Pope ook snoeren en kabels. Na de oorlog ging het zich daar helemaal op toeleggen. Met succes, want het bedrijf groeide en groeide, reden om de produktiehallen in de jaren vijftig en zestig successievelijk naar het industrieterrein in Blerick te verplaatsen. De top bereikte Pope in 1974, toen het 1357 mensen in dienst had. Daarna kwam de firma flink in de problemen en daalde het personeelsbestand tot ongeveer 800 in 1990. Met het ontwikkelen en fabriceren van nieuwe produkten, zoals bijvoorbeeld de glasvezelkabel, hoopte het bedrijf daarna de weg terug te vinden.

POSTEL, J. VAN

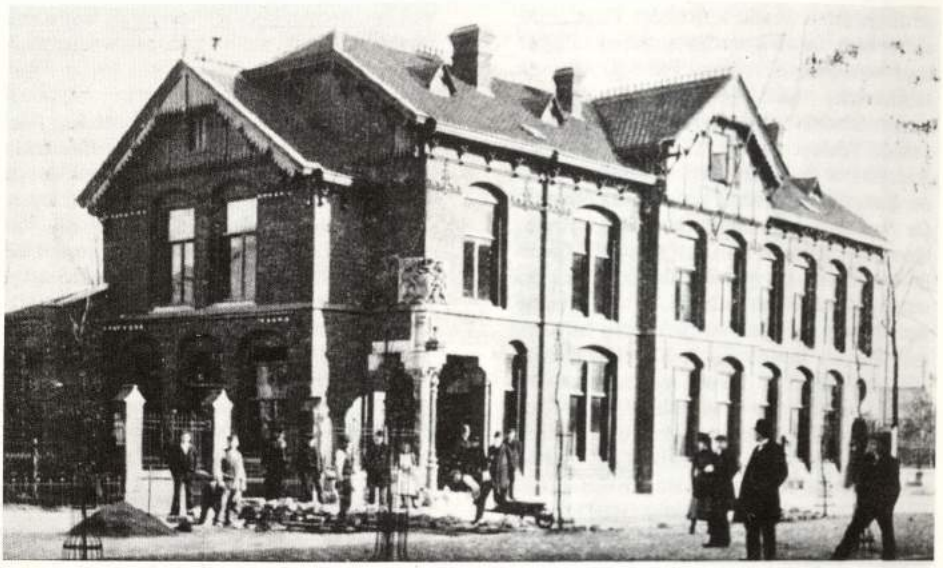
Pastoor. Joannes, Chrysostomus van Postel werd in 1743 te Antwerpen geboren. In 1788 werd hij tot pastoor benoemd van de Sint-Martinusparochie in Venlo. Op 5 juni 1800 overleed hij op 57-jarige leeftijd. Van 14 januari 1781 tot en met 15 juni 1798 noteerde Van Postel allerlei gebeurtenissen in en om Venlo in zijn dagboek, dat als 'Het dagboek of de kroniek van pastoor J.C. van Postel' door H. Uyttenbroeck werd bewerkt en in boekvorm werd uitgegeven. Het dagboek van pastoor Van Postel is een belangrijke bron van kennis over de periode 1781-1798.

POSTERIJEN

De oudste berichten over voetboden, die geregeld met brieven op pad moesten, dateren uit 1384. De eerste postmeester in Venlo, belast met het openen van de post, werd in 1646 aangesteld. De ligging van het eerste postkantoor is onbekend.

Omstreeks 1794 was het postkantoor gevestigd in een pand aan de Klaasstraat 64. Rond 1797 deden enkele kamers in herberg 'De Gouden Berg' aan de Grote Kerkstraat 505 dienst als postkantoor en in 1814 bevond het kantoor zich op het adres Parade 266. Na het vertrek van de Belgen was het postkantoor op de hoek Houtstraat-Vleesstraat gevestigd. Hierna moest men zich weer behelpen met enkele hotelkamers in 'De Gouden Leeuw' aan de Vleesstraat, totdat het postkantoor in 1863

weer naar de Houtstraat terugkeerde. Op 5 juli 1890 werd een nieuw postkantoor aan de Keulse poort geopend. Dit postkantoor bleek in de jaren dertig te klein, waarna op hetzelfde terein nieuwbouw verrees, die in 1941 in gebruik werd genomen. De eerste brievenbussen werden in 1899 aan de Gelderse en aan de Keulse poort geplaatst.

POSTWAGEN
Zie: Gelderse Postwagen.

POSTWAGENDIENST
In 1649 werd Venlo opgenomen in de postdienst Geldern-Brussel. Vanaf 1692 had Venlo zijn eerste eigen postwagendienst. De postwagendienst tussen Venlo en Nijmegen werd op 25 september 1745 opgericht. De postwagen, getrokken door enkele paarden, reed wekelijks op maandag en op donderdag. De laatste postwagen reed in 1883 op de oostelijke Maasoever.

POTGIETER, HERMAN
Herman Potgieter de Oude stond bekend als de vervaardiger van twee kanonnen die lange tijd aan de oever van de Maas stonden ter verdediging van de stad. Wanneer hij geboren werd is niet bekend, wel dat hij eind 1582 overleed. Meerdere leden van de familie verdienden hun brood met het gieten van voorwerpen als vijzels, klokken en kanonnen. Een neef van Herman Potgieter de Oude, eveneens Herman geheten en daarom aangeduid als de Jonge, maakte in 1621 een doopvont voor de Venlose Martinuskerk.

POTLUIFKE
Volksnaam voor het oude Sint-Jorisgasthuis aan de Begijnengang. Ook de Lohofstraat werd in vroeger tijd Potloofstraat genoemd.

POTTENBAKKERSOVEN
In de omgeving van de Tegelseweg, ter hoogte van de begraafplaats, werden enkele zeer oude pottenbakkersoven gevonden. In de directe omgeving werden bovendien Romeinse pannen en vaatwerk aangetroffen.

PRINSES BEATRIXGEBOUW
Sociëteitsgebouw van de R.-K. Militaire Vereeniging. Het gebouw aan de Maaskade werd eerder door de Piusvereniging gebruikt. Op 29 april 1938 werd het gebouw door de militaire vereniging aangekocht.

PRINS VAN ORANJE
1. Voormalig concertgebouw. De Prins van Oranje werd omstreeks 1910, naar wordt aangenomen door architect H.P. Berlage, ontworpen. Op 23 oktober van datzelfde jaar verrichtte burgemeester Van Rijn de opening. In 1967 werd de zaal verbouwd, maar al snel was er opnieuw behoefte aan een betere accommodatie. Na het theaterseizoen 1983-1984 werd De Prins gesloten en verhuisden de voorstellingen naar de Maaspoort. Enkele jaren later

werd het Berlage-gebouw gesloopt.
2. Sociëteit. De 'Prins van Oranje' nam in 1866 een kiosk in gebruik in de tuin van herberg St.-Anna, waar op de zondagochtend concerten werden gegeven. Op 3 juni 1910 werd een nieuw gebouw in gebruik genomen op de plek waar eerst de herberg had gestaan: het concertgebouw 'Prins van Oranje'. In de loop der jaren veranderde de sociëteit van een exclusieve herenclub in een 'culturele vriendenclub', samengesteld uit leden van alle lagen van de Venlose bevolking.

PRINSENHOF
Verblijfplaats van de hertogen van Gelder. De Prinsenhof of Hertogenhof was lange tijd het verblijf van de hertogen van Gelder als zij in de stad waren. Het oudste deel van het Prinsenhof, een stenen huis met een fundament van mergel, werd rond 1250 gebouwd. Rond 1300 werd het gebouw verlengd en kreeg het twee torens. Waarschijnlijk werd de Prinsenhof bij een beschieting in 1511 grotendeels verwoest en niet meer helemaal opgebouwd. Volgens sommige bronnen stonden aartshertog Albert en zijn vrouw Isabella in 1613 een groot deel van het terrein van de Prinsenhof af aan de Minderbroeders om er een klooster te bouwen. Het gebouw zelf deed in latere jaren dienst als woning van de militaire gouverneur van de vesting en als garnizoensziekenhuis. Na het vertrek van de huzaren werd het gebouw in 1913 gesloopt. In 1991 werden bij archeologisch onderzoek restanten van de Prinsenhof blootgelegd.

PRIVILEGIEBOEKEN
Boeken waarin vanaf de zestiende eeuw de privileges, door de landsheren aan onder meer de stad Venlo gegeven, werden genoteerd.

PROCESSIEPARK
Park in Genooi met daarin een calvariegroep ter herinnering aan de dood van Christus. Het processiepark werd op Paasmaandag 1927 ingewijd.

PROSTITUTIE
Zoals in vrijwel iedere garnizoenstad was prostitutie ook in Venlo vele eeuwen een bekend verschijnsel. De vrouwen van lichte zeden hielden zich vooral op in bordelen en in herbergen en kroegen in de achterbuurt het Hetje, dichtbij de infanteriekazerne. De prostitutie nam in de tijd dat er in Venlo een garnizoen gelegerd was, zelfs zulke vormen aan dat op het Helschriksel een speciaal gasthuis voor de verpleging van publieke vrouwen moest worden geopend. Rond 1865 waren er in Venlo twee geregelementeerde bordelen: 'De Vriendschap' van Philippina Opdenoordt op 't Hetje en 'In de Kannonier' van Theodorus Lemmens aan de Roermondse poort. Het was vrouwen in Venlo destijds toegestaan zich in hun huis 'aan ontucht over te geven', mits men ingeschreven stond. Naast de geregistreerde prostituées waren er ook vele clandestiene publieke vrouwen. Deze werkten veelal in cafés die herkenbaar waren aan het opschrift 'Beiersch Bier'. Dergelijke cafés lagen eind vorige eeuw aan de Kaldenkerkerweg, de Grote Beekstraat, de Tegelseweg, Op de Heide, aan het Helschriksel, de Heutzstraat, de Straelseweg en de Havenkade. In 1903 kwam er een politieverordening om prostitutie uit het centrum van de stad te weren. Tegenwoordig werken prostituées in sexclubs en is er zogenaamde raamprostitutie langs een deel van de Hogeweg.
Zie: Floets Madam.

PUDDINGFABRIEK
In 1934 werd door Willem Janssen en Theobald Haentjes een puddingfabriek opgericht, die vanaf 1935 Crème Puddingpoederfabriek Javero werd genoemd. In 1974 werd het bedrijf, dat zich inmiddels bezighield met de groothandel in levensmiddelen, opgeheven.

PUT, BARBARA DE
Schrijfster van de Transcedron-kroniek. Barbara (ook wel Berber) de Put, van wie de geboortedatum onbekend is, trad in 1599 in het klooster Transcedron te Venlo. Dat was aan het eind van de zestiende eeuw toegewezen aan de Tertiarissen van de Orde van Sint-Franciscus. Zij hadden voordien in het klooster Ingenoy (even buiten Venlo) gewoond, maar waren daaruit tijdens de woelige reformatiejaren verdreven. De eerste helft van de zeventiende eeuw bleef op godsdienstgebied roerig voor Venlo en de zusters. Regelmatig kreeg de stad een nieuwe heer die een andere godsdienst was toegedaan dan zijn voorganger. Dat leidde ook bij de zusters tot een herbezinning op het katholieke geloof en in 1614 tot de overstap naar de Annunciaten, die een leven als dat van Maria nastreefden en zich vooral bezighielden met ascese en gebed. De kroniek handelt onder meer over die voor de

zusters zo belangrijke verandering. Verder komt de belegering van Venlo door Frederik Hendrik in 1632 ter sprake. Deze brengt andermaal het protestantisme naar Venlo en de Annunciaten blijven een tijdlang in het ongewisse over de toekomst. Barbara de Put stierf in 1635.

PUTEANUS COLLEGE
Scholengemeenschap voor middelbaar economisch en administratief onderwijs (meao) en middelbaar middenstandsonderwijs (mmo). Het Puteanus College was een afsplitsing van de middelbare tuinbouwschool. In 1991 fuseerde het Puteanus College met een aantal andere mboscholen, waarna het InterVen College ontstond.

PUTEANUS, ERYCIUS
Zeventiende eeuws humanist en geleerde. Erycius Puteanus, de Latijnse naam voor Eerick van Put, werd op 4 november 1574 in Venlo geboren als zoon van de burgemeester van die stad. Toen Eerick negen jaar oud was overleed zijn moeder. Zijn vader hertrouwde met een dochter van de burgemeester van Dordrecht, waardoor hij op de Latijnse school in die stad terecht kwam. Daar legde hij de basis voor zijn wetenschappelijke loopbaan. Vanuit Dordrecht ging hij naar Keulen, waar hij welsprekendheid en wijsbegeerte studeerde en tevens les kreeg in muziek, wiskunde en schilderkunst. In 1593 werd hij, negentien jaar oud, doctor in de welsprekendheid. Datzelfde jaar vertrok hij naar de universiteit van Leuven waar hij rechten ging studeren en bovendien bij de befaamde humanist Lipsius colleges oude geschiedenis liep. Die Lipsius was erg onder de indruk van Puteanus en raadde hem aan zich in Italië verder te gaan bekwamen. Een reis naar Italië was voor humanisten het sluitstuk en vaak ook de bekroning van hun opleiding. Op 22-jarige leeftijd toog Puteanus inderdaad naar Italië, waar hij de universiteiten van Padua en Milaan bezocht. Hij verbleef echter vooral in Milaan, waar hij al snel na aankomst werd benoemd tot rector van het humanistisch college. Waardering voor zijn geschriften en werk leidde zeer vlot tot zijn benoeming, op 25-jarige leeftijd, tot professor in de welsprekendheid aan de Milanese universiteit. Twee jaar later werd hij door koning Filips III van Spanje benoemd tot zijn officieel geschiedschrijver. Ondanks zijn succes in Italië stemde Puteanus er in 1606 onmiddellijk mee in om de opvolger van de gestorven Lipsius te worden. Vlak voor zijn vertrek werd hij ook nog doctor in de rechten. In Leuven werd hij al snel lid van de Raad van State (politiek adviescollege). Puteanus gaf niet alleen colleges, maar produceerde tevens een enorme hoeveelheid geschriften. Hij schreef onder meer over welsprekendheid, wijsbegeerte, letterkunde, politiek, wiskunde en geschiedenis. In totaal heeft hij ongeveer honderd publicaties (vooral in het Latijn) op zijn naam staan. Verder schreef hij nog naar schatting 16.000 brieven. Enkele werken van Puteanus zijn 'Belli et Pacis Statera', 'Historiae Medicaeae', 'Encomium Ovi' en 'Comus'. Hij overleed op 17 september 1646 in Leuven.

PUTEANUS GEZELSCHAP
Zie: Letterlievend Genootschap Puteanus.

PUTEANUS PARK VERENIGING
Zie: Villapark.

PIJPENFABRIEKEN
In 1807 startte Johannes Lenssen in een deel van het oude klooster 'De Weyde' aan de Nieuwstraat een pijpenfabriek. Jaarlijks werden hier 2 miljoen pijpen vervaardigd, die vóór 1814 hoofdzakelijk naar Pruisen werden uitgevoerd. In de fabriek werkten in de bloeitijd circa zestig personen, deels afkomstig uit pottenbakkerscentra in de buurt van Koblenz. Naast de fabriek van Lenssen was er een tweede pijpenfabriek, waar slechts twee mensen werkten. Rond het midden van de jaren twintig werd de pijpenfabiek van Lenssen afgebroken.

Q

QUICK BOYS
Voetbalclub uit Venlo-Zuid, die speelt op sportpark Hagerhof. De club werd op 12 juni 1931 door enkele jongens uit Venlo-Zuid opgericht aan de Walstraat. De vereniging heette aanvankelijk RKVV Quick, die naam werd in 1939 echter gewijzigd in RKVV Quick Boys, waaraan in 1941 nog de jaaraanduiding '31 werd toegevoegd. Voor de oorlog was Quick Boys aangesloten bij de katholieke bond IVCB. Na de oorlog speelde de club in de vierde klasse KNVB. In 1946 promoveerde ze naar de derde klasse, om meteen het volgende jaar weer terug te duikelen. In 1956 werd weer de sprong naar de derde klasse gemaakt. Hoogtepunt in de geschiedenis van Quick Boys was het jaar 1958, toen het eerste elftal kampioen werd in de derde klasse. In de promotiecompetitie had de club echter geen succes. Vervolgens speelde Quick tot 1970 derde klasse. De degradatie naar de vierde klasse werd in 1973 gevolgd door degradatie naar de onderafdeling. Na dat jaar ging de vereniging een aantal keren op en neer. Dan weer speelde ze eerste klasse afdeling Limburg en dan weer vierde klasse KNVB. Het damesteam van de club won in 1990 de Limburgse voetbalbeker.

QUITHEUVEL
Zijstraatje van de Peperstraat dat naar het Helschriksel loopt. De Quitheuvel wordt door sommigen met enige overdrijving beschouwd als een van de acht 'heuvels' waarop de stad is gebouwd. Aan de Quit-, Kwiet- of Kwijtheuvel lag vroeger de militaire bakkerij.

R

RABOBANK
Coöperatieve bank. De op een coöperatieve gedachte gebaseerde Raifeisenkas, later Boerenleenbank geheten, werd in Venlo op 9 maart 1902 tijdens een buitengewone algemene vergadering van de LLTB in het leven geroepen met als eerste kassier J. Kamerbeek. Op 1 september 1927 werd een pand aan de Peperstraat 34 als kantoor in gebruik genomen. In oktober 1962 werd het hoofdkantoor aan de Peperstraat 8 betrokken. In de tweede helft van de jaren zestig opende de bank een aantal bijkantoren in Venlose wijken. Vanaf de oprichting tot in de jaren vijftig was de bank een zuivere tuindersbank. Na 1967 heeft zich een structurele wijziging voltrokken van een 'agrarische bank' naar een volledige 'handelsbank'. De naam Boerenleenbank Venlo werd in 1973 veranderd in Coöperatieve Raiffeisen Boerenleenbank, bij verkorting genaamd: RABO-bank. In 1991 fuseerde de Rabobank Venlo met de Rabobank Blerick.

RAZZELDAZZEL
Zie: Cafés.

RECEVEUR (FAM.).
Aanzienlijke Venlose familie die haar fortuin maakte in de textielhandel. De eerste Receveur die zich in Venlo vestigde was de uit Luik afkomstige Joseph Mathias. Hij kwam als militair tussen 1723 en 1730 naar Venlo, waar hij op 1 oktober 1730 trouwde met Adriana Richel. Hun derde kind Christoffel nam de ellewarenhandel (textiel) over van zijn oom Petrus van Ulft. Na zijn huwelijk ging hij in het pand op de hoek van de Vleesstraat en de Markt wonen, waar ook de zaak van zijn oom was gevestigd. Christoffel en zijn zoon Frans (geb. 28 sept. 1783) bouwden de zaak verder uit en handelden met binnen- en buitenlandse bedrijven en particulieren. Ze hielden het niet alleen bij textiel, maar verkochten ook koloniale waren, vertegenwoordigden andere firma's en regelden banktransacties voor andere bedrijven. Na de dood van Christoffel op 5 januari 1807 werd de naam van de zaak veranderd in Firma Wed. C. Receveur. De weduwe overleefde haar man echter maar kort, ze stierf al op 20 september 1807. Zoon Frans zette het bedrijf met veel succes voort, mede vanwege uitstekende handelscontacten met broer Antoon die zich in Luik had gevestigd. Na het overlijden van Frans op 14

Weduwe F. Receveur met familie.

maart 1829 kwam er andermaal een weduwe aan het roer van de zaak, zodat ze vanaf die tijd Firma Wed. F. Receveur heette. Onder haar leiding ging het bedrijf zich helemaal op de textielhandel concentreren. En met succes, zeker nadat haar zonen Antoon en Eduard in de zaak kwamen. Dezen manifesteerden zich ook in het Venlose openbare leven, Antoon was onder meer lid van de Kamer van Koophandel en van 1869 tot 1879 wethouder van Venlo. Antoon en Eduard zetten samen met hun zusters Caroline en Elise na het overlijden van hun moeder op 28 maart 1852 de zaak voort. Die generatie werd in 1888 opgevolgd door Felix (zoon van Antoon) en Alphons (zoon van Eduard). Hun vaders stierven kort daarna. In 1922 ging het bedrijf helemaal in Felix' handen over. Felix was een heel ondernemend man. Hij schonk niet alleen alle aandacht aan de firma, waar hij een zeer gerenommeerde textielzaak van maakte, maar was onder meer ook nog commissaris van gloeilampenfabriek Pope, de NV Nieuwe Venlosche Courant (mede gesticht door neef Alphons) en medeoprichter en voorzitter van de Venlosche Veilingsvereeniging. Ook zijn zonen Constant en Paul, die de Firma Wed. F. Receveur in 1935 overnamen, waren in het openbare leven van hun vaderstad actief. Constant was net als zijn vader commissaris van de NV Nieuwe Venlosche Courant. Reden voor de Duitsers hem tijdens de oorlogsjaren een tijdlang in gijzeling te houden. Na de oorlog werd hij commissaris van het Militair Gezag voor Noord-Limburg en directeur van de stichting 'Herstel Limburg 1945'. Hij had het daar zo druk mee dat hij pas in 1947 weer in de zaak kwam, die al die tijd was geleid door Paul. Samen regelden ze vervolgens de verhuizing in 1949 naar een nieuw pand aan de Steenstraat, waar dames- en herenkleding werd verkocht, en de viering van het 175-jarig bestaan van de Firma Wed. F. Receveur in hetzelfde jaar. Daarna ging het bedrijf langzaam maar zeker ten onder. Nadat in 1956 eerst de handel in herenkleding was stopgezet, volgde in 1960 de verkoop van damestextiel. Het laatste bedrijfsonderdeel, de groothandel in textiel, verdween in 1965.

REMBRANDTTHEATER

Het Rembrandttheater aan de Parade werd in 1925 gebouwd. Het theater heette aanvankelijk Pollak-theater. In juli 1927 werd de naam gewijzigd in Grand Théatre en later kreeg het de naam Rembrandttheater. In dit theater werden toneelstukken en revues opgevoerd en films vertoond. In 1944 werd het bijzonder fraaie theater met het café-restaurant Rheinland bij een bombardement totaal verwoest.

RETRAITEHUIS

Rusthuis voor geestelijken. Het retraitehuis werd gebouwd in opdracht van de Sint-Bonifacius-stichting. Op 9 juni 1907 werd de eerste steen gelegd en op 4 juni 1908 werd het retraitehuis ingewijd. Het gebouw verrees op het hoogste punt van de grensberg, bij de weg naar Leuth. Voor 1794 stond hier de galg en werd het terrein Galgeberg genoemd. De eerste bewoners waren paters Jezuïeten uit Maastricht. De naam 'Manresa' herinnert aan de Spaanse stad waar de stichter van de orde, de heilige Ignatsius, werd geboren. Vanaf 1966 deed Manresa dienst als bezinnings- en gesprekscentrum. Verplaatsing van het noviciaat betekende echter een jaar later dat het vormingscentrum moest worden gesloten. Vanaf 29 juni 1973 wordt Manresa gebruikt als klooster/bejaardenoord voor Religieuzen van de Sociëteit van het Heilig Hart. Een ander deel van Manresa huisvest religieuzen van de Sociëteit Maria Reparatrice.

REVUE

In Venlo worden vanaf 1920, zij het soms met grote tussenpauzen, revues in Venloos dialect opgevoerd. Grote man achter de vooroorlogse revues en die van direct na de oorlog was Sef Cornet. Hij regisseerde, schreef teksten en speelde zelf mee. De muzikale leiding van die vooroorloogse revues was in handen van Mathieu Cornet, de broer van Sef, die ook de liedjes voor zijn rekening nam. In die van direct na de oorlog had Harry Verhagen veelal de muzikale leiding. De eerste revue heette 'Venlo in 1919' en werd in 1920 opgevoerd door sociëteit 'Elf-Elf'. Daarop volgden onder meer "t Hingk mich de nek oët', 'Waate-waer', 'Och d'n oedel'. 'Bedoot dich', 'Uig hae', 'Paol Halde' en 'Kiepkap'. De bloeiperiode voor de Venlose revues van Sef en Mathieu Cornet viel meteen na de Tweede Wereldoorlog, toen de mensen hunkerden naar ontspanning. De humor van Sef Cornet, die iedereen aansprak en nooit kwetsend was, voorzag daarin. Zijn belangrijkste revuecreatie was die van 'Sjeraar Bolwater', waarbij hij als tegenspeler en aangever 'Sjuul Tomaat' (vertolkt door

Eerste Venlose revue (1920)

Wiel Seelen) had. De revues werden opgevoerd in het Bondsgebouw aan de Herungerweg, waar zo'n 400 tot 500 mensen een plaats konden vinden. De voorstellingen waren meestal uitverkocht. De revues werden ook in andere plaatsen in Limburg en voor Limburgse verenigingen elders in het land opgevoerd. Na de revue van 1950 moesten de Venlonaren lange tijd wachten op een nieuwe. Pas in 1980 werd op initiatief van de jubilerende Koninklijke Muziekvereniging Fanfare Venlo de traditie voortgezet en kwam de Stichting Venlose Revue tot stand. De opvoering van 'Waat ennen Tiêd' in oktober 1980 luidde een nieuwe bloeiperiode in. De nieuwe revue werd in 1980 en 1981 in totaal 19 keer opgevoerd en trok 13.000 bezoekers. 'Waat ennen Tiêd' werd gevolgd door 'Stel ôch ens veur' (1984) en 'Huzaareslaaj' (1989), die beiden ook vele duizenden bezoekers trokken. De grote mensen achter de opleving van de Venlose revue waren vooral Frans Boermans en Funs van Grinsven. Voor 1993 staat een nieuwe Venlose Revue op stapel.

RIOLERING

In 1900 werd een begin gemaakt met de aanleg van de riolering in Venlo. Voorheen vond de afvoer vrijwel uitsluitend door open goten plaats. Vóór 1905, onder burgemeester Van Rijn, was de stadsriolering een feit. Een zeer grote rioolstreng werd in 1936 als werkverschaffingsobject aangelegd van de Keulse poort, via de Mercatorstraat in noordwestelijke richting naar de Maas. In 1911 was het havenriool klaar en in 1912 was de riolering klaar tot voorbij de Veldenseweg. In 1956 was bijna 90 procent van de Venlose woningen op de riolering aangesloten. De rioolwaterzuivering zou echter nog lang op zich laten wachten.

ROEF, DE

Aanvankelijk was de Roef een scheepsromp die vanaf circa 1845 dienst deed als woning van ladingmeester Pagnoul. Omstreeks 1870 werd de scheepsromp vervangen door een klein houten gebouw, dat tevens als wachthuis voor de passagiers van de stoomboten diende en was ingericht als café. De Roef was eigendom van de firma P.J. Berger. De aanlegkade bij de Roef deed dienst tot 1904. Op oude kadastrale kaarten wordt de naam 'Roef' ook gebruikt als aanduiding van enkele percelen grond aan de Sint-Urbanusweg, ter hoogte van de trap naar de Hogeschoorweg.

ROMEINSE TIJD

De Romeinse bewoning van het wegdorp Venlo vond plaats tussen het midden van de eerste eeuw vóór en de vierde eeuw na het begin van onze jaartelling. Een Romeinse knuppelweg liep ter hoogte van de Jodenstraat. Aardewerkvondsten en de aanwezigheid van een oven (gevonden tussen de Vleesstraat en de Nieuwstraat) duiden op pottenbakkersactiviteit. Andere vondsten doen vermoeden dat de Romeinen in Venlo zelfs een statio (een soort marechausseepost) gehad hebben. In het laatste kwart

van de vierde eeuw trokken de Romeinen zich terug achter de lijn Keulen-Heerlen-Maastricht en stond Venlo niet meer onder Romeins gezag.

ROMERHUIS

Laatgotisch bakstenen woonhuis met trapgevel en slanke pinakels. Het huis, genoemd naar de magistraatsfamilie Romer of Roemer, werd tegen het einde van de zestiende eeuw gebouwd. In de jaren 1939-1941 werd het Romerhuis door Jules Kayser gerestaureerd maar het leed in de oorlog zware schade. In 1949 en 1950 werd het opnieuw gerestaureerd.

ROOY, JEANNE VAN
Dansschoolhoudster. De dansschool van Jeanne van Rooy aan de Nieuwstraat was een begrip in Venlo. Het dansen zat Jeanne van Rooy in het bloed. Haar overgrootvader Frans was in 1866 de eerste Van Rooy die met het geven van danslessen begon. Daartoe huurde hij vanaf oktober 1868 zaal Pollen (waar nu hotel Wilhelmina is). Zijn zoon Frans volgde hem op en bracht eveneens bij Pollen de Venlonaren de eerste danspassen bij. Ook zijn zoon Frans trad in de voetsporen van vader. De derde Frans had echter geen vaste accommodatie voor zijn lessen, hij gebruikte dan eens een zaal van Suisse en dan weer een van National. In die laatste zaal begon ook de in 1900 geboren dochter Jeanne al op 21-jarige leeftijd met het geven van dansles. Na de oorlog verbouwde ze haar woning aan de Nieuwstraat zodanig dat ze dansschool aan huis had. In september 1966 ging de school over in handen van Tilly Smets, die al vele jaren bij Jeanne van Rooy werkte. Vanwege de grote toeloop van danslustigen werd de accommodatie te klein en verhuisde de dansschool in 1979 naar de Kaldenkerkerweg. Daar begon Tilly Smets ook de Madson-club, waar bruiloften en partijen gehouden konden worden. De naam was afgeleid van de Madison, een oude Engelse dans. Na 1979 werden de dansschool en club nog flink uitgebreid. In 1986 nam dochter Tonja Smets samen met haar man Marc Jessen de zaak over. Zij vermelden achter de naam van hun dansschool nog altijd in kleine letters 'voorheen Jeanne van Rooy'. Jeanne trok zich na de verkoop van haar school in 1966 helemaal terug uit de danswereld en uit Venlo. Ze verhuisde naar Broekhuizenvorst en overleed in 1990 in bejaardenhuis Berkele Heem in Horst.

ROSARIUM
Rozenpark. Tegen het einde van de jaren twintig werd op initiatief van Jhr. J.L. Mock en de Venlose burgemeester B. Berger het plan opgevat om op de plek waar vroeger de drinkplaats van de paarden van de huzaren lag, een rosarium aan te leggen. Naar een ontwerp van Math. Leenders en met de steun van een twaalftal Noordlimburgse rozenkwekers werd het plan gerealiseerd. In totaal werden er 106 variëteiten rozen geplant, in totaal 1852 stuks. Eind jaren tachtig van deze eeuw werd het rosarium met ontmanteling bedreigd, maar kon het mede dankzij de inzet van een inderhaast in het leven geroepen actiecomité worden behouden.

RUITERSPORT
Op 12 mei 1932 werd door een aantal tuinderszonen uit 't Ven de Venlose Ruiterclub opgericht. De eerste rijinstructeur werd de heer Van Dreumel. In 1962 werd de vereniging uitgebreid met een ponyclub. In 1985 werd een nieuwe rijhal aan de manegeweg in gebruik genomen. Op 22 januari 1934 werd een tweede ruiterclub opgericht: de Manegevereniging, onder voorzitterschap van M. Rutgers van der Loeff, commandant van het 2e Reg. Inf. In 1934 nam de Manegevereniging een manege met stal in gebruik achter café Ruiteroord aan de Herungerweg.

RIJN, H.B.J. VAN
Burgemeester van Venlo in de periode 1900

tot 1921, waarin hij tal van maatregelen nam om de hygiëne in de tot dan toe nogal smerige plaats te verbeteren. De op 26 juli 1841 in Den Haag geboren Van Rijn vestigde zich in 1865 als apotheker in Venlo. In die functie kreeg hij vaak te maken met de gevolgen van de slechte hygiënische toestand in de stad, die onder meer werd veroorzaakt door verkrotting en het ontbreken van goed drinkwater en een deugdelijke riolering. Vandaar ook dat hij zich in 1884 liet benoemen tot secretaris van een speciale gezondheidscommissie, die zich met het probleem moest gaan bezighouden. In die functie kon hij tal van gegevens verzamelen over de gezondheidstoestand van de Venlose bevolking. Die gegevens verwerkte hij in een rapport, dat hij in 1888 opstuurde naar het Provinciaal Utrechts Genootschap van Kunst en Wetenschappen. Dat genootschap had namelijk een prijsvraag uitgeschreven, met als onderwerp 'Een geneeskundige plaatsbeschrijving van een stad in Nederland met tenminste 10.000 inwoners'. Zijn studie leverde hem niet alleen lof op van het genootschap, maar diende tijdens zijn burgemeesterschap tevens als basis voor zijn werk op hygiënisch gebied. In 1900 werd hij, na vanaf 1885 raadslid en vanaf 1899 wethouder te zijn geweest, tot burgemeester van Venlo benoemd. Hij ging voortvarend van start, want nog datzelfde jaar werd de riolering aangelegd en een gemeentelijke vuilnisophaaldienst in het leven geroepen. Twee jaar later werd het tot dan toe particuliere waterleidingbedrijf door de gemeente overgenomen en het aantal aansluitingen fors uitgebreid. Bovendien kwam, nadat hij eerder al een bouwverordening had uitgevaardigd, in 1902 de dienst bouw- en woningtoezicht tot stand, die scherp de bewoonbaarheid van de Venlose huizen in de gaten hield. In de eerste periode van zijn burgemeesterschap volgden daarop nog tal van andere maatregelen. Goede contacten met de Venlose gloeilampenfabriek Pope zorgden ervoor dat Venlo in 1906 de eerste stad in Nederland was met elektrische straatlantaarns. Na zijn eerste succesvolle termijn als burgemeester werd Van Rijn in 1906 herbenoemd. Ook in 1912 en 1918 was dat het geval. Zo kon hij doorgaan met zijn werk en meehelpen tal van initiatieven tot wasdom te brengen. Hij was onder meer medeoprichter van de gemeentespaarbank, de arbeidsbeurs en de ambachtsschool, zorgde voor de aanleg van een nieuw groot kerkhof en behoorde tot de initiators van de tuinbouw in Venlo. Zijn laatste periode als burgemeester maakte hij niet meer vol. Nadat de gemeenteraad in 1920 al eens had ingestemd met een motie van afkeuring tegen hem en zijn wethouders, vond Van Rijn het in 1921 welletjes. Hij was 80 jaar, een mooie leeftijd om er mee op te houden, zo oordeelde hij zelf. Van Rijn overleed op 26 januari 1928.

RYSACK, JEAN

Een in 1819 in Venlo geboren en in het Belgische Doornik werkzame schilder. Rysack, die ook schilderde onder het pseudoniem Warnas, maakte onder meer portretten en historiestukken. Hij overleed rond 1890.

RIJWIELFABRIEKEN

In 1898 werd even buiten het voormalige vestingterrein, op de hoek van de Straelseweg en de Herungerstraat, door Jacq. H. Franssen een rijwielfabriek opgericht. Franssen, die al vanaf 1881 in Tegelen fietsen had gefabriceerd, noemde zijn fabriek Valuas. Valuas fabriceerde de eerste 'hoge fietsen', die nogal wat opschudding in de streek veroorzaakten. Later legde de rijwielfabriek zich toe op de fabricage van motorfietsen (eerst aan de Straelseweg, later in een nieuwe fabriek aan het Monsepaadje). De fabriek kreeg de naam Cyrus en ook de motorfietsen werden onder deze naam verkocht. In 1971 sloot de fabriek die inmiddels aan de Kerkhofweg was gelegen.

Andere Venlose rijwielfabrieken waren Venlona van J. Relouw aan de Tegelseweg, Th. Relouw aan de Parallelweg (1935-1961) en rijwielfabriek Corbulo (1917) van Bedaux en Jessen. Deze laatste was gevestigd op de hoek van de Parade en de Begijnengang. Van 1927 tot 1971 fabriceerde de firma Bedaux hier onder meer Mercator-rijwielen.

S

SAX, THEODOR
Schilder. Theodoor Sax werd in 1782 te Venlo geboren. Hij kreeg zijn teken- en schilderopleiding in Brussel. Daar bleef hij ook enige tijd hangen alvorens naar Venlo terug te keren. Voor het Koninklijk Paleis in Brussel schilderde Sax decoratiewerken. Dat deed hij na zijn terugkeer in Venlo ook voor de Martinuskerk. Zo schilderde hij een deel van het Onze Lieve Vrouwe Altaar, dat er overigens nu niet meer staat. Verder vervaardigde hij veel werken met bloemen en maakte hij veel tekeningen. In 1835 werd hij tot tekenleraar benoemd aan de Hogere Stadsschool. Hij was de eerste leraar die alleen maar tekenles hoefde te geven. Zijn benoeming werd, nadat Limburg weer onder Nederlands bestuur kwam, aangevochten door de overheid. Sax zou niet voldoende bevoegd zijn. Uiteindelijk mocht hij vanwege zijn slechte gezondheid toch blijven. Hij overleed op 28 december 1846.

SCHELBERGEN, GERARD VAN
Stichtte in de zeventiende eeuw drie fondsen waaruit studiebeurzen konden worden gegeven. Gerard van Schelbergen, telg uit een adellijk geslacht uit het Overkwartier van Gelderland, werd rond 1590 in Venlo geboren. Na zijn huwelijk met Elisabeth van de Lochter vestigde hij zich in Brussel. Daar was hij onder meer agent voor de stad Venlo en het Overkwartier van Gelderland. Hij behartigde dus de belangen van stad en Overkwartier. Samen met zijn vrouw stichtte hij op 1 mei 1669 twee fondsen voor studiebeurzen. In beide fondsen stortten zij 120 gulden. Datzelfde deed Van Schelbergen in een derde fonds, dat hij na de dood van zijn vrouw op 17 mei 1672 stichtte. De beurzen waren in eerste instantie bedoeld voor familieleden. Als er geen meer waren die er voor in aanmerking kwamen, dan konden ook inwoners van Venlo, Roermond of het Overkwartier er aanspraak op maken. De toewijzing werd geregeld door de pastoor en de burgemeester van Venlo. Een voorwaarde voor de toekenning van een beurs was dat gestudeerd werd aan de universiteit van Leuven. Gerard van Schelbergen overleed op 26 mei 1672.

SCHEPENBANK
Rechtbank gevormd door schepenen. De eerste vermelding van een Gelderse schepenbank te Venlo dateert van 1269. Door de stadsverheffing in 1343 werd de aloude schepenbank tot een stadsschepenbank. Na de komst van de Fransen werd de schepenbank opgeheven.

SCHERMEN
Oranje was waarschijnlijk de eerste schermvereniging die in Venlo actief was. Deze vereniging werd in 1905 opgericht. Recenter, in 1975, werd door de heren Westendorff en Verstappen schermvereniging Phoenix opgericht die tot omstreeks 1980 zou voortbestaan. In 1978 werd op initiatief van Westendorff schermvereniging d'Artagnan opgericht. D'Artagnan organiseert jaarlijks een van de grootste internationale schermtoernooien in Nederland, het zogenaamde vlaaientoernooi.

SCHIJF, DE
Arrestantenhuis. Het arrestantenhuis 'de schijf' of 'de schief' grensde direct aan Gelderse poort. Het gebouw deed vanaf 1850 dienst als marechausseekazerne. In 1883 werd een gedeelte van de schijf een huis van bewaring. De naam 'schijf' verwijst mogelijk naar een in de nabijheid gelegen pottenbakkerij, maar zou ook kunnen verwijzen naar een loket (schuif) aan de toegangsdeur. Vanaf 1901 was in het voormalige arrestantenhuis het kantoor van de rijksontvanger der directe belastingen gevestigd en in enkele bovenvertrekken huisde vanaf 1902 het Armbestuur.

SCHINKEMENKE
Fonteinbeeld. Het schinkemenke is een 123 centimeter hoog beeldje, voorstellende een geharnast persoon met schild. Het uit 'Lombarder steen' gehakte Schinkemenke werd in 1617 vervaardigd door de beeldhouwer Gregorius Schissler. De naam is waar-

schijnlijk ontstaan doordat men in het wapen dat het manneke droeg, een ham meende te zien. Het beeldje stond oorspronkelijk op een grote fontein op de Grote Markt. Eind achttiende eeuw werd de fontein afgebroken en verhuisde het beeldje naar een nis in de noordelijke gevel van het stadhuis. Het originele beeldje wordt thans in het Goltziusmuseum bewaard. Op de fontein aan de Kwartelenmarkt staat vanaf 1953 een nieuw Schinkemenke.

SCHISSLER, GREGORIUS
Beeldhouwer en kunstschilder. De vermoedelijk uit Tirol afkomstige Gregorius Schissler vestigde zich begin zeventiende eeuw in Venlo. Hier kreeg hij in 1618 het burgerrecht en trad hij op 3 juli 1619 in het huwelijk met Maria Engelen, dochter van een Venlose Maasschipper. In de Maasstad vervaardigde hij tal van kunstwerken, zoals een calvariegroep, een beeld van Sint-Martinus en een fraai kruisbeeld dat thans het interieur van de Sint-Martinuskerk verrijkt. Ook maakte hij het ontwerp voor het Schinkemenke, het sierstuk van een fontein die op de Grote Markt was gepland. Gregorius Schissler overleed in 1636.

SCHLOOZ, FRANS
Bekend missionaris. Frans Schlooz werd op 23 mei 1912 in Venlo geboren. Hij voelde zich al vroeg geroepen tot het priesterambt, maar vanwege een nierziekte leek dat niet voor hem weggelegd. Na zich eerst tot de Lazaristen te hebben gewend, kwam hij bij de Salesianen in Turijn terecht. Via deze werd hij in 1935 uitgezonden naar de missie in India. Daar ging zijn wens uiteindelijk toch in vervulling: op 30 januari 1944 werd hij tot priester gewijd. In India hield en houdt hij zich bezig met de opvang van arme kinderen. Eerst deed hij dat in Madras, sinds 1980 in Polur. Hij runt daar onder meer een pensionaat en scholen en leidt projecten voor leprozen en adoptiekinderen. Bij dat werk wordt hij vanaf 1969 gesteund door de Venlose Stichting Hulpaktie Pater Frans Schlooz. In 1984 kreeg hij voor zijn verdiensten de gouden legpenning van de stad Venlo.

SCHOPPEN-AAS
Bastion. Schoppen-aas was de naam die de Venlonaren gaven aan het Bastion de Roy (1741) even buiten de Tegelse poort.

SCHRIJNEN (FAM.)
Bekende Venlose apothekersfamilie. De apotheek van de familie Schrijnen was vanaf 1854 gevestigd aan de Markt in Venlo. De voorgevel van het pand werd gesierd door een beeld van een gaper. Vandaar dat de apotheek in de volksmond 'De Gaper' werd genoemd.

SCHRIJNEN, CAROLUS

Deken van Venlo tussen 1833 en 1870. Carolus Theodorus Schrijnen werd 4 mei 1797 te Venlo geboren. Hij was toen hij op 20 juli 1829 tot pastoor van de Venlose Sint-Martinusparochie werd benoemd de eerste niet tot een orde of congregatie behorende geestelijke die dit ambt vervulde. Daarvoor werd de parochie steeds geleid door monniken uit de abdij van Averbode in België. Toen mgr. Van Bommel in 1833 de dekenale

waardigheid herstelde, werd Schrijnen de eerste deken van het dekenaat Venlo. In die functie kwam hij meermalen in aanvaring met het liberale stadsbestuur en de leiding van het Belgisch garnizoen, dat tussen 1830 en 1839 in de stad was gelegerd. Schrijnen was de drijvende kracht achter een volksmissie die in 1836 door zes paters Redemptoristen met succes in Venlo werd gehouden. Hij overleed op 5 april 1870.

SCHRIJNEN, JOSEPH

Folklorist en taalkundige en eerste rector van de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Jos. Schrijnen werd op 3 mei 1869 geboren. Hij studeerde klassieke letteren aan de universiteit van Leuven, een opleiding die hij afrondde met twee semesters algemene taalwetenschap aan de universiteit van Parijs. Na zijn priesterwijding in 1894 werd hij leraar klassieke talen aan het bisschoppelijk college in Roermond. Tegelijkertijd verrichtte hij onderzoek naar de Limburgse folklore en dialecten. Over de resultaten daarvan publiceerde hij vele artikelen. De taalkunde bleef eveneens zijn aandacht houden. Zijn studie op dat gebied leidde in 1905 tot de publicatie van het boek 'Inleiding tot de studie der vergelijkende Indogermaansche Taalwetenschap'. Een werk waarvan in 1921 een omgewerkte en uitgebreide versie verscheen onder de titel 'Handleiding bij de studie der vergelijkende Indogermaansche Taalwetenschap'. De publicaties gaven de aanzet tot zijn hoogleraarschap aan de universiteit van Utrecht. Daar doceerde hij vanaf 1910 onder meer in de vergelijkende klassieke taalwetenschap. In de jaren twintig verscheen een groot aantal werken van zijn hand, onder meer 'Essays en studiën in vergelijkende godsdienstgeschiedenis, mythologie en folklore' (1910), 'Nederlandsche Volkskunde' (1917), 'Uit het leven van de oude Kerk' (1919) en 'De isoglossen van Ramisch in Nederland' (1920). Na de Eerste Wereldoorlog werd Schrijnen gevraagd de stichting van de eerste Nederlandse katholieke universiteit voor te bereiden. Hij slaagde en werd als gevolg daarvan de eerste rector-magnificus van de Katholieke Universiteit in Nijmegen, die in 1923 haar deuren opende. Een jaar later legde hij die functie al weer neer, maar bleef aan de universiteit verbonden als gewoon hoogleraar in de Griekse en Latijnse taalkunde en de algemene taalwetenschap. Later kwam daar volkskunde bij. Schrijnen overleed in Nijmegen op 26 januari 1938.

SCHRIJNEN, LAURENTIUS

Bisschop van Roermond van maart 1914 tot maart 1932. Laurentius Schrijnen, een oudere broer van Joseph, werd op 30 juli 1861 in Venlo geboren. Na zijn studie op Rolduc en het groot seminarie in Roermond werd hij op 21 maart 1885 door mgr. Paredis tot priester gewijd. In datzelfde jaar begon hij met lesgeven aan het Bisschoppelijk College in Roermond. Zijn leraarschap in de klassieke talen vormde de start van een lange loopbaan in het onderwijs. Hoogtepunten daarin waren zijn

benoeming in 1897 tot directeur van het Bisschoppelijk College in Roermond en in 1909 tot directeur van Rolduc. Nadat mgr. Drehmans medio 1913 was overleden, werd Schrijnen op 28 maart 1914 tot bisschop van Roermond benoemd. Tijdens zijn achttien jaren als bisschop besteedde hij vooral aandacht aan de zielzorg. Onder zijn leiding werden vele nieuwe parochies gesticht, met name in de Mijnstreek, kwam het katholiek onderwijs in Limburg tot bloei en werden talloze katholieke jeugdorganisaties opgericht. Belangstelling had hij ook voor het in die tijd opkomende missiewerk. Zo richtte hij in 1918 het Diocesaan Missiecomité op. Op 26 maart 1932 overleed Laurentius Schrijnen te Roermond.

SCHUTTERIJ
Legeronderdeel naar het voorbeeld van een middeleeuwse schutterij. In Venlo werd de Dienstdoende Schutterij in 1869 opgericht. Ze had onder meer als taak de plaatselijke politie bij onlusten bij te staan. Als gevolg van de Landweerwet van 1901 werden de schutterijen opgeheven. De laatste lichting Venlose schutters werd in december 1904 onder de wapenen geroepen.

SCOUTING
In 1932 werd in Venlo de eerste verkennersgroep opgericht, de Sint-Jorisgroep. Deze groep omvatte jongens uit de hele stad en kwam in het huidige Goltziusmuseum en later in de Heilig Hartschool bijeen. In 1976 fuseerde de Sint-Jorisgroep met een gidsengroep en de verkenners van Sint-Cristoffel en ging verder onder de naam Baden Powell. Verder zijn in Venlo actief: Sint-Paulus, Manresa (een fusie van Fatima en Francesco), Hertog Reinoud en Miguel Pro. De verkennersgroep van het Thomascollege (Belletable) en de zeeverkenners Stella Maris fuseerden eveneens en trokken vanuit de Urbanusweg naar de jachthaven aan de Blerickse kant van de Maas.

SEELEN, HENRI
Architect. Henri Seelen werd op 5 december 1863 te Venlo geboren en overleed op 14 december 1940. Vanaf omstreeks 1890 werkte Seelen als architect in Venlo. In totaal bouwde en verbouwde hij zo'n 130 Venlose panden. Rond 1900 bouwde Seelen veelal in zogenaamde neo-stijlen. Later werd zijn werk soberder en ontstonden er Berlagiaanse invloeden. Henri Seelen ontwierp onder meer het huidige SNS-bank Limburg-gebouw aan de Spoorstraat, twee Jugendstilpanden aan de Burgemeester van Rijnsingel 1 en 1a en de grote villa op de hoek Kaldenkerkerweg-Maagdenberg.

SEELEN, WIEL
Commissionair op de Venlose veiling die in zijn vrije tijd acteerde. Wiel Seelen (1898-1981) speelde als Jules Tomaat een prominente rol in de revues van Sef Cornet. Hij fungeerde daarin voornamelijk als aangever voor Sef Cornet, die steeds de hoofdrol voor zijn rekening nam. Soms speelde Wiel Seelen ook in zijn eentje enkele sketches.

SINT-CAROLUS BORROMEUS
Zie: Werkliedenvereniging.

SINT-CORNELISKAPEL
Kapel die rond het midden van de vijftiende eeuw bij de Laerpoort lag.

SINT-CRISPIJNSTRAAT
Oude naam voor de Lohofstraat. De straat werd vroeger genoemd naar de beschermheilige van het schoenmakersgilde.

SINTERMERTE
Feest van de Heilige Martinus. Volgens een oud gebruik wordt de patroon van Venlo jaarlijks op 11 november herdacht. De kleinere kinderen lopen met lampionnetjes in een optocht en de wat oudere jeugd 'fakkelt' en 'wierikst' (een aan ijzerdraad bevestigde pot met daarin vuur wordt snel rondgedraaid om het vuur goed brandend te houden). Hoogtepunt van de Sintermerteviering is het aansteken van de troshopen op verschillende plaatsen in de stad.

SINT-FRANCISCUSKOOR
Koor, behorende tot de Sint-Josef parochie. In 1911 werd het koor opgericht door Pater Caecilianus Huygens. Er was destijds alleen een jongenskoor. In de jaren zestig ontwikkelde het koor zich tot een volwaardig koor met ruim honderd leden. Het koor heeft een jeugd-, dames- en herenafdeling. In 1989 wist het koor onder leiding van dirigent Gerard Franck de titel 'Limburgs Gemengd Koor van het Jaar' te behalen.

SINT-GERARDUSKAPEL
Kapel aan de Toeperweg. Op 24 december 1948 werd de Sint-Gerarduskapel ingewijd, die ook enige tijd als noodkerk dienst deed.

De kapel moest in later jaren wijken voor woningbouw.

SINT-JACOBSKAPEL
Eenbeukige kapel, op de hoek van het Maas- en Helschriksel, die deel uitmaakte van het voormalige Sint-Jacobsgasthuis. De kapel dateert van vóór 1500. In 1702 werd ze bij een belegering grotendeels vernield. In 1932 werd de Sint-Jacobskapel door Jules Kayser gerestaureerd. Thans is de voormalige kapel in gebruik als deel van het administratiekantoor van gemeentewerken.

SINT-JORISKERK
De Sint-Joriskerk staat gedeeltelijk op de plaats waar vroeger het Sint-Jorisgasthuis stond. Het laat-gotische koor van de voormalige Gasthuiskapel (1509) vormt thans het oudste deel van de kerk. Het oude kerkje werd in 1632 aan de protestante gemeente afgestaan, ging in 1637 voor de Hervormden verloren, maar kwam in 1702, bij de bezetting van Venlo door de Staatsen, definitief in hun bezit. In het begin van de achttiende eeuw gaven de Staten Generaal van de Republiek der Nederlanden bevel tot uitbreiding van de kerk. Reden daarvoor was dat de protestantse gemeenschap inmiddels flink was gegroeid door de komst van Hollandse en Zwitserse troepen. In 1718 werd de Sint-Joriskerk in zijn huidige vorm gebouwd. Bouwmeester was de Dordtenaar Pleun van Bolnes. Na de Tweede Wereldoorlog werd een begin gemaakt met de restauratie van de kerk, die bij de bombardementen op Venlo in 1944 nogal wat schade opliep. In 1957 was de restauratie voltooid.

SINT-JOSEFKERK
In 1911 keerde een aantal Minderbroeders naar Venlo terug om er een hulpkerkje te stichten. Dat werd het kapelletje Onze Lieve Vrouw van Lourdes aan de Leutherberg. Aan de Maagdenberg werd grond aangekocht en in 1921 verhuisde de parochie van het witte noodkerkje naar de huidige kerk met bijbehorend klooster aan de Maagdenberg. In datzelfde jaar werd de jonge nederzetting (1400 zielen) tot rectoraat verheven.

SINT-MAARTENSGASTHUIS
Zie: Ziekenhuizen.

SINT-MARTINUS
1. Patroon van Venlo. De geliefde volksheilige werd in Venlo al in het begin van de veertiende eeuw als schutspatroon genoemd. Zijn naam werd niet alleen aan de moederkerk verbonden, maar ook aan een school, een straat en enkele gebouwen.

De patroon van Venlo.

2. Militaire vereniging. De R.-K. Militaire Vereniging Sint-Martinus Venlo werd op 27 februari 1903 opgericht. Aanvankelijk was het verenigingslokaal aan de Bolwaterstraat 36, later in het Katholieke Militaire Tehuis (KMT) aan de Begijnengang.
3. Verpleegtehuis. Het Sint-Martinusverpleegtehuis werd op 2 april 1972 geopend. in 1982 werd het tehuis overgeplaatst naar de gemeente Tegelen.

SINT-MARTINUSKERK

Hoofdparochiekerk. De huidige driescheppige gotische hallenkerk werd gebouwd tussen 1410 en 1430. Op de plek waar nu de Sint-Martinuskerk staat stond eerder een bescheiden zaalkerkje. Later, exacte data zijn niet bekend, werd deze kapel overbouwd en eind dertiende, begin veertiende eeuw, werden aan deze kerk twee zijbeuken toegevoegd. Uit opgravingen blijkt dat deze kerk in het begin van de vijftiende eeuw werd afgebroken en dat toen de huidige Sint-Martinuskerk werd gebouwd. De kerktoren werd in 1767 verhoogd nadat de stadstoren, die met de kerk in verbinding stond, was afgebroken. In 1879/'80 werd de kerk door architect Pierre Cuypers gerestaureerd waarbij de toren wederom werd verhoogd en evenals de ingangspartij een neo-gotisch uiterlijk kreeg. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep de Sint-Martinuskerk veel schade op. Van 1948 tot 1950 volgde een restauratie door J. Kayser. De geheel verwoeste neo-gotische toren, die lange tijd het stadsbeeld van Venlo beheerste, werd in 1953 door een nieuwe vervangen. Het interieur van de kerk bevat onder meer een laat-gotisch koorgestoelte, fraai beeldhouwwerk, een monumentale doopvont, een barokke vroeg achttiende-eeuwse preekstoel en een groot aantal oude en 'moderne' glas-in-loodramen, onder ander van Charles Eyck en Daan Wildschut.

SINT-MARTINUSKOOR
Kerkkoor. Het koor van de Sint-Martinusparochie is het oudste nu nog bestaande Venlose koor. Het koor werd in 1825 opgericht door zangmeester Diederen.

SINT-NICOLAASKERK
De Sint-Nicolaas- of Klaaskerk werd volgens sommige bronnen in 1344 in opdracht van het Venlose schippersgilde gebouwd. In 1399 stond het gilde de kerk aan de Kruisheren af, die haar verbouwden en als kapel gebruikten. Na het vertrek van de Kruisheren uit Venlo, in 1797, deed het kerkgebouw dienst als magazijn. In 1830 werd de kerk aan de Sint-Martinusparochie geschonken. Hierna werd ze onder leiding van architect P. Cuypers gerestaureerd en in 1879 ingewijd als hulpkerk van de Sint-Martinuskerk. Tien jaar later kreeg ze een nieuwe klokkentoren. In november 1944 werd de Klaaskerk, als laatste overblijfsel van het klooster, verwoest.
Op 10 september 1949 werd een tweede Sint-Nicolaaskerk in Venlo in gebruik genomen: de Sint-Nicolaasnoodkerk in Venlo-Noord. Deze deed dienst tot in 1961 de nieuwe Sint-Nicolaaskerk was voltooid. Deze kerk bevindt zich aan de Meeuwbeemd, in het noorden van de stad, waar de Kruisheren in vroeger tijden veel grond bezaten.

SINT-THOMASCOLLEGE
Scholengemeenschap voor vwo, havo en mavo. Het Sint-Thomascollege is voortgekomen uit het zogenaamde Progymnasium dat in 1890 op initiatief van de kerkelijke autoriteiten in Venlo werd opgericht. De beweegreden was heel simpel, het onderwijs aan de al bestaande Rijks Hogere Burgerschool was neutraal, er moest daarnaast ook katholiek middelbaar onderwijs komen. Het Progymnasium kreeg onderdak in het oude Stadsgebouw aan de Markt, terzijde van het stadhuis. Leerlingen werden er in drie jaar voorbereid op verdere studie aan een van de bisschoppelijke colleges in de provincie of op Rolduc. In 1904 verhuisde het Progymnasium naar een nieuw gebouw aan de Hogeweg. Er werd echter nog steeds geen volledige gymnasiale scholing gegeven. Wel kwam er in 1913 een andere studierichting bij: de 3-jarige Handelsdagschool. Om beide volledig te kunnen uitbouwen, had het schoolbestuur de hulp van anderen nodig. Daarvoor werd een beroep gedaan op de paters Augustijnen, die in Eindhoven een dergelijke klus ook al hadden geklaard. Zij stemden toe en zo begon op 13 september 1920 het eerste schooljaar van het St.-Thomascollege. Het college bood jongens uit Venlo en omgeving de gelegenheid een volledige gymnasiumopleiding of de middelbare handelsschool te volgen. Vanaf 1930 konden er ook leerlingen van elders uit het land naar Venlo komen, want in dat jaar nam de school het internaatsgebouw in gebruik. De middelbare handelsschool werd in 1924 uitgebouwd tot hogere handelsschool en deze werd vervolgens in 1938 omgezet in een hbs-A-opleiding. Acht jaar later was de hbs compleet, er kwam een B-richting bij. Na jaren van rust volgden in de jaren zestig grote veranderingen. Niet alleen bevolkten in 1967 voor het eerst meisjes de banken van het Sint-Thomascollege, in 1968 werd de hele schoolstructuur als gevolg van de invoering van de Mammoetwet gewijzigd. Vanaf dat jaar konden leerlingen er gymnasium, atheneum en havo volgen. Het leerlingtal begon in de jaren zestig snel te stijgen. In 1966 waren er 700 leerlingen en in 1973 het recordaantal van 1878. De bijdrage van het internaat aan

de schoolbevolking nam echter af, reden voor de sluiting daarvan in 1972. Ook de inbreng van de paters Augustijnen in de school nam af, ze leverden onder meer steeds minder leerkrachten. In 1977 droegen zij het college over aan een lekenbestuur en in 1984 nam de laatste pater-rector afscheid. In de jaren daarna speelden nieuwbouwplannen en plannen tot fusie met de Petrus Canisius Mavo een belangrijke rol. De fusie kwam er, de nieuwbouw niet. Na eerst al bestuurlijk te zijn samengesmolten, fuseerde het Sint-Thomascollege (toen bijna 1300 leerlingen) met ingang van het schooljaar 1991-1992 met de Petrus Canisius Mavo (ruim 300 leerlingen). Daardoor ontstond een grote scholengemeenschap die zowel vwo als havo en mavo aanbood. Dat brede onderwijsaanbod was een van de redenen voor de fusie, een andere was dat daardoor een beter draagvlak voor de nog in te voeren basisvorming ontstond. Sinds de fusie krijgen de brugklassen les in het oude gebouw van de Petrus Canisius Mavo aan de Craneveldstraat, alle andere klassen zijn in het Sint-Thomascollege aan de Hogeweg gehuisvest.

SINT-URBANUS
Zie: Huize Sint-Urbanus

SINT-URSULAKAPEL
Kapel behorende bij het voormalige Dominicanenklooster. De kapel werd tussen 1954 en 1956 stijlvol gerestaureerd en staat thans bekend als de Dominicanenkerk.

SLACHTHUIS
Stedelijke inrichting voor het slachten van vee. Het oude gemeentelijke slachthuis was een van de eerste slachthuizen die in Nederland werden gebouwd. Het slachthuis lag aan de huidige Prinses Beatrixstraat. In 1837 was met de bouw begonnen en op 1 mei 1838 vond de feestelijke opening plaats. Spoedig na de opening werd duidelijk dat de gekozen plek verre van ideaal was. Het slachthuis grensde direct aan de parochiekerk van de Heilige Martinus en ook de nabij gelegen jongensschool ondervond nogal wat hinder van de stank en het gerochel en gesteun van de stervende dieren. Nadat eind negentiende, begin twintigste eeuw de inzichten over hygiëne en volksgezondheid zich hadden gewijzigd, besloot het Venlose stadsbestuur - na een lange politieke strijd - onder aanvoering van burgemeester H. van Rijn, een nieuw, modern slachthuis te bouwen. In 1913 werd op de hoek Sloterbeekstraat-Kerkhofweg met de bouw begonnen onder leiding van architect H. Rijven in samenwerking met de toenmalige directeur gemeentewerken Schoenmakers. Het terrein was gunstig gelegen, buiten het centrum en in de directe nabijheid van de spoorwegen. De uitvoering in baksteen, de gele banden en de pilastertjes tonen duidelijk invloeden van Berlage. Het Venlose slachthuis is een voorbeeld van de opkomst van een nieuwe industriële architectuur.

SOCIËTEITEN
Verenigingen die voor hun leden allerlei activiteiten organiseerden, zoals concerten, opera- en toneelvoorstellingen, bals en uitstapjes. In 1786 werd de oudst bekende

sociëteit, de Oranje-sociëteit, opgericht, gevolgd door de sociëteit Burgerlust in 1798. In de loop van de negentiende eeuw volgden er meer, zoals Casino, Concordia, de Groote Sociëteit, Mariaweyde, de Prins van Oranje, Chez Bours en de sociëteit van Karel Fleminkx. De meeste sociëteiten verdwenen na de Tweede Wereldoorlog geruisloos van het toneel.

Zie: Casino; Concordia, Groote Sociëteit; Mariaweyde en Prins van Oranje.

SPAANSE TIJD

Bij de Vrede van Venlo in 1543 moest hertog Willem van Kleef en Gelre Venlo afstaan aan keizer Karel V. In de hierop volgende periode (met inbegrip van de zogenaamde Tachtigjarige Oorlog) was Venlo nu eens Spaans, dan weer Staats. Zo pleegde Prins Maurits in 1597 en 1606 een aanslag op de stad en stond in 1632 Frederik Hendrik (de stedendwinger) voor Venlo's poorten. Hij slaagde erin de stad op de Spanjaarden te veroveren. De inbezitname was echter van korte duur, want na een beleg in 1637 viel Venlo weer in Spaanse handen. Bij de Vrede van Munster in 1648 werd Nederland een zelfstandige Republiek. Venlo bleef echter in Spaanse handen. Een situatie die zou voortduren tot na de Spaanse successieoorlog in 1702.

SPARTA

Zie: Gymnastiekverenigingen.

SPOORWEGEN

De aanleg van de spoorlijnen Eindhoven-Venlo, Maastricht-Venlo en de aansluiting op het Duitse spoorwegnet in de jaren zestig van de vorige eeuw gaven nieuwe impulsen aan de handels- en transportfunctie van Venlo. Het eerste spoorkaartje werd in Venlo op 21 november 1865 verkocht. Op die dag werd de lijn Maastricht-Venlo geopend en werd de stad daarmee opgenomen in het net van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen. Op 1 oktober 1866 volgde de openstelling van de lijn van Venlo naar Helmond. De rails liepen over de binnenste stadswal naar het station, dat even buiten de vesting lag. De verbinding met Viersen kwam eveneens in 1866 tot stand, die met Kempen in 1868 en vanaf 1875 kon men per spoor naar Wezel. Op 1 mei 1883 kwam de lijn Venlo-Nijmegen gereed. Nadat de spoorbrug over de Maas in 1887 geschikt was gemaakt voor dubbelspoor groeide het treinverkeer in en om Venlo snel. Op 31 december 1874 opende de Köln-Mindener Bahn de lijn Venlo-Straelen, die gemakshalve aan de Keulse poort over de straatweg heen was gelegd. Tegelijk met de bouw van het nieuwe naoorlogse station werd een begin gemaakt met de elektrificatie van het spoornet. Op 31 mei 1956 reed de eerste trein over de geëlektrificeerde spoorlijn Eindhoven-Venlo.

SPORTFONDSENBAD

Gemeentelijk zwembad. Op 21 september 1935 werd aan de Walstraat het eerste overdekte zwembad geopend. Het kapitaal voor dit bad was eerder door de spaarders van de NV Sportfondsenbad bijeengebracht. In de loop van de tijd werd aan de accommodatie een instructiebad en een buitenbassin (dat eind jaren tachtig werd gesloten) toegevoegd. Het zwembad aan de Walstraat werd vele jaren voor het schoolzwemmen gebruikt.

STAATS HOOG GERECHTSHOF VAN GELDER

Zie: Hoog Gerechtshof.

STAAY, DE

Veerhuis, later boerderij/café. Op 6 februari 1812 werd een stuk grond, waarop vroeger Fort Sint-Michaël lag en toen nog boerderij de Staay, bij keizerlijk decreet van Maasbree afgeschreven en bij Venlo gevoegd. Het terrein was het enige stuk grond van de gemeente Venlo op de linkermaasoever. De Staay (van het latijnse Statio = wachtpost) dateerde uit de zeventiende eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog verviel de boerderij, waarna ze werd gesloopt.

STADHUIS

Met de bouw van het Venlose stadhuis werd in 1597 begonnen. Het oude raadhuis, het zogenaamde 'Steenen Huis', dat in 1374 door de stad Venlo was gekocht, verkeerde toen in deplorabele toestand. Nadat het besluit was genomen om het oude raadhuis te slopen en een nieuw raadhuis te bouwen, kreeg bouwmeester Willem van Bommel uit Emmerik aan de Rijn van de Venlose magistraat de opdracht. Van Bommel ontwierp en bouwde een monumentaal stadhuis: een groot, nagenoeg vierkant gebouw, bijna geheel opgetrokken uit bakstenen. Het gebouw bestond uit een parterre, waarin zich de waag bevond, en twee verdiepingen met onder meer een geschikte ruimte voor de raadszaal, de schepenkamer en de kanselarij. Het nieuwe

Venlose stadhuis kreeg een fraaie frontgevel, die geflankeerd werd door twee slanke achtkantige hoektorens van ongelijke hoogte. De hoge dakborstwering en de spietorentjes zijn kenmerken van een oude stedeburcht. De eenvoud van het gebouw doet middeleeuws aan maar overduidelijk is in de vele versieringselementen de geest van de renaissance aanwezig. In 1609 werd het frontaanzicht verfraaid met een monumentale buitentrap met balkon. Dit balkon kreeg in 1736 een baldakijn als bekroning. In de achttiende eeuw verfraaide de stad het interieur diverse malen met onder meer een mooie 'Italiaanse schouw' (1728), een prachtige 'Adam- en Eva-klok' (1716) en het veel geroemde goudleren behang (1734). In de jaren 1881-1887 werd het Venlose raadhuis ingrijpend gerestaureerd volgens een plan van stadsarchitect Johannes Kayser. De voorgevel werd gerestaureerd in vroeg-zeventiende-eeuwse-renaissance-stijl, de oostelijke zijgevel kreeg een rijkere uitdossing en de noord- en de westgevel werden in een eenvoudigere, meer middeleeuwse trant hersteld. Kaysers restauratie gaf het Venlose stadhuis het aanzien dat het nu nog heeft. In het stadhuis vinden van oudsher de vergaderingen plaats van het college van B&W en de gemeenteraad. Het stadhuis herbergt het kantoor van de burgemeester en wordt bovendien gebruikt voor het sluiten van huwelijken, het houden van recepties en de ontvangst van officiële bezoekers aan de stad.

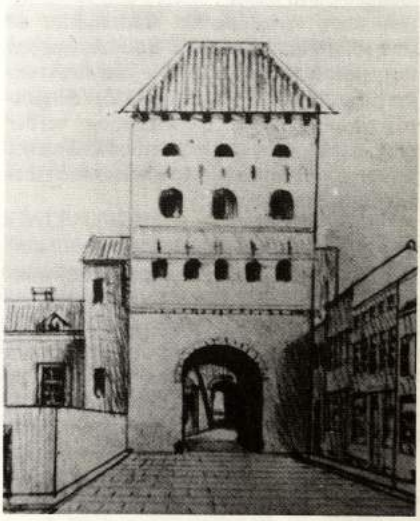
STADSBOEK

Stedelijk keurenboek. Het stadsboek is een handgeschreven register waarin veertiende en vijftiende-eeuwse keuren (door de stad uitgevaardigde verordeningen) en teksten over het stedelijk bestuur zijn opgenomen. Het stadsboek, dat in het Venlose stadsarchief wordt bewaard, is een belangrijke bron voor de bestudering van de middeleeuwse geschiedenis van Venlo.

STADSOMROEP

Lokale radio- en televisieomroep. De Venlose stadsomroep startte haar uitzendingen in augustus 1984. Het eerste item dat de stadsomroep op de televisie uitzond was een bezoek van koningin Beatrix aan Venlo ter gelegenheid van de officiële opening van het Sint-Maartens Gasthuis en schouwburg de Maaspoort.

STADSPOORTEN

Gelderse Poort (Jungen 1866).

In de ringmuur om de vesting Venlo bevonden zich vier stadspoorten. Aan de noordzijde de Helpoort, die in 1804 werd vervangen door de Gelderse Poort; aan de oostzijde de Laar- of Keulse Poort; aan de zuidzijde de Tegelpoort, die later door de Roermondse poort werd vervangen en tenslotte aan de rivierzijde de Maaspoort, die de stad met de haven verbond. De stadspoorten bestonden uit twee dicht bij elkaar staande torens, waartussen houten poortdeuren, beslagen met ijzerwerk, waren bevestigd. Bovendien waren de poorten

voorzien van ijzeren valhekken, opgehangen aan zware ijzeren kettingen. Deze dienden niet alleen als extra afsluiting, maar waren tevens bedoeld om de vijand die de poort wilde overmeesteren te verpletteren. Vanaf 1754 tot ver in de negentiende eeuw werd er 's avonds poortgeld geheven. Met de slechting van de vesting werden ook de poorten gesloopt.

STADSRECHTEN
Stedelijke rechten. In een oorkonde, gedagtekend 1 september 1343, schonk landsheer hertog Reinald II van Gelder Venlo stadsrechten. In feite was dit een erkenning 'de jure', of een erkenning achteraf, want Venlo was feitelijk reeds lang een 'oppidum' of stad. De stadsrechten gaven Venlo belangrijke economische privileges zoals het recht van opslag, wat inhield dat het verboden was op de rechter Maasoever tussen Venlo en Mook goederen te laden en te lossen, anders dan te Venlo. Bovendien verleende het stadscharter de stad toestemming voor het houden van een vrije weekmarkt en drie vrije jaarmarkten. Privileges die ertoe bijdroegen dat de gunstige economische ontwikkeling verder ging. Als logische consequentie werd na het verlenen van de stadsrechten begonnen met het ommuren van de stad.

STADSSCHOOL, HOGERE
De hogere stadsschool, bedoeld voor middelbaar onderwijs, opende begin januari 1834 haar poorten. Venlo was daarvoor enige jaren van vervolgonderwijs verstoken geweest. Tussen 1611 en 1797 verzorgde de Latijnse school deze vorm van onderwijs, tussen 1807 en 1811 de Ecole Secondaire en van 1811 tot 1817 het Stedelijke Collegie. De hogere stadsschool, die vakken als Latijn, Grieks, Engels en boekhouden op het programma had staan, was in de beginjaren zowel toegankelijk voor meisjes als jongens. In 1837 kreeg ze echter een speciale meisjesklas. Echter niet voor lang, want vanaf 1841 zaten alleen jongens op de school. Vanaf 1845 legde de school zich toe op handelsonderwijs, om beter aan de plaatselijke behoeften te kunnen voldoen. Dat werd echter geen succes. In 1848 kreeg de school daarom weer een nieuwe structuur, er werd niet meer alleen middelbaar onderwijs gegeven. Jongens die daar op voorbereid moesten worden, konden er nu ook terecht. Die opzet voldeed lange tijd. Uiteindelijk werd de hogere stadsschool in 1865 omgevormd in de 'Gemeentelijke Hogere Burgerschool', die een drie jaar durende opleiding verzorgde. Deze bleef bestaan tot 1880, toen ze op haar beurt werd omgevormd in de 'Rijks Hogere Burgerschool'. Later onstond daaruit het Stedelijk College Den Hulster.

STADSSCHOOL, LAGERE
Al in de middeleeuwen moet er in Venlo een op initiatief van de magistraat begonnen school zijn geweest. Officieel werd echter pas in 1680 de eerste lagere stadsschool gesticht, die werd gevestigd in de buurt van de Martinuskerk. In 1726 volgde de tweede stadsschool. Op beide lagere scholen werd les gegeven in lezen, schrijven en rekenen. De tweede stadsschool sloot in de Franse tijd even haar deuren, maar startte in 1811 weer. In 1836 kwam er zelfs een derde stadsschool. Deze werd gevestigd in de bantuin van Venlo, waar tot dan toe nauwelijks onderwijs werd verzorgd. De drie scholen bleven vele jaren bestaan, totdat zij in de eerste helft van de twintigste eeuw op gezag van de regering echt neutraal onderwijs moesten gaan geven. Tot dan toe waren het eigenlijk katholieke scholen geweest. Als gevolg van die omschakeling naar neutraal onderwijs stapten vele katholieke leerlingen over naar bijzondere scholen. Die namen in die tijd enorm in aantal toe. Uiteindelijk bleef er maar 1 openbare school over. Deze is gevestigd aan de Bachstraat.

STADSTOREN
Uitkijktoren en stedelijk symbool. De Venlose stadstoren werd in 1480 gebouwd vlak voor de Sint-Martinuskerk. De toren was nodig omdat de stad in een dal lag en men naderende troepen moeilijk aan zag komen. De toren rustte op vier pilaren en was waarschijnlijk ongeveer 90 meter hoog. Bovenop de in baksteen opgetrokken toren bevond zich een wachthuisje. Veel plezier beleefde de stad niet van de toren. Al in 1511 werd de stadstoren tijdens een beleg door de keizerlijke troepen zwaar beschadigd en bij een aardbeving in 1532 stortte de noordelijke pilaar in. Desondanks bleef de stadstoren nog meer dan twee eeuwen overeind staan. In 1766/'67 werd hij afgebroken omdat hij in een bouwvallige staat verkeerde en een gevaar voor de burgerij vormde. Een gedeelte van de zuidelijke pilaar bleef staan omdat deze bij een kerkverbouwing, vergroting van het zuidelijke pand, was ingebouwd. Dit restant is nog duidelijk te zien, zowel in als

buiten de kerk.

STADSVLAG
De Venlose stadsvlag heeft twee horizontale banen, de bovenste helft rood, de andere blauw.

STADSWAPEN

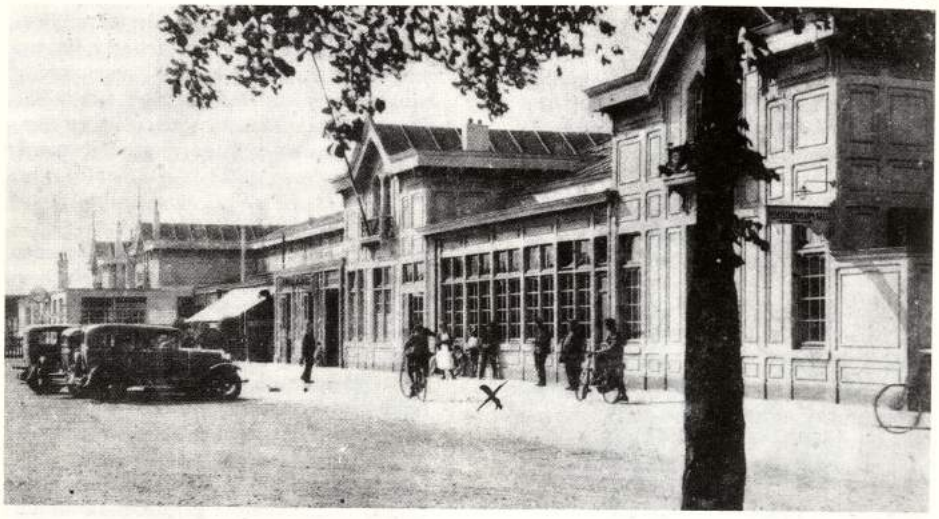
Het stadswapen van Venlo draagt een gekroonde halve leeuw, ten teken dat Venlo vroeger deel uitmaakte van het gewest Gelre (de leeuw was het symbool van de Gelderse graaf) en een anker, dat de verbondenheid symboliseert met de Maas. Tenminste vanaf het jaar 1269 bestaat de afbeelding op de Venlose stads- en schepenbankzegels uit de twee basiselementen leeuw en anker. In het wapen werden vele malen kleine wijzigingen aangebracht. In de zeventiende eeuw werden er waarschijnlijk voor het eerst de twee ridderfiguren aan toegevoegd, die het wapenschild vasthouden. Vanaf 1755 verdwenen de ridders weer en tijdens de Franse tijd werden ook de Gelderse leeuw en het Venlose anker afgezworen als overblijfselen uit een feodale tijd. Na het vertrek van de Fransen ontving het Venlose stadsbestuur in 1819 de officiële akte waarin toestemming werd verleend tot het voeren van een nauwkeurig omschreven stadswapen (in de kleuren blauw, goud en rood). Opnieuw werden de beide geharnaste ridders toegevoegd. In de Belgische tijd was er nog enig gekrakeel omtrent de oranje wimpels, die door de Belgische kleuren zwart, rood en geel moesten worden vervangen. Maar in 1839 was het officiële wapen van 1819 weer van kracht. Enkele jaren later werd door de Venlose kunstenaar G. Jungen een officieel stadswapen vervaardigd. Wijzigingen, afgezien van gestileerde en vereenvoudigde afbeeldingen in tal van moderne publicaties, werden sinds het ontwerp van Jungen niet meer aangebracht. De wapenspreuk van de stad luidt: Festina Lente, Cauta Fac Omnia Mente (Haast U langzaam en handel in alles met rijp overleg). De spreuk dateert van vóór 1692.

STAEVESHUUSKE
Herberg. Het Staeveshuuske lag ten zuiden van Venlo, in de buurt van de Tegelseweg. De naam 'Staeve' is waarschijnlijk afgeleid van de voornaam Steven. Aanvankelijk heette de herberg 'De Roskam', omdat zij als rustplaats diende voor de postkoets Nijmegen-Maastricht, waar de paarden met de roskam werden geborsteld. In de herberg onderhandelde de Belgische generaal Daine op 10 november 1830 met afgezanten van de Venlose garnizoenscommandant over de overgave van de stad aan de Belgen. De Roskam (Staeveshuuske) was eerst eigendom van het R.-K. Armbestuur en werd in 1932 verkocht aan de tuinder Antoon Hovens die naast de herberg ook een buitenbeugelbaan exploiteerde. De herberg is in later jaren afgebroken.

STALBERG
Zie: Huize Stalberg.

STATENHUIS
Vergaderruimte waar de gedelegeerden van de Staten-Generaal bij hun administratieve bezoeken in de jaren 1715-1794 vergaderden. Het Statenhuis lag aan de Grote Kerkstraat, ten zuiden van Huize Schreurs. In de negentiende eeuw was het gebouw bekend onder de naam Hof van Holland en vanaf 1856 was er een zustersschool in gevestigd. In 1892 verrees op deze plaats de inmiddels afgebroken R.-K. Bijzondere School.

STATION
Het eerste Venlose spoorwegstation werd op 29 oktober 1866 in gebruik genomen. Dit station raakte verouderd en werd bovendien tijdens de Tweede Wereldoorlog beschadigd. Op 7 februari 1958 werd een nieuw NS-station met een 20 meter hoge klokketoren (naar een ontwerp van K. van de Gaast en W. Drees) ten westen van het oude stationsgebouw in gebruik genomen. Kenmerkend voor dit station zijn de 140 meter lange voorgevel en de grote luifel boven de hoofdingang die doorloopt tot in de hal.

Het eerste Venlose spoorwegstation.

STEDELIJK COLLEGE
DEN HULSTER

Scholengemeenschap voor vwo, havo en mavo. Na de aanname van de door Thorbecke geïnspireerde wet op het middelbaar onderwijs in 1863 was de weg vrij voor het met rijkssteun stichten van plaatselijke middelbare scholen. In Venlo werd die gelegenheid aangegrepen om de sinds 1834 bestaande hogere stads school om te vormen tot een gemeentelijke driejarige-hbs. De nieuwe school kreeg onderdak in een gebouw aan de Markt, terzijde van het stadhuis, waar later ook nog een tijdlang het Progymnasium zat. De kwaliteit van het onderwijs aan de stedelijke hbs was niet best. Dat was voor het Rijk, zeker na een conflict met de Venlose gemeenteraad over de aanstelling van een nieuwe directeur, in 1879 aanleiding te dreigen met intrekking van de subsidie. De gemeenteraad bood daarop de school, met gebouw en al, ter overname aan het Rijk aan. De minister van onderwijs ging op dat voorstel in en zo veranderde de stedelijke driejarige hbs in 1880 in een rijks-hbs. Ook daarna bleven moeilijkheden ontstaan over de kwaliteit van het onderwijs. Ernstiger waren echter de problemen met de huisvesting. Die was zo slecht dat een onderwijsinspecteur in de jaren tachtig van de negentiende eeuw stelde dat als er geen nieuw gebouw kwam het beter was de hbs op te heffen. Het Rijk en de gemeente Venlo zorgden echter samen voor een oplossing, zij stelden geld ter beschikking voor nieuwbouw. Het nieuwe gebouw, aan het Nolensplein op de hoek van de Goltziusstraat-Moerdijkstraat (nu Martinusstraat) werd 1 september 1889 in gebruik genomen. Dat jaar deden de eerste vrouwelijke leerlingen hun intrede op de school. De rijks-hbs was daarmee erg vroeg, een vergelijkbare instelling als het Sint-Thomascollege kreeg pas in 1967 vrouwelijke leerlingen. Dergelijke zaken maakten de school er niet geliefder op bij de Venlose clerus. Deze had grote problemen met het neutrale karakter van het onderwijs en bleef zich daarom jarenlang afzetten tegen de rijks-hbs. Omdat er echter nauwelijks een alternatief was, het door de kerkelijke autoriteiten gestichte Progymnasium speelde in de eerste jaren van zijn bestaan nauwelijks een rol van betekenis, bleven veel katholieke Venlose jongeren de school bezoeken. De aantrekkingskracht van de rijks-hbs nam toe toen zij in 1912 vijfjarig werd. Bij deze opleiding lag net als bij de driejarige het accent op de exacte vakken. In 1924 maakte de school gebruik van een wettelijke regeling uit 1921 en splitste de opleiding vanaf het vierde leerjaar in een A- en een B-richting. De B-richting borduurde voort op het oude patroon, bij de A-richting draaide alles om talen en economie. De rijks-hbs was op dat moment de enige hbs in Noord-Limburg en trok daardoor leerlingen uit het hele gebied. Nadat het Sint-Thomascollege in 1946 ook over een volledige (en katholieke) hbs beschikte nam die belangstelling af. Het aantal leerlingen daalde van ongeveer 300 in 1946 tot 189 in 1953. In de jaren daarna stabiliseerde dat getal enigszins.

Problemen waar men toen mee te kampen kreeg, waren een lerarentekort en de slechte staat waarin het gebouw verkeerde. Aan de problemen met de huisvesting kwam pas in 1977 een einde, toen een groot nieuw gebouw aan de Waterhoenstraat in Venlo-Zuid werd betrokken. Voor die tijd had er een andere belangrijke wijziging plaatsgevonden. Als gevolg van de invoering van de mammoetwet werd de rijks-hbs in 1968 omgevormd tot een scholengemeenschap voor atheneum en havo. Ze heette voortaan dan ook Rijksscholengemeenschap. Een jaar later sloot bovendien de gemeentelijke ulo zich bij de school aan, zodat voortaan ook de mavo aan 'de Rijks' kon worden gevolgd. Die mavo-afdeling bleef voorlopig gehuisvest aan de Julianastraat. Om aan ruimteproblemen als gevolg van het stijgende aantal leerlingen een einde te maken werden noodlokalen geplaatst op de binnenplaats van het Rijksgebouw en op de binnenplaats van de mavo aan de Julianastraat. Na veel gesoebat met het Rijk kwam in 1977 een einde aan alle huisvestingsproblemen en konden alle leerlingen (in 1980 1200) fatsoenlijk worden ondergebracht. Na de ingebruikname van het nieuwe gebouw heette de school RSG Den Hulster. Die naam veranderde per 1 januari 1991 toen de scholengemeenschap na 111 jaar weer terug kwam in gemeentelijke handen. Voortaan heette ze Stedelijk College Den Hulster.

STEENFABRIEKEN

De N.V. Canoy-Herfkens, die sinds 1880 in Tegelen een steenfabriek bezat, kocht omstreeks 1900 achter de Straelseweg een oud plavuizenfabriekje, waar sindsdien ook bakstenen werden vervaardigd. De stenen werden gemaakt van tigchelleem uit Tegelen. De steenfabriek van Canoy-Herfkens leverde schoorstenen in het hele land. Vanaf 1966 veranderde de steenfabriek haar naam in Tegula N.V. en vestigde ze zich in Tegelen.
Een tweede Venlose steenfabriek was D'n Ossenberg aan de Winkelveldstraat. Deze werd in 1941 opgericht door A. van Abbe. In 1971 sloot deze steenfabriek.

STELLA DUCE

Ontspannings- en sportvereniging. Stella Duce werd op 18 april 1949 opgericht. De vereniging kwam voort uit een groep misdienaars in Venlo-Zuid. In 1955 werd vanuit de wandelclub van deze multifunctionele vereniging een drumband, brassband en majorettenkorps opgericht.

STICHTING KUNSTZINNIGE VORMING NOORD-LIMBURG

Vanaf 1981 werkten de balletafdelingen van de muziekschool en de Vrije Academie samen. Al spoedig kwam hierna het idee om één grote stichting voor kunstzinnige vorming in het leven te roepen. Beide instituten hielden zich bezig met kunstzinnige vorming en een fusie zou zowel inhoudelijk, organisatorisch als financieel gunstiger uitpakken dan voortgaan als twee afzonderlijke stichtingen. Het samenwerkingsverband werd op 23 augustus 1982 een feit en beide instituten gingen verder als de Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg. De stichting verzorgt cursussen en lessen op het gebied van muziek, beeldende vormgeving, dans, drama, audiovisuele vormgeving en literatuur.

STICHTING VENLOSE VRIJE ACADEMIE

In 1965 besloot een studiecommissie, gevormd uit leden van het bestuur van de Stichting Vrije Expressie en leden van de Kunstkring Kyra, tot oprichting van de Venlose Vrije Academie. De Vrije Academie had een afdeling Vrije Expressie Venlo, met in het bijzonder de taak om het doel van de stichting bij kinderen te verwezenlijken. De cursussen werden vanaf november 1965 gegeven in de kelders van het Cultureel Centrum aan de Begijnengang. Vanaf 1975 is de Vrije Academie gehuisvest in een eigen gebouw op de hoek van de Helbeek en de Craneveldstraat, een voormalige tricotagefabriek. Op 23 augustus 1982 fuseerde de Vrije Academie met de Venlose muziekschool en ging verder onder de naam Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg.

STICHTING VRIJE EXPRESSIE

Stichting tot bevordering van de Vrije Expressie en Aesthetische Vorming. De Stichting Vrije Expressie werd op 2 oktober 1957 opgericht. De stichting werkte in verschillende ruimtes verspreid over de stad. In 1965 werd de Stichting Vrije Expressie omgevormd tot de Venlose Vrije Academie.

STOOMBOOTVAART

De firma P.J. Berger onderhield vanaf 1842 een geregelde stoomvaart over de Maas van Venlo naar Rotterdam en vanaf 1849 van Venlo naar Maastricht. Hiervoor had de

rederij Berger naast een aantal zeilschepen ook enkele raderboten in de vaart. Voor het vervoer van goederen en personen was deze waterverbinding lange tijd van groot belang. Een reis naar Rotterdam duurde anderhalf tot twee dagen. De boten droegen namen als: Maas, Bertha, Louisa, Clementhina en Elisa. In 1919 werden de Berger-boten verkocht aan stoomboot-onderneming H. Janssen die vanaf 1898 lijndiensten onderhield tussen Venlo en Rotterdam.
Zie: Bank- en handelsvereniging P.J. Berger; Janssenauto's.

STRANDBAD
Strandbad 'De Onderste Molen' in het zuiden van Venlo opende in 1934. Het zwembad werd aangelegd en geëxploiteerd door de molenaarsfamilie Michels, die vanaf 1899 in bezit was van de bij het strandbad gelegen molen. Bij de aanleg werden de aanwezige vennen uitgediept, waarna met het vrijgekomen zand de stranden konden worden opgehoogd. Aanvankelijk kwam het water voor het zwembad uit de Molenbeek, in later jaren pompte men het op. In 1991 ging het strandbad dicht en in 1992 werd het gesloopt.

SIMPLICITE, LA
Zie: Vrijmetselaars.

SYNAGOGE

De joodse gemeenschap in Venlo die na 1815 was ontstaan, beschikte van december 1865 tot in de Tweede Wereldoorlog over een eigen godshuis aan het Maasschriksel. Vóór 1865 hielden de joden hun gebedsdiensten in het huis 'Drie Koningen' aan de Keulse poort en in het armenhuis van de protestantse gemeente aan het Helschriksel. In de nacht van 1 op 2 juni 1942 werd tijdens een luchtgevecht de synagoge getroffen en gedeeltelijk verwoest. Na de Tweede Wereldoorlog beschikte de Venlose joodse gemeenschap niet meer over een eigen synagoge. Het ledental was bovendien zo geslonken dat er te weinig mensen waren om gebedsdiensten te houden. Daarvoor moet sindsdien naar andere plaatsen worden gereisd.

T

TACHTIGJARIGE OORLOG
Zie: Spaanse tijd.

TAEKWONDO
Oosterse gevechtssport. In 1965 werd deze Koreaanse gevechtsport voor het eerst in Venlo gedemonstreerd. Venlonaar Jos Hendrikx (geboren in 1954) werd tweemaal Nederlands kampioen stijlvormen. Eenmaal in Oss in 1989 en een jaar later in Brunssum.

TECHNIEK & AMBACHT
Vereniging die voor haar leden bals, excursies en lezingen organiseert. De Vereniging T&A werd in 1930 opgericht door oudleerlingen van de Venlose ambachtsschool. Doelstelling van de vereniging was 'te komen tot kennisuitbreiding en ontwikkelingsbevordering van hen die het leerproces vaarwel hadden gezegd'. Dat moest gebeuren door een combinatie van kennisoverdracht en gezelligheid. In haar glorietijd telde de vereniging tussen de 1000 en 1300 leden. Met name door de komst van de televisie daalde het ledental tot rond de 450. De Vereniging T&A stond aan de wieg van andere verenigingen als de Venlose zweefvliegclub, de Venlose amateurfotografen en in de oorlog de luchtbescherming.

TECHNISCHE SCHOOL DE HAGERLEI
School die lbo-opleidingen in de technische richting aanbiedt, variërend van elektro- en motorvoertuigentechniek tot meubelmaken en schilderen. De school werd in 1905 gesticht door de Vereeniging ter Bevordering van het Ambachtsonderwijs in Limburg. De grote man achter het initiatief was de toenmalige burgemeester Van Rijn. In 1904 had hij de Venlose gemeenteraad al weten te bewegen geld beschikbaar te stellen voor de bouw van een nieuwe school aan de Tegelseweg. De school werd op 1 mei 1905 officieel geopend. Jongens uit Venlo en omgeving werden er opgeleid tot timmerman, smid, schilder of meubelmaker. In het gebouw waren tevens de Burgeravondschool, het Teekeninstituut en de Handelscursus ondergebracht. Door de onverwacht grote belangstelling voor de ambachtsschool, het was de enige die arbeiderskinderen de mogelijkheid gaf een goede opleiding te volgen, was het gebouw al snel te klein en moest er worden bijgebouwd. Het leerlingenaantal steeg van 40 in het beginjaar tot 100 in 1921 en tot meer dan 400 in 1937. Aan die snelle stijging droeg de toename van het aantal studiemogelijkheden bij. Vanaf 1912 konden Venlose jongens er bijvoorbeeld ook tot elektricien en instrumentmaker worden opgeleid. Een opleiding die de belangstelling nog meer verhoogde was die van autoschadehersteller, waarmee in 1938 werd begonnen. Na de oorlog werd de naam ambachtsschool veranderd in lagere technische school. Ondanks de stichting van enkele lts'en in enkele plaatsen in de omgeving, bleef het leerlingental rond de 400 schommelen. Het gebouw aan de Tegelseweg was inmiddels totaal uitgeleefd, zodat in 1956 een nieuw pand werd neergezet aan de Van Nijvenheimstraat, eveneens in Venlo-Zuid. Het oude gebouw bleef desondanks nog tot 1968 in gebruik. Ook in de jaren na de oorlog werd het aantal studierichtingen gestaag uitgebreid en gedifferentieerd en kwamen er afdelingen individueel technisch onderwijs (ito) en theoretisch technisch onderwijs (tto). Het onderwijs veranderde eveneens, van een echte beroepsopleiding in een beroepsvoorbereidende opleiding. De lts, in de jaren tachtig omgedoopt in Technische School De Hagerlei, speelde voortdurend in op de veranderende eisen van bedrijven en maatschappij. In 1985 was De Hagerlei een van de eerste Noordlimburgse technische scholen met een computerklas. Leerlingen konden daarin leren om te gaan met computergestuurde apparatuur, iets waar ze bij hun beroepsuitoefening zeker mee te maken zouden krijgen.

TELEFOONBEDRIJF
In september 1897 besloot de Venlose gemeenteraad de exploitatie van een tele-

foonbedrijf in eigen beheer te nemen en hiervoor geen concessie aan derden te verlenen. Het gebied van het plaatselijke telefoonnet was beperkt tot een straal van 5 kilometer rond de stadskerktoren. Het centraal bureau van de telefoon bevond zich in het noordelijk deel van de benedenverdieping van het stadhuis. Op de zolder van het stadhuis kwam de dradenkast en op het dak de dradentoren. In 1898 werd overeengekomen dat ook de gemeente Tegelen op het Venlose net zou worden aangesloten. Op 1 januari 1899 vond de officiële ingebruikname van het Centraal Bureau van de Telefoon plaats. M. Janssen werd de eerste directeur (van de 'Gasfabriek en de Telephoon') en mejuffrouw Rudolf de eerste telefoniste. Later zou het technisch beheer overgaan naar het elektriciteitsbedrijf. Het telefoonnet werd uitgebreid en in 1909 werden de luchtleidingen vervangen door grondleidingen. Op 1 juni 1921 werd de gemeentetelefoon overgedragen aan het Post- en Telegraafbedrijf van het Rijk.

TELEGRAAF
Het eerste telegraafkantoor werd op 1 maart 1857 geopend aan de Markt. In 1890 verhuisde het kantoor naar het nieuw gebouwde postkantoor aan de Keulse poort.

TENNIS
Zie: Tennis Club Venlo; Venlose Tennis Club; Tennisclub de Kaetelberg.

TENNIS CLUB VENLO
Tennisclub Venlo ontstond in 1969 uit een fusie van twee tennisclubs, te weten TC 'Backus Keet' (genoemd naar café Backus aan de Herungergrens), later TC Vendelo genoemd, en TC 'De Molenaars' (die twee banen ter beschikking had achter de Bovenste Molen). Backus Keet werd opgericht op 1 april 1940, De Molenaars een jaar later in 1941. Beide verenigingen speelden vanaf 1963 op het toen nieuwe tennispark 'De Schaapsdijk'. Margriet van Grinsven, Marijke Muysers, Josette Dielen en Hans van Gasselt werden vele malen Limburgs kampioen. In 1991, 1992 en 1993 organiseerde TC Venlo de Limburgse kampioenschappen.

TENNISCLUB DE KAETELBERG
Opgericht 8 december 1977. Op initiatief van dhr. J. Goedmakers en anderen. Vanaf 1985 organiseert tennisclub de Kaetelberg jaarlijks een echtparentoernooi.

THEATER
Zie: Toneel.

TICHELARIJ
Woonwijk. De Tichelarij wordt omgrensd door de Laaghuissingel, de Schaapsdijkweg, de Herungerweg en de Eugeniasingel. De naam is afkomstig van 'Tieghelrijen' (baksteenovens). Op deze plaats bevonden zich vroeger een aantal tichelovens, waarvan de produkten in de veertiende eeuw werden gebruikt voor het bouwen van de vestingmuur.

TITULAIR, SJIR
Tekstschrijver. Sjir Titulair, zijn eigenlijke naam was Gerard Titulair, schreef revues en operettes in het Venlose dialect. Titulair had vooral in de jaren veertig en vijftig succes met revues als 'De Bombas' en operettes als 'Hertedeef' en 'De robijn van de sjeik'. Hij gebruikte daarvoor bestaande muziek en schreef er Venlose teksten bij. In de jaren vijftig maakte hij vooral Duitse teksten. Zo ontstonden onder meer 'Frühling in Wien' en 'Zirkusliebe'. De operettes, die werden opgevoerd door zijn eigen gezelschap, trokken steeds volle zalen. Titulair overleed in september 1981 op 57-jarige leeftijd.

TOMAAT, JULES
Zie: Seelen, Wiel.

TONEEL
Hoewel er waarschijnlijk al eerder in Venlo ter gelegenheid van kerkelijke feestdagen zogenaamde mysteriespelen (in feite een soort passiespel, waarin het leven van Jezus werd uitgebeeld) werden opgevoerd, vinden we de eerste vermelding van een toneeluitvoering pas in 1405. De schoolmeester van de stad voerde met enkele inwoners tijdens de processie een kort stuk op, een zogenaamde spreuk. Normaal gesproken liepen de mensen die zo'n spreuk opvoerden mee in de processie. In 1418 en 1427 hadden de spelers in Venlo echter een vaste plaats. Terwijl de processie voorbijtrok, gaven zij een voorstelling op de Oude Markt. In de vijftiende eeuw waren het vooral de onderwijzers die zich met toneel bezighielden. Een schoolmeester en zijn gezelschap voerde in 1441 en 1464 in Venlo het stuk 'Die verrisenisse onses Heeren' op. De spelers werden overigens in de meeste gevallen door het stadsbestuur voor hun inspanningen beloond, de ene keer met geld, de andere met wijn. De toneelstukken

hadden in de meeste gevallen een religieuze thematiek, hoewel er ter gelegenheid van carnaval ook wel eens wat luchtigers werd gespeeld. In de zestiende en zeventiende eeuw bleef het vooral bij die kerkelijke spelen. Zo voerde een gezelschap onder leiding van schoolmeester Johan van Warrenborch in 1521, 1526 en in 1530 tijdens de processie religieuze stukken op en speelden onbekenden in 1544 een soort passiespel en 'het spuell Bethlehem'. Verder moet er in de zestiende eeuw in Venlo ook een rederijkerskamer zijn geweest, die zinnespelen (waarin vaak een beschouwing werd gehouden over een belangrijke kwestie) en kluchten op de planken bracht. Vanaf het begin van de zeventiende eeuw vonden de toneeluitvoeringen plaats in de nieuw gebouwde vleeshal aan de Markt. Dat bleef zo tot de eerste helft van de achttiende eeuw toen de religieuze stukken op last van de Luikse bisschoppen niet meer gespeeld mochten worden. De stukken waren te volks geworden, hadden geen belang meer voor de verspreiding of verdieping van het geloof. De kerk kwam in de jaren daarna vaak in conflict met toneelspelers. Zeker toen vanaf de Franse tijd vooral volkse stukken werden gebracht. Dat gebeurde vooral door rondreizende gezelschappen. Uit Duitsland afkomstige groepen bezochten Venlo in de jaren 1825, 1827, 1829 en 1832. De stukken die de gezelschappen speelden waren een doorn in het oog van deken Schrijnen. In één van die jaren kreeg hij burgemeester Bloemarts zelfs zover dat hij opvoering verbood. De deken kreeg het nog moeilijker met toneel toen Belgische officieren eind 1834 een toneelvereniging oprichtten. Dat gezelschap, De Liefhebberij Comedie genaamd, gaf zijn uitvoeringen in eerste instantie voor militairen, maar Venlonaren werden ook toegelaten. De stukken handelden bijna allemaal over de liefde en waren in de ogen van de deken ontuchtig en slecht. Reden voor hem Venlonaren die de opvoering wilden bezoeken met hel en verdoemenis te dreigen. Er ontstond een enorme rel, waarbij de liberale burgemeester Bontamps en bisschop Van Bommel van Luik betrokken raakte. Omdat de deken zijn aandacht spoedig voor andere kwesties nodig had, liep de zaak met een sisser af. Na het vertrek van de Belgen waren de Venlonaren weer enige jaren aangewezen op rondtrekkende theatergezelschappen. In 1845 kreeg Venlo zijn eerste echte toneelvereniging, het Dramatisch Gezelschap Venlo, dat in 1879 werd omgedoopt in Gezelschap Thalia. Daarna volgden tal van andere verenigingen, onder meer Crescendo, De Letste Gros en rederijkerskamer De Dageraad (1877). Ook leden van sociëteiten als Amicitia en Burgerlust voerden aan het begin van de twintigste eeuw toneelstukken op. Het ging daarbij vooral om blijspelen. Serieuze stukken stonden niet op het repertoire. De eerste die daar wel mee aan de slag ging was de in 1904 opgerichte Letterlievende Vereeniging Onderling Kunstgenot. Onder leiding van Anton Hulsman werden stukken als 'Ontgoocheling' en 'Fiat Justitia' gespeeld, waarbij zelfs beroepsacteurs werden ingeschakeld. In de eerste helft van de twintigste eeuw ontstonden nog vele verenigingen. Leden van de R.-K. Werkliedenvereeniging begonnen in 1914 met het Roomsch Toneel. In 1915 volgde Entre Nous en in 1918 Het Venlo's Toneel. Het Roomsch Toneel speelde vooral in het Bondsgebouw. De club mocht pas in 1938 van de kerkelijke autoriteiten gemengd spelen. Wel gemengd waren het Venloosch Toneel Ensemble (opgericht in 1934) en de Venlo Spelers (1936). Het Venloosch Toneel Ensemble trad zowel in als buiten Venlo op, meestal ten behoeve van goede doelen. De regie van blijspelen als 'Willy's vrouw' en 'De gebroeders Kalkoen' en stukken als 'Polly Perkins' en 'Freuleken' was in wisselende handen. In het begin regisseerde Harry Boermans, later Funs van Grinsven en weer later opnieuw Boermans. Het ensemble speelde vaak in het Rembrandttheater. Een andere Boermans, namelijk Frans, regisseerde de stukken die Het Schouwtoneel voor de oorlog op de planken bracht. Ook dat waren veelal blijspelen. De Tweede Wereldoorlog gaf vele verenigingen de doodsteek, zoals bijvoorbeeld het Venloosch Toneel Ensemble. Dat wilde zich niet aansluiten bij de Kultuur Kamer en hield in 1942 op te bestaan. Voor de oorlog werden ook regelmatig door speciaal daarvoor samengestelde gezelschappen openluchtspelen opgevoerd. Zo werd ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de kapel van Genooi in 1926 het spel 'Onze Lieve Vrouw van Genooi', geschreven door pater Justinus Janssen, zes maal gespeeld. In de eerste jaren na de oorlog verschoof de belangstelling van de Venlonaren van toneel naar cabaret en revue. Het was de grote tijd van Sef Cornet en de zijnen. Weer later, nadat de Prins van Oranje was uitgebouwd tot echte schouwburg, kreeg het

Venlose publiek vaker professionele toneelvoorstellingen voorgeschoteld en was er minder behoefte aan amateurtoneel. Er waren en zijn echter nog steeds toneelgezelschappen. Zo werd bijvoorbeeld op 9 september 1980 Toneelvereniging Silhouet opgericht door leden van het Kindervakantiewerk uit 't Ven. Ieder jaar speelt deze vereniging een avondvullend toneelstuk en vele eenakters.

TRACTAAT VAN VENLO
Verdrag tussen keizer Karel V en de Baanderheeren, ridderschap en steden van het hertogdom Gelderland en het graafschap Zutphen, gesloten in of nabij Venlo op 12 september 1543. Het verdrag maakte een eind aan een geschil om de zeggenschap over Gelre, Kleef en Gülick en ging de geschiedenis in als 'de vrede van Venlo'.

TRAMLIJN
De eerste railverbinding tussen Venlo en Steyl werd bereden door een paardetram, waarvoor in 1888 een concessie werd verleend aan de heer Jonkergouw. In 1898 nam August Wendehorst de lijn over. In 1910 werden de paarden vervangen door motoren en een jaar later, in april 1911, werd de tram overgedragen aan de inmiddels opgerichte Eerste Nederlandse Motortram-maatschappij Venlo-Tegelen-Steyl (directeur C. Haffmans).

August Wendehorst.

Na de liquidatie van de Motortram-maatschappij Venlo-Steyl begon de Maas-Buurtspoorweg in 1923 een autobusdienst Venlo-Steyl. Op 25 maart 1912 werd de tramlijn Venlo-Beringe geopend. Vanaf 1923 werd deze lijn geëxploiteerd door de Limburgsche Tramweg Maatschappij. Ook deze 21 kilometer lange spoorweg werd in 1929 overgenomen door de Maas-Buurtspoorweg, die van 1913 tot 1948 een tramlijn van Venlo naar Nijmegen exploiteerde. Vanaf 1930 kon per tram over een aaneengesloten traject van Nijmegen via Venlo naar Beringe worden gereisd.
Het motortrambedrijf dat de tramdienst tussen Venlo en Steyl verzorgde werd in 1918 opgeheven. De overgang van tram naar autobus begon op dit traject in 1923. In 1930 werd ook de tramdienst tussen Venlo en Helden door een busverbinding vervangen. De stoomtram tussen Venlo en Nijmegen bleef tot aan het eind van de Tweede Wereldoorlog rijden.

TRANCHOTKAART
Gedetailleerde topografische kaart van het gebied Rijn-Maas-Moezel. De kaart is genoemd naar de Franse ingenieur-cartograaf kolonel Tranchot, onder wiens leiding de cartering was uitgevoerd. Op de (schaal 1:2000) kaart is ook het gedeelte van het Maasdal bij Venlo opgemeten door Tranchot en Von Müffling gedurende de periode 1803-1820. De kaart is een waardevolle bron voor de bestudering van Venlo's historie in het begin van de negentiende eeuw. De originele kaart bevindt zich in de Staatsbibliotheek te Marburg.

TRANS CEDRON
Klooster. Trans Cedron (letterlijk vertaald: over de beek) werd in 1497 aan de Nieuwstraat door Cellebroeders gesticht als Cellebroedershuis. Dit huis werd in 1497 omgevormd tot een klooster van de Heilige Graforde. In 1599 werd het, met toestemming van de Roermondse bisschop, afgestaan aan nonnen die tot 1614 tot de orde van de H. Franciscus behoorden en vanaf 1614 de regels en kleding van de orde der Annunciaten aannamen. Door vele giften kon deze orde in 1618 op dezelfde plaats een nieuw en groter klooster bouwen. Twee jaar eerder was men al begonnen met de bouw van een bij het klooster horende kerk. Het klooster Trans Cedron lag naast het klooster Maria-Weide. De zusters Annunciaten bewoonden het klooster tot 24 februari 1797. Het klooster werd sinds-

dien als woning en pakhuis gebruikt. Duitse Dominicanen, afkomstig uit Düsseldorf en gevlucht voor Bismarcks Kulturkampf, kochten in 1879 het gebouwencomplex van de zusters Annunciaten en breidden het in 1892 uit met het Collegium Albertinum. Kerk en klooster werden bij de bombardementen van 1944 verwoest. De Dominicanen trokken hierna naar het klooster Maria-Weide. Hier bleven ze tot in 1962 hun nieuw onderkomen aan de Nieuwstraat klaar was.

TRAOT, DE
Zie: Jocus.

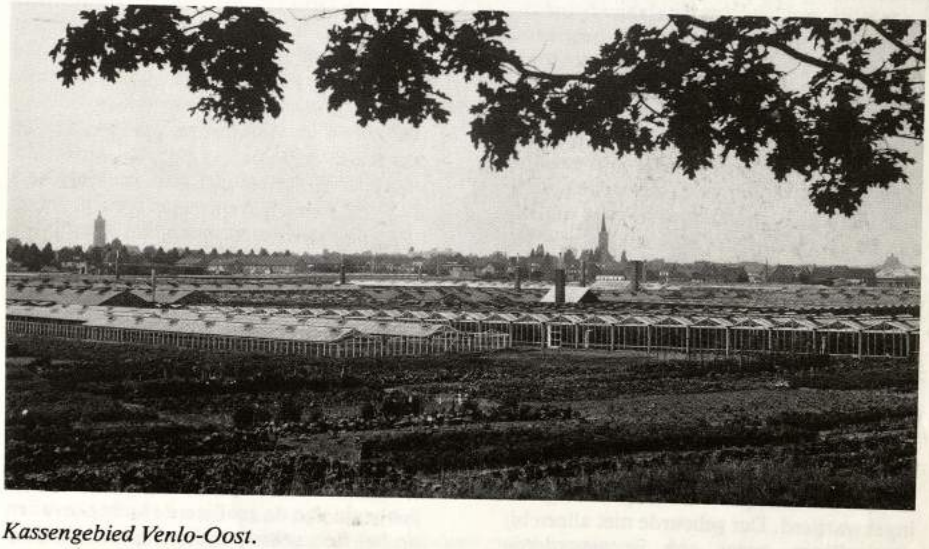
TUINBOUW
Al in de veertiende eeuw was er in Venlo sprake van 'coelgaerd' (=kooltuin), in zekere zin te beschouwen als volkstuinbouw. Lange tijd was deze tuinbouw alleen bedoeld voor eigen gebruik, maar geleidelijk maakten de volkstuintjes plaats voor grotere stukken land. Rond 1840 verschenen de eerste Venlose tuinders op de Duitse markten om daar hun produkten aan te bieden. Belangrijk was de omschakeling van de tuinbouw op de volle grond naar die onder plat glas en van het platte glas, rond 1908, naar de grote kassen. De tuinbouw werd, door de toenemende vraag naar verse groente uit het aan Venlo grenzende Duitse industriegebied, een van de belangrijkste economische pijlers voor stad en streek. Na het Westland was Venlo lange tijd het grootste aaneengesloten kassengebied van Nederland.

TUIN- EN LANDBOUWCASINO
Coöperatieve vereniging. In 1883 organiseerde een aantal tuinders zich in het Tuin- en Landbouwcasino, een coöperatieve organisatie met als doel gemeenschappelijke aankoop van alle artikelen die de tuinbouw betroffen (zoals zaden, meststoffen, zakken en manden) en de expeditie van de tuinbouwprodukten naar de markten. Reeds enkele jaren na de oprichting telde het Casino meer dan 300 leden. In 1922 ging het Casino samen met de Boerenbond onder de naam Limburgse Land- en Tuinbouwbond Venlo (LLTB).

TURKSE HARMONIE
Muziekgezelschap dat in Venlo van 1822 tot 1826 musiceerde. Het gezelschap was uitgedost in Turkse kledij. De Turkse Harmonie was de voorganger van de huidige harmonie.

TWAALF APOSTELEN
Volksnaam voor een rij van zes inmiddels afgebroken dubbelwoningen achter Sint-Urbanus aan de Hogeschoorweg. De woningen werden rond 1909 gebouwd.

TWEEDE WERELDOORLOG
Van 10 mei 1940 tot en met 1 maart 1945 werd de Venlose bevolking direct geconfronteerd met de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog. Venlo was een van de eerste Nederlandse steden die door de Duitsers geheel werd bezet. Zonder veel problemen konden zij op 10 mei tot aan de Maas oprukken. Daar kregen ze voor het eerst

Kassengebied Venlo-Oost.

Amerikaanse soldaten in Venlo.

met serieuze tegenstand te maken. Ze werden vanuit kazematten aan de Blerickse kant onder vuur genomen. Hun poging om de Maasbruggen ongeschonden in handen te krijgen mislukte, doordat de gepantserde trein waarmee ze de spoorbrug hadden willen bezetten op het stationsemplacement defect raakte. Dat bood de Nederlanders de gelegenheid de bruggen de lucht in te jagen. De Duitsers waagden daarop de oversteek met rubberbootjes, maar moesten die poging vanwege te grote verliezen staken. Nadat de aanvallers er noordelijk van Venlo wel in slaagden om de westelijke oever van de Maas te bereiken, trokken de Nederlandse verdedigers zich terug of werden uitgeschakeld.

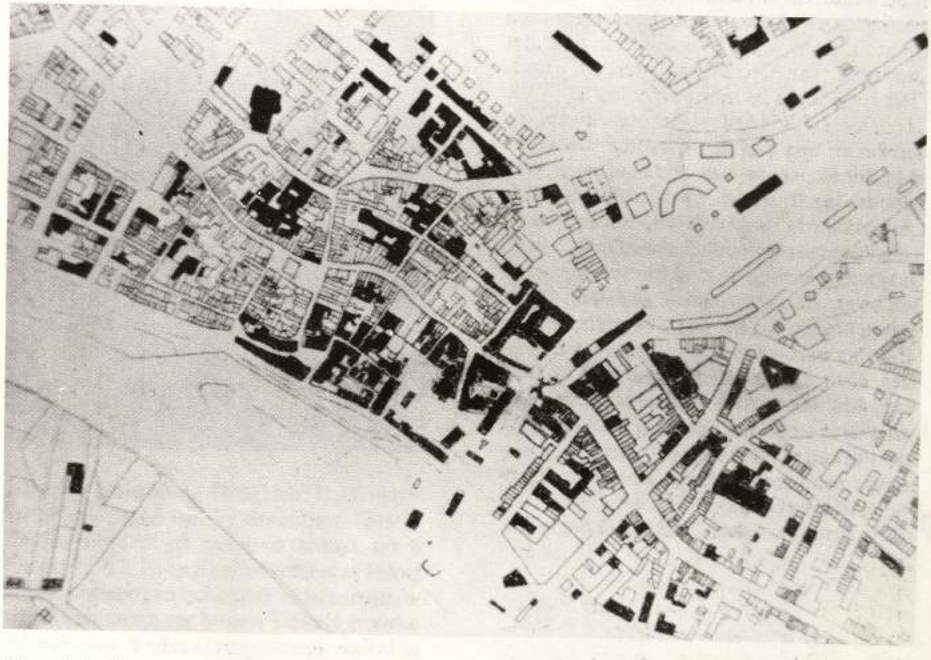
Vanaf de allereerste oorlogsdag was Venlo dus in handen van de bezetter. Nadat aanvankelijk alles nog een beetje zijn gewone gang ging, kwamen er na de zomer grote veranderingen. Die hadden alles te maken met de aanleg van een enorm vliegveld op de Grote Heide. Het bestaande vliegveld werd daartoe door de Duitsers tussen oktober 1940 en maart 1941 uitgebouwd. Op 18 maart 1941 werd een 25 vierkante kilometer grote vliegbasis in gebruik genomen, die Fliegerhorst Venlo-Herungen werd genoemd. Voor de aanleg was de inzet van zo'n 15.000 arbeiders nodig. Veel van deze vooral uit Limburg, Brabant en Gelderland afkomstige arbeiders werden ingekwartierd. Dat gebeurde niet alleen bij particulieren, maar ook in gevorderde zalen zoals Venlona en De Prins en in een speciaal daartoe op het Gaasplein (nu Mgr. Nolensplein) gebouwde barak. De aanwezigheid van de arbeiders tussen oktober 1940 en maart 1941 leidde tot heel wat onrust in Venlo. De luchtgevechten tussen de op de Fliegerhorst Venlo-Herungen gestationeerde eenheid 'Nachtjäger' en geallieerde toestellen en later in de oorlog de bombardementen op het vliegveld zouden echter voor heel wat meer onrust zorgen. Er vielen slachtoffers doordat vliegtuigen hun bommenlading loosden, neerstortten in bewoond gebied of het verkeerde doel bestookten. De eerste echte aanval op de voor de Duitsers zo belangrijke vliegbasis werd pas in de nacht van 1 op 2 februari 1942 uitgevoerd, overigens zonder veel schade aan te richten. Daarna volgden nog vele andere bombardementen.

In de stad Venlo zelf was niet alleen door de aanwezigheid van het vliegveld veel veranderd. Al snel na de inval was er niet meer vrijelijk voedsel beschikbaar, maar werden vele etenswaren gedistribueerd. Later volgde een zelfde maatregel voor kleding en goederen. Ook de vele voorschriften en verordeningen van de bezetter grepen in op het dagelijks leven. Langzaam maar zeker namen de Duitsers de bevolking in een wurgende greep. Vanuit de Ortskommandantur aan de Spoorstraat, waar eerst Ortskommendant Bierdümpel en later majoor Pralle zetelde, hield de bezetter de Venlonaren in de gaten en onder controle. Een van de eersten die daar zijn consequenties uit trok, was burgemeester Berger. Hij nam op 18 augustus 1941 ontslag. Datzelfde jaar kwam ook het georganiseerde verzet op gang. Vanuit Venlo werd de gewestelijke afdeling van de Orde Dienst (een geheime verzetsorganisatie van voormalige militairen) geleid en vanaf augustus 1943 ook de regionale afdeling van de landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers (L.O.). De eerste Venlonaar die zijn verzet met de dood moest bekopen, was deken Van Oppen. Hij kwam op 17 februari 1943 in het concentratiekamp te Vught om het leven, na te zijn opgepakt vanwege zijn actie tegen het vertonen van Duitse films in de Venlose bioscopen. Een aantal andere Venlonaren dat zich verzette, wachtte een zelfde lot.

De ernstigste bedreiging voor het lijfelijk welzijn van de Venlonaren ging gedurende het grootste deel van de oorlog, en zeker na het begin van de geallieerde luchtaanvallen op het Roergebied en het Rijnland najaar

1942, van de vliegbasis uit. Dat werd voor het eerst goed duidelijk op 8 april 1943. Duits afweergeschut haalde een Britse bommenwerper van het type Wellington neer, die na een aanval op Duisburg op weg naar huis was. Voordat het toestel in Blerick neerstortte, liet het zijn overgebleven bommen boven Venlo-Zuid vallen. Daarbij kwamen acht mensen om het leven, een ander stierf enkele dagen erna. Hoewel de geallieerden eind 1943 en begin 1944 alles in het werk stelden om het 'Nachtjägergeschwader' in Venlo uit te schakelen en dus de basis geregeld bombardeerden, vielen er pas in augustus 1944 opnieuw slachtoffers. Bij een bombardement op 15 augustus lieten de aanvallers hun bommen te vroeg vallen en werd de omgeving van de Leutherweg en de Maagdenberg getroffen. Daarbij vonden elf mensen de dood. Twee weken later was het andermaal raak. Op 3 september gaven geallieerde bommenwerpers de Duitse vliegbasis met een massief bombardement de genadeslag. Verkeerd gerichte bommen kwamen echter ook in bewoonde delen van de stad terecht en kostten aan negen mensen het leven. Daarna leverde de basis echter geen gevaar meer op voor de Venlonaren, want de Duitsers herstelden nog maar één startbaan: om te vluchten. Voor hun vlucht op 5 september 1944 lieten ze zelf de voornaamste gebouwen de lucht in vliegen.

Inmiddels hadden ook de geallieerde landtroepen successen geboekt. Na de landing in Normandië op 6 juni 1944 rukten zij snel door Frankrijk en België op naar het noorden. Op 13 en 14 september werd Maastricht bevrijd en op 17 september kwamen luchtlandingstroepen neer bij Eindhoven, Arnhem en Nijmegen. De Venlonaren hoopten daardoor op een spoedige bevrijding en dachten met betrekkelijk weinig menselijke offers en materiële schade door de oorlog te komen. Dat viel echter tegen. De opmars van de geallieerden stagneerde op de westelijke oever van de Maas en Venlo werd met zijn bruggen (die meteen na de bezetting waren hersteld) van enorm belang voor de Duitsers. Via de bruggen bevoorraadden zij hun troepen op de westoever. De geallieerden begrepen het belang van de vernietiging van de bruggen voor het welslagen van hun bevrijdingsoperatie en bestookten ze vanaf 13 oktober tot en met 19 november in totaal 13 keer. Tal van bommen kwamen niet op de bruggen, maar in de stad neer en veranderden haar in een puinhoop. Bij de rampzalige bombardementen kwamen ongeveer 300 burgers om het leven. Terwijl de bevrijding nabij was, werd Venlo een van de zwaarst getroffen

Overzichtskaart met gebombardeerde gebouwen zwart gearceerd.

steden van het land. De bombardementen hadden ook nog niet eens het gewenste effect. De bruggen werden door de Duitsers op 25 november zelf vernietigd. Enkele dagen later, op 3 december gaven zij de westoever op en trokken zich terug achter de Maas. Vanaf die dag vormde de rivier de frontlinie en verdedigden de Duitsers Venlo met man en macht, omdat ze wisten dat wanneer de stad viel de weg naar het Roergebied voor de geallieerden open lag. De overgebleven burgers van de stad hadden vervolgens zwaar te lijden van granaten die vanaf de westelijke oever werden afgevuurd. Bovendien werd het optreden van de Duitsers harder en gewetenlozer. De Sicherheitsdienst (S.D.), die na de bevrijding van Maastricht begin september haar hoofdkwartier in Venlo had gevestigd, voerde een waar schrikbewind uit. Beruchte figuren als Strobel en Nitsch stroopten de stad en omgeving af. Maar het werd allemaal nog erger: er volgde een barre, koude winter met grote voedseltekorten. Een winter die uit angst voor de granaatbeschietingen van de geallieerden en de razzia's van de Duitsers (die elke man als arbeidskracht naar Duitsland stuurden) in de kelders moest worden doorgebracht. En of dat alles nog niet genoeg was, besloten de Duitsers dat de stad moest worden ontruimd. Op zondag 14 januari begon de evacuatie en trokken de meeste Venlonaren naar Straelen, waar ze op de trein naar het noorden van Nederland werden gezet. Daar wachtten ze hun bevrijding af. Voor de achtergebleven plaatsgenoten kwam die eerder en niet van de verwachte westelijke Maasoever, maar vanuit het oosten. Op donderdag 1 maart 1945 trok het 784e Amerikaanse tankbataljon, onder leiding van luitenant-kolonel George Dalia, via de Kaldenkerkerweg de stad binnen. Een stad waarvan de Amerikanen pas laat in de gaten kregen dat het een Nederlandse was. Een dag erna waren alle in Venlo overgebleven Duitsers gevangen genomen of verjaagd en was de stad helemaal bevrijd. Aan de nachtmerrie was een eind gekomen. De oorlog had in totaal aan 620 mensen, waaronder een groot deel van de joodse inwoners, het leven gekost.

Zie: Venlo-incident; Verzet; Vliegveld.

U

UITVAARDERS

Naam voor Venlose groentetelers die vanaf de negentiende eeuw hun waar op de Duitse markt aanboden. Met hondekarren trokken zij naar naar steden als Viersen, Krefeld, Keulen, Essen en Mönchengladbach. Tot de pioniers op dit gebied moeten de gebroeders Van Wylick worden gerekend, die in 1879 op het idee kwamen Duitse klanten hun reis naar Venlo te besparen. Zij begonnen met hondekarren de prei naar Viersen te rijden, waarna steeds meer Venlose tuinders volgden. De hondekar werd spoedig vervangen door de paardekar.

UYTTENBROECK, HENRI

Uitgever-historicus. Henricus H.H. Uyttenbroeck werd op 20 december 1841 in Venlo geboren en overleed aldaar op 8 oktober 1917. Evenals zijn vader was Henri Uyttenbroeck een bekend drukker en uitgever, wiens naam ver buiten Venlo's grenzen bekend was. Vader Uyttenbroeck was al in 1850 overleden, toen Henri nog maar negen jaar oud was. Zijn moeder Catharina Uyttenbroeck-Ketels nam toen de leiding van de uitgeverij in handen, later geholpen door twee dochters en zoon Henri. In 1885 kreeg Henri de leiding over de firma, die inmiddels ook uitgeefster was van het Venloosch Weekblad. Van jongsaf aan had hij zijn hart verpand aan kunst en historie. Hij was onder meer lid van het Puteanusgezelschap en bestuurder en bibliothecaris van het Limburgsch Provinciaal Genootschap voor Geschiedkundige Wetenschappen, Taal en Kunst. In 1908 verscheen het eerste deel van zijn (vijfdelige) werk: 'Bijdragen tot de geschiedenis van Venlo', dat de titel kreeg 'Over Land en Volk tussen Maas en Nederrijn en Venlo in het bijzonder'. Het tweede deel was getiteld: 'De vestingwerken, De Wervers en Hulster Heinke' (Venlo 1909). Het derde deel van de 'Bijdragen' beschrijft de geschiedenis van Venlo in de Franse tijd en bevat een weergave van het dagboek van pastoor van Postel (Venlo 1912). In het vierde deel, 'De straten van Venlo', schetste Uyttenbroeck de ontwikkeling van de stad op allerlei gebied (Venlo 1914). Een vijfde deel van de 'Bijdragen' werd pas na zijn dood in 1931 uitgegeven. Het handelt over 'De omgeving der stad Venlo met de oude behuizingen'.

V

VAKBEWEGING

Aan het begin van de twintigste eeuw werden in Venlo de eerste vakverenigingen opgericht. De typografen gaven in 1901 het voorbeeld. Zij richtten dat jaar een Venlose afdeling op van de Nederlandse R.-K. Typografenbond. Na de typografen verenigden de spoorwegmedewerkers zich. De Venlose afdeling van de R.-K. Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel 'Sint Raphaël' werd in 1903 opgericht. Daarna volgden in 1904 de timmerlieden, metaalbewerkers en schilders. Dat jaar kwam bovendien de Venlose R.-K. Volksbond tot stand, een soort overkoepelend orgaan voor de andere katholieke vakverenigingen. De katholieke kerk was bij al die vakbonden sterk betrokken. Ze zag de bonden als een wapen in de strijd voor katholieke emancipatie en tevens als een instrument om de katholieke arbeiders te behoeden voor de in haar ogen verderfelijke invloed van het socialisme. In goed overleg met de overheid en de werkgevers konden de arbeiders in het gareel worden gehouden. Dat via de bonden gewerkt kon worden aan het sociaal en maatschappelijk welzijn van de arbeiders kwam voor de geestelijkheid pas op de tweede plaats. Toch kwam er op dat vlak al snel wat tot stand in Venlo. In 1910 nam de Volksbond het initiatief tot oprichting van de plaatselijke afdeling van het Groene Kruis. Ook stichtte ze een kolenspaarfonds en een ondersteuningsfonds (een soort verzekering) en was ze betrokken bij de stichting van een arbeidsbeurs (arbeidsbureau). De Volksbond, die zowel de belangen van de werkgevers als van de werknemers moest behartigen, ging al snel weer ter ziele, namelijk in 1913. De voornaamste reden daarvoor was dat de bond er niet in slaagde deze tegenstrijdige belangen met elkaar te verenigingen. Datzelfde jaar 1913 nog kwam er een nieuwe overkoepelende vereniging. Ditmaal was men echter zo verstandig de werkgevers er buiten te houden. Op initiatief van een aantal plaatselijke afdelingen van vakverenigingen kwam op 21 december de Venlose afdeling van de R.-K. Werklieden Bond tot stand. De afdeling kreeg als naam R.-K. Werkliedenvereeniging 'Sint Carolus Borromeus'. Deze vereniging kwam in de jaren daarna tot grote bloei. Ze stichtte tal van hulpfondsen en clubs voor arbeiders. Heel belangrijk was de oprichting van een coöperatie in 1914. Deze had een winkel aan de Bolwaterstraat, waar leden van de vereniging tegen lage prijzen voedsel en goederen konden kopen. De coöperatie werd zo'n succes dat al snel naar een grotere ruimte moest worden omgezien. Om dat probleem en nog enkele andere nijpende huisvestingskwesties op te lossen, werd door het bestuur van Carolus Borromeus besloten tot het bouwen van een eigen bondsgebouw aan de Herungerweg (nu Herungerstraat). Dat bondsgebouw telde vijf vergaderzalen en 23 kamers voor alleenstaande arbeiders. Verder bevond er zich een winkel, kantoorruimten, een bakkerij, een aalmoezenierswoning en een paardestal in het gebouw. Het bood onderdak aan tal van katholieke arbeidersverenigingen en organisaties. Deze schoten na 1918 uit de grond toen de arbeiders als gevolg van de verbetering van de sociale wetten meer tijd hadden voor werkzaamheden in verenigingsverband. Enkele van die organisaties waren de woningvereniging Onze Woning en de Centrale Spaarbank. De R.-K. Werkliedenvereeniging 'Sint-Carolus Borromeus' had zo grote invloed op het leven van de Venlose katholieke arbeiders in de periode tussen de twee wereldoorlogen. Aan deze bloeiperiode kwam in de Tweede Wereldoorlog een eind toen de werkliedenvereniging in de greep kwam van de NSB. Dat was reden voor de Nederlandse bisschoppen om begin augustus 1941 het lidmaatschap ervan te verbieden. Vervolgens hief de bezetter de vereniging op. Na de oorlog kwam in de plaats van de werkliedenvereniging de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB). Ook in Venlo overkoepelde deze tal van plaatselijke arbeidersverenigingen. Terwijl voor de oorlog de katholieke emancipatie het voornaamste strijdpunt was en kerk en arbeiders samen optrokken om die te bewerkstelligen, kreeg na de oor-

log de sociale emancipatie alle aandacht. De arbeiders wilden meer loon en medezeggenschap en wensten zich niet langer te laten bevoogden door de kerkelijke leiders, die ze steeds meer als handlangers van de werkgevers gingen zien. Vandaar dat de katholieke vakbonden zich steeds meer los gingen maken van de kerk. Die landelijke tendens was ook op lokaal niveau waarneembaar. Het hele proces eindigde tenslotte met de fusie van het Nederlands Katholiek Vakverbond (NKV) en de Nederlandse Vakvereniging (NVV) tot Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) in 1976. Deze FNV heeft, net als het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) tal van afdelingen in Venlo, variërend van een afdeling voor bouwvakkers tot een voor onderwijzers.

Zie: Bondsgebouw.

VALUAS

1. Legendarische stichter van de stad Venlo. Volgens de legende die onder meer door de Venlose historieschrijver L. Keuller aan het papier werd toevertrouwd, zou Venlo gesticht zijn door een hoofdman van de tussen de Rijn en de Maas wonende stam der Bructeren, genaamd Valuas. De Bructeren werden in 95 uit hun gebied verjaagd, waarna Valuas, zijn vrouw Guntrud (haar naam duikt eerst later op in de geschiedenis) en enkele overgeblevenen in het land der Menapiërs, tegenover Blariacum (Blerick) terecht kwamen. Hier bouwde Valuas een burcht bij een uitgestrekt veen op een hoogte bij de rivier die hij Venloe noemde (ven = veen, loe = heuvel). Deze burcht zou zich hebben bevonden op de plaats waar thans de Houtstraat en de Jodenstraat elkaar kruisen. Nadat Valuas op hoge leeftijd overleed werd hij opgevolgd door zijn vrouw Guntrud. Beide echtelieden werden na hun dood gecremeerd en hun as werd in twee enorme standbeelden op een berg geplaatst. Dag en nacht lieten de Venlonaren voor deze beelden een licht branden. De berg kreeg de naam 'de lichtenberg'. Keuller beriep zich bij dit stichtingsverhaal op een boek van W. Rolewinck (1e druk Keulen 1474), getiteld 'Fasiculus temporum' en 'Valuas Bructerus sive antiquus Venlodiadum ortus et origo a sacerdote Coloniensi Sophiae magistro'. Dit boek werd waarschijnlijk door H. Korsten te Venlo gedrukt in 1747 of 1754. Archeologische vondsten hebben echter bewezen dat lang voor het door Keuller genoemde 'stichtingsjaar' de Romeinen in Venlo een soort nederzetting hadden. Valuas is in de gedachten van de Venlonaren echter verder blijven leven. Naar hem werd onder meer een straat, een hotel en een volleybalclub genoemd. Ook sjouwt het eeuwenoude Akkermansgilde bij officiële gelegenheden nog altijd twee reuzenpoppen mee, voorstellende 'Fluas en Guntrud'.

2. Weekblad. Valuas was de naam van de tweede krant die in Venlo verscheen. Het eerste nummer van Valuas verscheen op 2 januari 1830. De krant, die werd uitgegeven en gedrukt door de Firma Wed. H. Bontamps, besteedde zowel aan internationaal als aan lokaal nieuws aandacht. De doelstelling van onbekend gebleven redactie was: 'Verspreiding van nuttige en wetenswaardige zaken, van allerlei aard'. Valuas maakte voor de nieuwsvoorziening gebruik van briefschrijvers uit diverse Europese steden, officiële stukken, andere kranten, geruchten en ingezonden stukken. Verder had het blad vaste rubrieken als 'Marktprijzen' en 'Burgerlijke stand'. Ook werden advertenties opgenomen. De wekelijks verschijnende krant, die 180 abonnees had, was geen lang leven beschoren. Op 25 oktober 1830 verscheen het veertigste en laatste nummer. Als reden voor het staken van de uitgave van Valuas werd opgegeven, dat 'bij de thans van dag tot dag opvolgende wichtige gebeurtenissen en bij het alom verspreide aanmerkelijke getal dagbladen, de uitgave van een weekblad geen merkelijk belang verwekken kan'. Met die gewichtige gebeurtenissen werd gedoeld op de opstand van de Belgen en het oprukken

VALUAS.

van de Belgische troepen naar Venlo. Zeventien dagen nadat het laatste nummer van Valuas verscheen, was Venlo in Belgische handen. Of angst voor de Belgen of juist vreugde over hun komst (de familie Bontamps was pro-Belgisch) een rol heeft gespeeld bij het stopzetten van Valuas is niet bekend.

3. Volleybalclub.

Zie: Volleybal.

VASTELAOVEND

Feest aan de vooravond van de christelijke vastenperiode. Dit carnavalsfeest wordt in Venlo vastelaovend genoemd. Het feest wordt in Venlo zeker al meer dan zeshonderd jaar gevierd. Uit diverse vermeldingen in de stadsrekeningen blijkt dat het feest in de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw goed ingeburgerd was. Hoofdmoot van de viering waren drinkgelagen en schranspartijen, de Venlonaren gingen zich voor de vasten nog even flink te buiten. Op het einde van de zeventiende eeuw begonnen kerkelijke en wereldlijke overheden met het opstellen van regels voor de viering van het feest. Die regels werden steeds strenger, waardoor vastelaovend tot rond 1800 minder uitbundig werd gevierd dan in de middeleeuwen. Wel ontstonden er steeds terugkerende gebruiken zoals het gansrijden of voejagen (waarbij een op zijn kop hangende gans in één slag diende te worden onthoofd) en het hieringschelle (het inluiden van de vasten met een laatste schranspartij) op aswoensdag. Kinderen trokken met vastelaovend rond en zongen speciale liedjes, zichzelf daarbij begeleidend op een zogenaamde rommelpot of foekepot (een half met water gevulde pot afgesloten door een varkensblaas, waarin door met een rietje te bewegen een rommelend geluid kon worden gemaakt). In de negentiende eeuw begon het carnaval aan een nieuwe bloeiperiode. De aanzet daartoe werd gegeven vanuit het Rijnland. In Köln werd in 1823 met de nieuwe carnavalsviering gestart en vandaaruit en vanuit het dichterbij gelegen Dülken werd de Venlose wederopleving van het feest gestimuleerd. Die werd officieel met de oprichting in 1842 van Jocus, waarschijnlijk de eerste Venlose carnavalsvereniging. Jocus gaf daarna, zij het soms met lange tussenpozen (1845-1876 en 1908-1936), leiding aan de officiële carnavalsactiviteiten in de stad, zoals de optochten, zittingen en bals. De echte vastelaovendviering speelde zich overigens in de vorige eeuw net als nu voornamelijk op straat en in kroegen af. Na de herleving van Jocus in 1936 werd de carnavalsviering steeds uitbundiger. Vooral na de Tweede Wereldoorlog nam het aantal activiteiten rondom het feest enorm toe. Vanaf de elfde van de elfde, wanneer het seizoen voor de echte vastelaovendvierder begint, kan een lange reeks van bals en zittingen worden bezocht. Dat heeft ook te maken met de fikse toename van het aantal carnavalsverenigingen. Jocus heeft gezelschap gekregen van verenigingen als 'De Wien' en 'Boete de Paort'. Verenigingen die niet alleen eigen bals en zittingen hebben, maar die ook eigen liedjes uitbrengen en soms

Prinselijk trio met vorst Joeccius XI.

zelfs eigen optochten verzorgen. De officiële Venlose prins carnaval wordt bekend gemaakt tijdens het hofbal van Jocus. Op carnavalszondag wordt hij ingehaald en krijgt symbolisch door de burgemeester de sleutel van de stad overhandigd. De grote optocht trekt op maandag door ''t stedje van lol en plezeer' en op dinsdag wordt de boerebroelof gehouden. Het carnavalsfeest wordt op aswoensdag afgesloten met het hieringschelle.
Zie ook: Boerebroelof; Jocus; Wannevleegers.

VEEGTES, DE
Gebied rechts van de weg naar Nijmegen. De naam komt mogelijk van 'veeg' (= bedorven land) en 'tes' (dialect voor zak of buidel). Thans is het gebied een industrieterrein.

VEILINGEN
Op 14 oktober 1908 werd vanuit de coöperatieve gedachte de Venlose Veiling Vereeniging opgericht. De oprichters achtten de bemiddeling van opkopers niet in het belang van de kleine tuinders. De in manden en zakken aangevoerde groenten werden aanvankelijk langs de Ponywaeg (thans Deken van Oppensingel) in het openbaar verkocht. In 1909 kwam hieraan een einde, toen de veiling op de hoek van de Rodestraat en de Sloterbeekstraat in gebruik werd genomen. Eerste directeur was Wiel Maas, zoon van de expediteur Frans Maas.
Naast de Venlose Veilingvereeniging opereerde vanaf 19 juni 1915 de Coöperatieve Veilingvereeniging Venlo (CVV), die haar domicilie had aan de Havenstraat. De oprichters van deze veiling, tuinders van omliggende dorpen, waren van oordeel dat de bestaande Veilingvereniging te veel opkwam voor de Venlose tuinders. De eerste directeur van de CVV was W. Hillebrandt. Naast groente en fruit veilde men ook eieren.
In 1946 fuseerden beide veilingen, maar in 1958 werd de fusie weer ongedaan gemaakt. De Venlosche Veilingvereeniging ging hierna alleen verder onder de naam Venlose Groente Veiling (VGV). In 1959 werd een nieuw gebouw geopend aan de Hagerhof.
In 1990 besloten beide veilingen wederom tot een fusie en werd verder samengewerkt onder de naam Zuid-Oost-Nederlandse Veiling, afgekort ZON.

VEN, 'T
Buurtschap in het oosten van Venlo, begrensd door de Nijmeegseweg en de grens met Duitsland. Het Ven heeft van oudsher een agrarisch karakter. Met name dank zij rector (en later pastor) G. Kirkels, groeide 't Ven uit tot een volwaardige Venlose buurt met onder meer een eigen kerk en basisschool.

VENKOELEN
Oude Maasarm aan de Grijzendijkweg van Venlo naar het buurtschap Schandelo. Van oudsher wordt er bij de Venkoelen gevist. Het open water van de Venkoelen maakt deel uit van het natuurgebied het Zwart Water.

VENLO
Voetbalclub uit Venlo-Noord die speelt op sportpark Genooi. Venlo werd in 1945 opgericht. Het eerste wapenfeit van de club was de promotie in 1956 vanuit de afdeling Limburg naar de vierde klasse KNVB. In 1959 volgde het kampioenschap in de vierde klasse en promotie naar de derde. Vervolgens speelde de club tot 1967 in die derde klasse. Dat jaar werden de Venlonaren kampioen en promoveerden naar de tweede klasse. De eerste drie jaar draaide de club bovenaan mee en diverse seizoenen leek promotie naar de eerste klasse (toen de hoogste amateurafdeling) niet meer ver weg. Na de goede jaren volgden enkele mindere, die uiteindelijk in 1973 leidden tot degradatie. Twee jaar later was Venlo echter al weer terug in de tweede klasse. Dit

keer voor een minder lange periode dan de eerste keer. In 1978 degradeerde de club uit Venlo-Noord. In de jaren zeventig wisselde de vereniging van terrein. Werd eerst gespeeld op een achter speeltuin Ons Buiten gelegen terrein, later werd dit een sportcomplex aan de Maas in de buurt van de kapel van Genooi. Op de degradatie in 1978 volgde in 1981 een nieuwe stap terug. Venlo moest in de vierde klasse gaan spelen. Dat duurde tot 1982 toen de club andermaal kampioen werd. Vervolgens speelde ze tot 1989 weer derde klasse. Na de degradatie in dat jaar bleef Venlo vierdeklasser.

VENLO-INCIDENT
Gebeurtenis waarbij zwaarbewapende SS'ers op 9 november 1939 bij café Backus aan de Herungergrens in Venlo twee agenten van de Britse geheime dienst, een luitenant van de Nederlandse geheime dienst en hun chauffeur overrompelden en hen snel de grens over brachten. De geheim agenten Sigmund Payne Best en Richard Stevens van de Britse Secret Intelligence Service en Dirk Klop van de Nederlandse GS III waren, niet wetend dat het om een valstrik ging, naar café Backus gekomen om daar met een Duitse generaal te praten over het voornemen van hoge Duitse officieren om Hitler ten val te brengen. Al eerder waren op initiatief van de Duitsers bijeenkomsten belegd om de geallieerde reactie op dit plan te vernemen en te praten over mogelijke steun, maar daarop was de generaal telkens niet verschenen. Toen de agenten rond 16.00 uur die dag hun auto bij café Backus parkeerden, verscheen plotseling een Mercedes met daarin en daarop schietende Duitse militairen. Zij overweldigden op Nederlands grondgebied chauffeur Jan Lemmens, Payne Best en Stevens. Luitenant Klop probeerde nog te ontkomen, maar werd neergeschoten en vervolgens de grens overgesleept. De val voor de geheime agenten klapte snel dicht, binnen enkele minuten was alles gebeurd. Luitenant Klop overleed later die dag in een ziekenhuis te Düsseldorf. De anderen werden overgebracht naar Berlijn, waar ze werden ondervraagd en al snel informatie loslieten. Ze overleefden allen de oorlog. Omdat een Nederlandse officier bij de gebeurtenis betrokken was, kon Hitler in 1940 het Venlo-incident aangrijpen om aan te tonen dat Nederland niet neutraal was. En daarmee was de inval op 10 mei volgens hem gerechtvaardigd.

VENLO, JAN VAN
Klokkengieter. Jan van Venlo (omstreeks 1420 geboren) was een van de eersten die het klokkengieten groot aanpakte. Hij had in de stad een werkplaats waar hij samen met anderen (zoals zijn zoon Grades) klokken maakte voor onder meer kerken in Meerlo, Nunhem, Viersen, Linne, Straelen en Beesel. Ook voor zijn eigen woonplaats goot hij klokken, bijvoorbeeld in 1455 twee stuks voor het uurwerk van het Venlose stadhuis. In tijden van militaire nood werd zijn werkplaats omgetoverd in een buskruitfabriek. Wanneer Jan van Venlo overleed is niet bekend.

VENLO-KAS
Tuinderskas. De Venlo-kas werd vlak na de Tweede Wereldoorlog door Venlonaar S. Backus ontworpen. De firma Backus nam deze kas hierna in produktie. De Venlo-kas was een glaskas met kappen van 3 tot 3.20 meter, die kleiner en goedkoper was dan de voorheen veel gebruikte druivenkassen. Bovendien had de kas een betere lichtinval.

VENLONA
In 1900 werd, op initiatief van de in Venlo werkzame Duitse musicus en dirigent Willy Geyer, mannenzangvereniging Venlona opgericht. Er waren rond de laatste eeuwwisseling al zo'n veertien zangverenigingen, maar Geyer achtte de tijd nu rijp voor een groot koor. Zijn idee sloeg aan en enige tijd later trad het Venloos mannenkoor, een onderafdeling van de fanfare, en bloc toe tot Venlona. In 1904 werd een eerste succes geboekt toen in Arnhem een eerste prijs in de wacht werd gesleept. Vanaf 1921 werden buitenlandse concertreizen

Zangvereeniging „Venlona".
Generale Repetitie
COLUMBUS
(Volks-Uitvoering)
Zondag 15 Oct., 's middags 12½ uur,
in de Concertzaal der Sociëteit „Prins van Oranje".
Entrée 30 cent per persoon, uitsluitend aan de casa.

gemaakt en werd Venlona op vele plaatsen in binnen-en buitenland een graag geziene (en gehoorde) gast. In 1930 verleende koningin Wilhelmina de vereniging het predikaat 'Koninklijk'. Tijdens de Tweede Wereloorlog staakte de vereniging haar activiteiten omdat men onder voorzitterschap van dr. K. van der Grinten weigerde toe te treden tot de Kultuur Kamer. Na de oorlog ging het koor weer ijverig aan de slag met als dirigent H. Jordans. Vanaf 1950 werden er ook weer buitenlandse concertreizen gemaakt en sindsdien is Venlona Venlo's voornaamste ambassadeur op muzikaal gebied.

VENLOOSCH ALT
Biersoort. Venloosch Alt is traditioneel een bovengistende biersoort, gebrouwen uit bij hoger vuur gemout gerst. Het bier heeft een donkerrood-bruine kleur. Het jonge bier werd versneden met zuur snijbier (restbier uit de brouwerij). Door een juiste menging kreeg het Venloosch Alt een fris-rinse smaak. Venloosch Alt van brouwerij 'La Belle Alliance' werd met name 's zomers gedronken. In oktober 1983 werd een traditie in ere hersteld en sindsdien wordt er weer - met een enigszins aangepaste receptuur en weliswaar niet meer in Venlo - Venloosch Alt gebrouwen.

VENLOOSCHE COURANT
Krant die vanaf 27 maart 1869, aanvankelijk onder de namen Nieuw Venloosch Weekblad en Nieuw Weekblad Venlosche Courant, tot en met 25 maart 1908 in Venlo verscheen. De Venloosche Courant werd uitgegeven en gedrukt door de firma W. van der Sloot in Venlo. Een van de oprichters en de eerste hoofdredacteur was de Blerickse notaris Jean Clercx. Deze was zeer in politiek geïnteresseerd en gebruikte zijn blad om met succes campagne te voeren voor zichzelf. Clercx was vanaf 1876 lid van Provinciale Staten van Limburg en zat van 1882 tot zijn dood in 1894 in de Tweede Kamer. De Blerickse notaris benutte zijn blad ook om de denkbeelden van zijn Noordlimburgse tegenstander, de politicus en hoofdredacteur van het Venloosch Weekblad, Leopold Haffmans, te bestrijden. Dat leidde tot felle polemieken tussen de liberaal-katholieke Clercx en de conservatief-katholieke Haffmans. Venlo kon vanaf 1869 niet alleen daarvan genieten, maar had ook voor het eerst de luxe van de keuze uit twee plaatselijke bladen. Daarbij konden potentiële lezers zich laten leiden door het gegeven dat de Venloosche Courant meer over de eigen stad schreef dan het Venloosch Weekblad. Buiten dat regionale nieuws en de politieke stukken van Clercx bevatte het blad binnen- en buitenlands nieuws (overgenomen uit andere kranten) en advertenties. Vanaf 3 november 1900 kwam de Venloosche Courant tweemaal per week uit, op zaterdag en zondag. Enkele jaren later (de exacte datum is niet bekend) ging men over tot drie keer per week verschijnen, de woensdag kwam erbij. Over abonnementenaantallen is weinig bekend, in 1908 bij de opheffing van het blad lag het cijfer rond de 1000. De betekenis van de krant was geringer dan die van het Venloosch Weekblad en de voortzetting daarvan het Venloosch Nieuwsblad. Dit ondanks het feit dat de uitgever er al snel na de dood van Clercx in 1894 in slaagde een goede opvolger voor hem te vinden. Vanaf 2 januari 1897 schreef de priester-politicus Willem Hubert Nolens (die in 1896 als opvolger van Leopold Haffmans in de Kamer was gekomen) voor de Venloosche Courant. In 1908 werd de krant door een Venlose groep notabelen gekocht van Van der Sloot en samengevoegd met het Venloosch Nieuwsblad. Vanaf 2 april 1908 verscheen de Nieuwe Venlosche Courant.

VENLOOSCH NIEUWSBLAD
Zie: Venloosch Weekblad.

VENLOOSCH WEEKBLAD

63. Eerste Jaargang. N° 1.

VENLOOSCH
WEERBLAD.

ONS PROGRAMMA.

Nederlanden.

Krant die van 28 februari 1863 tot en met 24 september 1898 eenmaal per week op zater-

dag in Venlo verscheen. Van 1 oktober 1898 tot en met 31 maart 1908 kwam het blad twee keer per week uit en was de naam veranderd in Venloosch Nieuwsblad. Het Venloosch Weekblad was de voortzetting van het Markt- en Aankondigingsblad, dat vanaf 29 augustus 1840 wekelijks uitkwam. In tegenstelling tot dat blad, bevatte de nieuwe krant nieuws. Uitgever en drukker was de Venlose firma Wed. H.H. Uyttenbroeck. De eerste hoofdredacteur werd de uit Horst afkomstige politicus Leopold Haffmans. Toen deze het hoofdredacteurschap van het Venloosch Weekblad op zich nam, was hij al twee jaar kantonrechter in Venlo en zeven jaar lid van Provinciale Staten van Limburg. Leopold Haffmans gebruikte het blad 33 jaar lang om zijn politieke ideeën te verspreiden. Die droeg hij meestal uit in zijn hoofdredactionele commentaren, waarin hij bovendien tegenstanders hard aanpakte. Buiten die commentaren, die een prominente plaats op de voorpagina kregen, bevatte het weekblad nieuws uit buitenland, binnenland en de regio. En natuurlijk stonden er advertenties in. Het binnen- en buitenlandse nieuws werd gewoon overgenomen uit andere kranten, voor de regionale nieuwsvoorziening verliet men zich op briefschrijvers. Het politieke nieuws uit Den Haag nam Leopold Haffmans, nadat hij in 1866 mede dankzij een campagne in zijn eigen blad in de Tweede Kamer was gekozen, voor zijn rekening. De politieke koers die hij voer was aanvankelijk liberaal-katholiek en later conservatief-katholiek. In het weekblad kwam hij voornamelijk op voor de belangen van de landbouw, grondbezitters, de katholieke kerk en Limburg. Vooral dankzij de felle commentaren van Haffmans werd het Venloosch Weekblad ook buiten Noord-Limburg bekend. Landelijke bekendheid verwierf het ook, toen het met een onthulling in 1865 een minister uit het kabinet-Thorbecke tot aftreden wist te dwingen. Als gevolg van dit alles steeg de populariteit van de krant en nam het abonnementental gestaag toe. In 1874 had het weekblad 1100 abonnees, in 1877 1450, 1884 2000 en aan het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw 2300. Het overlijden van Leopold Haffmans in 1896 betekende een harde klap voor het Venloosch Weekblad. Zijn functie werd door twee man overgenomen: kamerlid (sinds 1894) en boerenvoorman Jan Truyen uit Meijel en de Reuverse pastoor Jac. Vrancken, die zich verschool achter het pseudoniem 'Valuas'. Zij bleven echter in Haffmans' schaduw. Dat veranderde echter niets aan het succes van de krant. Het ging er zo goed mee, dat de uitgever besloot het blad vanaf 1 oktober 1898 tweemaal per week (op woensdag en zaterdag) op de markt te brengen. De naam werd daarom veranderd in Venloosch Nieuwsblad. Weer enige tijd later (tussen 1900 en 1904) werd de verschijningsfrequentie opgevoerd tot drie keer per week: dinsdag, donderdag en zaterdag. Ook het abonnementental nam steeds maar toe. In 1904 had het blad 5000 abonnees, een jaar later zelfs al 5500. Het succes kon echter niet verhoedden dat het Venloosch Nieuwsblad in 1908 ophield te bestaan. De firma Wed. H.H. Uyttenbroeck stopte haar activiteiten en verkocht de krant aan een plaatselijke groep notabelen, die ze samenvoegden met de concurrent Venloosche Courant en vervolgens vanaf 2 april 1908 de Nieuwe Venlosche Courant uitgaven.

VENLOOS MANNENKOOR
Zie: Venlona.

VENLOOS SYMPFONIE ORKEST
Zie: Venlosche Orkestvereniging.

VENLOOS VOCAAL ENSEMBLE
Gemengd kamerkoor. Het Venloos Vocaal Ensemble werd in 1950 opgericht door Jan Timp. Het repertoire omvat liederen, madrigalen en motetten uit alle muzikale stijlperiodes. Het VVE zingt in de afdeling A-kroon van de Koninklijke Bond voor Zang- en Oratoriumverenigingen.

VENLOSCHE BOYS
Voetbalclub uit Venlo-Oost die speelt op het terrein 'de Oude Wielerbaan'. De Rooms Katholieke Voetbal Vereniging Venlosche Boys werd op 12 juni 1927 opgericht door de gebroeders Frans en Marcel Pollak en Louis van Helden. In de eerste jaren voetbalde de club op een zelf speelklaar gemaakt terrein op de Grote Heide. En met succes, want al na drie seizoenen speelden de 'Boys' in de hoogste klasse van de RKF, de katholieke voetbalbond. In 1930 verhuisde de club naar het veld van de ontbonden voetbalclub Pope aan de Schaapsdijkweg. De Duitsers, die na hun inval de verzuiling in Nederland tegen wilden gaan, smeedden de neutrale, katholieke en protestantse voetbalbonden aaneen. De nieuwe bond ging verder onder de

naam van de neutrale NVB. De Venlosche Boys werden door de bond ingedeeld in de tweede klasse en kregen door de gemeente 'de Oude Wielerbaan', het terrein van het ontbonden VOS, toegewezen. Enige tijd later volgde een fusie met DSO. Na de oorlog kregen de Venlosche Boys een plaatsje in de derde klasse. In de eropvolgende 34 jaar speelde de club ofwel derde ofwel vierde klasse. Pas in 1979 werd het eerste eltal kampioen in de derde klasse en volgde promotie naar de tweede. Daaruit degradeerde de club weer in 1985, om na één seizoen terug te keren. Van 1986 tot 1992 speelden de Venlosche Boys weer in de tweede klasse. In 1992 degradeerden ze naar de derde klasse.

VENLOSCHE CONCERTVERENIGING
Zie: Venlose Oratorium Vereniging.

VENLOSCHE HANDELSBANK
In 1882 werd in Venlo de Venlosche Handelsbank, Henri Goossens & Co. gesticht. De Venlosche Handelsbank, waaruit ook de bank Haffmans & Steegh voortkwam, werd in 1919 overgenomen door de Provinciale Bank voor Limburg N.V., die in 1931 in het bezit kwam der Twentsche Bank.

VENLOSCHE ORKESTVERENIGING
Symfonieorkest. Het salonorkest OKNV (Onderling Kunstgenot naar Vermogen) werd in 1915 opgericht door M. Russel, K. Hamm, Th. Jordans e.a. Het orkest repeteerde in de bovenzaal van National en gaf vele concerten. In 1933 werd als onderafdeling van het OKNV een Oratoriumvereniging opgericht, later werd OKNV omgedoopt tot Venloos Symphonie Orkest (VSO).

VENLOSE HOCKEY CLUB
Zie: Hockey.

VENLOSE KATHOLIEKE HOCKEYCLUB
Zie: Hockey.

VENLOSE NIET-PLEKKER
Augurkenras. De 'Venlose niet-plekker' was een augurkenras dat in de jaren veertig voor het eerst door de augurkenselecteur Terken uit Baarlo werd geteeld. Eigenlijk heette dit ras 'Baarlose niet-plekker', maar aangezien deze augurken in Venlo zeer veel werden geteeld werd de augurk meestal naar de stad Venlo genoemd.

VENLOSE ORATORIUM VERENIGING
Muziekgezelschap. De Venlose Oratorium Vereniging (VOV) stamt uit 1948 en is de directe opvolger van de inmiddels opgeheven Venlosche Concert Vereeniging.

VENLOSE TENNIS CLUB
De Venlose Tennis Club (VTC) werd opgericht in 1904. De vereniging kwam voort uit de sociëteit Casino. De club speelt thans op het tennispark aan de Kaldenkerkerweg. Vanaf 1916 organiseert VTC jaarlijks een invitatietoernooi, het Casinotoernooi.

VERVOERSACADEMIE
Zie: Hogere Technische School.

VERWER, JAN DE
Stichter van het weeshuis aan de Grote Kerkstraat. Het weeshuis werd in 1577 naast de stadsschool gevestigd. De bouw van het weeshuis werd mogelijk door het werk van Johan de Ferwer (Jan de Verwer) en zijn vrouw Anna Ingenhuis.

VERZET
In Venlo kwam het verzet tegen de Duitsers al snel na de bezetting in mei 1940 op gang. De eerste tijd was het nog ongeorganiseerd en ging het vooral om individuele acties. Een van de eerste verzetsdaden was het uitgeven van een illegaal blad, genaamd 'Oranje-Hagel'. De grote man achter dit blad, dat eind 1941 vijf keer verscheen, was politieagent Harrie Pollaert. Deze schreef samen met Hub Jussen de artikelen voor het blad en maakte het 'persklaar'. Vervolgens stencilde hij samen met Lambert Meyers ongeveer 150 exemplaren en werd 'Oranje-Hagel' verspreid. Het blad hield op te bestaan omdat de verzetsgroep waartoe Pollaert behoorde de stencilmachine voor andere activiteiten nodig had. Pollaert speelde overigens nog op een andere manier een rol. Als politieagent kreeg hij vaak informatie over op handen zijnde acties van de Duitsers tegen Venlonaren. Hij zorgde er dan voor dat de betrokkenen op tijd werden gewaarschuwd. De eerste die zijn verzet met de dood moest bekopen, was de Venlose deken Jules van Oppen. Na de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 voerde hij actie tegen de Duitse films die in de Venlose bioscopen werden gedraaid. Deze waren naar de mening van de kerk immoreel en anti-vaderlands. Voor zijn 'filmadviezen' werd hij diverse malen door de Duitsers ter verantwoording geroe-

pen. De deken trok er zich echter niets van aan. Gevolg was dat hij na zijn waarschuwing voor de film 'Kora Terry', met Marika Rökk in de hoofdrol, die in mei 1942 in de Venlose bioscopen draaide, in september 1942 werd opgepakt. Van Oppen kwam in het concentratiekamp te Amersfoort terecht, van waaruit hij op 16 januari 1943 naar Vught werd gebracht. In dat concentratiekamp overleed hij op 16 of 17 februari van dat jaar. Vanuit Venlo werden in de oorlog de gewestelijke afdelingen van de Orde Dienst (O.D.) en de Landelijke Organisatie tot hulp aan Onderduikers (L.O) opgezet en geleid. De oprichter van de regionale Orde Dienst, een geheime organisatie van oud-militairen die verzet pleegde tegen de Duitsers, was generaal buiten dienst Jans. Van die organisatie was hij commandant totdat hij in maart 1942 moest onderduiken, omdat de Duitse Sicherheitsdienst naar hem op zoek was. Zijn zoon Leo, eveneens een oud-militair, nam vervolgens het commandantschap waar en leidde de organisatie in constant overleg met zijn vader tot januari 1945. Een belangrijke basis en opslagplaats voor de O.D. was de beeldenfabriek van Gödden aan de Emmastraat. Daar maakte de O.D. ten tijde van de voortvarende geallieerde opmars in de zomer van 1944 plannen voor een overval op de Venlose Maasbrug, zodat deze ongeschonden in handen van de geallieerden kon komen. Door het stagneren van de opmars ging die overval niet door. De regionale organisatie voor hulp aan onderduikers werd door de uit Egchel afkomstige kapelaan van de Martinusparochie, Jacques Naus, opgezet. Hij werd daarbij gesteund door zijn collega-kapelaan Van Enckevort en de Venlose verzetsman Jan Hendrikx, die opereerde onder de schuilnaam Ambrosius. De eerste aanzet tot die organisatie werd gegeven in mei 1943 tijdens een vergadering in een zaaltje boven de kapelanie. Directe aanleiding was de oproep eind april van dat jaar aan Nederlandse militairen om zich te laten interneren. Velen van hen wilden onderduiken. Op de bijeenkomst verschenen gemeenteambtenaren, medewerkers van voedsel- en distributiebureaus en vertegenwoordigers van diverse katholieke organisaties. Resultaat van de bijeenkomst was dat een netwerk voor de hulp aan onderduikers werd opgezet. Dat netwerk werd geleid door Ambrosius, die in augustus 1943 ook zorgde voor aansluiting bij de landelijke organisatie. Ambrosius en de beide kapelaans moesten na verloop van tijd zelf gebruik maken van de door hen mede opgezette organisatie. Vanaf hun onderduikadressen zetten ze hun activiteiten echter voort. Een van de eersten die aan de geallieerden informatie doorgaf over de bouw van de Fliegerhorst Venlo op de Grote Heide was de al genoemde Ambrosius. De eerste oorlogsjaren bleef het bespioneren van het enorme complex beperkt tot wat individuele acties, later gebeurde het georganiseerder. Zo had de Geheime Dienst Nederland vanaf 1943 een vast bureau in Venlo, dat opereerde onder de codenaam Z 406 en werkte met diverse informanten. Ook andere organisaties, zoals de spionagegroep van de Orde Dienst, waren in Venlo en bij het vliegveld actief. In 1944 bracht de Sicherheitsdienst het Venlose verzet twee grote slagen toe. Eerst werden op 29 februari van dat jaar Frans Coehorst (de naaste medewerker van Ambrosius), Fons Berger en Harry Holla opgepakt. Ze werden naar het hoofdkwartier van de SD in Maastricht gebracht en kwamen vervolgens via het kamp in Vught in Duitse concentratiekampen terecht, waar ze om het leven kwamen. Een tweede grote slag kreeg het verzet op 21 juni 1944. Een bijeenkomst van de districtleiders van de onderduikersorganisatie in het pensionaat Sint-Louis te Weert werd verraden aan de Duitsers. Daardoor kon de SD acht man oppakken, waaronder kapelaan Naus en Ambrosius. Ook zij kwamen uiteindelijk in Duitse concentratiekampen terecht en overleefden de oorlog niet. Tegenover die grote klappen stonden datzelfde jaar 1944 ook enkele geslaagde verzetacties. In de nacht van 18 op 19 februari werd het Venlose bevolkingsregister door leden van de Nijmeegse K.P. (knokploeg van het verzet) overvallen. Daarbij werden distributiepapieren buitgemaakt waarmee onderduikers van voldoende voedsel en kleding konden worden voorzien. Zeer spectaculair was de bevrijdingsactie van Leo Jans op 27 oktober 1944 uit het Venlose politiebureau. Jans was de 23e opgepakt en na drie dagen verhoor in het SD-hoofdkwartier in het Villapark overgebracht naar het politiebureau. Daar haalden zijn kameraden van de O.D. hem 's ochtends uit. Ze deden net of ze de door bombardementen veroorzaakte puinhopen in de buurt van het bureau opruimden. Daarbij maakten ze zoveel lawaai dat niemand in het gebouw iets hoorde van het van buiten uit openbreken van de cel van

Jans. Na zijn ontsnapping wist hij uit de handen van de Duitsers te blijven. Mensen van het Venlose verzet die dat niet lukte en als gevolg van hun activiteiten om het leven kwamen, waren naast de al genoemden onder anderen Katie Jans, pater Christofoor Meulendijks, Bertha Soree, Oscar Wolters, Harry Meyer, Willem en Jan van Soest en Leo en Jan Dael.

Zie: Ambrosius; Jong, de; Jans generaal; Jans, Leo; Naus kapelaan; Tweede Wereldoorlog.

VERZIJL, JAN

Historicus, genealoog en heraldicus. Jan Verzijl werd op 25 maart 1897 in Venlo geboren. Hij was aanvankelijk kunsthandelaar, maar kon zich vanaf 1930 helemaal aan zijn werk als historicus en genealoog wijden. Om dichter bij het bronnenmateriaal in onder meer het Rijksarchief te zijn, vestigde hij zich in 1934 te Maastricht. Mede daardoor was hij in staat om ongeveer 1000 genealogieën van Limburgse families samen te stellen. Ongeveer 400 daarvan betroffen Venlose families. Bij die Venlose families ging zijn aandacht vooral uit naar de schepenfamilies. Veel van de door hem samengestelde genealogiën werden gepubliceerd in het blad 'De Limburgsche Leeuw'. Van dat in de genealogie gespecialiseerde blad was Verzijl vanaf de oprichting in 1952 tot 1962 hoofdredacteur. Een belangrijke bijdrage leverde hij ook aan het Nieuw Nederlands Biografische Woordenboek. Daarvoor schreef hij 777 biografieën, waarvan er 663 een Limburger als onderwerp hadden. Hij publiceerde verder onder meer in het Limburg's Jaarboek, de Nedermaas, de Maasgouw en de Nieuwe Venlosche Courant. Verzijl overleed op 7 april 1967.

VESTINGWERKEN

Nadat Venlo in 1343 stadsrechten had gekregen werd begonnen met de bouw van een stadsmuur. Omstreeks 1375 was deze muur met veertien torens voltooid en was Venlo een vestingstad geworden. De Venlose vestingwerken werden tot in de negentiende eeuw door de belanghebbenden, i.c. de overheden, instand gehouden, gemoderniseerd en uitgebreid. Bij de stadsmuur lagen ook aarden omwallingen, op regelmatige afstand versterkt met vooruitstekende vijfhoekige bastions. Er werden in de loop der tijd grachten, lunetten en een drietal forten gebouwd. Vier poorten gaven toegang tot de stad. Vele beroemde veldheren verschenen voor Venlo's poorten. In 1511 belegerde het machtige leger van Margaretha van Oostenrijk de Maasveste tevergeefs en in 1543 verscheen Karel V met zijn legers voor haar poorten. De beroemde Spaanse veldheer Parma veroverde de stad in 1586, evenals prins Frederik Hendrik, de stedenbedwinger in 1632. Door veranderingen in de manier van oorlogvoeren werden de vestingwerken tegen het einde van de negentiende eeuw overbodig. De Venlonaren ervoeren de vestingmuren als een keurslijf, dat een uitgroei van de stad onmogelijk maakte. Het bericht dat de Nederlandse regering in 1866 had beslo-

Vestingwerken Venlo omstreeks 1650.

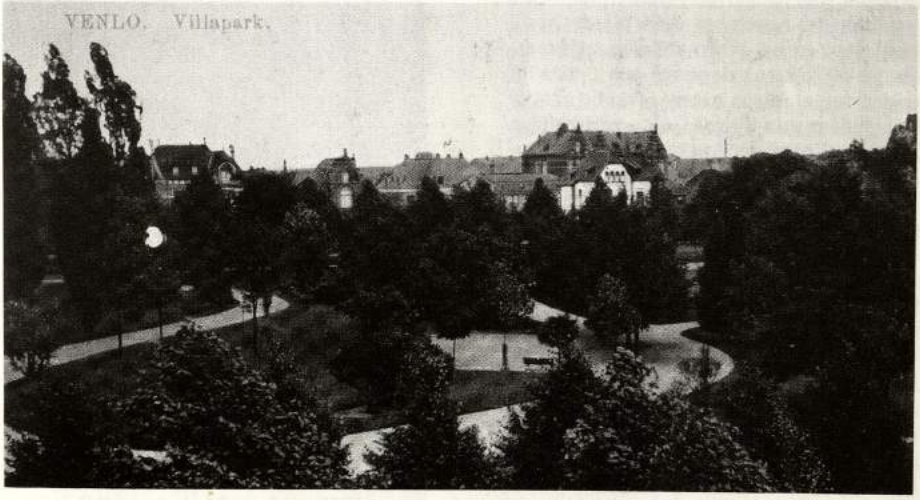
ten de vestingstatus van Venlo op te heffen en de vestingwerken af te breken werd in Venlo met gejuich ontvangen. In 1867 werd met de radicale ontmanteling begonnen. Slechts op een tweetal plaatsen zijn de resten van de oude stadsmuur nog zichtbaar. Dat is aan de Maaskade (de Luif) en tussen de Spoorstraat en het klooster van de paters Dominicanen.

VIERPAARDJES
Gebied in het zuidoosten van Venlo, bij de spoorwegovergang Venlo-Roermond. Het gebied werd al op een 'pré-kadastrale' kaart uit circa 1780 aangeduid als 'Aan de vier Paertgens'. In het begin van de negentiende eeuw lag hier een moerassig water dat Vierpaardjespoel werd genoemd.

VILDERSGATS
Zijstraatje van de Nassaustraat. Vroeger een steeg die van de Parade naar de Picardie liep. De naam verwijst naar de aanwezigheid van een vilder, die hier in een gemeentewoning woonde. Een vilder was een soort slager die voor het afstropen en opruimen van gestorven dieren zorgde. Vilders genoten weinig aanzien en waren als assistent van de beul ook belast met het afvoeren van de stoffelijke resten van terechtgestelden.

VILLAPARK
Woongebied in een landschapspark aan de noordwestelijke rand van het centrum. Het villapark werd aangelegd na de slechting van de vesting op het terrein van het voormalige Fort Ginkel. Architect Johannes Kayser maakte in 1888 een ontwerp om op deze plek een villapark aan te leggen. Tuinarchitect L.R. Rosseels uit Leuven ontwierp hierop een park, geënt op de Engelse landschapsstijl, met als hoofdelementen gebogen lijnen, boomgroepen, waterpartijen en veel doorzichten, speciaal vanuit de te bouwen huizen. De in 1892 speciaal voor de aanleg van het park opgerichte Puteanus-Park-vereeniging belastte zich met de verfraaiing van het park en de bouw en verkoop van de villa's. Dat ging niet zonder problemen. In het villapark verrezen uiteindelijk enkele zeer fraaie villa's met namen als: 'Goltzius' (1893), 'Puteanus' (1893), 'Sophia' (1897), 'Wilhelmina' (1898) en 'Hermine' (1900). In 1908 waren alle terreinen verkocht en werd de Puteanus-Park-vereeniging opgeheven. Het park was toen echter nog niet volgebouwd. Tussen 1909 en 1933 werden nog elf enkele en twee dubbele villa's gebouwd. Het villapark werd later Wilhelminapark genoemd.

VINCENTIUS-VERENIGING
Caritatieve instelling. De Vereniging van de H. Vincentius à Paulo werd op 18 november 1871 opgericht en vergaderde aan de Jodenstraat 10 en later in het Kruisherenklooster aan de Begijnengang. In 1891 werd een eigen gebouw aan de Houtstraat in gebruik genomen. De vereniging hield zich bezig met liefdadigheid, maar wilde vooral via scholing de 'zedelijkheid' van het huisgezin bevorderen. De Vincentiusvereniging

Het villapark in 1916.

bestaat ook thans nog, al zijn de doelstellingen enigszins aan de tijd aangepast.

VINCKENHOF-MAVO
School voor mavo-onderwijs, in 1917 gesticht door de Zusters van Liefde. De zusters waren vanaf 1856 actief in het Venlose onderwijs. Ze kwamen op 22 juni van dat jaar vanuit Tilburg naar Venlo en namen daar hun intrek in het weeshuis. Enkele dagen later al, op 1 juli, namen ze de particuliere school voor lager onderwijs aan meisjes van juffrouw Rosaly Wentsky over. Een jaar later vestigden de zusters hun school in een voormalig hotel aan de Grote Kerkstraat. Ondanks uitbreiding met een ernaast gelegen hotel werd dit gebouw te klein en moest rond 1900 nieuwbouw worden gepleegd aan diezelfde straat. Na 1900 gingen de zusters zich ook bezighouden met kleuteronderwijs. Op een gegeven moment hadden ze zes van die scholen, plus vier scholen voor lager onderwijs aan meisjes, onder hun hoede. In het gebouw aan de Grote Kerkstraat ging de school op 1 september 1917 van start. De school heette toen nog geen ulo, mulo of mavo, maar werd zevende, achtste en negende leerjaar genoemd. Het nieuwe, eveneens uitsluitend voor meisjes bestemde onderwijsinstituut groeide voorspoedig, waardoor in 1936 een nieuw onderkomen aan de Valuasstraat moest worden betrokken. Tijdens en direct na de oorlog was de school nog in diverse andere panden gehuisvest, alvorens uiteindelijk weer in de Valuasstraat terug te keren. Het oude gebouw aan de Grote Kerkstraat werd overigens in november 1944 bij de bombardementen op Venlo volledig verwoest. Pas in 1960 kreeg de mavo een definitief onderkomen in een nieuw gebouw aan de Laaghuissingel. Vrijwel elke ex-leerlinge uit die begintijd zal zich nog de slofjes herinneren die ze aan moest om de vloeren van het nieuwe gebouw niet vies te maken. Hoewel ook na 1960 nog altijd de zusters de scepter zwaaiden, werd hun invloed langzaam maar zeker minder. Er kwamen steeds meer niet-religieuzen als leerkracht en uiteindelijk werd in 1971 A. van Eekelen als eerste lekedirecteur benoemd. Een jaar later kwam ook de eerste jongen als leerling op de Vinckenhof-mavo. Op 1 januari 1980 deden de Zusters van Liefde afstand van de school, ze werd overgedragen aan de Vereniging voor Middelbaar Onderwijs in Limburg. Na een fikse groei in de jaren zeventig, met een top van ongeveer 500, liep het leerlingental in de jaren tachtig fors terug.

VIVENTE
Gemengd koor. Vivente ontstond in 1982 uit een fusie van twee kerkkoren: het Familiekoor van de Heilige Familieparochie en het Heilige Geestkoor uit de voormalige Heilige Geestparochie. Laatstgenoemd koor werd in 1965 door P. Janssen opgericht. In 1985 kreeg het koor de naam Gemengde Zangvereniging Vivente. In 1985 werd Vivente een profaan koor.

VLEESHAL
Gebouw waar vlees werd gekeurd en verkocht. Aan de westzijde van het stadhuis legde de magistraat in 1612 de eerste steen voor een grote vleeshal, die tevens als wachthuis en vlashuis dienst moest doen. Omstreeks 1845 werd de vleeshal afgebroken en vervangen door een gebouw in neoclassisistische stijl dat sindsdien onder meer onderdak bood aan de hogere stadsschool (1852-1865), de Stedelijke HBS (1865-1880) en Rijks-HBS (1880-1889).

VLIEGVELD

De verkeerstoren.

Op de Grote Heide lag in de Tweede Wereldoorlog de grootste Duitse luchtmachtbasis. Daartoe werd het bestaande vliegveld door de Duitsers tussen oktober 1940 en maart 1941 uitgebouwd. Op 18 maart 1941 werd een 25 vierkante kilometer grote vliegbasis in gebruik genomen, die

Fliegerhorst Venlo-Herungen werd genoemd. Daarop lagen niet alleen drie landingsbanen in de belangrijkste windrichtingen (een daarvan was 1200 meter lang en twee 1450 meter), maar ook meer dan honderd vliegtuighallen, een 48 kilometer lang wegennet, woningen, manschappenkwartieren en bunkers. Bovendien boerderijen en tuinderijen die voor een groot deel in de voedselbehoefte van het personeel op de basis voorzagen. Voor de aanleg van dit alles in recordtempo was de inzet van zo'n 15.000 arbeiders nodig. Veel van deze vooral uit Limburg, Brabant en Gelderland afkomstige arbeiders werden ingekwartierd. Dat gebeurde niet alleen bij particulieren, maar ook in gevorderde zalen zoals Venlona en De Prins en in een speciaal daartoe op het Gaasplein (nu Mgr. Nolensplein) gebouwde barak. De aanwezigheid van de arbeiders tussen oktober 1940 en maart 1941 leidde tot heel wat onrust in Venlo. Op de Fliegerhorst Venlo-Herungen was het eerste 'Nachtjägergeschwader' gestationeerd. Dat had als taak het Roergebied met zijn belangrijke industrie te beschermen tegen geallieerde aanvallen. Aanvankelijk slaagden de 'Venlose' nachtjagers, die de beschikking hadden over ongeveer veertig Messerschmidt BF 110-toestellen, daarin. Vanaf begin 1943 werden de successen echter minder, doordat de geallieerden de beschikking kregen over betere en snellere toestellen en bovendien de Duitse radar wisten te misleiden. Een poging om het tij te keren door het testen op de Venlose basis van het supersnelle raketvliegtuig ME 163 had geen succes. De gevechten tussen de geallieerde toestellen en die van de Fliegerhorst Venlo-Herungen speelden zich voor een deel boven Noord-Limburg af. Dat werd daardoor bij de luchtoorlog betrokken en moest bijvoorbeeld een netwerk voor hulp aan neergehaalde piloten opzetten. Een deel van de piloten van de in totaal 585 door de vliegers van het eerste 'Nachtjägergeschwader' neergeschoten geallieerde toestellen kwam in Noord-Limburg terecht. De mee naar beneden komende bommen van de geallieerden maakten nogal wat slachtoffers in de regio. Tegen het einde van de oorlog stegen vanaf de Fliegerhorst ook HE-111-toestellen op, die eenmaal aangekomen bij de Nederlandse kust V-1-raketten afvuurden op Groot-Brittannië. In september 1944 kwam het einde voor de vliegbasis. Na een zwaar bombardement op 3 september, werden de startbanen nog één keer hersteld. Dit keer om met de overgebleven toestellen de vlucht te kunnen nemen. Op 5 september vertrokken de laatste Duitse piloten. Commando-eenheden hadden voordien nog de belangrijkste gebouwen van de toch al zwaar gehavende Fliegerhorst opgeblazen. Na de oorlog werden van het vliegveld afkomstige materialen gebruikt bij de bouw van woningen en het herstel van wegen. In totaal werden 13,5 miljoen stenen weggehaald en elders gebruikt. De laatste restanten van de startbanen werden in 1989-1990 opgeruimd tijdens een operatie die vooral bedoeld was om de vele nog in de grond zitten onontplofte bommen op te ruimen.

VOCALGROUP SJALOOM

Zangkoor. Vocalgroup Sjaloom werd in 1969 opgericht op initiatief van de toenmalige pastoor van de H. Geestkerk Th. Peters. Sjaloom zingt met name ter opluistering van liturgische vieringen.

VOETBAL

De voetbalsport werd in 1896 in Venlo geïntroduceerd door drie Engelsen, die door de industrieel Pope mee naar de Maasstad waren genomen, waar deze samen met Goossens de Pope-fabriek begon. De Engelsen gaven de aanzet tot oprichting van THOR (Tot Heil Onzer Ribbenkast), de eerste Venlose voetbalclub. In de beginjaren was georganiseerd voetbal alleen weggelegd voor kinderen van welgestelden. Een voetbaluitrusting was voor gewone mensen niet te betalen. Bovendien kregen zij minder de gelegenheid om te voetballen. De kinderen van welgestelden wel. Die werden er op school mee geconfronteerd. De meeste clubs uit de eerste jaren van het voetbal in Venlo hoorden dan ook bij een school. Vitos was de club van de leerlingen van het Klein College van de broeders aan de Grote Kerkstraat, Quick was van de HBS, terwijl Concordia een studentenclub was. Omdat er een groot spelersverloop was, de jongens gingen immers na verloop van tijd allemaal van school, kwamen deze clubs niet tot bloei. Wel tot bloei kwam een club die werd opgericht door jongens die al enige jaren op de markt (het Gaasplein) met een prikkebal voetbalden. Nadat deze 'Jônge van de Merret' een leren bal bijeen hadden gespaard, voelden ze zich echte voetballers en moest er een club komen. Dat werd de Gouden Leeuw, een naam die later werd veranderd in VVV Valuas. 'Speelterrein' van beide

clubs was de Kleine Heide. Toen de leden wat ouder werden, vonden ze dat de zaken wat serieuzer moesten worden aangepakt. Er moest net als in andere grote plaatsen in Limburg een echte club komen, die ook competitie zou spelen. Daarom werd op 7 februari 1903 in Café Goudt de Venlose voetbalvereniging VVV opgericht. Deze slokte al snel enige andere clubs, zoals Quick, op. Nadat VVV was opgericht, volgden nog vele andere clubs, zoals VOS, Pope, Constantia. Venlose Boys en DSO. Een langer bestaan was echter alleen weggelegd voor VOS (opgericht in 1913), Venlose Boys (1927), Quick Boys (1931), FCV (1932) en Venlo (1945).
Zie: FCV; Quick Boys; Venlo; Venlose Boys; VOS; VVV; VVV'03.

VOLKSBOND
De R.-K. Volksbond werd op 27 november 1904 opgericht als bond voor vakverenigingen. Op initiatief van de Volksbond kwam er in Venlo onder meer een arbeiderscoöperatie, een Gemeentelijke Arbeidsbeurs en een plaatselijke Groene Kruisafdeling. Na 1910 kwijnde de Venlose volksbond weg en in 1913 ging de bond ter ziele. Ze werd vervangen door de R.-K. Werkliedenvereeniging.

VOLKSUNIVERSITEIT
In 1972 opgericht instituut dat tal van cursussen aanbiedt voor een breed publiek. Na een aanvankelijke aarzeling, veel mensen dachten dat de Volksuniversiteit zich richtte op de intellectuele bovenlaag, mocht het instituut zich op grote belangstelling van de Venlose bevolking verheugen. Velen volgden in de beginjaren de taalcursussen en in later jaren het toenemend aantal andere cursussen. In 1992 verzorgde de Volksuniversiteit tachtig cursussen, variërend van Frans voor beginners tot Bijzondere schilders uit de 20e eeuw en van computer- tot wijncursussen. In dat jaar telde het instituut ruim drieduizend studenten. Na jaren verspreid over de stad te hebben gezeten, kreeg de Volksuniversiteit in 1992 voor het eerst een echt eigen onderkomen in de voormalige Antoniusschool aan de Leutherweg. Het schoolgebouw werd daartoe geheel gerenoveerd.

VOLLEY
De Venlose volleybalvereniging Valuas werd in 1952 opgericht. Het herenteam van Valuas maakte vanaf 1963 furore in de vaderlandse eredivisie. In het team speelden toen onder anderen Sjaak Ewalds (international en deelnemer aan de Olympische Spelen in Tokio in 1964), Hans van de Mortel, Joep Kremers en Piet en Jan Hendrikx. Valuas presteerde het zelfs in de hoogste divisie een vierde plaats te halen. Aanvankelijk speelde Valuas in de sporthal van de kazerne, later in de sporthal aan de Craneveldstraat. In 1973-1974 kwam een terugslag. Valuas degradeerde, maar keerde een jaar later weer op het hoogste niveau terug. Het was echter slechts een kortstondige opleving, want kort hierna volgde wederom de degradatie. De volleybalclub leek nog nauwelijks levensvatbaar. Een fusie met VCT uit Tegelen in 1973 bracht een opleving. Op 1 juni 1989 fuseerde Valuas met een onderafdeling van Stella Duce (VCSD) en werd de naam veranderd in Civitas.

VOS
Voetbalclub uit Venlo-Oost, die speelt op sportpark Merelweg. De club werd op 18 mei 1913 opgericht door enkele jongens uit de omgeving van de Tegelseweg. Ze heette eerst Vitesse, vanaf 31 januari 1915 VIOS en tenslotte vanaf 1920 VOS (Vooruitgang Ons Streven). Een van de meest succesvolle jaren voor VOS was 1922. De vereniging werd toen kampioen in de tweede klasse NVB, de op een na hoogste afdeling die ons land toen kende. VOS mocht promotiewedstrijden spelen, maar kon geen plaats in de eerste klasse bemachtigen. In 1935 degradeerde VOS naar de derde klasse. Na een conflict met de neutrale Nederlandse Voetbalbond stapte VOS in 1939 over naar de katholieke bond IVCB. In de oorlog ging de club langzaam ter ziele, maar werd vervolgens in 1944 heropgericht. De vereniging heette toen eerst VKV, in 1949 weer VOS. De eerste jaren speelde VOS in de onderafdeling. In 1954 wist het een plaats in de vierde klasse KNVB te veroveren. Vervolgens werd in 1964 promotie naar de derde klasse bewerkstelligd. Daarna ging het weer bergaf tot in de afdeling Limburg, totdat in 1975 de kentering kwam. Na dat jaar speelde de club tot 1992 steeds in de derde of vierde klasse KNVB. In 1992 degradeerde het andermaal naar de afdeling Limburg. VOS was in 1971 de eerste Venlose club die met damesvoetbal begon. De damesafdeling was zeer succesvol: het eerste damesteam werd zes keer afdelingskampioen, drie keer Limburgs kampioen en veroverde twee keer de Limburgse beker. Desondanks werd de damesafdeling in

1985 door gebrek aan belangstelling opgeheven.

VREDE VAN VENLO
Zie: Tractaat van Venlo.

VRIJMETSELAARS
De vrijmetselaarsloge 'La Simplicité' werd in 1828 opgericht en bestond voornamelijk uit militairen van het garnizoen. Ook enkele ondernemers en beambten uit de gegoede middenklasse waren lid. De Venlose vrijmetselaarsloge was liberaal, pro-Belgisch en anti-klerikaal. De vrijmetselaars hielden hun vergaderingen in een woning aan de Parade. Nadat de drijvende kracht achter de loge, Mathieu Laurent de Brialmont, in 1836 naar Antwerpen vertrok, ging de vrijmetselarij in de Maasstad zienderogen achteruit. Rond 1845 werd de loge opgeheven.

VVV
Beroepsvoetbalclub. De professionalisering van het voetbal leidde ertoe dat aan het begin van de jaren vijftig beroepsvoetbalclubs ontstonden in Nederland. Venlo kreeg er in 1953 een: Sportclub Venlo. Deze speelde haar wedstrijden op sportpark De Berckt in Baarlo. Omdat de beroepsvoetballers veel publieke belangstelling trokken, besloot de KNVB in 1954 tot fusie met de 'wilde' bond NBVB. Dat leidde op veel plaatsen tot de samensmelting van de beroepsvoetbalclubs met al langer bestaande verenigingen. In Venlo fuseerde Sportclub Venlo met het aloude VVV. De nieuwe vereniging, Sportclub VVV'03, deed het de eerste jaren van haar bestaan prima. In het eerste seizoen wist VVV, zoals de club al snel weer genoemd werd, beslag te leggen op de tweede plaats in de eerste klasse D. Het jaar daarna volgde een vijfde plaats in de hoofdklasse A. Vanaf het seizoen 1956-1957 speelde VVV in de nieuw gevormde eredivisie. Daarin werd het achtereenvolgens 7e, 7e, 9e en 6e, met als hoogtepunt een derde plaats achter Ajax en Feijenoord in het seizoen 1960-1961. Daarvoor had de Venlose ploeg al een bijzondere prestatie geleverd in 1959. Door een 4-1 winst op het Haagse ADO veroverde VVV de nationale beker. De held van dit duel was Herman Teeuwen, die niet alleen scoorde, maar ook tijdelijk de even geblesseerde doelman Frans Swinkels verving en een penalty stopte. Andere belangrijke spelers uit de beginjaren van het betaald voetbal in Venlo waren Gijs Nass, Jan Schatorjé en natuurlijk Jan Klaassens. Ook speelde de legendarische Faas Wilkes van 1956 tot 1958 voor de Venlose club. Na 1961 ging het snel bergafwaarts met VVV. In 1962 degradeerde de

Het elftal dat in 1959 de KNVB-beker won.

Ontvangst VVV-team na promotie in 1985.

vereniging naar de eerste divisie en in 1966 naar de tweede. Datzelfde jaar werd de amateursectie afgestoten en kreeg de club een stichtingsvorm. In 1967 keerde VVV terug in de eerste divisie om vervolgens weer linea recta naar de tweede te gaan. Vanaf het seizoen 1968-1969 speelden de Venlonaren tweede divisie. Uit die laagste afdeling kwamen ze pas weer na de sanering van het betaalde voetbal in 1971, waardoor de tweede divisie werd opgeheven. De eerste drie seizoenen in de eerste divisie waren weinig succesvol. De weg naar succes werd pas in het seizoen 1974-1975 ingeslagen, toen onder leiding van de een jaar eerder gekomen trainer Rob Baan de vijfde plaats werd behaald. Een jaar later eindigde VVV als tweede en mocht het aan de nacompetitie meedoen. Die wist het winnend af te sluiten, zodat de club na 14 jaar terug was in de eredivisie. Beslissend voor die promotie was het uitduel tegen Wageningen op 13 juni 1976. Duizenden meegereisde supporters zagen VVV met 2-1 winnen en zorgden voor groot feest op de terugreis en later die avond op de Markt in Venlo. Daar stroomden 15.000 blije fans bijeen voor de huldiging van hun helden. Daartoe behoorden onder anderen Mikan Jovanovic, Stevan Kurcinac, Jan Verbong, Huub Vercoulen, Piet Pala en Marinus van Dinter. De terugkeer in de eredivisie was niet zo succesvol. Hoewel er vaak spannende en spectaculaire duels in De Koel werden afgewerkt, eindigde VVV in het seizoen 76-77 als dertiende, het seizoen 77-78 als veertiende en degradeerde het in 1979 na niet verder te zijn gekomen dan de 17e plaats. Als gevolg van het tussentijds wegsturen van trainer Hans Croon en het aantrekken van enkele dure spelers als Eddy Krieger om de degradatie af te wenden, had de club bovendien enorm veel schuld. Doordat die moest worden afgelost, kwam het voortbestaan van de club enige tijd in gevaar. In de eerste divisie kon ze dan ook de eerste jaren nauwelijks potten breken. Pas in 1982 volgde weer een succes, de Venlonaren plaatsten zich voor de nacompetitie. Deze werd als derde beëindigd zodat het verblijf in de eerste divisie voortduurde. Daaraan kwam in 1985 andermaal een einde. Op zondag 2 juni van dat jaar won VVV thuis met 2-1 van Eindhoven en legde daarmee beslag op de met De Graafschap en Den Haag gedeelde tweede plaats achter Heracles, die echter door een beter doelgemiddelde goed was voor promotie naar de eredivisie. De beslissing in het duel tegen Eindhoven viel pas in de 92e en tevens allerlaatste minuut. Remy Reynierse schoot VVV via een strafschop naar de hoogste voetbalafdeling. Er volgden enkele uitstekende jaren, met als hoogtepunten de

seizoenen 86-87 en 87-88, waarin de club respectievelijk vijfde en vierde in de eredivisie werd. Beide seizoenen plaatsten de Venlonaren zich bovendien voor de nacompetitie, waarin gestreden werd voor een plaats in het toernooi om de Europacup III. VVV werd telkens vierde en laatste. Spelers van deze succesgeneratie waren onder andere Remy Reynierse, Frank Berghuis, Bert Verhagen, Edwin van Bergen Henegouwen, Stan Valckx en Gerrie van Rosmalen. De succescoach was Jan Reker. In 1989 degradeerden de Venlonaren weer naar de eerste divisie. Ditmaal waren ze echter sneller terug. In 1991 sloot VVV onder leiding van trainer Henk Rayer de nacompetitie verrassend winnend af. Het won in de finale daarvan thuis met 1-0 van NAC en verloor uit met 2-1. Het uit gescoorde doelpunt telde dubbel en VVV ging naar de eredivisie. Echter veel te vroeg volgens trainer Rayer. Hij kreeg meteen gelijk, want zijn ploeg bungelde in het seizoen 1991-1992 vrijwel constant onderaan en degradeerde tenslotte al na één jaar.

VVV'03

Voetbalclub die speelt op sportpark Herungerberg. VVV'03 is de oudste officiële voetbalclub van Venlo en als het ware de moeder van de beroepsvoetbalclub VVV. De vereniging werd op 7 februari 1903 opgericht in café Goudt door enkele jongens die al langer samen voetbalden in een 'los/vaste' club, die eerst De Gouden Leeuw en vervolgens VVV Valuas heette. Na wat oefenpartijtjes op de Kleine Heide speelde VVV nog in datzelfde jaar de eerste echte wedstrijd. Tegenstander was een team van het Venlose Progymnasium. De wedstrijd werd gespeeld op een terrein achter de buitenplaats De Kraal (bij de naamgeving was de eigenaar Van der Weide geïnspireerd door de toen woedende Boerenoorlog in Zuid-Afrika) aan de Kaldenkerkerweg. Na enige wedstrijden ging VVV gebruik maken van een meer aan de weg gelegen veld. In de loop der jaren kwamen daar tribunes omheen te staan en groeide het uit tot stadion De Kraal. De eerste jaren speelden de geel-zwarten alleen wat toernooien, omdat er nog geen Limburgse voetbalbond en competitie was. In verband daarmee week de club zelfs even uit naar Brabant. Na de oprichting van de Limburgsche Voetbal Bond in 1908 deed VVV in de door deze uitgeschreven competitie mee. Toen de Nederlandsche Voetbalbond in het seizoen 1913-1914 een zuidelijke eerste klasse invoerde, kreeg de Venlose club daarin meteen een plaatsje. In het seizoen 1921-1922 moest VVV een stapje terug doen. De club werd echter meteen weer kampioen, maar slaagde er niet in de promotiecompetitie winnend af te sluiten. Vervolgens behaalde ze tussen 1924 en 1944 nog zes maal het kampioenschap in de tweede klasse van de NVB, maar wist geen enkele keer ook promotie te bewerkstelligen. In die zelfde tweede klasse speelde ook de Venlose concurrent VOS, zodat spannende derby's konden worden gestreden. Pogingen beide verenigingen samen te smelten om zodoende een sterk team te krijgen dat wel promotie naar de eerste (en hoogste) klasse kon afdwingen, strandden diverse malen. In 1945 werd VVV uiteindelijk toch eerste klasser, al was het niet op eigen kracht. De KNVB had namelijk besloten het aantal eerste klassers uit te breiden en wees de Venlose vereniging aan. In die eerste klasse handhaafden de geel-zwarten zich daarna vrij gemakkelijk. Vooral in het begin van de jaren vijftig had de club een sterk elftal en trokken de wedstrijden aan De Kraal enorm veel toeschouwers. Zoveel, dat het stadion moest worden uitgebouwd en een capaciteit van 15.000 tot 20.000 toeschouwers kreeg. In diezelfde jaren vijftig begon ook de professionalisering van het voetbal. Net als andere plaatsen in het land kreeg Venlo een beroepsvoetbalclub. In 1953 werd Sportclub Venlo opgericht. Nadat de KNVB in 1954 fuseerde met de 'wilde' bond NBVB, smolt VVV datzelfde jaar samen met Sportclub Venlo. De nieuwe vereniging, Sportclub VVV'03, had zowel een beroeps- als amateurvoetbalafdeling. De wegen van beide afdelingen scheidden in 1966. De beroepsvoetballers gingen verder onder de naam FC VVV, de amateurs onder de naam VVV'03. De laatsten kregen een veld op het nieuwe sportcomplex aan de Herungerberg ter beschikking. Het eerste amateurteam moest beginnen in de vierde klasse, maar kon zich daar niet in handhaven. Na enkele jaren in de afdeling Limburg kwam VVV'03 via een kampioenschap in het seizoen 1972-1973 echter weer terug in de vierde klasse KNVB. Exact tien jaar later volgde promotie naar de derde klasse. Na twee jaar moest VVV'03 het gewonnen terrein weer prijsgeven. In 1987 bewerkstelligde het evenwel opnieuw promotie. Dit keer was de club succesvoller in de derde klasse. Ze werd in het seizoen 1990-1991 gedeeld eerste, won vervolgens de

beslissingswedstrijd en promoveerde naar de tweede klasse.

W

WANNEVLEEGERS
Carnavalsvereniging die actief was in de negentiende eeuw. Zekerheid over de ontstaansdatum van de Wannevleegers is er niet. De vereniging organiseerde in elk geval in de jaren veertig van de negentiende eeuw al optochten. Deze werden naast die van Jocus gehouden. Terwijl Jocus zijn leden had onder de gegoede burgerij, vonden de Wannevleegers die vooral bij het gewone volk. Waarschijnlijk bestond deze vereniging al in de achttiende eeuw, want in een krant uit Köln schrijft een Venlonaar in 1754 over de 'hiesiger Academiae des Wannes'. Meer duidelijkheid is er over de opheffing, die moet rond 1888 hebben plaatsgevonden. De naam Wannevleegers was afgeleid van de scheldnaam voor de Venlonaren. Die hadden ze volgens een mythe gekregen nadat een vreemdeling in 1651 een groot aantal Venlonaren bij de neus nam, door te beweren dat hij - tegen betaling - met behulp van twee wannen (gevlochte platte manden) over de Maas kon vliegen. Na betaling bleek de vreemdeling verdwenen.

WATERLEIDING
In de zeventiende eeuw kwam in Venlo de eerste (elzenhouten) stadswaterleiding tot stand. Deze waterleiding bestond uit uitgeholde boomstammen die in een rechte lijn vanuit een groot waterreservoir aan de Onderste Molen door het Broek naar de Keulse poort liepen. Aan de Keulse poort, op de Oude Markt en op de markt voor het stadhuis waren tapplaatsen (fonteinen). Deze voorziening bleef ruim 150 jaar in gebruik. Tegen het einde van de achttiende eeuw waren de buizen versleten en moesten de Venlonaren zich met putten behelpen. In 1889 kreeg Venlo zijn tweede waterleiding aan de Zwarteweg. De bron lag naast het machinegebouw en werd gevoed door de neerslag van het achterliggende heideveld. Het reservoir lag 'op de berg aan de Maagdenberg', 23 meter hoger dan de markt. De concessie was in handen van de Rotterdamsche Waterleiding Exploitatie Maatschappij. Vanaf 1902 ging de exploitatie over op de gemeente en werd het waterleidingbedrijf met het gasbedrijf samenvoegd. Toen de winbare hoeveelheid water aan de Maagdenberg terug liep, ging de gemeente op zoek naar een nieuwe lokatie. Die nieuwe lokatie werd gevonden aan de Bloemartsweg, waar in augustus 1958 een nieuw waterpompstation met watertoren in gebruik werd genomen.

WATERSNOOD
In de loop der tijd trad de Maas diverse malen buiten haar oevers waardoor grote delen van het centrum van Venlo onder water kwamen te staan. Extreem hoog water was er onder meer in de jaren 1880 (18.01 meter boven N.A.P.), 1917, 1926 (18,83 boven N.A.P.) en in 1984. Een steen in de gevel van café de Witte aan de Parade herinnert aan het feit dat de Maas in 1643 (19,7 meter boven N.A.P.) de hoogste stand van de laatste eeuwen bereikte.

WEEM, DE
Pastorie van de Sint-Martinuskerk. De Weem ligt aan de Grote Kerkstraat en

grensde aan het (inmiddels verplaatste) kerkhof. De Weem werd in 1644 gebouwd in opdracht van pastoor Martinus Puteanus, wiens wapen nu nog in de grote zaal van de huidige pastorie hangt. De huidige pastorie wordt nog steeds de Weem genoemd en werd in 1764/65 ge(ver)bouwd in opdracht van de Norbertijnen van Averbode. Het hoofdgebouw heeft een schilddak. De gebouwen die direct aan de Grote Kerkstraat liggen zijn latere toevoegingen. Het woord 'Weem' stamt volgens sommigen van widdum of weedom en betekent wedde of bruidschat van de herder. Anderen leiden het af van een samentrekking van gewijde helm of gewijde heem.

WEERD, DE

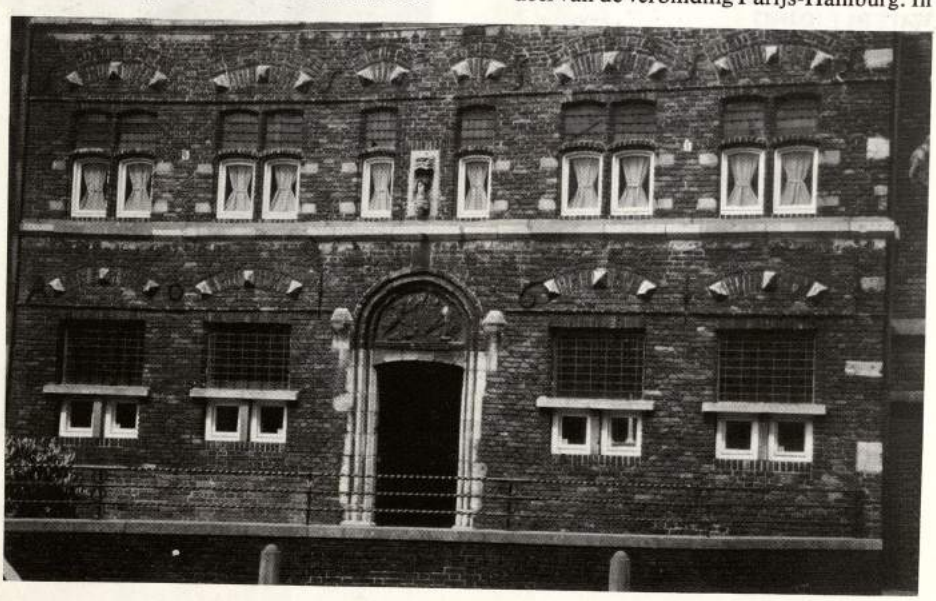
Schiereilandje in de Maas. De weerd, waard of wierd, was vroeger een echt eiland. De laagten bij de haven en Maasbrug werden in de achttiende eeuw met puin aangevuld, waardoor er een verbinding met de Maaskade ontstond. Thans wordt 'de kop van de weerd' als parkeerterrein gebruikt.

WEESHUIS

Het weeshuis aan de Grote Kerkstraat werd in 1577 gesticht door Johan De Ferwer en zijn vrouw Anna Ingenhuis. Door een schenking van het echtpaar de Ferwer kwam er voor het eerst een apart gebouw voor wezen in de stad. In 1814 werd het weeshuis onder één beheer gebracht met het Sint-Jorisgasthuis en het Sint-Jacobs-oud-mannen-en-vrouwenhuis. Zes jaar later kwamen de bewoners van de drie instellingen onder één dak en werd de naam veranderd in R.-K. Burgerlijke Godshuizen. Vanaf 1871 deed ook het naast het weeshuis gelegen stadsschoolgebouw dienst als weeshuis en verzorgingshuis voor oude mannen. Dit gebouw, thans 'Ald Weishoës' genoemd, heeft een fraaie renaissancegevel. De muurankers wijzen het jaartal 1611 aan. Thans is het gebouw in gebruik als jeugdcentrum.

WEGEN

De oudste weg die Venlo doorkruiste was de Romeinse weg Xanten-Tudderen. Deze weg liep in Venlo van de hoek Herungerberg over de heuvelrand zuidwaarts richting Onderste Molen. Mogelijk liepen er in de Romeinse tijd eveneens wegen vanuit Venlo naar Homberg, Hinsbeckerbruch, Neuss en Jülich-Lendersdorf. In de Middeleeuwen ontstond het stratenpatroon in de binnenstad. Een smalle, kromme straat als de Houtstraat laat hiervan nog iets zien. Tot in het begin van de negentiende eeuw bestond het wegennet voor een groot deel uit aarden banen, door karresporen getrokken. Alleen de wegen in het centrum en de allerbelangrijkste wegen daarbuiten, zoals de weg naar Kaldenkerken (1840) waren verhard. Wegen met een deklaag van gewalst asfalt deden pas in de jaren dertig van deze eeuw hun intrede. In 1810/11 is de huidige Straelseweg aangelegd als onderdeel van de verbinding Parijs-Hamburg. In

1843 kwam de Rijksweg Maastricht-Roermond-Venlo-Nijmegen gereed (het gedeelte Venlo-Roermond was er al vanaf 1836) en in hetzelfde jaar werd de weg Venlo-Kaldenkerken voltooid. De weg Venlo-Herungen dateert uit 1853. De definitieve ontsluiting van de stad vond plaats na de slechting van de vesting in 1867. De verkeerssituatie in en om Venlo verbeterde na de Tweede Wereldoorlog onder meer door de aanleg van de E-3 (Antwerpen-Eindhoven-Venlo), die in oktober 1970 werd opengesteld. De E-3 werd een levensader voor het wegtransport en bezorgde Venlo een rechtstreekse verbinding met Eindhoven en vandaar met Rotterdam. In de jaren negentig wordt ook de A73, de autoweg tussen Boxmeer en Maasbracht, voltooid.

WEGKRUISEN

Kruis bij hoeve Genraay.

Kruisen die werden opgericht om een gebeurtenis te herdenken. In Venlo staat een kruis aan de Toeperweg, dat in 1947 werd geplaatst en herinnert aan de fusillering van vier landgenoten in 1944. In 1948 werd door buurtbewoners aan dezelfde weg een (inmiddels verdwenen) kruis geplaatst bij de noodkerk van Sint-Gerardus. Bij de hoeve Genray stond een stenen kruis dat later in de schuur werd ingemetseld. Dit kruis herinnert volgens sommigen aan een kindermoord (kindskruis), terwijl anderen menen dat het kruis vroeger de grens tussen Venlo en Straelen aangaf. Het kruis dateert waarschijnlijk uit de vijftiende eeuw. Op de hoek Schoolweg/Oude Turfstraat werd na 1945 een kruis geplaatst uit dank voor bespaard oorlogsleed. Aan de Hakkestraat verrees in de jaren dertig een kruis in opdracht van de Franciscanen van de H. Hartkerk. Aan de Sint-Urbanusweg plaatsten onbekenden in 1932 een kruis uit dankbaarheid aan O.L. Vrouw van Genooi. Aan de Onderste Molenweg werd in 1901 een kruis geplaatst door missionaris Hubert Peeters. Ook aan de achterzijde van de Minderbroederskerk staat vanaf 1968 een houten kruis (geen wegkruis in strikte zin), gemaakt van balken afkomstig van het in de oorlog verwoeste Arsenaalgebouw. Dit kruis, dat herinnert aan alle gevallenen in de Tweede Wereldoorlog, stond eerder op het Arsenaalplein en in het Rosarium. In 1980 werd het houten kruis door een nieuw vervangen.

WEGVERVOER

De gunstige ligging tussen de Maas en Ruhrgebied bezorgde Venlo van oudsher een belangrijke plaats als vervoersstad. De Venlose transportondernemingen vervoerden aanvankelijk vooral tuinbouwprodukten naar het Roergebied. Frans Maas, Karel Hermans en J.P. Janssen behoorden tot de eerste vervoerders die rond 1918 voor het transport van tuinbouwprodukten gebruik maakten van vrachtwagens. Vele expeditiebedrijven, die zich steeds meer gingen toeleggen op het internationaal beroepsgoederenvervoer, volgden. Venlo kreeg een schakelfunctie tussen de havens van Rotterdam en Amsterdam en het Westeuropese achterland. De aanleg van de E-3, die in 1970 werd geopend was voor het Venlose beroepsgoederenvervoer van grote betekenis. In 1991 werd het stadsgewest Venlo/Tegelen aangewezen als goederendistributiecentrum, naast de zogenaamde mainports Rotterdam en Schiphol.
Zie: Frans Maas; Janssen, J.P.; Uitvaarders.

WELDADIGE STICHTING VAN HEUTZ

Weldadige stichting. Joseph Johannes Franciscus Heutz werd op 5 maart 1790 geboren te Rijsel en overleed te Venlo op 9 april 1878. Joseph Heutz ging op 17-jarige leeftijd bij de marine. Bij zijn pensionering in 1843 had hij de rang van kapitein ter zee. Hierna vestigde hij zich in een fraai buitenverblijf, de oude hoeve Geritten (thans klooster Mariadal). in het Ven. Heutz

voelde zich sterk betrokken bij de armoede in zijn woonplaats en bepaalde bij testament dat zijn bezit, op enkele legaten na, in een stichting moest worden ondergebracht. Uit de opbrengst van zijn vermogen werden na zijn dood behoeftige zieken en invaliden uit de gemeente Venlo financieel geholpen. Nadat de sociale wetgeving een einde maakte aan de schrijnende armoede, stelde de stichting zich de verhoging van de levensvreugde van gebrekkigen en zieken ten doel.

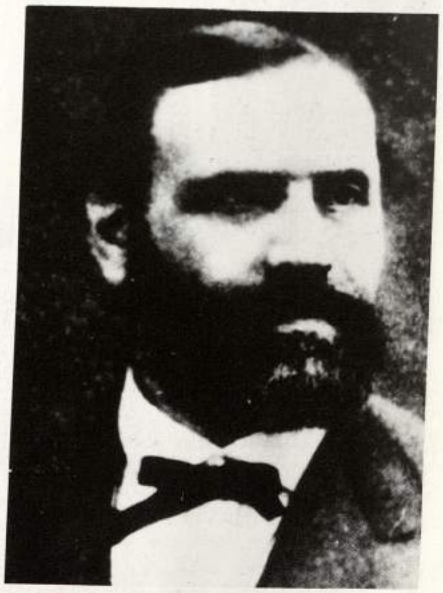
WERKLIEDENVERENIGING R.-K.
De katholieke werkliedenvereniging 'Sint-Carolus Borromeus' werd opgericht in 1913. Ze zetelde aanvankelijk aan de Bolwaterstraat 36 en vanaf 29 augustus 1915 in het Bondsgebouw aan de Herungerweg. In augustus 1941 werd de vereniging opgeheven en na de Tweede Wereldoorlog voortgezet als Katholieke Arbeiders Beweging (KAB).
Zie: Vakbeweging

WIELERBAAN
Op initiatief van de Venloosche Wielrijders-Club werd begin 1894 op de hoek van de Leutherweg en de Postweg een wielerbaan aangelegd. De vereniging, die zich ook wel eens tooide met de naam 'Het Stalen Ros', had deskundigen het geschiktste terrein laten uitzoeken en dit vervolgens voor zes jaar gepacht. De baan, met een omtrek van 400 meter, een lengte van 180 meter en tot 1,70 meter opgehoogde bochten, werd zo aangelegd dat ze overal windvrij was. Ze werd op 17 juni 1894 geopend. Venlo was een van de eerste plaatsen in Nederland met een wielerbaan. Ter gelegenheid van de opening vonden internationale wedstrijden plaats, waaraan onder meer werd deelgenomen door schaatskampioen Jaap Eden. In 1897 deed de wielerclub de baan weer van de hand. Ze werd daarna voor andere sportdoeleinden gebruikt. In 1925 kreeg de voetbalclub VOS de beschikking over het terrein. VOS had grote moeite om het veld bespeelbaar te maken, het liep namelijk van de zijkanten naar het midden toe af. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog speelt voetbalclub Venlose Boys op het terrein, dat nog steeds de Oude Wielerbaan heet.

WIELEWELKE, 'T
1. Steegje uitkomende op de Kleine Kerkstraat. 'Wiele' verwijst naar de diepte waar vroeger een kapel stond en 'welke' is het Venloos woord voor walletje.
2. Jeugdsociëteit aan de Grote Kerkstraat.

WIEN, DE
Buurt in het zuidoosten van de stad, ook wel Maagdenberg genoemd. Waarschijnlijk is de naam afgeleid van Anna Maria Verwins, de vrouw van kapitein De Brialmont, die hier vanaf 1830 woonde.

WIENER, GEBROEDERS
Beroemde graveurs. De familie Wiener, afkomstig uit het Duitse dorpje Hörstgen (nu een stadsdeel van Kamp-Lintfort), vestigde zich in 1817 aan de Steenstraat in Venlo. Zij was de derde joodse familie die zich binnen korte tijd in de stad vestigde, omdat aan de belemmeringen voor de vestiging van joden door de komst van de Fransen een einde was gekomen. Van de tien kinderen van het echtpaar werden er drie beroemd als graveur: de in Hörstgen geboren Jacob (1815-1899) en de in Venlo ter wereld gekomen Leopold (1823-1891) en Karel (1831-1887). Jacob verliet in 1828 als eerste Venlo. Hij ging bij een in Aken wonende oom van moederskant het graveursambacht leren en bekwaamde zich

Jacob Wiener (1815-1899)

daarna verder in Parijs. In 1839 vestigde hij zich te Brussel. Een jaar later deden zijn twee broers hetzelfde, om er aan de Koninklijke Academie van Schone Kunsten te gaan studeren. In datzelfde jaar 1840

begon Jacob als zelfstandig graveur. Hij maakte een penning die de terugkeer van Venlo bij Nederland in 1839 als onderwerp had. Bekend werd hij door een serie penningen met afbeeldingen van Europese monumenten, zoals kerken, paleizen en overheidsgebouwen. Zijn beide broers traden in zijn voetsporen. Leopold en Karel werden echter niet alleen graveurs, maar maakten ook beeldhouwwerken. Met name Karel was een veel gevraagd graveur. Hij werkte voor koning Willem III en voor de munt in Londen en Lissabon. Jacob en Leopold zorgden samen voor het ontwerp en de produktie van de eerste Belgische postzegels, die in 1848 werden uitgebracht. België was daarmee na Engeland het tweede Europese land dat postzegels vervaardigde en gebruikte. Jacob had eveneens bemoeienis met de eerste Nederlandse postzegel in 1851. Op deze blauwe 5 centspostzegel prijkte de beeltenis van koning Willem I.

WIENHUUSKES
Rij huisjes ten noorden van het huidige Grand café Maagdenberg. De naam is waarschijnlijk een afkorting van Verwinshuisjes. Anna Maria Verwins was een van de bewoners van het landgoed Maagdenberg.

WIEROOKFABRIEK
In 1890 startte Dionisius Schrijnen aan de Markt in Venlo een wierookhandel met een opslagplaats in de Houtstraat 24. In 1967 werd de wierookfabriek, die een speciaal 'Venlo-melange' fabriceerde, opgeheven.

WITTESHOF
Hoeve, links van de Nieuw Goltenweg. De Witteshof, vroeger ook wel Ingen Hollandt genoemd, is een langgevel-type boerderij. Een eerste vermelding van de boerderij dateert uit 1646. Op 9 oktober 1786 brandde de Witteshof af, waarna er ter plaatse twee nieuwe hofsteden werden gebouwd: de Onderste Wittes of Withuis en het Bovenste Withuis.

WOERS, BAER DE
Bekend stadsfiguur. Baer de Woers was de bijnaam van Lambert Francken. Hij werd geboren te Venlo op 14 maart 1843 en overleed aldaar op 19 juli 1916. Voor de herkomst van zijn bijnaam bestaan twee verklaringen. Volgens de eenvoudigste verwijst de naam naar Baers voorliefde voor worst. De tweede verklaring wil dat Baer in zijn woning aan 't Hetje stukken worst aan touw aan het plafond had hangen. Op die manier voorkwam hij dat de ratten eraan kwamen. Bekend werd hij doordat hij zich een paar keer per jaar in 'gala' kleedde. Terwijl hij normaal als beheerder van de gemeentelijke stortplaats slechts werkplunje aanhad, droeg hij dan de kleren van een defige gentleman: hoge zwarte schoenen, witte broek, wit hemd, gekleurde das, wit vest, zwarte jas met wit pochet en een strooien hoed. Aldus gekleed liep hij dan door de stad en ging hij op vaste plaatsen staan om te pronken. Af en toe was hij een tijd uit het straatbeeld verdwenen. Dan zat Baer, die graag een borreltje dronk, een tijdlang in een inrichting voor drankzuchtigen. Om deze stadsfiguur te eren, werd in september 1983 een beeldje onthuld in de Jodenstraat.

WOLTERSBANK
De kooplieden Jean Gérard en Jacob Lodewijk Hubert Wolters hadden in de vorige eeuw een van de grootste en bekendste kassierskantoren van Noord-Limburg. Als gevolg van het faillisement van de Roermondse papierfabriek Burghoff kwam de Wolters Bank in 1882 in grote moeilijkheden. Wolters had vier ton in Burghoff gestoken en was die kwijt. Daardoor moesten de betalingen worden gestaakt. Daarvan waren niet alleen kleine spaarders de dupe, maar ook bedrijven als de steenfabriek Canoy-Herfkens in Tegelen en de Venlose graanhandel Van Oeyen-Houben. Die laatste ging zelfs failliet, iets wat datzelfde jaar eveneens met de Wolters Bank gebeurde. Omdat beide firmanten ook hadden gesjoemeld met geld van de Burgerlijke Godshuizen en het Venlose weeshuis, werden ze in 1884 naar de gevangenis gestuurd. Alwaar ze overleden.

WOLTERS, EUGENE
Kunstschilder die vooral in België succesvol was. Eugene Wolters werd op 22 oktober 1844 in Venlo geboren. Hij begon al op jeugdige leeftijd te tekenen, maar mocht van zijn ouders pas op zijn 20e naar de Academie voor Beeldende Kunsten in Antwerpen. Eerst moest hij de handelsschool afmaken. Na zijn opleiding in Antwerpen ging hij in de leer bij Lamorinière. In 1870 deed hij met succes mee aan twee tentoonstellingen, een in het Engelse Sydenham en een in Den Haag. In Engeland won hij een bronzen medaille. De naar de exposities ingestuurde landschappen werden beide

verkocht. Daarna was zijn werk, vooral zeegezichten, te zien op tal van andere tentoonstellingen en werd hij zeer bekend. Wolters vervaardigde ook portretten en enkele historie-stukken. In 1903 was een deel van zijn werk in Venlo te zien, op een tentoonstelling van Limburgse schilders in café National. Eugene Wolters overleed op 25 juni 1905 na het eten van vergiftigde mosselen.

WONINGBOUWVERENIGINGEN
Verenigingen die zich bezig houden met volkshuisvesting. In 1877 werd door Venlose burgers een eerste bouwvereniging opgericht met als doel woningen te bouwen die na enige tijd aan de huurders zouden moeten worden verkocht. Voor dit doel werden twintig woningen gebouwd aan de Bergstraat. De vereniging had succes, want in 1896 bezat zij geen woningen meer en beschouwde ze haar taak als beëindigd. Venlo breidde uit en op 7 maart 1907 werd een tweede woningbouwvereniging opgericht op initiatief van de gezondheidscommissie en het plaatselijk comité der Katholieke Sociale Actie: de Venlosche Bouwvereniging. Deze bouwde onder meer woningen aan de Veldenseweg, Maagdenberg en Retraitelaan. In 1971 ging de Venlosche Bouwvereniging met de in 1913 in de gemeente Maasbree opgerichte Woningbouwvereniging Blerick samenwerken in de Stichting Woningbouw Venlo-Blerick. In 1984 kwam een fusie tot stand en ging men verder onder de naam Woningbouwvereniging Venlo-Blerick. Op 26 december 1917 besloot ook de R.-K. Werkliedenvereniging een woningbouwvereniging op te richten. Dat werd 'Onze Woning', een vereniging die zich bezighield met de huisvesting van katholieke werknemers en hun gezinnen. De eerste woningen waarover 'Onze Woning' beschikte lagen aan de Willem van Bommelstraat en aan de Kaldenkerkerweg. In 1924 volgde Woningvereeniging 'Eigen Huis'. Een initiatief van de door de katholieke vakbeweging opgerichte Coöperatieve Levensverzekering 'Concordia'. 'Eigen Huis' wilde via spaarsystemen het eigen woningbezit onder arbeiders vergroten. Naast de thans nog bestaande woningbouwverenigingen 'Onze Woning' en woningbouwvereniging 'Venlo-Blerick' worden er in Venlo woningen beheerd door woningbouwvereniging Blariacum en de Gemeentelijke Woningstichting. Deze laatste stichting dateert uit 1924.

WORSTELEN
De Venlose worstelvereniging K.D.O. (Kracht Door Oefening) werd op 23 januari 1923 opgericht. In de jaren 1969-1971 beklommen onder andere M. Valize, J. Grosveld en W. Vallen de hoogste trede van het erepodium tijdens nationale kampioenschappen.

WYLDERBEEK
Voormalig klooster van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid. In 1965 werd het klooster de Wylderbeek gebouwd, dat tot 1989 tevens het Provinciaal Moederhuis van de orde was. In 1989 werd het klooster verkocht aan de Hogeschool Venlo.

WYLREHOF
Verdwenen hoeve aan de linkerzijde van de weg naar het kerkhof, gelegen aan de Wylrebeek. De Wylrehof was een van de oudste Venlose hoeven. In 1927 werd de boerderij door brand verwoest en gedeeltelijk opnieuw opgebouwd. Thans bevindt zich op deze plaats het clubgebouw van De Meulewiekers.

WIJNBERG
Gebied aan de Stalbergweg, ter hoogte van de steilrand. De Wijnberg werd vroeger ook Schaffersberg genoemd en maakte deel uit van het landgoed 'de Zeven Sprungen'. Op de Wijnberg werd in de jaren 1833-1836 door de toenmalige eigenaar, burgemeester Bontamps en zijn buurman Verwins een wijngaard aangelegd. De wijn werd voor de produktie van azijn gebruikt. De terrassen zijn nog enigszins herkenbaar in het landschap.

IJ

IJSFABRIEK

Aan de Heutzstraat no. 23a werd in 1912 de 'Coöperatieve Venlosche IJsfabriek' gebouwd. Het geld voor de bouw was bijeengebracht door de gezamenlijke slagers, bakkers en kasteleins van Venlo, die het kunstijs gebruikten om hun produkten te koelen. Dat gebeurde in houten, met kurk geïsoleerde, ijskasten waarin blokjes staafijs in een zinken bak voor de koeling zorgden. De blokijsfabriek bereikte in de jaren dertig haar hoogtepunt toen de staven ijs voor 35 cent werden bezorgd bij leden en niet-leden, waaronder kloosters, particulieren en de boterkleurselfabriek Van der Grinten.

In 1941 werd de ijsfabriek verkocht aan vishandelaar M. de Joode. Na de oorlog werden de houten ijskasten vervangen door elektrische koelkasten. Hierdoor haakten veel particuliere afnemers af. Uiteindelijk moest de Venlose ijsfabriek door de opkomst van de mechanische koeling in 1974 haar poorten definitief sluiten. De fabriek werd gesaneerd en de machines werden gesloopt.

Z

ZAND, HET
Een met gras begroeid terrein langs de Kaldenkerkerweg en een rij tuinen langs de Parallelweg, ter hoogte van de huidige Zandstraat. Het grasveld diende als exercitierrerrein voor de militairen en als speelplaats voor kinderen. In 1876 werd het terrein verkaveld en nadien werden er woningen gebouwd.

ZANGKOREN
In Venlo waren en zijn veel koren actief. Naast een groot aantal profane dames- en herenkoren zijn er ook veel kerk- en jeugdkoren, zoals jeugdkoor Heilig Hart, jeugdkoor Canta Libre, Jeugdkoor de Bergklokken en Jeugdkoor Aimant.
Zie: Del Monte; Liedertafel Orpheus; Sint-Franciscuskoor; Sint-Martinuskoor; Venlona; Politiekoor; Venloos Vocaal Ensemble; Vivente; Vocalgroup Sjaloom.

ZEIP JOZEF

Bekend stadsfiguur. Leefde van 15 maart 1881 tot 1 mei 1928. De in Rotterdam geboren Jozef Brandes, zoals zijn eigenlijke naam luidde, kwam op 30 september 1915 samen met zijn moeder naar Venlo. Hij ging de huizen langs met een kar beladen met zeep. Zijn handelswaar die hij inkocht bij de Venlose zeepfabriek Wolters, woog hij thuis af in ponden en kilo's. De zeep ging grif van de hand. Een aanvullend inkomen verdiende Zeip Jozef met het houden van voordrachten op bruiloften en partijen.

ZIEKENHUIZEN
Van oudsher werden zieken in een van de Venlose gasthuizen verpleegd. Tot 1933 deed het Sint-Jorisgasthuis aan de Begijnengang dienst als ziekenhuis. Op 23 november 1933 werd aan de Hogeweg het nieuw gebouwde Sint-Joseph Ziekenhuis in gebruik genomen, dat aanvankelijk bestemd was voor de verpleging van 175 patiënten. In de loop der jaren vond er flinke uitbreiding plaats. In 1984 werd in Hagerhof-West tegen de grens met de gemeente Tegelen een nieuw ziekenhuis in gebruik genomen: het Sint-Maartens Gasthuis (met een capaciteit van 610 bedden. Dit ziekenhuis, een ontwerp van bureau Wiegerinch uit Arnhem, kwam tot stand 13 jaar na de fusie van het Sint-Joseph Ziekenhuis en het Sint-Willibrord Ziekenhuis in Tegelen. In 1992 fuseerde het Sint-Maartens Gasthuis opnieuw, ditmaal met het Venrayse Sint-Elisabethziekenhuis. De nieuwe Stichting Ziekenhuizen Noord-Limburg streeft ernaar dat het Sint-Maartens Gasthuis de komende jaren uitgroeit tot het tweede 'topziekenhuis' in de provincie.
Zie: Gasthuizen.

ZIEKENOMROEP
Omroep die radio- en televisieprogramma's verzorgde voor mensen in Venlose verpleeghuizen en het ziekenhuis. De Venlose ziekenomroep werd in 1959 opgericht. Initiatiefnemer was Bob van der Wielen, die tijdens een verblijf in sanatorium Hornerheide op het idee werd gebracht. In de begintijd maakte hij samen met PLEM-technicus Martin Sieben met behulp van eigen apparatuur programma's. De programma's, vooral gevuld met verzoekpla-

ten, werden bij Sieben thuis in elkaar gezet. Ze mochten zich in een toenemende populariteit verheugen, reden voor de Ziekenomroep om in de jaren zestig ook tv-programma's te gaan maken. De programma's, die eerst alleen in enkele instellingen te zien waren, werden in de jaren tachtig via het Venlose kabelnet verspreid. Zo konden ook de zieken die niet in een instelling verbleven bereikt worden. Door allerlei omstandigheden beschikte de Ziekenomroep aan het eind van de jaren tachtig nog maar over één uur radio-zendtijd. Dat vond ze te weinig om het publiek aan zich te kunnen binden en ze ging daarom in zee met de Stadsomroep. Op die manier konden zowel de sterke kanten van de Stadsomroep (televisie) als die van de Ziekenomroep (radio) ten volle worden benut. De fusie werd op 1 januari 1991 een feit. Een maand later werd de studio op het terrein van het Venlose verpleeghuis Maria Auxiliatrix en de daarin aanwezige apparatuur overgedragen. Een groot deel van de vrijwillige medewerkers maakte daarna de overstap naar de Stadsomroep.

ZILVERSMEDEN

Vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw ontwikkelde zich in Venlo het ambacht en de ambachtskunst van het edelsmeden. Vooral in de achttiende, maar ook nog in de eerste helft van de negentiende eeuw, kregen Venlose zilversmeden naam en faam in Venlo en omgeving. Met name vele Noordlimburgse kerken bezitten thans nog sacrale zilveren voorwerpen van Venlose makelij. Het Venlose zilverwerk is herkenbaar aan de halve leeuw en het anker uit het stadswapen. Gewoonlijk vergezeld door de initialen van de smid. Enkele bekende zilversmeden waren: Johannes Janknecht (1753-ná 1816), Leonard Timmermans (1766-1845), Mathias Josef Boermans (1763-1841) en zijn zoons Jan Antoon (1799-1888) en Willem (1804-1867).

ZOMERPARKFEEST

Vanaf 1976 jaarlijks terugkerende openluchtmanifestatie in het Julianapark met muziek, theater en audiovisuele kunst. Het Zomerparkfeest begon in de Heutzstraat als parallelfestival van het legendarische Festival of Fools in Amsterdam. Het gratis toegankelijk feest, dat jaarlijks tienduizenden bezoekers trekt, wordt georganiseerd door de Stichting Zomerparkfeest.

ZONDAGSSCHOOL

School om meisjes die in fabrieken werkten op zondag nuttig en aangenaam bezig te houden. De zondagsschool was verbonden aan de meisjesschool van de Zusters van Liefde. Hier ontvingen de meisjes godsdienstlessen en werden ze voorbereid op hun toekomstige taak als huismoeder.

ZUIDERFILM

Filmproduktiebedrijf van de Nieuwe Venlosche Courant. Zuiderfilm werd omstreeks 1935 op initiatief van Wim Cox jr., clichémaker bij de krant, gesticht. Cox was net als zijn vader Wim Cox sr., directeur van het Venlose dagblad, ervan overtuigd dat het bewegende beeld de toekomst had en een bedreiging zou worden voor de kranten. De Nieuwe Venlosche Courant moest daar naar hun mening tijdig op inspelen en zelf een filmproduktiebedrijf beginnen. In 1935 vervaardigde Zuiderfilm (in feite Wim Cox jr. en zijn broer Henk) de eerste film: 'Wij maken een krant', een promotiefilm voor het Venlose dagblad. Daarop volgde in 1936 'Venloo', een portret van de stad. Gedachtig het idee dat het medium film de krant zou gaan vervangen, maakte Zuiderfilm in 1935 en 1936 reclamefilmpjes voor Venlose winkeliers. Grotere klussen waren in 1938 'Levensgang' in opdracht van de Bond voor Groote Gezinnen, en in 1939 'Nassau, stamland van ons vorstenhuis' in opdracht van het Nationaal Jongeren Verbond. Verder werd in 1938 nog een documentaire gemaakt voor de Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond, waarvan de titel niet bekend is. Op eigen initiatief produceerde Zuiderfilm nog 'Venlo bidt te Genooy'. Door de Tweede Wereldoorlog moest het bedrijf noodgedwongen zijn activiteiten tijdelijk stopzetten. Pas na de oorlog kon het weer verder gaan, nu echter als onderdeel van het Dagblad voor Noord-Limburg, de krant die de pro-Duitse Nieuwe Venlosche Courant verving. Ook de filmers waren vervangen. De grote mensen achter Zuiderfilm waren nu Baer Thiery en Dré Brenneker. Zij vervaardigden 'Venlo 1945', waarin de in Venlo aangerichte oorlogsschade centraal stond en die daarom in de volksmond al spoedig bekend stond als de 'Puinfilm'. Het succes daarvan zette beiden aan tot het maken van 'Venlo viert de bevrijding'. Deze film werd in 1946 nog gevolgd door een portret van de Venlose burgemeester Berger die zijn 25-jarig ambtsjubileum vierde en rond 1950 door een promotie-

filmpje voor de sportkrant Marathon, die door het Dagblad voor Noord-Limburg werd uitgegeven. Daarna ging Zuiderfilm ter ziele.

ZUSTERS VAN LIEFDE-KLOOSTER
In 1951 werd aan de Mgr. Zwijsenstraat een klooster gebouwd in opdracht van de Zusters van Liefde. Deze hadden tot een noodlottig bombardement op 5 november 1944 in een klooster aan de Grote Kerkstraat gewoond en gewerkt. De zusters waren in 1856 vanuit Tilburg naar Venlo gekomen. De Zusters van Liefde waren in Venlo zeer actief in het onderwijs en de verpleging.

ZWARTE MADONNA
Piëta. De Zwarte Madonna is een kalkstenen beeld voorstellende Maria als Moeder van Smarten. Volgens een legende kreeg een kolenschipper uit Luik in 1533 zijn schip niet van de wal. Op zoek naar de oorzaak ontdekte hij in zijn laadruim een zwart Mariabeeldje. Hij bracht het beeldje naar de Kruisheren, maar eenmaal terug op de boot was ook het beeldje weer aanwezig. Pas nadat het beeld in een plechtige processie naar het Kruisaltaar van de Kruisherenkerk was gebracht, kon de schipper zijn reis voortzetten. Het beeld werd het middelpunt van een Mariadevotie, die vanaf 1814 in de Sint-Martinuskerk werd voortgezet.

ZWARTE WATER
Natuurgebied, gelegen ten noorden van Venlo, rechts van de Rijksweg Venlo-Nijmegen. Bosgebied van naald- en loofhout met aansluitend open water van een oude Maasarm. Er is een grote verscheidenheid aan natuur en landschap met een tweetal gemarkeerde wandelroutes. Het Zwarte Water is 60 hectare groot.

ZWEEFVLIEGEN
De op 6 juli 1932 opgerichte Venlose Zweefvliegclub heeft haar vliegveld op de Grote Heide. De club werd opgericht nadat een Duitse ingenieur op 29 april 1932 voor de vereniging Techniek en Ambacht een lezing had gehouden over 'zeilvliegen'. Enkele Venlonaren raakten daardoor zo enthousiast dat zij nog op 6 juli van datzelfde jaar begonnen met de Venlosche Aeroclub. Een naam die op 10 juli 1935 werd veranderd in Venlose Zweefvliegclub. De eerste jaren verliepen moeizaam. Voor er gevlogen kon worden, moest eerst zelf een vliegtuig worden gebouwd. Het duurde tot eind 1933 voordat het toestel met een spanwijdte van 11 meter gereed was. Daarna duurde het nog tot 1936 voordat de Rijks Luchtvaart Dienst het toestel goedkeurde. Vervolgens doemde een nieuw probleem op, het ministerie van oorlog gaf geen toestemming voor vluchten vanaf de Grote Heide. Na lang zoeken vonden de zweefvliegers een geschikt terrein bij de Wellsche Hut in de gemeente Bergen. Vandaaruit maakten de Venlonaren vanaf 1936 hun vluchten en spoedig beschikte de club over drie toestellen. De Tweede Wereldoorlog maakte aan die bloeiperiode een einde. Na de oorlog kon de draad echter snel weer worden opgepakt. In 1946 kreeg de VZC toestemming om de Grote Heide, waar in de periode 1941-1944 een groot Duits vliegveld had gelegen, te gaan gebruiken. Een oude

loods van de Duitsers diende als hangar. Vanaf 1946 ging het weer goed met de club. De accommodatie werd verbeterd en het aantal vliegtuigen nam gestaag toe. Daarmee waren de voorwaarden voor goede prestaties geschapen. Die werden vooral geleverd door Baer Selen jr. Deze veroverde in 1978 op 23-jarige leeftijd in Frankrijk de wereldtitel in de standaardklasse. Een prestatie die hij in 1991 in de Verenigde Staten nog eens overdeed. Andere bekende namen uit de VZC-historie zijn Huib Straatman, Jan Selen, Baer Selen sr. en Harie Wiertz.

ZWEMBAD

In 1881 werd in de Maas een bad- en zweminrichting aangelegd. Dit was een bassin van 20 bij 8 meter, gedragen door op petroleumvaten drijvende planken. 's Winters werd dit zwembad afgebroken. In 1921 werd het zwembad verbeterd en in 1930 werd het vervangen door een veel groter bassin. In 1934 werd het strandbad 'De Onderste Molen' geopend en in 1934 het sportfondsenbad op het terrein Ariënsweide.

Zie: Sportfondsenbad; Strandbad.

ZWEMSPORT

Op 21 februari 1934 werd zwemvereniging Mosa opgericht. In 1971 werd de vereniging omgedoopt in Mosa Regio, nadat een nieuwe afdeling uit Tegelen met een eigen zwemaccommodatie was toegevoegd. Een groot aantal leden van Mosa heeft deel uitgemaakt van nationale ploegen. Leden van Mosa Regio spelen ook waterpolo in competitieverband.

Trefwoorden

Aartsbroederschap
Aerts, Giel
Agrarisch Onderwijs Centrum-Limburg
Akkermansgilde
Albertushof
Ald Weishoës
Algemeene Staatkundige Nieuwsberichten
Ambachtsschool
Ambrosius
Amicitia
Annexatie
Arbeidsbureau
Archief
Arenborg
Ariënsplaats
Ariënsweide
Armbestuur
Armenschool
Arsenaal
Aspergerie
Athene
Atletiek
Augustinessenklooster
Augustijnenklooster
Avondvierdaagse
Baand, d'n
Badhuis
Ballet
Band '81
Bank- en Handelsvereniging P.J. Berger
Bank van leening
Bantuin
Barrière-tractaat
Basisonderwijs
Beeldenfabrieken
Beerendonck
Bejaardentehuizen
Beken
Belgische tijd
Belletable
Berger, B.
Berger, P.J.
Bethanië
Beugelen
Bibliotheek
Bioscopen
Blauwe trap
Bleekweide
Bloemarts, A.J.H.J.
Bloemen, Jean
Blumenkamp, C.J.A.
Boener (fam.)
Boerderijen
Boerebroelof
Boerendans
Boermans (fam.)
Boermans, Frans
Boermans, Harry
Boermans, Mgr. F.
Bogers, Wim
Bolwater, Gertruid
Bombardementen
Bondsgebouw
Bontamps (firma)
Boterkleurselfabriek
Bovenste molen
Brandweer
Brialmont, Mathieu de
Broederschappen
Broezer, de
Brouwerijen
Brueren, Leo
Bruggen
Brugplan
Bulteven
Bussemaeker, Jan de
Butterfahrten
Buut, (fam.)
Cabaletta
Cafés
Calvariegroep
Canta Libre Venlo
Carlier, Bart
Carnaval
Caron, Willy
Carrolus Borromeus
Casino (buitengoed)
Casino (sociëteit)
Cedronspoel
Civitas
Cleef, Jan van
Clercx, Jean
Clifford, Marcus
Collegium Albertinum
Collegium Marianum
Concordia
Cornet, Sef
Cornet, Sjang
Cultureel Centrum
CVV

Cyrus
Dag-/Avondcollege
Dagblad voor Noord-Limburg
Dalkapel
Dekenaat
Del Monte
Dominicanenkerk
Dominicanenklooster
Dominicanessenklooster
Don Boscokerk
Duitse school
Eerste Wereldoorlog
Elektriciteitsbedrijf
Elisabeth-vereniging
Elizeese velden
Enveloppenfabrieken
EVA
Evacuatie
Expeditie
Faber, E.
Faldera, Auguste
Fanfare
FCV
Fliegerhorst
Floddergats
Floets madam
Fodor, gebroeders
Forten
Fort Beerendonck
Fort Ginkel
Fortissimo
Fort Keulen
Fossa Eugeniana
Frans Maas
Franse tijd
Franssen, Pierre
Gaasplein
Galgeberg
Garjeanne, Jean
Gasfabriek
Gasthuishof
Gasthuizen
Gelderse Postwagen
Gelissen, prof. dr. ir. Henri Caspar
Gemeente Spaarbank
Gendt, F.W. van
Genkreiden
Genooi
Genraay
Gereformeerde gemeenschap
Gilden
Godshuizen, rk burgerlijke
Goltzius, Hubertus
Goltziusmuseum
Goossens, fam.
Gouden tijger
Grafheuvels
Grand Canal du Nord
Grinsven, Funs van
Grinten, van der (fam.)
Groene Kruisvereniging
Groethof
Groote Sociëteit
Grote Heide
Guntrud (vrouw van Valuas)
Guntrud (augurkenras)
Gymnastiekverenigingen
Haffmans, Leopold
Haffmans & Steegh
Hakkesplaats
Hamel, op den
Hamm, Gerard
Hamm, Karel
Handbal
Hanzebond
Harmonie
Haven
Heilige Familiekerk
Heilige Geestkerk
Heilige Geestklooster
Heilig Hartkerk
Heilige Michaëlkerk
Heinen, Harrie
Heldebeutel, J.G.
Helschriksel
Hendrikx, Jan
Hertogenhof
Hervormde gemeenschap
Hetje, 't
Hieringschellen
Hockey
Hoepel, de
Hof van Justitie
Hogere Burgerschool
Hogere Technische School
Hogeschool
Hoog Gerechtshof
Hoogmolen
Hoop, de
Huishoudschool
Huize Ottenheym
Huize Schreurs
Huize Sint Jan
Huize Somers
Huize Stalberg
Huize Sint Urbanus
Huize Ursula
Hulsforthof
Hulster, den
Hulster Heinke
Hulsterhof
Hummel, Bertus
Huyn, Agnes
Huzaren
Infirmerie
Ingendael
InterVen College
Jans, generaal J.R.

Jans, Leo
Janssenauto's
Janssen-Booten
Janssen, J.P.
Jaomerdal
Jeugdvierdaagse
Jocus
Joekskapellen
Jong, ds. de
Jongerenkerk
Jong Nederland
Joodse begraafplaats
Joodse gemeenschap
Jordans, Hein
Jordans, Theo
Jordans, Wieke
Julianapark
Jungen, Gerard
Katholieke Arbeidersbeweging
Kamerkoor Cantate
Kamer van Koophandel en Fabrieken
Kantongerecht
Kapellen
Kapel van Genooi
Kapel van de Heilige Geest
Kapel van Onze Lieve Vrouw Sterre der Zee
Kapel van Onze Lieve Vrouw van het Ven
Kapel van Onze Lieve Vrouw van Lourdes
Kayser, Johannes
Kayser, Jules
Kazernes
Keizerstraatje
Kerken
Kerkepäörtje
Kerkezegel
Kerkhof
Ketelberg
Keuler, Lambert Josef Eduard
Kikerikiki
Kinderboerderij
Kingma, Piet
Klaassens, Jan
Klaroen, de
Kleine Heide
Klep (bierbrouer)
Klep (glas bier)
Kleuterleidstersopleidingsschool
Klokje van St. Martinus
Klokkengieters
Kloosters
Knibbelstraatje
Koel, de (stadion)
Koel, de (landgoed)
Koffieshops
Köln-Mindener spoorlijn
Kraal, de (stadion)
Kraal, de (herberg)
Kruisherenklooster
Kruiskapel
Kunstkring Venlo
Kunstzinnige Vorming
Kuster, Giselle
Kuytenbrouwer, Martinus A. sr.
Kwaktoren
Kwartelenmarkt
Kweekschool
Kwietheuvel
Kyra
Laaghuis
Laboratoriumschool
Laerpoort
Landweer
Lankwamus
Latijnse school
Laudy, Jean
Letterlievende Vereeniging het Puteanus Gezelschap
Lichtenberg, de
Liedertafel Orpheus
Lieshout, Mgr. Harrie van
Limburgsche jagers
Loeseyke
Lom, Mechteldis van
Loo, J.P.H. van de
Loreal
Lovendael
Luif, de (stadsmuur)
Luif, de (blad)
Luxembourg, Thuur
Maagdenberg
Maas-Buurtspoorweg
Maasbruggen
Maaspoort (stadspoort)
Maaspoort (schouwburg)
Maasschriksel
Majoretten Drum- en Brassband Venlo
Manresa
Marechaussee
Maria Auxiliatrix
Mariadal
Mariakapel
Mariakerk
Marianum (klooster)
Marianum (scholengemeenschap)
Mariaweide (klooster)
Mariaweide (sociëteit)
Markt
Markt- en Aankondigingsblad
Marokko
Martinusklooster
MBO College Noord-Limburg
Meelkop, Mien
Melkfabrieken
Mercator, Michaël
Messemaeckers (fam.)
Metropole
Middelbare Technische School
Middelbare Tuinbouwschool

Minderbroederskerk
Minderbroedersklooster
Miste, op de
Moerdijk
Molens
Moluks Evangelische Kerk
Monsepaadje
Monumentencommissie
Moonen, Sef
Moskeeën
Mostartschool
Müller, Piet
Mumberskerk
Musea
Museum Van Bommel van Dam
Mutsaersoord
Muziekschool
National
Naus, kapelaan, Jacobus
Nazareth
Nedinsco
Nieuw Venloosch Weekblad
Nieuw Weekblad Venloosche Courant
Nieuwe Venlosche Courant
Nieuwsblad van Venlo
Noldusplaats
Nolens, Hubertus
Noordervaart
Norbertinessenklooster
Océ
Onderwijs
Onderste Molen
Ons Buiten
Ontmanteling
Open Ontmoetings Centrum
Oppen, Jules van
Oranje
Oranjesociëteit
Orpheus
Ossenberg
Overstromingen
Pacificatie van Venlo
Panhuismolen
Parade
Parkfeest
Partnersteden
Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs
Peelcentrale
Peperkoek
Percussion Drumband 'Irene'
Pers
Petrus Canisius Mavo
Philharmonisch Gezelschap
Picardie
Pienda Wullem
Piottewei
Piusgebouw
Piusvereniging
Politie
Politiek
Politiekoor
Politiemuseum
Pompen
Ponywaeg
Pope
Postel, J. van
Posterijen
Postwagen
Postwagendienst
Potgieter, Herman
Potluifke
Pottenbakkersoven
Prinses Beatrixgebouw
Prins van Oranje
Prinsenhof
Privilegieboeken
Processiepark
Prostitutie
Puddingfabriek
Put, Barbara de
Puteanus College
Puteaunus, Erycus
Puteanus Gezelschap
Puteanus Park Vereniging
Pijpenfabrieken
Quick Boys
Quitheuvel
Rabobank
Razzeldazzel
Receveur (fam.)
Rembrandttheater
Retraitehuis
Revue
Riolering
Roef, de
Romeinse tijd
Romerhuis
Rooy, Jeanne van
Rosarium
Ruitersport
Rijn, H.B.J. van
Rijsack, Jean
Rijwielfabrieken
Sax, Theodor
Schelbergen, Gerard van
Schepenbank
Schermen
Schijf, de
Schinkemenke
Schissler, Gregorius
Schloosz, Frans
Schoppen-aas
Schrijnen (fam.)
Schrijnen, Carolus
Schrijnen, Joseph
Schrijnen, Laurentius
Schutterij

Scouting
Seelen, Henri
Seelen, Wiel
Sint-Carolus Borromeus
Sint-Corneliskapel
Sint-Crispijnstraat
Sintermerte
Sint-Franciscuskoor
Sint-Gerarduskapel
Sint-Jacobskapel
Sint-Joriskerk
Sint-Josephkerk
Sint-Maartensgasthuis
Sint-Martinus (patroon)
Sint-Martinus (militaire vereniging)
Sint-Martinus (verpleegtehuis)
Sint-Martinuskerk
Sint-Martinuskoor
Sint-Nicolaaskerk
Sint-Thomascollege
Sint-Urbanus
Sint-Ursulakapel
Slachthuis
Sociëteiten
Spaanse tijd
Sparta
Spoorwegen
Sportfondsebad
Staats Hoog Gerechtshof van Gelder
Staay, de
Stadhuis
Stadsboek
Stadsomroep
Stadspoorten
Stadsrechten
Stadsschool, Hogere
Stadsschool, Lagere
Stadstoren
Stadsvlag
Stadswapen
Staeveshuuske
Stalberg
Statenhuis
Station
Stedelijk College Den Hulster
Steenfabrieken
Stella Duce
Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg
Stichting Venlose Vrije Academie
Stichting Vrije Expressie
Stoombootvaart
Strandbad
Symplicité, la
Synagoge
Tachtigjarige Oorlog
Taekwondo
Techniek & Ambacht
Technische school de Hagerlei
Telefoonbedrijf
Telegraaf
Tennis
Tennis Club Venlo
Tennisclub de Kaetelberg
Theater
Tichelarij
Titulaer, Sjir
Tomaat, Jules
Toneel
Tractaat van Venlo
Tramlijn
Tranchotkaart
Trans Cedron
Träät, de
Tuinbouw
Tuin- en Landbouwcasino
Turkse Harmonie
Twaalf Apostelen
Tweede Wereldoorlog
Uitvaarders
Uyttenbroeck, Henri
Vakbeweging
Valuas (hoofdman der Bructeren)
Valuas (weekblad)
Valuas (volleybalclub)
Vastelaovend
Veegtes, de
Veilingen
Ven, 't
Venkoelen
Venlo
Venlo-incident
Venlo, Jan van
Venlo-kas
Venlona
Venloosch alt
Venloosche Courant
Venloosch Nieuwsblad
Venloosch Weekblad
Venloos Mannenkoor
Venloos Sympfonie Orkest
Venloos Vocaal Ensemble
Venlosche Boys
Venlosche Concertvereeniging
Venlosche Handelsbank
Venlosche Orkestvereniging
Venlosche Hockeyclub
Venlose Katholieke Hockeyclub
Venlose niet-plekker
Venlose Oratorium Vereniging
Venlose Tennis Club
Vervoersacademie
Verwer, Jan de
Verzet
Verzijl, Jan
Vestingwerken
Vierpaardjes
Vildersgats

Villapark
Vincentius-Vereniging
Vinckenhof-Mavo
Vivente
Vleeshal
Vliegveld
Vocalgroup Sjaloom
Voetbal
Volksbond
Volksuniversiteit
Volley
VOS
Vrede van Venlo
Vrijmetselaars
VVV
VVV'03
Wannevleegers
Waterleiding
Watersnood
Weem, de
Weerd, de
Weeshuis
Wegen
Wegkruisen
Wegvervoer
Weldadige Stichting van Heutz
Werkliedenvereniging, R.-K.
Wielerbaan
Wielewelke, 't
Wien, de
Wiener, Gebroeders
Wienhuuskes
Wierookfabriek
Witteshof
Woers, Baer de
Woltersbank
Wolters, Eugène
Woningbouwverenigingen
Worstelen
Wylderbeek
Wylrehof
Wijnberg
Ysfabriek
Zand, het
Zangkoren
Zeip Jozef
Ziekenhuizen
Ziekenomroep
Zilversmeden
Zomerparkfeest
Zondagsschool
Zuiderfilm
Zusters van Liefde-klooster
Zwarte Madonna
Zwarte Water
Zweefvliegen
Zwembad
Zwemsport

Samenstelling:	Adri Gorissen & Ragdy van der Hoek
ISBN:	90-801054-1-4 geb
Illustraties:	Brandweer Venlo ENFA Venlo Foto Kino Linders, Venlo Fotopersbureau GLH, Venlo Gemeentearchief Venlo Gorissen & Van der Hoek tekstprodukties Uitgeversmaatschappij Dagblad voor Noord-Limburg, Venlo Zebra Fotostudio's bv, Venlo
Ontwerp omslag:	Harm Langenkamp
Druk:	Drukkerij Van Spijk b.v., Venlo
Bindwerk:	Jansen Binders, Leiden
Papier:	Perseus halfmat 115 gr.

Studiezaal
Kast 5

Ragdy van der Hoek (1955)
Studeerde geschiedenis en massacommunicatie aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij is thans als docent en stage-coördinator verbonden aan het Interven College in Venlo. Samen met Adri Gorissen schreef hij diverse jubileumboeken, onder meer 'De Venlose Krant. 125 jaar in Noord-Limburg' en 'Venlo Enveloppenstad'. Ook leverde hij bijdragen aan tal van historische publicaties.

Adri Gorissen (1955)
Na opgeleid te zijn voor een baan in het onderwijs, kwam hij in 1978 in de journalistiek terecht. Hij is thans redacteur binnen- en buitenland van het Dagblad voor Noord-Limburg in Venlo. Buiten de jubileumboeken die hij samen met Ragdy van der Hoek verzorgde, schreef hij een biografie over de Maastrichtse dichter/schrijver/journalist Mathias Kemp. Daarvoor ontving hij in 1990 de officiële literatuurprijs van Nederlands en Belgisch Limburg.